

Vzorový Školský vzdelávací program

ISCED 3A - gymnázium

Prípadová štúdia školy

1. strana

Logo školy

Školský vzdelávací program
Gymnázium

Vzdelávací program

Stupeň vzdelania **3A**

Dĺžka štúdia **štvorročná (osemročná, 5-ročná, bilingválna)**

Vyučovací jazyk: **slovenský, ...**

Študijná forma – **denná**

Druh školy: **štátna**

Foto školy

Predkladateľ:

Názov školy

Adresa

IČO

Riaditeľ školy

Koordinátor pre tvorbu ŠVP

Ďalšie kontakty

Zriaďovateľ:

Názov

Adresa

Kontakty

Platnosť dokumentu do

Podpis riaditeľa

I. Všeobecná charakteristika školy

Je časť školského vzdelávacieho programu, ktorá je zameraná na kvantitatívnu charakteristiku školy.

1. Veľkosť školy

Informácia o tom, ako je škola štruktúrovaná (úplná, neúplná), akú má kapacitu žiakov a počet tried podľa ročníkov, aké je umiestnenie školy v prostredí...

2. Charakteristika žiakov

Akí žiaci prevládajú v škole, aká je spádová oblasť dochádzania žiakov do školy...
Skúsenosti so vzdelávaním žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

3. Charakteristika pedagogického zboru

Priemerný počet učiteľov potrebných vzhľadom na veľkosť školy (neudávať konkrétny údaj, ktorý sa každý rok mení, skôr sa zamerať na všeobecné hodnotenie počtu, pedagogickú a odbornú spôsobilosť, schopnosti a skúsenosti, údaje o práci školského psychológa, výchovného poradcu, špeciálnych pedagógov, asistentov pedagóga, externých učiteľov, koordinátorov školského vzdelávacieho programu, koordinátora pre environmentálnu výchovu atď.)

V tejto časti je možné zamerať sa aj na prípravy ďalšieho vzdelávania učiteľov, v ktorých oblastiach by bolo potrebné, aby sa učitelia zúčastňovali vzdelávania...

4. Organizácia prijímacieho konania

Škola prijíma žiakov na štúdium do 1. ročníka na základe:

- Celkového prospechu
- Výsledku z monitora
- Vlastného prijímacieho konania
- Podmienky sú zverejnené na www.....
- Žiaci so zdravotným znevýhodnením môžu mať na základe odporúčania školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie prijímaciu skúšku upravenú.

5. Organizácia maturitnej skúšky

Uvedené všetky informácie o realizácii maturitnej skúšky v škole.

6. Dlhodobé projekty

Dlhodobé projekty a medzinárodná spolupráca – dlhodobé projekty v spolupráci s inými školami doma a v zahraničí, výmenné študijné pobyty, protidrogové programy, ekologické a sociálne programy, projekty v rámci EÚ, športové projekty, projekty IKT, stretnutia s významnými osobnosťami a pod.

7. Spolupráca s rodičmi a inými subjektmi

Spolupráca s rodičmi, sociálnymi partnermi a inými subjektmi. Ako je zostavená rada školy, ako často zasadá, ako sú organizované schôdze ZRPŠ, so zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie s fakultami, športovými zväzmi a pod.

8. Priestorové a materiálno–technické podmienky školy

Uvádza sa materiálne, priestorové, technické, hygienické vybavenie a to, čo má škola k dispozícii, čo môže pre vyučovanie využívať, prípadne, aké má škola obmedzenia a ako chce riešiť problém v tejto oblasti v budúcnosti (vybavenosť učební, kabinetov, iné priestory na vyučovanie, knižnica, telocvičňa, technické vybavenie školy, stravovanie...)

Príklad č. 1

Škola má zriadené a využíva tieto odborné učebne: veľkú a malú telocvičňu, odborné učebne pre vyučovanie fyziky a chémie, učebňu výpočtovej techniky (18 počítačov), jazykové laboratórium so slúchadlovou zostavou pre 18 žiakov, školské dielne, spoločenskú miestnosť – s pódium a kapacitou 100 miest na sedenie. Miestnosť využívame na besedy, premietanie filmov a DVD, máme dve počítačové učebne, s notebookom pre učiteľa, dataprojektorom, minivežou, keramickou tabuľou, softvérovým vybavením a knižným fondom pre cudzie jazyky.

Tieto odborné učebne umožňujú plne realizovať učebné osnovy a zvolené učebné varianty.

Vybavenie kabinetov je postačujúce, ale je potrebné pomôcky pravidelne obnovovať a vymieňať za modernejšie, mnohé z vybavenia pochádza ešte z prvého vybavenia školy.

Pri obnove učebných pomôcok sú veľmi nápomocní rodičia.

Škola má k dispozícii átrium. Školské ihrisko je v nevyhovujúcom stave, potrebujeme doň investovať, podali sme niekoľko projektov na zrenovovanie ihrísk a pod.

Škola má zabezpečený bezbariérový prístup, úpravy tried a hygienických zariadení pre potreby žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Počas školského roka sme doplnili veľké množstvo moderných učebných pomôcok, čo umožnilo tvorivejšie a efektívnejšie vyučovanie.

9. Škola ako životný priestor

Aby sa žiaci i pedagógovia cítili v škole čo najpríjemnejšie, treba klásť dôraz na: upravené a estetické prostredie tried, školského dvora, chodieb..., aktuálne informácie o aktivitách školy na informačných tabuliach a nástenkách, budovanie priateľskej atmosféry medzi žiakmi navzájom a medzi žiakmi a pedagógmi.

10. Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní

Bezpečné a zdraviu vyhovujúce podmienky v priestoroch na vyučovanie, poučenie žiakov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, pravidelné školenia zamestnancov školy o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a proti požiaru, pravidelné kontroly bezpečnosti a ochrany zdravia a odstraňovanie nedostatkov podľa výsledkov revízií.

II. Charakteristika školského vzdelávacieho programu

Táto časť je kvalitatívna charakteristika školy. V nej škola prezentuje svoje ciele, zámer, v čom chce byť výnimočná, ako sa chce profilovať. Je to časť, v ktorej je vyjadrené nové myslenie celého pedagogického zboru.

Je potrebné si premyslieť, aká ste škola, aké máte klady, aké nedostatky, (podmienky na vzdelávanie žiakov, pedagogický zbor, jeho kvality, ako je možné ich využiť, čo očakáva región od školy). Na základe toho si sformulujte ciele školy, akého absolventa chcete mať, čo chcete dosiahnuť a akým spôsobom to môžete dosiahnuť. Je to dlhodobá záležitosť.

1. Pedagogický princíp školy

Záleží od toho, čo ste si stanovili ako priority pre vzdelávanie.

Aby žiaci získali potrebné vedomosti a zručnosti, aby ich vedeli vždy správne použiť, aby si rozvíjali kľúčové spôsobilosti, aby boli komunikatívni, flexibilní, tvoriví, vedeli vyhľadávať informácie, vedeli prezentovať svoju prácu a pod. Dôležité je, aby sa nezabudlo ani na vedomosti, ani na spôsobilosti. To znamená, že ak chceme, aby žiaci boli komunikatívni, je potrebné, aby vedeli o čom majú komunikovať, ak majú vyhľadávať informácie musia vedieť, aké informácie majú hľadať a ako ich zaradiť do systému a pod.

Ďalšie ciele:

napr. posilniť úlohu a motiváciu učiteľov, ich profesijný a odborný rast, podporovať talenty, osobnosť a záujmy každého žiaka, skvalitniť spoluprácu s rodičmi, verejnosťou a inými školami aj v zahraničí, zaviesť nové formy a metódy práce.

Príklad č. 2

Škola umožní všetkým študentom získať dostatočné všeobecné vedomosti a zručnosti vo všetkých všeobecnovzdelávacích predmetoch a hlboké odborné vedomosti vo všetkých zvolených voliteľných predmetoch. Naším cieľom je pripraviť do života tvorivých absolventov.

Umožní rozvoj kľúčových kompetencií,....

Dá šancu každému žiakovi, aby sa rozvíjal podľa svojich schopností a bolo mu umožnené zažiť úspech....

Škola zabezpečí podmienky na vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami tak, aby mali rovnocenný prístup vo vzdelávaní.

Príklad č. 3

Výchovno-vzdelávaciu činnosť smerovať k príprave žiakov na život, ktorá od nich vyžaduje, aby boli schopní kriticky a tvorivo myslieť, rýchlo a účinne riešiť problémy.

Pripraviť človeka rozhladeného, vytrvalého, schopného kooperovať a pracovať v tíme, schopného sebamotivácie k celoživotnému vzdelávaniu.

Dosiahnuť zvýšenie gramotnosti v oblasti IKT žiakov v našej škole.

Zabezpečiť kvalitnú prípravu žiakov v cudzích jazykoch so zreteľom na možnosti školy, so zameraním na komunikatívnosť a s ohľadom na schopnosti jednotlivých žiakov.

Formovať u žiakov tvorivý životný štýl, vnútornú motiváciu, emocionálnu inteligenciu, sociálne cítenie a hodnotové orientácie.

Vychovávať žiakov v duchu humanistických princípov.

V spolupráci s rodičmi žiakov vychovávať pracovitých, zodpovedných, morálne vyspelých a slobodných ľudí.

Príklad č. 4

„Veľký dôraz budeme hneď od začiatku klásť na vytvorenie dobrého tímu v triede, na rozvíjanie sebapoznania a sebahodnotenia žiaka. Intenzívne to bude v prvých týždňoch septembra, v ktorých vyčleníme hodiny na blokové vyučovanie, resp. kurzy, zamerané na sebahodnotenie. Cieľom bude, aby žiaci získali dobrý učebný štýl, poznali svoje silné a svoje slabé stránky“.

Realizácia:

prvý septembrový týždeň 15- hodinový kurz so školským psychológom na tému:

ako odbúrať trému, stres,

zlé návyky pri učení,

vytvoriť dobrú klímu v triede

spôsobilosť : vedieť riešiť problémy

Z pohľadu školy:

Budeme sa snažiť orientovať pedagogické stratégie na riešenie problémových úloh a tvorbu projektov. K tomu, aby sa žiaci naučili riešiť problémy, je potrebné, aby sa naučili pýtať, hľadať problémy, snažiť sa nájsť odpovede.

Realizácia:

Pripravíme 6-hodinový kurz ako riešiť problémové úlohy.

Príklad č. 5

Naším princípom je viesť žiakov k tvorivému mysleniu a kritickému mysleniu, naučiť ich tímovo pracovať, komunikovať medzi sebou, vzájomne sa rešpektovať a byť schopní celoživotne sa vzdelávať...

Žiakov vychovávame k zodpovednosti a samostatnosti....

Príklad č. 6

Naším princípom je, aby každý žiak v škole zažil úspech...

Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami majú vypracovaný individuálny výchovno-vzdelávací program.

2. Zameranie školy a stupeň vzdelania

Vlastné zameranie školy predstavuje jej komplexnú charakteristiku. Zameranie vychádza z analýzy, aká ste škola a čím by ste chceli byť, aby ste využili klady a eliminovali nedostatky. V tejto časti zhromaždíte základné informácie o škole s cieľom, charakterizovať ju. Z charakteristiky školy by malo vyplynúť, aký je východiskový stav pre ďalšiu pedagogickú činnosť školy, čo môžete ponúknuť, alebo ktoré aktivity zatiaľ nemôžete realizovať, ako chcete súčasné podmienky postupne zmeniť a aké máte budúce zámery vo vzťahu k zvýšeniu kvality vzdelávania.

Je to základná filozofia školy, dôraz na vyučovanie predmetov, otvorená škola....)

Zistíte, aké sú podmienky na zameranie, akých máte učiteľov, aký je región, čo budú potrebovať odberatelia, urobte si hodnotenie školy aj z hľadiska absolventov, či im škola dala požadované spôsobilosti, urobte SWOT analýzu.

Ak chcete mať viacero zameraní, môžete ich mať a pre každé zameranie robíte vlastný školský program, pretože pri zameraní sa uvažuje od cieľov cez profil absolventa po obsah, metódy a voliteľné hodiny.

Stupeň vzdelania

3A

3. Profil absolventa

V profile absolventa by sa malo odraziť, aké vedomosti, zručnosti, spôsobilosti bude mať absolvent školy, a kde sa môže s nimi uplatniť. To určuje aj zameranie školy a charakter tvorby školského vzdelávacieho programu. Malo by sa to odraziť aj pri učebnom pláne a pri voľbe voliteľných predmetov. Pre žiakov aj rodičov je to vstupná informácia, ktorá rozhoduje do značnej miery o tom, či si školu vyberú.

V tejto časti je potrebné upozorniť na to, že sa snažíme vzdelávanie robiť tak, aby žiaci mali potrebné vedomosti a zručnosti, ale všetky svoje vedomosti, zručnosti, schopnosti dokázali aj správne využiť pri realizácii úloh.

Sme škola, a ako vzdelávacia inštitúcia sa nevzdávame ani úlohy výchovy, preto chceme, aby náš absolvent bol aj usilovný, svedomitý, samostatný, čestný.

Príklad č. 7

Absolvent našej školy by mal svojím vystupovaním robiť dobré meno škole, byť schopný vytvárať dobré medziľudské vzťahy, byť schopný hodnotiť svoju úlohu v škole, v rodine a v spoločnosti, byť schopný starať sa i o svoje fyzické i psychické zdravie, vedieť uzatvárať kompromisy, byť schopný vyhľadávať, hodnotiť a využívať pri učení rôzne zdroje informácií, osvojiť si metódy štúdia a práce s informáciami, poznať metódy prírodných vied (hypotéza, experiment, analýza) a diskutovať o prírodovedných otázkach, mať schopnosť presadzovať ekologické prístupy pri riešení problémov,

mať schopnosť vnímať dejiny vlastného národa vo vzájomnom prepojení s vedomosťami zo všeobecných dejín, dobre ovládať slovenský jazyk a sám sa starať o kultúru svojho písomného a ústneho vyjadrovania, ovládať dva svetové jazyky, mať schopnosť vnímať umenie, snažiť sa porozumieť mu a chrániť umelecké prejavy, byť si vedomý svojich kvalít, pripravený uplatniť sa v zamestnaní a byť zodpovedný za svoj život.

4. Pedagogické stratégie

Stratégia vyučovania určuje metódy a formy práce, ktorých premyslený výber, logické usporiadanie a kombinovanie je prostriedkom motivácie a usmernenia žiakov na vyučovaní a učení. Pôjde o výber vyučovacích metód, podmienenosť výberu metód vyučovania, možnosti triedenia vyučovacích metód podľa cieľov, učiva, rôznych ciest a spôsobov, ako dosiahnuť cieľ vyučovacieho predmetu, vyučovacích zásad, foriem práce učiteľa a žiaka a pod. Popis rôznych foriem vyučovania (integrované, skupinové, programové, individuálne, vyučovacie bloky, projekčné etapy, vyučovanie v rôznom prostredí, organizácia konzultácií v iných formách vzdelávania ako je denná, exkurzie, športové aktivity, účelové kurzy, rôzne výchovné aktivity súvisiace so vzdelávaním. V tejto časti môžete uviesť aj spôsob delenia tried, zlučovanie žiakov z rôznych ročníkov a pod.

V každom prípade sa hlavne zamerajte na to, aby metódy a formy práce rozvíjali kľúčové spôsobilosti a boli v súlade so zámermi školy.

Pri určovaní pedagogických stratégií si premyslite, akým spôsobom môžete ako škola spoločne rozvíjať kľúčové spôsobilosti. V tomto prípade ide o spojenie síl vyučujúcich všetkých predmetov.

Veľmi osvedčenou formou je blokové vyučovanie, ktoré umožní zefektívniť vyučovanie prepojením viacerých predmetov, zníži záťaž študentov.

Príklad č. 8

Podporujeme výučbu pomocou didaktickej techniky, semináre, diskusie, samostatné a tímové projekty, dlhodobé samostatné práce, prezentácie a obhajobu výstupov, praktickú výučbu. Dôraz je kladený na samostatnosť a zodpovednosť za učenie. Využívame IKT vo vyučovaní, zapojili sme sa do medzinárodného projektu a pod.

Príklad č. 9

V oblasti rozumovej výchovy je naším cieľom rozvíjať u žiakov tvorivé myslenie, samostatnosť, aktivitu, sebahodnotenie.

Osobnostný a sociálny rozvoj budeme realizovať stimuláciou skupín žiakov so slabšími vyučovacími výsledkami, podporou individuálnych schopností.

Školský špeciálny pedagóg poskytne odbornú pomoc žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ich rodičom a zamestnancom školy.

Práca v oblasti environmentálnej výchovy je na našej škole veľmi bohatá. Aktivity sú zapracované do všetkých predmetov, hlavne prírodovedných. Žiaci majú o túto oblasť veľký záujem.

Členovia prírodovedného krúžku sa každoročne zapájajú do súťaže „Príroda pre deti“ do Enviroprojektu, náš projekt tento rok nebol podporený. Naša práca však bude pokračovať.

Pri prevencii drogových závislostí sa chceme zamerať aj na iné aktivity ako besedy. I napriek tomu, že s tvrdými drogami sme sa nestretli, treba sústavne pôsobiť proti fajčeniu a alkoholickým nápojom cez koordinátora, rodičov a všetkých vyučujúcich, účelným využívaním voľného času i vlastným príkladom.

Budeme sa snažiť dôsledne vychádzať z potrieb žiakov a motivovať ich do učenia pestrými formami výučby. Chceme si všímať ich talent v jednotlivých oblastiach a rozvíjať ho do maximálnej možnej miery. Viac budeme preferovať samostatnú prácu žiakov a ich cieľavedomé zvládanie učiva.

Dôležitým odporúčaním do budúceho šk.roka je pre nás potreba orientácie na pozitívne hodnotenie žiakov, najmä slaboprospeievajúcich, pre zvýšenie vnútornej motivácie.

Príklad č. 10

Škola na začiatku roka vyhlási ročníkový projekt a na konci školského roka bude ročníková konferencia, na ktorej budú najlepšie práce prezentované. Žiaci sú motivovaní pripraviť si čo najlepšie práce, aby boli ohodnotení. Napríklad: Globálny problém súčasného sveta, Občianske kompetencie - zástupcovia tried sú v

5. Zabezpečenie výučby pre žiakov so špeciálnymi potrebami

V tejto časti sa uvedie zameranie školy na vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa kategórie, resp. otvorenosť školy pre všetkých žiakov. Na všeobecnej úrovni sa charakterizuje, ako je prostredie školy vytvorené pre vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (špeciálne postupy, organizačné formy, personálne, materiálne podmienky a priestorové úpravy), t.j. žiakov:

- so zdravotným znevýhodnením,
- zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- s nadaním.

a) Žiaci so zdravotným znevýhodnením:

- zameranie školy podľa zdravotného znevýhodnenia, resp. otvorenosť pre všetkých,
- priestorové úpravy, ktoré škola realizovala (napr. bezbariérový prístup, úpravy v triedach, úprava hygienických zariadení, zriadenie rehabilitačného oddelenia, vytvorenie tried na individuálne alebo skupinové vyučovanie týchto žiakov a pod.),
- spolupráca so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie (centrum špeciálno-pedagogického poradenstva, centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie), resp. so špeciálnou školou,
- odborné personálne zabezpečenie (servis školského špeciálneho pedagóga, špeciálneho pedagóga, liečebného pedagóga, psychológa, logopéda, výchovného poradcu, asistenta učiteľa, rehabilitačnej sestry, absolvovaná odborná príprava pedagogických pracovníkov školy a pod.), utvorenie a práca odborného tímu,
- spolupráca s rodičmi a ďalšími subjektmi podľa potreby,
- materiálne zabezpečenie pre vzdelávanie týchto žiakov (špeciálne učebnice, učebné a kompenzačné pomôcky a pod.),
- individuálny výchovno-vzdelávací program (stručná charakteristika, kto ho vypracováva, spolupráca so zákonným zástupcom),
- špecifiká hodnotenia vzdelávacích výsledkov žiakov,
- špecifické vyučovacie predmety, ktoré sa na škole vyučujú vo vzdelávaní týchto žiakov,
- špecifiká, ktoré škola zabezpečuje vo vzdelávaní týchto žiakov (napr. posunková reč pre žiakov so sluchovým postihnutím, špeciálne počítačové programy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením, fyzioterapeutická starostlivosť a pod.).

Podmienky na vzdelávanie žiakov so zdravotným znevýhodnením je potrebné charakterizovať na takej úrovni, aby mal zákonný zástupca, resp. žiak dostatok informácií o tom, na akej úrovni je zabezpečené vyučovanie týchto žiakov.

b) Žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia

c) Žiaci s nadaním:

- zameranie školy na rozvíjanie konkrétneho druhu nadania (intelektové, umelecké, športové, praktické), prípadne pripravenosť rozvíjať viaceré (ktoré) druhy talentov,
- priestorové úpravy, ktoré škola realizovala (napr. vytvorenie tried na individuálne alebo skupinové vyučovanie nadaných žiakov, vytvorenie špecializovaných učební, príprava telocvične a športovísk),
- spolupráca so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie,
- spolupráca s externými odborníkmi (učiteľmi školy vyššieho stupňa, pracovníkmi výskumných a vývojových inštitúcií, výrobných závodov, športovými trénermi, aktívnymi umelcami a pod.),
- zapojenie tútorov (spomedzi pedagógov, externých spolupracovníkov školy, starších spolužiakov, vysokoškolských študentov) do práce s nadanými žiakmi,

- odborné personálne zabezpečenie (absolvovaná odborná príprava pedagogických pracovníkov, servis psychológa a pod.), utvorenie a práca odborného tímu,
- spolupráca s rodičmi (vrátane ich informovaného súhlasu so zaradením dieťaťa do programu pre nadaných),
- materiálne zabezpečenie pre vzdelávanie nadaných žiakov (špeciálne učebnice, encyklopédie, alternatívne učebné materiály, učebné pomôcky, výpočtová a rozmnožovacia technika a pod.),
- v prípade individuálnej integrácie možnosť pracovať so žiakmi podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu (stručná charakteristika, kto spolupracuje na jeho tvorbe),
- možnosť zriadiť špeciálne triedy (podmienky, za akých sa takáto trieda zriadi – napr. počet žiakov s príslušným nadaním, prípadne požadovaný stupeň nadania, osobitné podmienky zaradenia do takýchto tried – napr. talentové skúšky a ich obsah),
- prípadné špecifiká hodnotenia vzdelávacích výsledkov nadaných žiakov,
- predmety, prípadne vzdelávacie obsahy a témy, ktoré sa na škole vyučujú vo vzdelávaní nadaných žiakov nad rámec štátneho vzdelávacieho programu.

6. Začlenenie prierezočných tém

Prierezové témy sú začlenené do predmetov podľa svojho obsahu a sú uvedené v učebných osnovách jednotlivých predmetov.

Príklad č. 11

Mediálnu výchovu budeme vyučovať v 1.ročníku ako voliteľný predmet v časovej dotácii 1 hodina týždenne v 2.polroku.

Multikultúrnú výchovu začleníme do jednotlivých učebných osnov predmetov dejepis, etická výchova, náuka o spoločnosti a geografia.

Osobnostný a sociálny rozvoj budeme realizovať formou kurzu so psychológom v septembri v časovej dotácii 15 hodín, na čo vyčleníme 3 dni.

III. Vnútný systém kontroly a hodnotenia

Vnútný systém hodnotenia kvality zameriame na 3 oblasti:

1. Hodnotenie žiakov
2. Hodnotenie pedagogických zamestnancov
3. Hodnotenie školy

1. Hodnotenie vzdelávacích výsledkov práce žiakov

Cieľom **hodnotenia vzdelávacích výsledkov žiakov v škole** je poskytnúť žiakovi a jeho rodičom spätnú väzbu o tom, ako žiak zvládol danú problematiku, v čom má nedostatky, kde má rezervy, aké sú jeho pokroky. Súčasťou hodnotenia je tiež povzbudenie do ďalšej práce, návod, ako postupovať pri odstraňovaní nedostatkov.

Cieľom je zhodnotiť prepojenie vedomostí so zručnosťami a spôsobilosťami.

Pri hodnotení a klasifikácii výsledkov žiakov budeme vychádzať z metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu. Okrem sumatívnych výsledkov sa sústreďíme na rozpracovanie formatívneho hodnotenia výsledkov žiakov formou hodnotiaceho portfólia.

Príklad č.13

*Budeme dbať na to, aby sme prostredníctvom hodnotenia nerozdeľovali žiakov na úspešných a neúspešných.
Hodnotenie budeme robiť na základe určitých kritérií, prostredníctvom ktorých budeme sledovať vývoj žiaka.
Pri hodnotení učebných výsledkov žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sa bude brať do úvahy možný vplyv zdravotného znevýhodnenia žiaka na jeho školský výkon.
Budeme odlišovať hodnotenie spôsobilostí od hodnotenia správania.*

Príklad č. 14

Práce v hodnotiacom portfóliu v 1. ročníku
Povinné práce v hodnotiacom portfóliu
Vybrané písomné práce z jednotlivých predmetov
Prezentovanie ľubovoľnej témy

Voliteľné – vychádzame z toho, čo je obsahom vzdelávania v 1. ročníku

Symbol, logo školy, triedy
Návrh triedneho poriadku
Kronika triedy
Triedny, resp. školský časopis – príspevky
Projekt "Škola budúcnosti"
Zapojenie sa do ročníkového projektu
Výsledky zo súťaží
Atlas fotografií rastlín

2. Vnútrošný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov

Je dôležité, rozmyšľať nad systémom kritérií na hodnotenie zamestnancov.

Príklad č. 15

Hodnotenie zamestnancov sa bude zakladať na bodovom hodnotení. Body sa budú prideliť na základe:

- *Pozorovania (hospitácie)*
- *Rozhovoru*
- *Výsledkov žiakov, ktorých učiteľ vyučuje (prospech, žiacke súťaže, didaktické testy zadane naraz vo všetkých paralelných triedach, úspešnosť prijatia žiakov na vyšší stupeň školy a pod.)*
- *Sledovania pokroku žiakov vo výsledkoch pod vedením učiteľa*
- *Hodnotenia výsledkov pedagogických zamestnancov v oblasti ďalšieho vzdelávania, tvorby učebných pomôcok, mimoškolskej činnosti a pod.*
- *Hodnotenia pedagogických a odborných zamestnancov manažmentom školy.*
- *Vzájomného hodnotenia učiteľov (čo si vyžaduje aj vzájomné hospitácie a „otvorené hodiny“)*
- *Hodnotenia učiteľov žiakmi*

3. Hodnotenie školy

Cieľom hodnotenia je, aby žiaci a ich rodičia získali dostatočné a hodnoverné informácie o tom, ako zvládajú požiadavky na nich kladené. A jednak aj preto, aby aj verejnosť vedela, ako škola dosahuje ciele, ktoré sú na žiakov kladené v ŠVP.

Dôraz je kladený na dve veci:

- konštatovanie úrovne stavu,
- zisťovanie súvislostí a okolností, ktoré výsledný stav ovplyvňujú.

Vlastné hodnotenie školy je zamerané na:

- Ciele, ktoré si škola stanovila, najmä v koncepčnom zámere rozvoja školy a v školskom vzdelávacom programe a ich reálnosť a stupeň dôležitosti
- Posúdenie ako škola spĺňa ciele, ktoré sú v Štátnom vzdelávacom programe
- Oblasti, v ktorých škola dosahuje dobré výsledky, oblasti, v ktorých škola dosahuje slabšie výsledky, včítane návrhov a opatrení

Príklad č. 16

Monitorujeme pravidelne:

- *Podmienky na vzdelanie*

Spokojnosť s vedením školy a učiteľmi

Prostredie – klímu školy

Priebeh vzdelávania – vyučovacie procesy, metódy a formy vyučovania

Úroveň podpory žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Výsledky vzdelávania

Riadenie školy

Úroveň výsledkov práce školy

Kritériom pre nás je:

- *Spokojnosť žiakov, rodičov, učiteľov*
- *Kvalita výsledkov*

Nástroje na zisťovanie úrovne stavu školy sú:

- *Dotazníky pre žiakov a rodičov*
- *Analýza prijatých žiakov na vysokú školu*
- *Dotazníky pre absolventov školy*
- *Analýza úspešnosti žiakov na súťažiach, olympiádach*
- *SWOT analýza*

Príklad č. 17

Na hodnotenie školy používame dotazníky, ktoré zadávame rodičom, žiakom a učiteľom. Našou snahou je získať spätnú väzbu na kvalitu škôl. Otázky zameriame na :

- ▶ *Možnosť skontaktovania sa so školou, dostatok informácií o škole, spokojnosť s prácou učiteľov, s hodnotením žiakov a klasifikáciou, využitím mimovyučovacieho času, - kurzy, výlety, vzdelávacie zájazdy a pod.*

Ako hodnotíte vývoj svojho dieťaťa na škole?

- ▶ *a) rozvoj osobnosti b) rozvoj vedomostí c) rozvoj myslenia d) rozvoj správania sa*
- ▶ *e) rozvoj komunikačných spôsobilostí f) rozvoj počítačovej gramotnosti*
- ▶ *g) rozvoj všeobecnej vzdelanostnej úrovne*
- ▶ *6. Ako hodnotíte školskú disciplínu?*
- ▶

IV. Školský učebný plán

1. Školský vzdelávací program pre 1. ročník gymnázia.

3.1 Charakteristika výstupov žiakov 1. ročníka

Žiaci v 1. ročníku prichádzajú do našej školy z rôznych základných škôl .

Pri prechode zo základnej školy na gymnázium je potrebné pripraviť žiakov na náročnejší systém učenia sa.....

Veľký dôraz budeme hneď od začiatku klásť na vytvorenie dobrého tímu v triede, na rozvíjanie sebapoznania a sebahodnotenia žiaka. Intenzívne to bude v prvých týždňoch septembra, v ktorých vyčleníme hodiny na blokové vyučovanie, resp. kurzy, zamerané na sebahodnotenie. Cieľom bude, aby žiaci získali dobrý učebný štýl, poznali svoje silné a svoje slabé stránky...

Realizácia: prvý septembrový týždeň 10 hodín kurz so školským psychológom na tému: ako odbúrať trému, stres, zlé návyky pri učení, vytvorenie pozitívnej klímy školy...

Budeme sa snažiť orientovať pedagogické stratégie na riešenie problémových úloh a tvorbu projektov. K tomu, aby sa naučili riešiť problémy, je potrebné, aby sa naučili pýtať, hľadať problémy, snažiť sa nájsť odpoveď.

Realizácia: 10 hodín kurz ako sa učiť- ako pracovať so zdrojmi – odbornou literatúrou, časopismi, získavanie údajov z internetu

Dôraz kladieme na bezpečnosť žiakov na cestách ale aj v budove školy a v okolí.

Realizácia kurz : Bezpečnosť na cestách a prvá pomoc. 6 hodín

Pre žiakov 1. ročníka vyhlasujeme celoročný projekt s aktuálnou témou, v ktorej môžu preukázať svoje schopnosti spracovania témy a prezentovania. Na konci školského roka bude usporiadaná ročníková konferencia.

Téma: globálne otepľovanie

Ciele 1. ročníka:

- Naučiť sa komunikovať, argumentovať, prezentovať prácu
- Komunikovať v 2 cudzích jazykoch
- Vedieť sa orientovať na mape, vedieť vysvetliť prírodné javy zákonitostami , poznať rozloženie prírodných javov na mape sveta

Pedagogické stratégie v 1. ročníku

Metódy

Výklad

Práca v tíme

Brainstorming,

Ročníkova minikonferencia na tému: globálne environmentálne problémy a návrhy na riešenie

Experimentovanie, laboratórne práce.....

Hodnotenie a klasifikácia

Žiaci sú hodnotení zo všetkých predmetov okrem etickej výchovy a náboženskej výchovy

Klasifikácia je v súlade

Veľký dôraz kladieme na formatívne hodnotenie

Zvolené predmety a počty hodín by mali odrážať zameranie. To by sa malo prejaviť aj vo voliteľných hodinách v 3. a 4. ročníku.

Voliteľné hodiny, uvedené v Štátnom vzdelávacom programe, po premyslení v súlade so zameraním buď pridáme povinným učebným predmetom, alebo zvolíme voliteľné predmety a zaradíme ich do učebného plánu.

Stĺpec “poznámky” je na doplnenie poznámok, pripomienok, ktoré v prípade inovácie školského vzdelávacieho programu, pomôžu skvalitniť nový vzdelávací program.

Príklad č. 18

Vzdelávacia oblasť	predmety	Počet hodín 1. ročník	Poznámky
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk	3	
	Prvý cudzí jazyk	4	
	Druhý cudzí jazyk	2	
	Tvorivé písanie	0,5	
Matematika a práca s informáciami	Matematika	4	
	Informatika	1	
	Finančná matematika	1	
Človek a spoločnosť	Dejepis	2	
	Geografia	2	
	Regionálna geografia	1	
	Geografia cestovného ruchu	1	
Človek a hodnoty	Etická výchova / náboženská výchova	1	
	Spoločenská výchova	0,5	
Človek a príroda	Fyzika	2	
	Chémia	2	
	Biológia	2	
Umenie a kultúra	Umenie a kultúra	1	
	Regionálna výchova	0,5	
	Mediálna výchova	0,5	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	
Spolu		31	

Poznámky:

Ako riešiť vyučovanie 0,5 hodín (buď v 1. polroku jeden predmet 1 hodinu týždenne, alebo každý druhý týždeň 1 hodina).

Poznámky k deleniu tried:

Príklad č. 19

Zameranie na matematiku a prírodné vedy

Vzdelávacia oblasť	predmety	Počet hodín 1. ročník	Poznámky
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk	3	
	Prvý cudzí jazyk	4	
	Druhý cudzí jazyk	2	
Matematika a práca s informáciami	Matematika	5	
	Informatika	1	
	Finančná matematika	0,5	
Človek a spoločnosť	Dejepis	2	
	Geografia	1	
Človek a hodnoty	Etická výchova / náboženská výchova	1	
	Spoločenská výchova	0,5	
Človek a príroda	Fyzika	2	
	Chémia	2	
	Biológia	2	
	Geológia	1	
	Matematika v prírodných vedách	0,5	
Umenie a kultúra	Umenie a kultúra	1	
	Matematika v umení	0,5	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	
Spolu		31	

Poznámky:

VOLITEĽNÉ PREDMETY V 3. A 4. ROČNÍKU

Táto časť nás síce v tomto školskom roku ešte nezaujíma, ale uvádzame ju pre školy ako možný návrh ako riešiť voliteľné hodiny v 3. a 4. ročníku, v ktorých sa žiaci pripravujú na maturitnú skúšku.

V NASLEDUJÚCICH TABUĽKÁCH SÚ UVEDENÉ NÁVRHY MODULOV:**Príklad č.20**

SPOLOČENSKOVEDNÉ ZAMERANIE			
TECHNICKÉ ZAMERANIE	3. ročník	4. ročník	4.ročník
Informatika	1	3	2
Fyzika	2	4	2
Matematika	2	6	2
Deskriptívna geometria	2	2	1
Spolu	7	15	
Psychológia		1	1
Právo / Biológia		2	2
Sociológia			1
Filozofia			2
Dejiny umenia		1	2
Spolu		7	15

Príklad č. 21**Príklad č.22****Príklad č. 23**

EKONOMICKÉ ZAMERANIE	3. ročník	4. ročník	k
Geografia	1	2	
Matematika	2	6	
Ekonomika a ekonomika	2	4	
Spoločensko-politický prehľad	2	3	
Spolu	7	15	

V. Učebné osnovy

Tvorila vlastný didaktický program vzdelávania pre každý predmet. Vychádzajú zo Štátneho vzdelávacieho programu a reflektujú profil absolventa a zameranie školy.

Obsahujú:

1. Charakteristiku predmetu – jeho význam v obsahu vzdelávania.
2. Rozvíjajúce ciele, predmetové spôsobilosti, ktoré vychádzajú z kľúčových spôsobilostí.
3. Témy, prostredníctvom ktorých rozvíjame kompetencie, obsah, prierezové témy a prepojenie s inými predmetmi.
4. Požiadavky na výstup
5. Metódy a formy práce – stratégie vyučovania.
6. Učebné zdroje sú zdrojom informácií pre žiakov. Sú to učebnice, odborná literatúra, odborné časopisy, náučné slovníky, materiálno-technické a didaktické prostriedky a pod.
7. Hodnotenie predmetu.

Aj pri učebných osnovách ponechajte časť, do ktorej budete zapisovať poznámky a skúsenosti ke jednotlivým častiam učebných osnov, aby ste ich mohli upravovať.

VI. Návrh tematických okruhov voliteľných

predmetov

Voliteľné hodiny je možné využiť na :

Doplnenie hodín predmetom uvedeným v Štátnom vzdelávacom programe a to:

- a) buď bez doplnenia obsahu, alebo s doplnenými témami, ktoré prehľbujú základné učivo.
- b) zaradením ďalšieho predmetu z ponúknutých predmetov,
- c) zaradením ďalšieho predmetu, obsah ktorého si zvolí škola.

Voliteľné predmety:

Práca s informáciami a komunikácia (alebo učíme sa učiť)

Výchova k rodičovstvu a etike intímnych vzťahov

Regionálna výchova

Cvičenia z estetickej výchovy

Výtvarné spracovanie materialu

Spoločenská výchova

Spotrebiteľská výchova

Geografia cestovného ruchu

Rozvoj regiónu

Mediálna výchova

Zoznam voliteľných hodín je otvorený a bude postupne dopĺňaný

Prílohy

V nasledujúcich prílohách uvádzame námety pre učiteľov ako môžu spracovať obsah učiva v jednotlivých predmetoch. Je to len návrh, ponuka pre učiteľov. Je v ich kompetencii, či sa rozhodnú z návrhu si niečo zobrať alebo prispôsobiť.

Vo viacerých návrhoch spracovania predmetov sa prelínajú rovnaké ciele a obsahy, preto odporúčame školám dohodnúť sa ako riešiť tieto prípady.

Predmet: **Slovenský jazyk**

1. Odporúčania pre úpravu časovej dotácie

V prípade, že sa rozhodnete v rámci Školského vzdelávacieho programu pre stredné školy zvýšiť časovú dotáciu, odporúčame to urobiť nasledovne:

Slovenský jazyk a literatúra	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Spolu
Štátny vzdelávací program	3	3	3	3	12
Školský vzdelávací program	-	-	1	1	2
Spolu	3	3	4	4	14

Odporúčaný počet hodín pre jednotlivé zložky predmetu slovenský jazyk a literatúra na stredných školách:

Slovenský jazyk a literatúra	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Spolu
Štátny vzdelávací program	3	3	3	3	12
Jazyk	2	2	2	2	8
Literatúra	1	1	1	1	4
Školský vzdelávací program – literatúra	-	-	1	1	2

V SOU:

Slovenský jazyk a literatúra	1. ročník	2. ročník	3. ročník	Spolu
Štátny vzdelávací program	1,5*	1	1	3,5
Školský vzdelávací program	0,5	1	1	2,5
Spolu	2	2	2	6

* Časová dotácia 1,5 hodiny sa delí medzi zložky predmetu:

- slovenský jazyk – 1 hodina týždenne
- literatúra – 0,5 hodiny týždenne, v tomto variante sa zložka literatúra učí každý druhý týždeň v časovej dotácii 1 hodina.
- Uvedené počty hodín sú odporúčané v minimálnom rozsahu, školy si môžu určiť aj vyššiu časovú dotáciu v rámci ŠKVP.

2. Odporúčania na upevňovanie a rozšírenie obsahu vzdelávania a na rozvíjanie spôsobilostí

2.1 Upevňovanie a rozširovanie obsahu učiva v predmete slovenský jazyk a literatúra

Upevňovanie a rozširovanie obsahu vzdelávania, t.j. konkrétnych pojmov je v kompetencii jednotlivých predmetových komisií pre predmet slovenský jazyk a literatúra.

2.2 Rozvíjať kvalitu spôsobilostí

2.2.1 Čitateľská gramotnosť

Rozvíjať a posilňovať čitateľskú gramotnosť v rámci jednotlivých ročníkov a zložiek predmetu. Klásť dôraz nielen na umelecký, ale aj vecný text, zamerať sa na čítanie s porozumením nesúvislých textov (mapy, grafy a pod.) a využívať rôzne techniky a druhy čítania s porozumením (napr. informatívne čítanie, zážitkové čítanie).

Zdroj: výber konkrétnych textov je na rozhodnutí učiteľa, pričom je dôležité využívať veku primerané vecné a umelecké texty z rôznych oblastí, napr. texty z médií a pod.

Využitie a posilnenie medzipredmetových vzťahov v rámci čitateľskej gramotnosti.

2.2.2 Rozvíjať komunikačné spôsobilosti žiakov

Ústny prejav rozvíjať:

- formou rozhovorov a diskusií na aktuálnu tému,
- formou interview.

Tvorivé písanie rozvíjať:

- ako typ tvorivého vyučovania prostredníctvom súboru motivačných príťažlivých činností s využitím skúseností, uplatnením obrazotvornosti, pozornosti a emocionálneho precítienia učiaceho sa, podnietením skúmať vlastné tvorivé možnosti a rozvíjať vlastnú sebareflexiu,
- ako prostriedok rozvoja komunikačných zručností prostredníctvom aktivít, ktoré v dynamickom interaktívnom procese a v prirodzenom kontexte motivujú k hre a originálnej manipulácii s jazykovým materiálom, k odhaľovaniu bohatstva jazyka a produkcii kratších textov poetického či naratívneho charakteru,
- ako nástroj formovania literárnej kompetencie prostredníctvom aktivít, ktoré menia čitateľa z recipienta na spolutvorcu textu, využívajúc jeho individuálny skúsenostný komplex, intuitívne umelecko-poetické cítenie a imagináciu,
- s možnosťou využitia a posilnenia medzipredmetových vzťahov v rámci tvorivého písania,
- formou regionálnych prvkov – záujem o kultúru a kultúrnu identitu svojho národa a poznanie vlastného regiónu.

2.3 Medzipredmetové vzťahy rozvíjať:

- formou prierezových tém – poznámka: prierezové témy sú témy, ktoré sú spracovávané v rámci učebného obsahu rôznych predmetov, napr.: čas je témou, ktorú nájdeme ako vo fyzike, tak aj v jazyku (materinskom aj cudzom), dejepise, geografii, matematike atď.,
- prostredníctvom IKT, ktoré sú aplikovateľné v rámci predmetu slovenský jazyk a literatúra – e-mail, využívanie programu Word pri tvorbe textov, prezentácie – PowerPoint, vyhľadávanie informácií v elektronických médiách, internet a pod.

Predmet: Slovenský jazyk a slovenská literatúra na gymnáziách a SOŠ s vyučovacím jazykom maďarským

Školský vzdelávací program slúži ako východiskový pomocný materiál pri vypracovaní osobného projektu učiteľa vo vyučovacom procese. Zakladá sa predovšetkým na skúsenostiach, ktoré pramenia z faktu, že úroveň požadovaných výkonov je na školách rozdielna. Musí teda vo všeobecnosti vyhovovať všetkým, pričom sa usiluje neznižovať úroveň vedomostí a zručností žiakov.

Je to pokyn, ktorý podobne ako štátny vzdelávací program, stáva sa pomocným materiálom pre vedenie školy a jednotlivým predmetovým komisiám pomáha v prerozdeľovaní učebných hodín. Učiteľovi zase pomôže orientovať sa v zaradení tematických okruhov do vyučovacieho procesu. Po zvážení všetkých hľadísk učiteľ má v kompetencii vyčleniť rozširujúce učivo, pričom žiakov počas celého štúdia vhodne motivuje (klasifikácia, účasť na súťažiach a iné), čím podporuje ich kladné postoje k slovenskému jazyku a slovenskej literatúre.

CIELE V ŠKOLSKOM VZDELÁVACOM PROGRAME

Cieľom vyučovania predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra na gymnáziách a stredných odborných školách s vyučovacím jazykom maďarským je formovať komplexnú osobnosť, posilniť spoločenskovedné vzdelanie a jazykovú prípravu žiakov v súlade s ich zapojením do každodenného života. Preto sa prvoradý dôraz kladie na komunikatívnu kompetenciu, t. j. vytvoriť a rozvíjať tvorivú komunikatívnu činnosť. Treba však zdôrazniť aj medzipredmetové vzťahy, ktoré objasňujú, prehľbujú či analyzujú doterajšie výsledky a vyvodía z nich určité dôsledky charakterizujúce to-ktoré obdobie, ten-ktorý región.

Rozšírenie možností vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v rámci školského vzdelávacieho programu pramení jednak zo štátopolitického zriadenia spoločnosti (povinnosť osvojiť si štátny jazyk ako dorozumievací jazyk medzi jednotlivými národnostnými komunitami), jednak z možností ďalšieho vzdelávania (získať určitý stupeň istoty a jazykového sebavedomia pri vystupovaní v konkrétnych životných situáciách).

METÓDY, FORMY A POSTUPY VYUČOVANIA SLOVENSKEHO JAZYKA A SLOVENSKEJ LITERATÚRY

Vo vyučovacom procese by mali učitelia využiť také formy, metódy a postupy, ktoré sú veku primerané, vyvolávajú u žiaka záujem o predmet a tým ho bezprostredne usmerňujú ku kreatívnej činnosti. Ak zo strany učiteľa vyučovacia hodina bude tvorivá a obsiahne systémovosť (štruktúru), tým bude výklad koncentrovanejší a efektívnejší.

V prípade *riadených kontrolovaných techník* sa najčastejšie využívajú:

- a) zadanie úlohy, uvedenie žiakov do problematiky; sústredenie pozornosti žiakov na cieľ vyučovacej hodiny;
- b) vysvetlenie obsahu danej tematiky na vyučovacej hodine s využívaním najmodernejších výchovno-vyučovacích prístrojov;
- c) prednes dialógu alebo rozprávania;
- d) kontrolu žiackych prác, ústnych prejavov;
- e) otázky a odpovede vyjadrovania a iné.

Spomedzi *čiastočne riadených techník* zohrávajú poprednú úlohu nasledujúce techniky:

- a) prednes dialógu alebo rozprávania;
- b) opakovanie, vrátane opakovanie formou testu;
- c) vyrozprávanie príbehov na základe testov;
- d) prenášanie informácií: z jednej formy rečovej činnosti do druhej;
- e) príprava: učenie sa žiakov, tiché čítanie, samostatná práca s učebnicou atď.

Spomedzi *voľných nekontrolovaných techník* majú výraznú prioritu:

- a) štruktúracia vyučovacej hodiny alebo aktivita triedy (organizácia disciplíny, vonkajšie usporiadanie triedy);
- b) reťazový dialóg, resp. rozvíjanie dialógu; podľa obrázkov, pohľadníc, mimetizácie;
- c) referáty: na základe učebnice, počúvania, výskumu;
- d) typické autentické rozhovory – spoločensky orientovaná interakcia, brainstorming a pod.

V rozvíjaní cieľových schopností stredných škôl sa najviac osvedčuje počúvanie s porozumením, tvorba ústneho prejavu (slohové práce, štylizované cvičenia; vlastná tvorivá aktivita – jej častá aplikácia pomôže žiakovi zbaviť sa stresu a nepripravenosti), rozvíjanie slovnej zásoby (slohové práce, riešenie neznámych slov hľadaním synonym, opisom, priblížením, tvorba kompozície pomocou slovníkov, čítanie literárnych diel), jazykový výcvik (opakovanie modelových viet, sústavné precvičovanie gramatických javov), práca s literárnym textom (referáty a koreferáty, analýza kontextu).

Z *druhov jazykových cvičení* sú najosvedčenejšie:

- a) substitučno-rozširujúce;
- b) substitučné;
- c) transformačné a drilové (transformácia *lingv.* = zmena jednej gramatickej konštrukcie na druhú gramatickú konštrukciu, pričom je zachovaný ten istý alebo blízky význam; dril = mechanický výcvik, mechanické nacvičovanie).

REGIONALIZMUS

ZÁKLADNÉ POZNATKY

V súčasnosti sa neustále zvyšuje záujem ľudí o vlastnú kultúru a tým aj o svoju kultúrnu identitu. Ľudia sa usilujú nájsť svoje miesto v spoločnosti a korene v tom-ktorom národe. Preto multikultúrna výchova ako jedna z priorit Európskej únie cez svoje regionálne kultúrne mechanizmy (noviny, knihy, múzeá, galérie, kultúrne domy) a školské ustanovizne umožňujú hlbšie načrieť do historicko-politických, kultúrno-literárnych alebo ekonomických oblastí spoločenského života. Multikultúrne vzdelávanie by mohlo lepšie zvýrazniť národopisné motívy a hodnoty jednotlivých regiónov.

Poznatky o vlastnom regióne získame aj vo vyučovacom procese prostredníctvom oblastných-regionálnych knižníc, kníh, brožúr ako aj študijných exkurzií. V rámci rozširujúceho učiva aj školský vzdelávací program si vytýčil za cieľ lepšie spoznávať menej známe regióny ako aj hodnoty iných národností, čím dochádza k uvoľňovaniu napätia medzi komunitami, čo pramení predovšetkým z rôznych predsudkov rodinného alebo školského prostredia.

CIELE REGIONÁLNEJ VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

- Na vyučovacích hodinách pri pestovaní medzipredmetových kontaktov poukázať na totožnosti a odlišnosti medzi regionálnymi fenoménami a spoločenskými úzusmi;

- V jazykovednej oblasti nabádať žiakov, aby zhromažďovali regionálne javy: názvy časti chotára rodnej obce, mesta; verzie ľudovej slovesnosti (piesne, básne, porekadlá, pranostiky, frazeologické jednotky, nárečové výrazy); odlišnosti vo fonetike a fonológii, morfológii či syntaxe a pokúsili sa o ich subjektívny výklad;

- Usilovať sa vštepiť do duševno-duchovného života žiaka lásku k rodnému kraju, mestu, obci a podporovať ich snahu o vytvorenie regionálnej koncepcie zveľaďovania rodiska;

- Vo vyučovacom procese aktualizovať a spojiť regionálnu tematiku integrovanou výučbou;

- Všetmožno sa starať o zainteresovanosť jednotlivca na spoločenskom živote užšieho regiónu: školy, obce, okolia, komunity;

- Na hodinách spoločenskovedných predmetov svojimi subjektívnymi a objektívnymi príkladmi sa má učiteľ usilovať o socializáciu jednotlivca s prostredím regiónu.

REGIONÁLNE VYUČOVANIE

Hrdosť, identita s krajom, ľudská dôstojnosť musí každého motivovať k dokonalejšiemu spoznávaní svojho užšieho kraja-územia. Regionálna výchova a vzdelávanie znamená, že sa do výkladu určitého literárneho obdobia zabuduje, systematicky dopĺňa aktuálny regionálny prvok, čo sa má odzrkadľovať predovšetkým v tvorbe časovo-tematických plánov pri zvýšení týždennej hodinovej dotácie slovenského jazyka a slovenskej literatúry.

Vo vyučovacom procese regionálnej výchovy sa nachádzajú tri základné postupy: komplexnosť, integrovanosť a trvácnosť.

Komplexnosť znamená preskúmanie všetkých stránok života toho-ktorého územia – spoločenské, sociálne, ekonomické, historické, botanické, kultúrne, literárne a iné. Učivo je doplnené množstvom informácií, pričom si hodnotu života uvedomuje sám žiak, ktorý je príslušníkom istého regiónu.

Integrovanosť. Ide o princíp korelatívnosti, vzájomného prelínania a prepájania poznatkov z rôznych oblastí a vedeckých disciplín. Takto možno získať komplexný obraz o súvislostiach a vzťahoch, ktoré prispievajú k celostnému prístupu svojou mnohostrannosťou.

Trvácnosť. Vedomosti v oblasti regionálnej výchovy skôr utkvajú v pamäti príslušníka regiónu, než udalosti celoslovenského charakteru. Poznatky o javoch, udalostiach, predmetoch či osobách žiak emocionálne tak prežíva, že to už nikdy nezabudne.

V literárno-kultúrnej oblasti regionálneho pôsobenia sú v popredí pozornosti nasledujúce kritériá:

- Autori a kultúrni dejatelia regionálneho charakteru;
- Komparácia asociovaných umení;
- Slovensko – maďarské kultúrne a literárne vzťahy.

NÁVŠTEVA KULTÚRNYCH INŠTITÚCIÍ

Školský vzdelávací program umožňuje vyučovaciemu personálu (riaditeľ, vyučujúci, predmetová komisia), aby v školskom roku žiaci mohli vyhľadávať kultúrno-literárne inštitúcie.

Kultúrny dom slúži pre zábavu školskej mládeže. Občas vo vyučovacom čase sú usporiadané kultúrne podujatia pre žiakov, v rámci ktorej prebieha filmové alebo divadelné predstavenie, alebo niekedy vystupujú aj hudobné telesá. Ak je v blízkom meste samostatný divadelný súbor, podujatie pre žiakov sa môže uskutočniť aj v tamojšom kultúrnom dome. Školská ustanovizeň úzko spolupracuje s kultúrnym domom a aspoň raz v roku vo vyučovacom čase usporiada stretnutie so spisovateľom.

Knižnica. Odborný výklad pracovníka tejto inštitúcie oboznamuje čitateľov-žiakov s rozdelením jednotlivých miestností knižnice (detská literatúra, literatúra faktu, krásna literatúra, odborná literatúra) ako aj s možnosťou hľadania literatúry pomocou čitateľského katalógu (katalogizačné pravidlá). Knižnica pritom propaguje aj svoje akcie a pritom vyhotovuje leporel na rôzne umelecko-literárne podujatia (výstavy regionálnych amatérskych ale i profesionálnych autorov, odborný výklad istého historického, umeleckého a literárneho obdobia, dejateľa atď.), čím získava záujemcov z radov stredoškolskej mládeže. Orientácia v knižničnom svete vzbudzuje záujem o písanú tvorbu, pomáha orientovať sa v literatúre-umení a zvyšuje schopnosť kreatívne zasahovať do problematiky všedných dní.

ROZŠIRUJÚCE UČIVO

Pod pojmom vyučovanie slovenského jazyka a slovenskej literatúry na gymnáziách a SOŠ rozumieme systematické formovanie, rozvíjanie a prehĺbovanie vedomostí, zručností a návykov. Vyučovací predmet slovenský jazyk obsahuje tri oblasti: konverzáciu, sloh a jazykovú výchovu, pričom v praxi nevystupujú izolovane, ale z hľadiska komunikatívnej funkcie jazyka sa vzájomne spájajú.

a) Konverzácia v slovenskom jazyku

V rámci povinnej výučby konverzácie má dominantné postavenie rečová dispozícia, t. j. komunikatívnosť. Komunikatívne situácie sa vytvárajú na základe načrtnutých tematických okruhov, ale aj čítaním a počúvaním zaujímavých textov. Odporúčané témy prihliadajú i na využitie medzipredmetových vzťahov, čo posilňuje nielen utvrdzovanie konkrétnych poznatkov, ale aj ich sprostredkovanie v slovenskom jazyku.

Vo vyučovacom procese využívať rôzne formy, metódy a postupy, ktoré pomáhajú žiakom lepšie pochopiť učebnú látku, utvrdzovať poznatky a aplikovať ich v každodennej situácii. Pri tejto povinnej vyučovacej oblasti slovenského jazyka odporúčame pedagógom podľa subjektívneho zváženia vybrať si učivá, ktoré sú veku primerané žiakom, kým ďalšie témy presunúť do školského vzdelávacieho programu.

Vzdelávací štandard 1. ročník

KONVERZÁCIA

Obsahový štandard

Zdravie a zdravotná starostlivosť – základný systém zdravotníctva, zdravotné poisťovne, starostlivosť jednotlivca o vlastné zdravie – racionálna výživa, následky nesprávnej životosprávy, osobná hygiena, časti tela, návšteva u lekára, detské, dedičné, infekčné a civilizačné choroby, symptómy bežných ochorení atď.

Vzdelávanie – typy škôl od materskej školy po vysoké školy, štátne, cirkevné a súkromné školy, povinná školská dochádzka, učebné predmety, školská a mimoškolská činnosť, možnosti a význam vzdelávania, možnosti štúdia v zahraničí atď.

Šport – príčiny a význam športovania v živote človeka, masový, rekreačný, vrcholový šport, druhy športu, športové disciplíny, adrenalínové športy, individuálne a kolektívne druhy športov, najvýznamnejšie športové podujatia, olympijské hry a ich tradícia, možnosti športovania, významní slovenskí športovci, posilňovne, osobný vzťah k športu atď.

Výkonový štandard

Zdravie a zdravotná starostlivosť

- dokázať pomenovať časti ľudského tela - vedieť vymenovať bežné, infekčné a civilizačné choroby, úrazy, duševné a fyzické stavy;
- dokázať opísať priebeh návštevy u lekára, oddelenia polikliniky a nemocnice;
- dokázať hovoriť o prevencii, zdravom spôsobe života, správnej životospráve, telesnej a duševnej hygiene.

Vzdelávanie

- dokázať opísať systém vzdelávania na Slovensku a povedať svoj názor na vzdelávanie na Slovensku;
- vedieť hovoriť o živote školy, ktorú navštevuje, predmetoch a mimoškolskej činnosti;
- dokázať hovoriť o vzťahoch v triednom kolektíve a o vzťahoch s vyučujúcimi.

Šport

- dokázať samostatne hovoriť o význame športovania pre človeka, o druhoch športu a ich špecifikách, o najobľúbenejších druhoch športu, o atraktívnych a nebezpečných športoch, o vlastnom záujme o šport, dokáže podať svoj názor na drogy, doping a finančné zákulisie športového sveta, dokáže popísať najznámejšie športové podujatia a súťaže.

2. ročník

KONVERZÁCIA

Obsahový štandard

Človek a príroda – počasie, klimatické podmienky, klimatické zmeny – znečisťovanie životného prostredia, pôdy, vzduchu, vody – vplyv na človeka, zásahy človeka do prírody, ozónová diera, prírodné katastrofy, ochrana životného prostredia, činnosť organizácií na ochranu životného prostredia, environmentalistika, národné parky, zoologické záhrady, botanické záhrady atď.

Móda a obliekanie – oblečenie a jeho funkcia, obliekanie podľa ročných období, obsah šatníka, rozdiely v obliekaní mladých a starších ľudí, značkové oblečenie, spoločenské, príležitostné oblečenie, módné prehliadky, módni návrhári, možnosti nákupov oblečenia, reklamácie – práva zákazníkov atď.

Kultúra a umenie – druhy umenia, základné umelecké smery a štýly, múzeá, historické pamiatky, galérie, kiná, divadlá – divadelné umenie (základné dramatické žánre), návšteva divadelného predstavenia, umenie v každodennom živote, gýč, vkus, vlastné zážitky, významní slovenskí umelci atď.

Výkonový štandard

Človek a príroda

- vedieť hovoriť o počasí jednotlivých ročných období a typických prejavoch;
- dokázať sa vyjadriť k problematike rôznych výkyvov v počasí a klíme v posledných desaťročiach;
- dokázať hovoriť o prírode okolo nás – zvieratá (voľne žijúce, ZOO), rastlinstvo, lesy a vedieť povedať svoj názor na situáciu na Slovensku;
- vedieť hovoriť o situácii v životnom prostredí, o možných nebezpečenstvách v budúcnosti a o prírodných katastrofách.

Móda a obliekanie

- vedieť hovoriť o úlohe módy v modernej spoločnosti a jej vplyve na ľudí;
- dokázať opísať oblečenie v jednotlivých ročných obdobiach;
- dokázať hovoriť o súčasnej móde mladých ľudí;
- vedieť opísať oblečenie ľudí v rôznych životných situáciách a pri rôznych príležitostiach.

Kultúra a umenie

- dokázať hovoriť o kultúre všeobecne, o možnostiach v meste a na vidieku, o obľúbenej oblasti kultúry a umenia (žánre, známe osobnosti), o návšteve kultúrneho podujatia.
- vedieť hovoriť o prevencii, zdravom spôsobe života, správnej životospráve, telesnej a duševnej hygiene.

3. ročník

KONVERZÁCIA

Obsahový štandard

Slovensko – Bratislava – dôležité historické udalosti v živote Slovákov, spoločný vývin v uhorskom štáte, spoločné zvyky a tradície, dôležité sviatky (štátne, cirkevné); hlavné mesto SR - centrum politického, kultúrneho, ekonomického, vzdelávacieho a obchodného života, jeho najvýznamnejšie historické pamiatky, podujatia atď.

Veda a technika – najvýznamnejšie objavy v histórii ľudstva (praktické, nebezpečné), známi vedci, vynálezcovia, veda v minulosti a dnes, využívanie výtvarných vedy a techniky v každodennom živote (počítače, internet), multimediálna technika, vzťah mladých a starších ľudí k modernej technike atď.

Môj región – zemepisný opis oblasti, významné centrá, významní dejatelia v minulosti, iné významné osobnosti v súčasnosti, zaujímavosti regiónu atď.

Výkonový štandard

Slovensko, Bratislava

- dokázať hovoriť o geografii Slovenska, o významných a zaujímavých miestach z hľadiska cestovného ruchu, a o jeho obyvateľoch;
- vedieť hovoriť o hlavnom meste ako centre kultúrneho, politického a ekonomického života, o jeho historických pamiatkach.

Veda a technika

- porovnať spôsob života ľudí v minulosti a dnes na základe vedomostí z iných predmetov;
- hovoriť o významných výtvarných vedy a techniky, ktoré nám uľahčujú život, ale ho aj znepríjemňujú a robia nebezpečným;
- dokázať vyjadriť svoj názor na rozvoj vedy a techniky, ktorý je v službách človeka.

Môj región

- dokázať opísať svoj región z geografického (alebo aj historického) hľadiska;
- vedieť vymenovať zaujímavé mestá a miesta, historicky pozoruhodné pamiatky, významných ľudí z histórie a súčasnosti;
- vedieť opísať miesto, ktoré má vo svojom regióne najradšej;
- vedieť povedať svoj názor na nedostatky vyskytujúce sa v opisovanej oblasti.

4. ročník

KONVERZÁCIA

Obsahový štandard

Multikultúrna spoločnosť – typický jav modernej spoločnosti – život ľudí rôznej farby pleti, vierovyznania, kultúry, národnosti v jednej komunite, výhody takého spolunažívania – materiálne i duševné, boj proti rasizmu, diskriminácii, utečenecké tábory a ich obyvatelia, rómska problematika na Slovensku, tragédie v minulosti spôsobené etnickou a rasovou nenávisťou atď.

Masmédiá – noviny, časopisy, rozhlas, televízia – samozrejmosť pre moderného človeka, zdroj informácií zo všetkých oblastí spoločenského života, zdroj vzdelávania, zábavy, dôveryhodnosť informácií – bulvár, sloboda prejavu slova, manipulovanie verejnej mienky, televízia a jej pre a proti, rôzne druhy televíznych kanálov a programov, účel reklamy v médiách, vplyv médií na náš život atď.

Výkonový štandard

Multikultúrna spoločnosť

- dokázať charakterizovať pojem „multikultúrna spoločnosť“;
- vedieť povedať svoj názor na výhody života v multikultúrnej spoločnosti;
- dokázať charakterizovať pojmy rasizmus, šovinizmus, diskriminácia a povedať svoj názor;
- dokázať hovoriť o predsudkoch niektorých ľudí pri posudzovaní ľudí z iných kultúr.

Masmédiá

- dokázať vymenovať typy masovokomunikačných prostriedkov (ich využitie, výhody a nevýhody);
- vedieť povedať svoj názor na tlač v súčasnosti (seriózna, bulvárna);

- dokázať posúdiť význam rozhlasu a televízie v živote človeka;
- dokázať hovoriť o obľúbených novinách, časopisoch, rozhlasových a televíznych programoch;

b) Sloh

V štátnom vzdelávacom programe sú rozvedené slohové útvary a postupy, ktoré tvoria súčasť každodenného života a zabezpečujú intelektuálnu úroveň žiaka jednak v ústnom, jednak v písomnom prejave. V školskom vzdelávacom programe odporúčame:

- dôkladne precvičovať štylistické triedy slov na rôznych textoch novín, časopisov, literárnych diel (spisovné, nespisovné, slangové, hovorové, nárečové atď.);
- prehľbovať zručnosť a pohotovosť v koncipovaní jednotlivých slohových útvaroch administratívneho štýlu (úradný list, prihláška, profesijný životopis, splnomocnenie, objednávky a pod.);
- stručne oboznamovať žiakov s rečníckym štýlom a jeho útvarmi – táto tematika obsiahnejšie rozoberaná v maďarskom jazyku;
- stručne zhrnúť poznatky o rozprávaní ako útvaru umeleckého štýlu – tematika je pojednávaná v materinskom jazyku;
- vo väčšine prípadov preberania štylistických tém odvolávať sa na materinský jazyk – preopakovanie istých pasáží.

1. ročník

SLOH

Obsahový štandard

Zostavenie osnovy prečítaných textov, reprodukcia textu na základe osnovy, stručná a podrobná reprodukcia, dialógy v bežných životných situáciách, výber správnych jazykových prostriedkov (spisovné a nespisovné slová, hovorové a slangové slová).

Výkonový štandard

- vedieť správne vybrať komunikatívne činitele pri tvorbe a štylizácii krátkych ústnych prejavov.

2. ročník

Obsahový štandard

- Informačný slohový postup (správy – počasie, doprava, šport).
- Štylizácia krátkych ústnych prejavov podľa naznačených konverzačných situácií (opíšte, povedzte, napíšte, porovnajte, vysvetlite atď.).
- Štylistické triedy slov (spisovné, nespisovné, slangové, hovorové, nárečové, familiárne, expresívne, vulgarizmy, eufemizmy).
- Transformácia nespisovných slov na spisovné, hovorového štýlu na náučný a opačne – praktické precvičovanie.

Výkonový štandard

- dokázať správne využívať slová v hovorovom štýle, vie rozlíšiť vhodnosť, resp. nevhodnosť použitia slangových, familiárnych, nárečových, expresívnych slov.

3. ročník

Obsahový štandard

Náučný štýl – úvaha, referát, prednáška, výklad, diskusia, kritika, recenzia.

Výkonový štandard

- určiť hlavné znaky náučného štýlu;
- dokázať napísať útvary náučného štýlu – výklad, referát.
- vedieť napísať a predniesť referát a úvahu (prečítaná kniha, divadelné predstavenie,

- film atď.);
- pokúsiť sa o napísanie recenzie s prihliadnutím na základné pravidlá tohto druhu náučného štýlu.

4. ročník

Obsahový štandard

Rečnícky štýl a jeho útvary – diskusný príspevok, prejav, prednáška.
Základ rétoriky – rečnícky výcvik.

Výkonový štandard

- dokázať napísať úvahu, interview, kritiku, oznam a správu;
- dokázať určiť hlavné znaky rečníckeho štýlu;
- vedieť napísať a predniesť diskusný príspevok, slávnostný a privítací prejav.
- vedieť napísať a predniesť referát (napr. o prečítanej knihe, divadelnom predstavení atď.), koreferát.

c) Jazyková výchova

Tak v štátnom vzdelávacom programe ako aj v školskom vzdelávacom programe pre slovenský jazyk v stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským jazyková výchova sa zameriava predovšetkým na precvičovanie a prehľbovanie učiva z fonetiky, fonológie, morfológie a syntaxu. Žiaci sa teda nestretávajú s úplne novým gramatickým materiálom, ale ide len o doplnenie už dokonale známych gramaticko-pravopisných elementov: interpretovať a flexibilne kreovať texty s vymedzenými gramatickými špecifickosťami, precvičovať zapamätávanie gramaticko-pravopisných výnimiek a porovnávanie ich s materinským-maďarským jazykom, ako aj rozvíjať zručnosti formou opakovania noratív za zvyšovanie subjektívnej jazykovej kultúry.

V školskom vzdelávacom programe v oblasti jazykovej výchovy odporúčame zaoberať sa s nasledujúcimi tematickými okruhmi:

1. ročník

Tematický celok: **Väzba slovies v slovenčine**

Obsahový štandard

Nepravidelné časovanie slovies, časovanie neplnovýznamového slovesa byť a používanie jeho tvarov.

Identifikovanie a pomenovanie slovesných tvarov v texte.

Využívanie slovesných tvarov a väzby slovesa pri písaní slohovej práce, predovšetkým pri písaní rozprávania.

Nepravidelné časovanie slovies, časovanie neplnovýznamového slovesa byť a používanie jeho tvarov.

Zhoda slovesa v úlohe slovesného prísudku a menného prísudku s podmetom a väzba slovesa v úlohe slovesného či menného prísudku s predmetom.

Výkonový štandard

- nielen teoreticky, ale aj prakticky vysvetliť, čo rozumieť pod termínom väzba slovies;
- vo vete vedieť určiť, s akými slovnými druhmi či vetnými členmi sa môže sloveso viazať;
- nadobudnúť istotu pri tvorení základných slovesných tvarov;
- vedieť vyčíslovať akékoľvek sloveso a vedieť ho v správnom tvare použiť vo vete;
- vedieť správne používať zvrtné a nezvrtné slovesá;
- vedieť správne využívať osobné prípony v 3. osobe plurálu.

2. ročník

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Tematický celok: **Lexikografia**

Obsahový štandard

Typy slovníkov: Pravopisný slovník, výkladový Slovník slovenského jazyka, Synonymický slovník, Slovník cudzích slov. Práca so slovníkmi aj v elektronickej podobe na internete. Zapisovanie slov v slovníkoch – základný tvar slova. Frazeologizmy, príslovia, porekadlá a prirovnania.

Výkonový štandard

- nadobudnúť zručnosti s prácou so slovníkmi a v slovníkoch sa vedieť orientovať aj v elektronickej podobe;
- naučiť sa pracovať so slovníkmi;
- vedieť, kedy má siahnuť po pravopisnom, výkladovom, prekladovom, synonymickom, frazeologickom, slangovom či inom slovníku. Vedieť sa orientovať a pracovať so slovníkom cudzích slov;
- osvojovať si skratky a značky vyskytujúce sa v slovníkoch;
- osvojovať si termín frazeológia;
- pracovať s frazeologizmami a využívať ich pri tvorbe ústneho či písomného prejavu.

Tematický celok: **Predložky spájajúce sa s dvoma pádmi**

Obsahový štandard

Predložky: neohybné a neplovnýznamové slová, ktoré stoja pred inými slovnými druhmi. Väzba predložiek s jednotlivými pádmi. Predložky viažuce sa s jedným, dvomi a tromi pádmi. Nominatív vždy pád bezpredložkový; lokál vždy pád predložkový. Tvorenie zložených predložiek.

Výkonový štandard

- upevňovať si vedomosti o predložkách;
- uvedomovať si na tvorivých cvičeniach, ktorý pád v slovenčine je vždy bezpredložkový a ktorý predložkový;
- vedieť správne pracovať s predložkovými pádmi;
- zoznamovať sa s pádmi, s ktorými sa viaže len jedna predložka, s ktorými dve a s ktorými tri predložky;
- upevniť si vedomosti o tom, kedy je predložka nositeľom pádu a kedy príslovkového určenia - využitie predložky s lokálovými formami substantíva;
- pri zostavovaní písomných či ústnych textov nemať problémy s používaním predložkových či bezpredložkových gramatických tvarov.

Tematický celok: **Súvetia**

Obsahový štandard

Priradovacie a podradovacie súvetie. Typy priradovacích a podradovacích súvetí. Právě a neprávě priradovacie a podradovacie súvetia. Jednoduché a zložené súvetie. Bezspojkové a spojkové pripájanie viet do súvetí. Spojka v rôznych typoch súvetí. Jednoduchá veta holá, rozvitá a veta s viacnásobným vetným členom.

Výkonový štandard

- upevniť si termíny o druhoch viet: holá, rozvitá, jednočlenná, dvojčlenná, veta s viacnásobným vetným členom;
- obohacovať si vedomosti o priradovacích a podradovacích súvetiach;
- získať základné informácie o neprávých priradovacích a neprávých podradovacích súvetiach;
- v tvorivých cvičeniach nacvičovať spájanie viet do zložitejších vetných konštrukcií;
- uvedomiť si, že v komunikácii treba striedať rôzne typy viet, aby bol prejav príťažlivejší a nie monotónny.

3. ročník

Tematický celok: **Lexikológia**

Obsahový štandard

Obohacovanie slovnej zásoby čítaním, konverzáciou a písaním rôznych tvorivých slohových prác. Spisovné, nespisovné, hovorové, slangové a nárečové slová. Archaizmy, historizmy, knižné slová, básnické slová, poetizmy, odborné termíny, vulgarizmy. Synonymá, homonymá a antonymá v texte.

Výkonový štandard

- na základe čítania, konverzácie, písania slohových prác a komunikácie v slovenskom jazyku si obohacovať a rozširovať slovnú zásobu;

- vedieť, aké sú to slová spisovné, nespisovné, hovorové, slangové, nárečové, čo sú archaizmy, historizmy, knižné slová, vulgarizmy;
- v písomnom a hovorenom prejave vedieť správne využívať synonymá, homonymá a antonymá;
- zoznamovať sa s odborným názvoslovím a termínmi.

Tematický celok: **Poznatky o neohybných slovných druhoch**

Obsahový štandard

Definícia a identifikovanie neohybných slovných druhov vo vete. Príslovky ako neohybný slovný druh s lexikálno-gramatickou kategóriou stupňovania. Úloha neohybných slovných druhov vo vete. Dôležitosť predložiek pri tvorení gramatických tvarov. Spojky v priraďovacích a podradovacích súvetiach. Spojka vo viacnásobnom vetnom člene. Úloha častíc a citosloviec vo vete.

Výkonový štandard

- ovládať predchádzajúce vedomosti o neohybných slovných druhoch;
- vedieť vymenovať všetky neohybné slovné druhy;
- na analýze vety vedieť dokázať, že príslovky sú plnovýznamové slovné druhy, no neohybné;
- vedieť definovať jednotlivé neohybné slovné druhy;
- vedieť, akú úlohu majú predložky vo vete, opakovať si predložkové a bezpredložkové pády;
- vedieť, akú úlohu majú vo vete spojky. Spoznávať učivo o postavení spojky v priraďovacom a podradovacom súvetí;
- vedieť definovať slovný druh častice a vedieť, akú úlohu má tento slovný druh v komunikácii;
- vedieť definovať citoslovci a vidieť ich možnosti využitia;
- vedieť, ktorým slovným druhom vyjadruje vlastný postoj a ktorým napodobňujeme zvuky.

4. ročník

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Tematická oblasť: **Súvetie**

Obsahový štandard

- súvetie priraďovacie a podradovacie, jednoduché a zložené; transformácia jednoduchého podradovacieho súvetia na jednoduchú vetu;
- správne používanie interpunkcie vo vete a v súvetí;
- priama, nepriama a polopriama reč;
- slovosled: poradie slov vo vete.

Výkonový štandard

- vedieť, ktoré vetné členy môžu tvoriť predikatívnu syntagmu;
- vedieť vysvetliť termín determinatívna syntagma;
- vedieť, ktoré vetné členy môžu byť nadradené a ktoré podradené;
- na príklade vedieť vysvetliť, že v koordinatívnej syntagme sú vetné členy priradené jeden k druhému.

d) Literatúra a literárna teória

Školský vzdelávací program v oblasti slovenskej literatúry obsahuje také tematické okruhy, ktoré sú ako rozširujúce učivo pre svoju menšiu závažnosť síce odporúčané, avšak práve preto sa nedostali do štátneho vzdelávacieho programu. Zo školského vzdelávacieho programu pre tematické celky zo slovenskej literatúry nebude vyčlenená samostatná hodina, ale odporúčame ich eventuálne prebrať v rámci toho-ktorého literárneho obdobia.

Do školského vzdelávacieho programu zo slovenskej literatúry by sme presúvali nasledujúce literárno-umelecké oblasti:

- Stredovekú slovenskú literatúru mimo ľudovej slovesnosti a klasicizmu (Ján Kollár, Ján Hollý) preberať informatívne, nakoľko pojednávané učivo sa nezakladá na čitateľských zážitkoch a žiaci sú odkázaní na menej závažné a záživné texty;
- Stručný prehľad o predstaviteľoch sociálno funkčnej literatúry (Fraňo Kráľ, Peter Jilemnický);
- Motívy lyrického subjektu v humanizačnom procese spoločnosti v dielach avantgardných autorov (Martin Rázus, Ján Smrek, Emil Boleslav Lukáč; Rudolf Fabry, Vladimír Reisel, Štefana Žáryho;

- Zamerať sa na menej dôležitých autorov lyrizovanej prózy (Ľudo Ondrejov, Dobroslav Chrobák);
- Zo súčasnej prozaickej tvorby si vybrať popri charizmatických dielach, ktoré sú pojednávané v štátnom vzdelávacom programe, ešte jedno literárne dielo (Generácia '56 alebo Generácia Mladej tvorby /Anton Hykisch alebo Ján Johanides/, literatúra šesťdesiatych rokov /Peter Jaroš alebo Ladislav Ballek/, literatúra sedemdesiatych rokov /Ľuboš Jurík alebo Jozef Puškáš/, ostatná literatúra (stručný prehľad);
- Literatúra pre deti a mládež (stručný prehľad);
- Literatúra faktu (stručný prehľad);
- Súhrn básnických zoskupení (Osamelí bežci; Univerzitní básnici; Skupina poppoézie; Barbarská generácia);

Voliteľný predmet

Ak vedenie školy začlení do učebného plánu hodinu slovenského jazyka a literatúry, bolo by to potrebné predovšetkým na konverzáciu v slovenskom jazyku. Tým by boli tematické oblasti rozšírené a boli by využívané isté metódy, formy a postupy vo vyučovacom procese (skupinové zamestnanie, dialogizácia atď.).

Navrhujeme nasledovné témy:

Mládež a škola - návšteva školskej ustanovizne, začiatok školského roka, triedny učiteľ, triedny a školský kolektív, rozvrh hodín, najobľúbenejší predmet, dekorácia triedy, školské podujatia, školský časopis, školský rozhlas, vystupovanie pred triedou, mimoškolská činnosť (kurzy, krúžky), správanie sa v škole, ochrana majetku školy, kabinety, laboratóriá, informatika, zostava vyučovacieho procesu.

Návšteva reštaurácie – spoločenské správanie sa pri vchode do reštaurácie, stolovanie, správanie čašníka, jedálny lístok, jedlo a pitie, výber jedla, témy pri stole, predstavovanie sa okolo sediacim osobám, zdvorilostné prejavy pri začatí jedla, správanie sa pri opustení reštaurácie (túto tému možno predviesť aj formou dialógu).

Peniaze hýbu svetom – financie v Európskej únii, bankovníctvo, financie, cenné papiere, devízové prísluby, zmenárne, kúpna sila peňazí, inflácia, deficit, štátny rozpočet, rodinný rozpočet, bankomaty, výber a vklad peňazí, vkladné knižky atď.

Rozhovory v úradoch – návšteva polície, miestneho, mestského úradu, pozemkového úradu, matriky, úradu práce, knižnice, bytového družstva, daňového úradu, zdravotnej poisťovne, sporiteľní atď.

Zemepis – zemeguľa, zemepisné šírky a dĺžky, svetadiely, svetové strany, oceány a moria, horopisná a vodopisná mapa Európy, podnebie strednej Európy, štáty severnej a južnej Ameriky, Afriky, Ázie, Európy, spoločenské zariadenia na kontinentoch, športové podujatia nasvetadieloch, rezervácie, parky, vodopády, jazerá, sopky, horolezectvo, zemepis Slovenska atď.

Hudba v našom živote – hudobné nástroje a ich delenie, hra na hudobných nástrojoch, notové zošity, o živote niektorých hudobných skladateľov (Mozart – Želiezovce, Rubinštejn - Bratislava atď.), gregoriánsky spev, opery, operety, džezová hudba, rocková hudba, heavy metal, dixiland, Bratislavské hudobné slávnosti, dirigent, sólisti, symfonický orchester, vokálna hudba, muzikaly, diskotéky, slávnostná hudba (svadba, pohreb, privítanie štátnych delegácií), hymna Európskej únie, hudba počas hokejového stretnutia...

Stavíme dom – vlastný pozemok, odkúpenie pozemku, notárska ratifikácia, pozemkový úrad – list vlastníctva, terénne práce, stavbyvedúci, murári, obkladači, pokrývači, oplatenie, plávajúca podlaha, vnútorné montovania, nábytok atď.

PROCES

SLOVENSKÝ JAZYK

Žiaci stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským prechádzajú zložitým obdobím rozvíjajúceho sa logického a abstraktného myslenia, preto vo vyučovacom procese je im potrebné poskytnúť možnosti na diskusiu ako aj pestovať ich kreatívnu aktivitu.

Učiteľ vo vyučovacom procese musí ciele zaraďovať tak, aby zodpovedali vekuprimeranosti a výsledkom predchádzajúcej výchovy.

Kvalitu vzdelávania je možné zvyšovať takými metódami, ktoré podporujú samostatnú prácu žiaka. Využívajú sa riadené kontrolované techniky (dialóg, otázky a odpovede, kontrola písomných a ústnych prejavov), čiastočne riadené techniky (vyrozprávanie príbehov na základe testov, samostatná práca s učebnicou) ako aj voľné nekontrolované techniky (štruktúracia vyučovacej hodiny, reťazový dialóg, referáty, spoločensky orientovaná interakcia). Z druhov jazykových cvičení sú najdôležitejšie substitučno-rozširujúce, substitučné, transformačné a drilové.

Vyučujúci spomedzi organizačných foriem práce na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry podľa vlastných „reflexií“ využívajú zväčša frontálnu prácu, ďalej prácu vo dvojiciach a napokon samostatnú, individuálnu prácu žiakov. Úlohou samostatnej prípravy žiakov nie je reprodukcia študovaných textov, ale príprava na diskusiu o problémoch, ktoré sa žiakom vopred oznámia. Osvojovanie učiva sa zrealizuje praktickým výcvikom priamo v škole ale aj doma.

Klasifikované písomné práce (kontrolné slohové práce, cvičné slohové práce, diktáty) na stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským sú stanovené podľa ročníkov. Práca sa píše na jednej vyučovacej hodine a opravuje sa tiež na jednej vyučovacej hodine. Oprava sa využije na individuálne vysvetlenie a precvičovanie javov, ktoré si podľa výsledkov zasluhujú pozornosť.

Učebnice slovenského jazyka vedú žiakov k účelnému využívaniu normatívnych príručiek, prípadne k využívaniu ďalších jazykových príručiek.

Vyučovací proces v slovenskom jazyku vyžaduje, aby učiteľ vhodne využíval učebné pomôcky a didaktickú techniku, ba aj najnovšie výdobytky z informatiky. Efektívnosť využitia auditívnych a vizuálnych učebných pomôcok sa zabezpečuje tak, že sa pripravujú ku konkrétnemu učivu a konkrétnym učebniciam. Vybavenie škôl počítačmi pomôže žiakom ľahšie sa zorientovať v rozličných odborných problémoch toho-ktorého vyučovacieho predmetu.

Ekonomické využitie didaktickej techniky uľahčujú odborné pracovne na vyučovanie slovenského jazyka. Tieto pracovne treba spájať s príručnou žiackou knižnicou. Žiaci by mali mať prístup k učiteľskej knižnici, aby sa mohli vzdelávať v jazykovede, literatúre a iných spoločenskovedných disciplínach.

Pracovná aktivita žiakov si vyžaduje aj adekvátny spôsob hodnotenia a klasifikácie. Hodnotenie a klasifikácia by mali vo veľkej miere zasahovať žiakovu činnosť vo vyučovacom procese, motivovať žiakovu aktivitu. Žiaka treba i vtedy klasifikovať, keď rieši len čiastkovú úlohu (jedna odpoveď, vyriešenie úlohy), ak v nich prejavil zručnosť, presnosť či kreativitu.

SLOVENSKÁ LITERATÚRA

Časovo prvým cieľom literárnej výchovy na strednej škole s vyučovacím jazykom maďarským je rozbor a interpretácia literárneho diela, pričom sa usiluje o postupné prekonávanie naivnej úrovne recepcie, pri ktorej sa žiak ako čitateľ primárne sústreďuje na prvý, sujetový plán diela. Analytické a interpretačné činnosti sa preto na začiatku prvého ročníka ešte sústreďujú na dôkladné zvládnutie významovej a kompozičnej stránky dejovej línie.

V najvyšších ročníkoch sa stáva cieľom výchovy dosiahnutie štandardnej interpretačnej úrovne s úplnou názorovou samostatnosťou žiaka. Dôraz sa kladie na rozvoj kritického myslenia a prístupu k danému dielu, odborne správnej argumentácie a štylisticky vyspelej úrovne komunikácie.

Súčasnú učebnice sú koncipované dostatočne široko a disponujú s bohatými literárnymi ukážkami Antológie slovenskej literatúry. Učiteľovi umožňujú sústrediť sa na interpretáciu literárneho diela, sprostredkovať potrebné literárnovedné poznatky, rozvíjať, prehĺbovať a upevňovať čitateľské, percepčné a vyjadrovacie schopnosti.

Koncepcia cieľov naznačuje aj isté odlišnosti v chápaní kontroly a hodnotení žiaka. Kontrola výstupov z vyučovacieho procesu má uprednostňovať zisťovanie žiakových interpretačných schopností, úroveň jeho samostatnosti a kritického myslenia, nápaditosť a fantáziu, kvalitu i krásu vyjadrovania jeho myšlienok.

V oblasti mimotriednej a mimoškolskej práce učiteľ podporuje a vhodne využíva jazykové a literárne krúžky, besedy s kultúrnymi činiteľmi, školský časopis na kreatívnu činnosť talentovaných žiakov, besedy o zaujímavých knihách, návštevu filmových a divadelných predstavení, literárnych múzeí, kontakt s družobnými školami, korešpondenciu žiakov a ďalšie umelecko-literárne podujatia.

V predmete cudzí jazyk odporúčame pri tvorbe školského vzdelávacieho programu postupovať v súlade s *Koncepciou vyučovania cudzích jazykov v základných a stredných školách* schválenou vládou SR dňa 12. 09. 2007 uznesením vlády SR č.767/2007. Schválená koncepcia stanovuje rámec pre dosiahnutie jednotlivých komunikačných úrovní SERR pre jazyky. Škola si môže v prechodnom období zvoliť cieľový model alebo model pre prechodné obdobie (viď nižšie) podľa možností školského manažmentu zabezpečiť kvalifikovanú výučbu cudzieho jazyka.

Odporúčame efektívne rozvíjať jazykové zručnosti v učebnom pláne prostredníctvom obsahu a jazykovo integrovaného vyučovania (CLIL) poskytujúceho žiakom príležitosť používať nadobudnuté jazykové zručnosti v prirodzenom zmysluplnom kontexte, zvažovať čoraz častejšie možnosti integrácie metódy CLIL do vyučovacieho procesu aj v iných učebných predmetoch. Predpokladom pre zavedenie metódy CLIL do školského vzdelávacieho programu je zabezpečiť kvalitu jazykového vzdelávania učiteľa vyučovacieho predmetu, ktorý využíva metódu CLIL na vyučovaní.

Riaditeľom škôl tiež odporúčame podporiť profesijnú mobilitu učiteľov cudzích jazykov tak, aby učitelia mohli využívať všetky dostupné finančné zdroje, napr.: z fondov európskych inštitúcií (rozvojové projekty, vzdelávacie programy - Comenius, Erasmus, Leonardo, Grundtvig atď.).

		Ročník	GYM	SOŠ**	SOU3	Možná voľba	GYM	SOŠ**	SOU3	Možná voľba	
Maturitná úroveň			A	B		AJ NJ FJ RJ ŠJ TJ	B			AJ,NJ FJ,RJ ŠJ,TJ	
Dosiah. úroveň SERR			B2	B1	B1.1		B1/B2.1	B1	A2		
Stredná škola (ročník)	4. roč.	4	3		2 v 5* +2		2+1				
	3. roč.	4	3	3	2 v 5* +2		2+1	2****			
	2. roč.	4	3	3	2 +2		2+1	2****			
	1. roč.	4	3	3	2 +2		2+1	2****			
Dosiah. úroveň SERR			A2	A2	A2		A1	A1	A1		
Základná škola (ročník)	9. roč.	3	3	3	1+2	1+2	1 +2	AJ,NJ FJ,RJ ŠJ,TJ			
	8. roč.	3	3	3	1+2	1+2	1 +2				
	7. roč.	3	3	3	1 +2	1+2	1 +2				
	6. roč.	3	3	3	1 +2	1+2	1 +2				
	5. roč.	3+1	3+1	3+1							
	4. roč.	3+1	3+1	3+1							
	3 ***	3	3	3							
Počet hodín týždenne			39	35	32		26	30	22		

Absolútny počet hodín	1083	963	738
-----------------------	------	-----	-----

432	552	312
-----	-----	-----

Poznámky: Jedna hodina týždenne znamená 33 hodín ročne,

* po dve hodiny z voliteľných predmetov v 3. a 4. ročníku, (v - logická spojka alebo)

** vrátane štvorročných študijných odborov SOU

*** výber daného CJ podmienený zabezpečenou kontinuitou v štúdiu na kmeňovej škole

**** povinne voliteľný predmet- pre žiakov , ktorí majú záujem o nadstavbové štúdium

Úrovně kompetencií podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky -učenie sa, vyučovanie, hodnotenie (SERR)

Hrubé členenie	A1		A2		B1		B2		C1		C2		
Jemnejšie členenie	A1.1	A1.2	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2	C1.1	C1.2	C2.1	C2.2	
Ročníky v 1. CJ	3./4. ZŠ	4./5. ZŠ	6./7. ZŠ	8./9. ZŠ	1.	2.	3.	4.	5.				GYM
					1./2.	3./4.							SOŠ
					1./2./3.								SOU

Úrovně kompetencií podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky -učenie sa, vyučovanie, hodnotenie (SERR)

Hrubé členenie	A1		A2		B1		B2		C1		C2		
Jemnejšie členenie	A1.1	A1.2	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2	C1.1	C1.2	C2.1	C2.2	
Ročníky v 2. CJ	6./7. ZŠ	8./9. ZŠ	1.	2	3./4.	4.	4.						GYM
			1./2.	2./3.	3./4.	3./4.							SOŠ
			1./2.	2./3.									SOU

	1.
--	----

Počet hodín týždenne	36	32	29
----------------------	----	----	----

14 / 18	10
---------	----

Absolútny počet hodín	1080	960	735
-----------------------	------	-----	-----

GYM	SOŠ**	SOU
-----	-------	-----

Možná voľba

420 / 540	300	SOU
-----------	-----	-----

Možná voľba

Ročník

1. CJ	1. CJ	1. CJ
-------	-------	-------

Možná voľba

2. CJ	2. CJ	2. CJ
-------	-------	-------

Možná voľba

Maturitná úroveň

Poznámky: Jedna hodina týždenne znamená 33 hodín ročne.

Dosiah. úroveň podľa SERR

** vrátane štvorročných študijných odborov SOU

4-ročné povinne voliteľný predmet- pre žiakov , ktorí majú záujem

o nadstavbové štúdium

3. roč.

2. roč.

1. roč.

ZŠ

A2

9. roč.

8. roč.

7. roč.

6. roč.

5. roč.

4.

3.

2.

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Možná voľba

Model pre prechodné obdobie

Úrovně kompetencií podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky - učenie sa, vyučovanie, hodnotenie (SERR)												
Hrubé členenie	A1		A2		B1		B2		C1		C2	
Jemnejšie členenie	A1.1	A1.2	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2	C1.1	C1.2	C2.1	C2.2
Ročníky v 1.CJ	5./6. ZŠ	6./7. ZŠ	7./8. ZŠ	8./9. ZŠ	1.	2.	3.	4.	5.			
					1./2.	3./4.						
					1./2./3.							
Úrovně kompetencií podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky - učenie sa, vyučovanie, hodnotenie (SERR)												
Hrubé členenie	A1		A2		B1		B2		C1		C2	
Jemnejšie členenie	A1.1	A1.2	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2	C1.1	C1.2	C2.1	C2.2
Ročníky v 2.CJ	1.	1./2.	2.	2./3.	3./4.	4./5.						
	1.	2.	3./4.	4.								
	1./2.	2./3.										

2. Odporúčania na upevňovanie a rozšírenie obsahu vzdelávania a na rozvíjanie spôsobilostí

2.1 Upevňovanie a rozširovanie obsahu učiva v predmete slovenský jazyk a literatúra

Upevňovanie a rozširovanie obsahu vzdelávania, t.j. konkrétnych pojmov je v kompetencii predmetových komisií pre predmet cudzí jazyk a v súlade so SERR pre jazyky..

2.2 Rozvíjať kvalitu spôsobilostí

Nová koncepcia základnej pedagogickej dokumentácie vychádza zo základného východiskového dokumentu: *Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky* (SEER) (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (Cambridge, 2001)), ktorý bol vytvorený na pôde Rady Európy. Tento dokument na jednej strane vytvára rámec pre tvorbu edukačných politík v oblasti jazykov, pričom sa zameriava na rozvoj komunikačných a kognitívnych kompetencií žiaka a na strane druhej stanovuje všeobecný stupeň dosiahnutia jednotlivých presne špecifikovaných kompetencií, čím vytvára rámec komunikačných spôsobilostí, ktoré môže učitelia sa pri presne stanovených podmienkach dosiahnuť.

Dokument definuje jednotlivé kompetencie zadefinované v SERR ako „*súhrn vedomostí, zručností a vlastností, ktoré umožňujú osobe konať*“, pričom:

- „**Všeobecné kompetencie** sú tie, ktoré nie sú charakteristické pre jazyk, ale ktoré sú nevyhnutné pre rôzne činnosti, vrátane jazykových činností.
- **Komunikačné jazykové kompetencie** sú tie, ktoré umožňujú osobe konať použitím konkrétnych jazykových prostriedkov.
- **Kontext** označuje konfiguráciu udalostí a situačných faktorov (fyzických aj iných), do ktorých sú situované komunikačné akty.
- **Jazykové činnosti** predstavujú uplatňovanie vlastnej komunikačnej jazykovej kompetencie pri plnení úlohy v konkrétnej oblasti spracovania.
- **Stratégia** je organizovaný, zámerný a riadený postup úkonov, ktorý si jednotlivec vyberie na splnenie ním zvolenej úlohy alebo úlohy, ktorú má nariadenú.
- **Úloha** je definovaná ako také zámerné konanie, ktoré jednotlivec pokladá za potrebné na dosiahnutie daného výsledku v kontexte riešeného problému.“ (Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky, učenie sa, vyučovanie, hodnotenie, preklad PhDr. Š. Franko, PhD., ŠPÚ, 2006, str.12, 13).

Dokument ďalej definuje jednotlivé komunikačné úrovne, a to:

- **základná úroveň A** nazvaná **Používateľ základov jazyka**, ktorá sa ďalej delí na **úroveň A1** (fáza objavovania/oboznamovania sa s jazykom) a

- úroveň A2 (počiatočná fáza využívania základných komunikačných nástrojov),
 - **mierne pokročilá úroveň B** nazvaná **Samostatný používateľ**, ktorá sa ďalej delí na
 - úroveň B1 (fáza plynulého využívania základných komunikačných nástrojov/prahová úroveň) a
 - úroveň B2 (fáza primeraného využívania komunikačných kompetencií v bežných komunikačných situáciách),
 - **pokročilá úroveň C** nazvaná **Skúsený používateľ**, ktorá sa ďalej delí na
 - úroveň C1 (fáza plynulého využívania komunikačných kompetencií v širokom komunikačnom kontexte) a
 - úroveň C2 (fáza celkového operačného využitia jazyka v akomkoľvek komunikačnom kontexte vrátane využívania interkultúrnych kompetencií). (ďalej príloha č. 3)

Základné vymedzenie úrovni ovládania jazyka má za cieľ presne vymedziť rámec pre harmonizáciu dosiahnutých jazykových kompetencií učiaceho sa, pričom kľúčovými kompetenciami v oblasti jazykovej prípravy sú: **Porozumieť** (Počúvať, Čítať), **Hovoriť** (Ústna interakcia, Samostatný ústny prejav) a **Písať**. Kľúčové kompetencie sú priamo ovplyvňované kvalitatívnymi aspektmi ako rozsah, presnosť, plynulosť, interakcia, a koherencia. Za účelom vypracovať podrobnú pedagogickú dokumentáciu, ktorá by vytvorila ideálne podmienky pre dosiahnutie vyššie uvedených úrovni, stanovených vo formálnom vzdelávaní na úrovne A1 až B2 je nevyhnutné vytvoriť relevantný školský učebný plán a v druhej fáze zabezpečiť implementáciu inovovanej pedagogickej dokumentácie (www.statpedu.sk – cudzie jazyky- koncepcie) do praxe ako základný predpoklad a prostriedok pre dosiahnutie stanovených úrovni.

2.3 Medzipredmetové vzťahy rozvíjať:

- formou prierezových tém – napr. témy, ktoré sú spracovávané v rámci rôznych predmetov, napr.: čas, interkultúrna dimenzia, environmentálna dimenzia, atď.
- prostredníctvom IKT, ktoré sú aplikovateľné v rámci predmetu – e-maily, využívanie programu Word pri tvorbe textov, prezentácie – PowerPoint, vyhľadávanie informácií v elektronických médiách, internet a pod.,
- organizovaním exkurzií a rôznych súťaží.

3. Vyučovacie metódy, formy a techniky

Voľba vyučovacích metód, foriem, techník je v kompetencii učiteľa, hlavným kritériom ich výberu by mala byť miera efektivity plnenia vyučovacieho cieľa, pričom je žiaduce vhodne využívať alternatívne, aktivizujúce a progresívne formy a metódy vyučovania. Vybrané metódy, formy majú byť veku primerané a majú podporovať motiváciu, záujem a tvorivé činnosti žiakov.

Predmet: Maďarský jazyk a literatúra v SŠ

1. Odporúčania

V prípade, že sa rozhodnete v rámci Školského vzdelávacieho programu zvýšiť v jednotlivých ročníkoch časovú dotáciu, odporúčame to urobiť nasledovne:

Maďarský jazyk a literatúra	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Spolu
Štátny vzdelávací program	2	2	2	2	8
Školský vzdelávací program	1	1	1	1	4
Spolu	3	3	3	3	12

Odporúčaný počet hodín pre jednotlivé zložky predmetu MJL na SŠ

Maďarský jazyk a literatúra	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Spolu
Štátny vzdelávací program	2	2	2	2	8
Jazyk	1	1	1	1	4
Literatúra	1	1	1	1	4
Školský vzdelávací program – literatúra	1	1	1	1	4

2. Odporúčania na rozšírenie obsahu vzdelávania a posilnenie spôsobilostí

2.1 Rozširovanie obsahu učiva v predmete maďarský jazyk a literatúra

Rozširovanie obsahu vzdelávania, t. j. konkrétnych pojmov je v kompetencii jednotlivých predmetových a odborných komisií pre predmet maďarský jazyk a literatúra.

2.2 Posilnenie spôsobilostí

2.2.1 Posilniť čitateľskú gramotnosť

Posilniť čitateľskú gramotnosť v rámci jednotlivých ročníkov a zložiek predmetu. Klásť dôraz nielen na umelecký, ale aj na vecný text, zamerať sa na čítanie s porozumením nesúvislých textov (mapy, grafy a pod.) a využívať rôzne techniky a druhy čítania s porozumením (napr. informatívne čítanie, zážitkové čítanie). Zdrojom sú konkrétne texty podľa rozhodnutia učiteľa, pričom je dôležité využívať veku primerané vecné a umelecké texty z rôznych oblastí, napr. texty z médií v rôznych štýloch. Podstatné je využiť a posilniť medzipredmetové vzťahy v rámci čitateľskej gramotnosti.

2.2.2 Posilniť komunikačné spôsobilosti žiakov

Posilniť tvorivé písanie v rámci jednotlivých ročníkov

- využitie a posilnenie medzipredmetových vzťahov v rámci tvorivého písania,
- formou regionálnych prvkov.

Posilniť ústny prejav v rámci jednotlivých ročníkov

- formou diskusií, argumentovania na aktuálnu tému,
- formou dialógu, interview.

2.3 Posilniť medzipredmetové vzťahy

- formou prierezových tém – ide o témy, ktoré sú spracovávané v rámci rôznych predmetov, napr.: čas – jazyk (materinský aj cudzí, dejepis, zemepis, matematika prírodopis, fyzika),
- prvky IKT, ktoré sú aplikovateľné v rámci predmetu MJL – e-mail, využívanie programu Word pri tvorbe textov, prezentácie v PowerPoint, vyhľadávanie informácií v elektronických médiách, internet.

3. Odporúčania v jazykovej a literárnej zložke predmetu maďarský jazyk a literatúra

3.1 Jazyková zložka predmetu

V **jazykovej zložke** predmetu je účelné vychádzať z jazykovej situácie Maďarov na Slovensku. Z jazykovedy je známe, že v dôsledku jazykového kontaktu maďarského a slovenského jazyka na Slovensku sa vytvorila tzv. štátna podoba maďarského jazyka. Týmto termínom sa rozumie v sociolingvistike podoba jazyka, ktorá sa používa mimo územia „vlastného“ štátu. Ide o regionálnu podobu, ktorá je označená v lingvistike špecifickým termínom varieta maďarského jazyka na Slovensku. Táto podoba obsahuje jazykové prvky, ktoré vznikli v dôsledku vplyvu štátneho jazyka na maďarský jazyk ako menšinový jazyk. Tie sa vyskytujú aj na najvyššej úrovni používania jazyka, a to v písomných aj slovných jazykových prejavoch (napr. SR: *Szlovák Nemzeti Tanács*; v MR: *szlovák parlament* (Slovenská národná rada), *iskolaügyi minisztérium*; v MR: *művelődési és közoktatási minisztérium* (ministerstvo školstva), *születési szám*; v MR: *személyazonosító jel* (rodné číslo) atď. Z jazykovej situácie vyplýva, že Maďari na Slovensku tvoria dvojazyčné jazykové spoločenstvo. Študenti majú isté jazykové kompetencie aj v štátnom ako v druhom jazyku okrem maďarského ako materinského jazyka. Avšak vo všeobecnosti je možné konštatovať, že ich kompetencie v materinskom jazyku sú oveľa rozvinutejšie, čiže v ich prípade ide o typ bilingvizmu s dominanciou materinského jazyka.

Všeobecným cieľom vyučovania učebného predmetu maďarský jazyk a literatúra v SŠ je rozvoj komunikačných kompetencií študentov. Keďže termínom materinský jazyk sa obyčajne rozumie štandardná podoba toho ktorého jazyka, rozvojom komunikačných kompetencií sa rozumie

obvyčajne rozvoj spôsobilostí v rámci štandardnej podoby jazyka (spisovného jazyka). Vo vzdelávaní v učebnom predmete si vytýčime za cieľ rozvíjať komunikačné kompetencie umožňujúce prepínanie kódov v rámci jednotlivých podôb (útvarov) národného jazyka. Oboznámiť žiakov štandardnými paralelmi neštandardných a regionálnych výrazových prostriedkov vyskytujúcich sa aj v ich jazykových prejavoch a rozvíjať tak náležité kompetencie. Odporúčame vyjasniť hlavne status a štylistickú hodnotu týchto vyjadrovacích prostriedkov. K tomu je potrebné rozvíjať spôsobilosti v používaní slovníkov, príručiek ako aj iných prameňov.

Odporúčame učiteľom:

- využívať rôzne typy súčasných autentických textov ako názorný materiál z rečovej praxe Maďarov na Slovensku,
- ďalej odporúčame klásť patričný dôraz aj na aplikovanie cvičení na preklady bežných typov textov, a to v rôznych štýloch s rôznym stupňom náročnosti.

Takéto cvičenia sú evidentne efektívne z hľadiska dosiahnutia naznačených cieľov. Ide o čiastkové kompetencie, ktoré umožňujú študentom vybrať si jazykový kód podľa komunikačnej situácie a pohotovo ho aj zameniť za iný podľa komunikačných potrieb. Je to sústavný proces na každom stupni vzdelávania. Široko rozvinuté komunikačné kompetencie, suverénne poznanie, ovládanie materinského jazyka kladne ovplyvňujú nadobudnutie komunikačných kompetencií aj v štátnom jazyku ako aj v cudzích jazykoch. Z hľadiska pragmatiky je žiaduce vo vzdelávaní uplatniť. Označenému účelu sú primerané hlavne porovnávacie metódy vyučovania. Cieľom vzdelávania nie je kritizovanie (stigmatizácia) produktov jazykového kontaktu, t. j. slov a výrazov, ktoré vznikli v dôsledku vplyvu štátneho jazyka na menšinový jazyk (tzv. kontaktné varianty). Takýto prístup vo vzdelávaní je nežiaduci, nakoľko má za následok odcudzenie žiakov od vlastnej regionálnej podoby v materinskom jazyku. Za vhodný prístup uznávame podporu regionálnych a menšinových jazykov výchovou k jazykovej variabilnosti.

3.2 Literárna zložka predmetu

V literárnej zložke odporúčame vychádzať z mimoriadne bohatej tradície maďarskej literatúry vytvorenej na území dnešného Slovenska. Tu je priestor na interpretáciu umeleckých textov aj z oblasti tzv. maďarskej literatúry na Slovensku. Aj v tejto zložke predmetu je žiaduce uplatniť princípy porovnania. Pri analýze najvýznamnejších diel zo svetovej literatúry sa pokúsime upozorniť na paralely v domácej literatúre ako aj v slovenskej literatúre. Takýmto spôsobom udržujeme tradíciu v literatúre ako prejav kultúrnej hodnoty. Sústavne vedieme študentov k poznaniu, že na základe tradície, intertextuality vteľujú vrcholné diela regionálnej literatúry do celonárodnej, ba svetovej literatúry. Takáto stratégia predpokladá hodnotovo orientačný prístup.

V domácej výučbe maďarskej literatúry do nedávnej minulosti bolo podcenené vyučovanie regionálnych poznatkov. V predchádzajúcom období takýto stav bol zapríčinený hlavne prehustenosťou učebných osnov a štandardov, pričom nebolo možné rátať s učebnými osnovami s regionálnou tematikou. Zaradenie, ukázanie regionálnych hodnôt umožňuje aj sebareflexiu, rozvoj zdravého lokálpatriotizmu. Preto je žiaduce, aby boli zapracované do učebných osnov regionálne črty literatúry ako aj širšie kultúrne súvislosti. Jedným prvoradým cieľom je práve štúdium tradícií ako aj perspektív regionalizmu. Moderným európskym občanom sa stane človek vtedy, ak spoľahlivo pozná kultúru a v jej rámci aj literatúru vlastného regiónu, a tak si dokáže vážiť aj kultúru iných regiónov. Táto časť školského vzdelávacieho programu môže úspešne rozvíjať kompetencie v tejto oblasti.

Predmet: **Matematika**

4 hodiny týždenne, 132 hodín ročne

1. Ciele

Cieľom matematiky na gymnáziách je, aby žiak získal schopnosť používať matematiku v svojom budúcom živote. Matematika má rozvíjať žiakovo logické a kritické myslenie, schopnosť argumentovať a komunikovať a spolupracovať v skupine pri riešení problému. Žiak by mal spoznať matematiku ako súčasť ľudskej kultúry a dôležitý nástroj pre spoločnosť.

Vyučovanie matematiky musí byť vedené snahou umožniť študentom, aby získavali nové vedomosti špirálovite a s množstvom propedeutiky, prostredníctvom riešenia úloh s rôznorodým kontextom, tvorili jednoduché hypotézy a skúmali ich pravdivosť, vedeli používať rôzne spôsoby reprezentácie matematického obsahu (text, tabuľky, grafy, diagramy), rozvíjali svoju schopnosť orientácie v rovine a priestore. Má napomôcť rozvoju ich algoritmického myslenia, schopnosti pracovať s návodmi a tvoriť ich.

Výsledkom vyučovania matematiky na gymnáziách by malo byť správne používanie matematickej symboliky a znázorňovania a schopnosť čítať s porozumením súvislé texty obsahujúce čísla, závislosti a vzťahy a nesúvislé texty obsahujúce tabuľky, grafy a diagramy. Študent by mal vedieť využívať pochopené a osvojené postupy a algoritmy pri riešení úloh, pričom vyučovanie by malo viesť k budovaniu vzťahu medzi matematikou a realitou, k získavaniu skúseností s matematizáciou reálnej situácie a tvorbou matematických modelov. Matematika na gymnáziách sa podieľa na rozvíjaní schopností študentov používať prostriedky IKT na vyhľadávanie, spracovanie, uloženie a prezentáciu informácií. Použitie vhodného softvéru by malo uľahčiť niektoré namáhavé výpočty alebo postupy a umožniť tak sústredenie sa na podstatu riešeného problému.

Matematika na gymnáziách má viesť študentov k získaniu a rozvíjaniu zručností súvisiacich s procesom učenia sa, k aktivite na vyučovaní a k racionálnemu a samostatnému učeniu sa. Má rozvíjať študentove funkčné a kognitívne kompetencie, metakognitívne kompetencie a vhodnou voľbou organizačných foriem a metód výučby aj ďalšie kompetencie potrebné v ďalšom živote, schopnosti kooperácie a komunikácie – spoluprácu v skupine pri riešení problému

Matematika na gymnáziách si kladie za cieľ aj to, aby študent spoznal v matematike súčasť ľudskej kultúry a silný a nevyhnutný nástroj pre spoločnosť

2. Obsah vzdelávania

1. Logika, dôvodenie, dôkazy

Rozvíjajúce ciele	Obsah (obsahový štandard)	Výstupy (výstupný štandard)
Rozlíšenie každodenného spôsobu myslenia a matematického myslenia. Rozvíjanie nárokov na dôkazy matematických tvrdení.	Výrok, zložený výrok, definícia, hypotéza, tvrdenie, úsudok, pravdivostná hodnota. Logické spojky (negácia, a súčasne, alebo, buď–alebo, implikácia, vyplýva, ekvivalencia), ich používanie v bežnom živote, v matematike, v právnych formuláciách – odlišnosti a spoločné znaky. Kvantifikátory (existenčný, všeobecný, aspoň, najviac, najmenej, práve, minimálne, maximálne) a vzťahy medzi nimi.	Rozlíšiť používanie a význam spojok „a“, „alebo“, „ak, tak“, „práve vtedy“ a kvantifikátorov vo vyjadrovaní sa v bežnom živote, vo formulácii zákonov, nariadení, zmlúv, návodov a v matematike, Zistiť pravdivostnú hodnotu výroku v jednoduchých prípadoch rozhodnutí, či je výrok negáciou daného výroku, vytvoriť negáciu zloženého výroku., Preformulovať niektoré tvrdenia vyjadrené pomocou kvantifikátorov aspoň, najviac, najmenej, ..., na ekvivalentné tvrdenia používajúce iný kvantifikátor, použiť základné pravidlá usudzovania v matematike a v situáciách z bežného života, Zovšeobecňovať niektoré jednoduché tvrdenia, abstraktne a hypoteticky uvažovať,

--	--	--

2. Čísla a operácie, vzťahy, závislosti a zmena

Rozvíjajúce ciele	Obsah (obsahový štandard)	Výstupy (výstupný štandard)
Rozšírenie pojmu čísla , s dôrazom na rádové hodnoty čísel a s použitím odborného jazyka aj v prípadoch konfrontácie s praxou. Rozvíjanie algoritmického myslenia, modelovania problémov z praxe.	Desiatková číselná sústava. Zápis veľkých čísel. Odhad a rádový odhad výsledku. Vypĺňanie formulárov s číselnými údajmi a práca s údajmi vyjadrenými v percentách (napr. úroky, miera nezamestnanosti, promile alkoholu v krvi). Práca s jednotkami. Kurzy a meny peňazí. Elementárna finančná matematika v domácnosti (rozhodovanie o výhodnosti nákupu alebo zľavy, poistenie, rôzne typy daní a ich výpočet, výpisy z účtov a faktúry). Práca s kalkulačkou (bežné výpočty – súčet, rozdiel, podiel, súčin, percentá, druhá mocnina a odmocnina; poradie operácií, zátvorky, použitie pamäti; na základe návodu zložitejšie výpočty); problémy, ktoré môžu nastať pri výpočtoch na kalkulačke. Rôzne (negrafické) metódy reprezentácie vzťahov (slovné, algebrické, tabuľkové). Algebrizácia a modelovanie jednoduchých kvantitatívnych vzťahov (výrazy, vzorce, nerovnosti). Riešenie rovníc a sústav	Počítat s presnými aj približnými hodnotami, a to viacerými spôsobmi (spamäti, na papieri, pomocou kalkulačky) a efektívne používať kalkulačku

3. Funkcia

Rozvíjajúce ciele	Obsah (obsahový štandard)	Výstupy (výstupný štandard)
Rozvíjanie funkčného myslenia, chápanie priradenia ako pravidla. Hľadanie vhodného modelu.	Súradnicová sústava v rovine, graf funkcie (jednej premennej). Opis základných vlastností funkcií na základe ich grafu (rast, klesanie, lokálne a globálne extrém, ohraničenosť, periodičnosť, rýchlosť zmeny). Lineárna a exponenciálna funkcia Modely lineárnych a exponenciálnych závislostí (rast populácie, zložené úrokovanie, rádioaktívny rozpad).	Naučiť sa modelovať a algebrizovať jednoduché vzťahy, vytvárať a interpretovať grafickú reprezentáciu vzťahu dvoch veličín a vedieť tieto prostriedky využiť pri riešení úloh .

4. Planimetria

Rozvíjajúce ciele	Obsah (obsahový štandard)	Výstupy (výstupný štandard)
Orientovanosť a rozhladenosť v oblasti	Doplnenie poznatkov súvisiacich so základnými rovinnými útvarmi,	Analyzovať charakteristické vlastnosti a vzájomné vzťahy

preberaných rovinných útvarov. Formulácia nových súvislostí, podporovanie nároku na dôkazy	obvodom a obsahom rovinných útvarov. Tálesova veta, kružnica a jej dotičnice. Jednoduché konštrukčné úlohy. Meranie.	geometrických útvarov a prostredníctvom geometrie rozvíjať matematickú argumentáciu, jednoduché zručnosti riešenia problémov a používanie jednoduchých algoritmov. Použiť vhodnú metódu, nástroje a vzorce pri určovaní dĺžok a obsahov.
--	--	---

4. Stereometria

Rozvíjajúce ciele	Obsah (obsahový štandard)	Výstupy (výstupný štandard)
	Znázorňovanie do roviny, rovnobežné premietanie. Rozvíjanie priestorovej predstavivosti. Hranaté telesá, povrch a objem. Meranie	Použiť vhodnú metódu, nástroje a vzorce pri určovaní dĺžok, obsahov a objemov

5. Kombinatorika a pravdepodobnosť

Rozvíjajúce ciele	Obsah (obsahový štandard)	Výstupy (výstupný štandard)
	Organizácia súboru obsahujúceho veľký počet dát. Spôsoby vyhľadávania, systematické vypisovanie možností, objavovanie a opis systému, algebraizácia systému alebo počtu možností. Kombinatorické pravidlo súčtu a súčinu, kombinačné číslo. Šanca a porovnávanie šancí. Pojem pravdepodobnosti a niektoré vlastnosti pravdepodobnosti. Plošná a priestorová pravdepodobnosť. Pravdepodobnostné vyjadrovanie v živote, odhad rizika, pravdepodobnosť v športe, kurzy, pravdepodobnosť v súťažiach (telefónne, žreby, škracie tipovania, ruleta, kartové hry). Náhodné číslo. Pravdepodobnosť okolo nás (napr. genetika, dedičnosť).	NAVRHNÚŤ ORGANIZÁCIU SÚBORU OBSAHUJÚCEHO VEĽKÝ POČET DÁT. POUŽÍVAŤ A PRISPÔSOBOVAŤ RÔZNE STRATÉGIE ZISŤOVANIA POČTU MOŽNOSTÍ. Pochopiť a používať základné pravdepodobnostné pojmy

PROCES

Stupeň a kvalita dosiahnutia vytýčených cieľov vyučovania matematiky závisí najmä od vyučovacích metód, od postupov odovzdávania poznatkov žiakom, od organizácie vyučovania. Vo vyučovaní matematiky sa v podstate rovnocenne uplatňujú motivačné, expozičné, fixačné a diagnostické metódy. Motivačné rozhovory, výzvy, úlohy, aktualizácia obsahu má byť vždy na začiatku a podľa možnosti aj v priebehu získavania a objavovania nových poznatkov, no i pred kontrolou a pri určovaní domácej úlohy. Pri motivácii sa využíva skutočnosť, že matematické pojmy, operácie, vety a metódy vznikli pri riešení konkrétneho problému, že matematika vychádza predovšetkým zo skúseností a z potrieb riešiť reálne situácie.

Funkciou expozičných metód je oboznámiť žiakov s novými pojmami, vzťahmi, zákonitosťami, pracovnými postupmi a s nimi spojenými metódami. Najúčinnnejšie sú heuristické metódy a to nielen z hľadiska kvality osvojenia si nových poznatkov a zručnosti, ale i z hľadiska normatívneho, pretože rozvíjajú schopnosť samostatne sa vzdelávať.

Fixačné metódy vedú žiaka od orientačného oboznámenia sa s poznatkami, cez ich reprodukčné ovládanie až k tvorivému zvládnutiu. Nesmie sa však zabúdať na systematické utváranie vzťahov medzi starým a novým učivom, na systematické hľadanie súvislostí medzi jednotlivými tematickými celkami.

Z hľadiska zisťovania vzdelávacej a výchovnej kvality a efektivity práce učiteľa či žiaka, sú významné diagnostické metódy, ktoré pomáhajú realizovať princíp diferencovaného prístupu, klasifikáciu a ďalšie plánovanie vyučovacieho procesu. Medzi najbežnejšie metódy patrí pozorovanie a písomné skúšanie (testy, domáce úlohy, ročníkové práce, projekty, ...).

Aktivita žiaka pri vyučovaní matematiky nemá byť orientovaná len na úsilie zapamätať si, ale má byť spojená s hľadaním podstaty problému, so samostatným myslením. Vyučovanie má do istej miery kopírovať objaviteľský postup. To si vyžaduje, aby sa učivo, pokiaľ je to možné, predkladalo vo forme problémov a otázok, ktoré majú žiaci riešiť. Pri riešení problémov sa majú žiaci naučiť používať rôzne pramene informácií, prehľady vzorcov, tabuľky, encyklopédie a primeranú odbornú literatúru. Zdôrazňovanie aktivity žiaka, jeho samostatnej práce, odporúčanie heuristických metód však ešte neznamena, že je potrebné zriecť sa metód a foriem typicky vyučovacieho charakteru.

Predmet: **Fyzika**

Charakteristika:

Základnou charakteristikou predmetu je hľadanie zákonitých súvislostí medzi pozorovanými vlastnosťami prírodných objektov a javov, ktoré nás obklopujú v každodennom živote.

Porozumenie podstate javov a procesov si vyžaduje interdisciplinárny prístup, a preto aj úzku spoluprácu s chémiou, biológiou, geografiou a matematikou. Okrem rozvíjania pozitívneho vzťahu k prírodným vedám sú prírodovedné poznatky interpretované aj ako neoddeliteľná a nezastupiteľná súčasť kultúry ľudstva. V procese vzdelávania sa má žiakom sprostredkovať poznanie, že neexistujú bariéry medzi jednotlivými úrovňami organizácie prírody a odhaľovanie jej zákonitostí je možné len prostredníctvom koordinovanej spolupráce všetkých prírodovedných odborov s využitím prostriedkov IKT.

Pri výučbe je najväčšia pozornosť venovaná samostatnej práci žiakov – aktivitám, ktoré sú zamerané na činnosti vedúce ku konštrukcii nových poznatkov. Dôraz sa kladie aj na také formy práce, akými sú diskusia, brainstorming, vytváranie logických schém a pojmových máp a práca s informáciami.

Okrem objavovania a osvojovania si nových poznatkov a rozvíjania kompetencií fyzikálne vzdelávanie poskytne žiakovi možnosť získania informácií o tom, ako súvisí rozvoj prírodných vied s rozvojom techniky, technológií a so spôsobom života spoločnosti.

Výučba fyziky v rámci prírodovedného vzdelávania má u žiakov prehliť aj hodnotové a morálne aspekty výchovy, ku ktorým patria predovšetkým objektivita a pravdivosť poznania. To bude možné dosiahnuť slobodnou komunikáciou a nezávislou kontrolou spôsobu získavania dát alebo overovania hypotéz.

Žiak prostredníctvom fyzikálneho vzdelávania získa vedomosti na pochopenie vedeckých ideí a postupov potrebných pre osobné rozhodnutia, na účasť v občianskych a kultúrnych záležitostiach a dá im schopnosť zmysluplne sa stavať k lokálnym a globálnym záležitostiam, ako zdravie, životné prostredie, nová technika, odpady a podobne. Žiak by mal byť schopný pochopiť kultúrne, spoločenské a historické vplyvy na rozvoj vedy, uvažovať nad medzinárodnou povahou vedy a vzťahoch s technikou.

CIELE:

A. SVET

Na konci kurzu by študent mal byť schopný:

- opísať spôsoby, ako prírodné vedy pracujú
- vyhodnotiť zisky a nedostatky aplikácií vedy
- diskutovať na tému etických a morálnych otázok vyplývajúcich z aplikácie vedy

- diskutovať, ako štúdium vedy je podmienené kultúrnymi vplyvmi
- chápať, ako rôzne prírodovedné disciplíny vzájomne súvisia a ako súvisia s inými predmetmi
- považovať vedu ako aktivitu spolupráce

B. KOMUNIKÁCIA

Na konci kurzu by študent mal byť schopný komunikovať myšlienky, pozorovania, argumenty, praktické skúsenosti:

- použitím vhodného slovníka a jazyka
- použitím grafov a tabuliek
- použitím vhodného formátu laboratórneho protokolu
- použitím vhodného softvéru ako textový editor, tabuľkový procesor

C. PRÍRODOVEDNÉ POZNATKY A MYŠLIENKY

Na konci kurzu by študent mal byť schopný demonštrovať poznatky a pochopenie:

- povahy a metodológie prírodných vied
- vedeckých faktov, definícií, zákonov, teórií, modelov,
- vhodného slovníka a terminológie, včítane použitia symbolov
- ako sa zákony, modely a názory menili v čase
- systém jednotiek SI

D. PRÍRODOVEDNÉ BÁDANIE

Na konci kurzu by študent mal byť schopný:

- vyslovením problému vo forme otázky, ktorá môže byť zodpovedaná experimentom
- formulovaním hypotézy
- testovať hypotézu v podmienkach riadenia premenných veličín
- plánovať vhodný experiment
- naznačiť záver konzistentný s pozorovaním, komentovať chyby merania
- naznačiť validitu záverov založených na množstve pozorovaní
- vyhodnotiť celkový experiment včítane použitých postupov

E. SPRACOVANIE DÁT

Na konci kurzu by študent mal byť schopný:

- organizovať, prezentovať a vyhodnocovať dáta rôznymi spôsobmi
- transformovať dáta prezentované jednou formou do inej formy včítane matematických výpočtov, grafov, tabuliek
- identifikovať trendy v dátach
- vytvárať predpovede založené na dátach
- naznačovať závery založené na dátach
- použiť poznatky na vysvetlenie záverov

F. VYKONÁVANIE EXPERIMENTOV

Na konci kurzu by študent mal byť schopný:

- nasledovať inštrukcie písané i slovne podané
- vybrať si a bezpečne použiť experimentálnu zostavu, materiál, techniku vhodnú na meranie
- vykonávať experiment bezpečne, zaznamenávať údaje z pozorovania a merania
- používať vhodné nástroje a techniku na zber dát
- spolupracovať v skupine

ŠTRUKTÚRA KOMPETENCIÍ ROZVÍJANÝCH VYUČOVANÍM FYZIKY

POZNÁVACIA (kognitívna)	KOMUNIKAČNÁ	Interpersonálna	Intrapersonálna
Používať kognitívne operácie.	Tvoriť, prijať a spracovať informácie.	Akceptovať skupinové rozhodnutia.	Regulovať svoje správanie.
Formulovať a riešiť problémy, používať stratégie riešenia.	Vyhľadávať informácie.	Kooperovať v skupine.	Vytvárať si vlastný hodnotový systém.

Uplatňovať kritické myslenie.	Formulovať svoj názor a argumentovať.	Tolerovať odlišnosti jednotlivcov a iných.	
Nájsť si vlastný štýl učenia a vedieť sa učiť v skupine.		Diskutovať a viesť diskusiu o odbornom probléme.	
Myslieť tvorivo a uplatniť jeho výsledky.			

POZNÁMKY:

- Obsah predmetu fyzika na gymnáziu v 1. ročníku počíta s 60 vyučovacími hodinami (2 hodinová týždenná časová dotácia x 30 hodín). Na každej z týchto hodín sa trieda delí na skupiny podľa príslušných predpisov.
- Na predmet fyzika nadväzujú v rámci školského vzdelávacieho programu rozširujúce hodiny fyziky a voliteľné predmety obsahovo a tematicky blízke fyzike.
- Príprava žiakov na maturitnú skúšku z fyziky je riešená v samostatnom materiáli.
- Formy aktívneho poznávania a systematického bádania vo fyzike sú si v metódach a prostriedkoch výskumnej činnosti príbuzné s ostatnými prírodovednými disciplínami. Žiaci preto budú mať čo najviac príležitostí na aktivitách osvojovať si vybrané (najčastejšie experimentálne) formy skúmania fyzikálnych javov. Každý žiak dostane také základy, ktoré z neho spravia prírodovedne gramotného jedinca tak, aby vedel robiť prírodovedné úsudky a vedel použiť získané vedomosti na efektívne riešenie problémov.
- Je v kompetencii učiteľa rozhodnúť, ktoré z experimentov bude realizovať formou laboratórnej práce (praktického cvičenia).

Téma	h	Obsah	Výstup
POZOROVANIE, MERANIE, EXPERIMENT			
Odhad chyby merania spôsobenej meradlom. Odhad a znázornenie chyby merania.	1	Skúmať opakujúce sa deje (napr. odkvapkávanie vody z vodovodu) v závislosti od času. Graficky zobrazíť chyby merania pri kreslení grafu fyzikálnej závislosti.	Vysvetliť, ako súvisí chyba merania s kreslením čiary, ktorá aproximuje meraním získanú fyzikálnu závislosť.
Vyjadrenie hodnoty fyzikálnej veličiny pomocou hlavnej jednotky aj jej násobkov a dielov.	2	Používať zápis jednotiek v tvare 1 nm, aj v tvare 1×10^{-9} m.	Používať zápis jednotiek v tvare 1 nm, aj v tvare 1×10^{-9} m.
Používať počet platných čísel v zápise hodnoty veličiny.	1	Napríklad $0,0123 \text{ m} = 12,3 \text{ mm}$. Rozlišovať hodnotu 1,00 m a hodnotu 1 m. (prvá hodnota s presnosťou na tri platné cifry, druhá hodnota na jednu platnú cifru).	Zaokrúhľovať vypočítané hodnoty s ohľadom na presnosť hodnôt vstupujúcich do výpočtu.
SILA A POHYB			
Znázornenie sily vektorovou úsečkou, vektorová veličina. Sila ako miera vzájomného pôsobenia. Tretí Newtonov zákon.	2	Skúmať súvislosť medzi smerom a veľkosťou sily. Sila napnutia nite, ťahová, tlaková, ťažová, vztlaková, elektrostatická, magnetická. V súvislosti s Tretím Newtonovým zákonom nepoužívame pojmy akcia a reakcia.	Vedieť znázorniť schému javu v ktorom pôsobia rôzne sily, pri zvolenom jednotkovom vektore sily.
Skladanie síl	2	Skladanie síl pôsobiach na teleso v jednej priamke a rôznobežných síl pôsobiach na teleso v spoločnom pôsobisku.	Vedieť pomenovať sily pôsobiace na teleso (hmotný bod)
Meranie sily	1	Merať silu. Merať ťažovú silu.	Vedieť odhadnúť veľkosť pôsobiacej sily porovnaním s ťažovou silou pôsobiacou na hmotné teleso. Od ťaže automobilu po ťaž elektrónu

			(s ohľadom na možnosť zanedbania tejto sily voči iným silám)
Rozklad sily na zložky s danými smermi	3	Znázorniť tiažovú silu pôsobiacu na teleso na naklonenej rovine. Vykonať experiment na overenie vzťahu medzi sklonom naklonenej roviny a veľkosťou pohybovej zložky tiažovej sily.	Vedieť vysvetliť, ako a prečo pomáha naklonená rovina v každodennej ľudskej praxi.
Meranie trecej sily	3	Merať treciu silu silomerom a porovnať odmerané hodnoty s vypočítanou hodnotou. Merať koeficient trenia. Experimentálne odlíšiť sily statického trenia (v pokoji) a dynamického trenia (za pohybu). Pomenovať valivé trenie.	Vysvetliť rozdiel medzi statickým a dynamickým trením. Vysvetliť, kedy trenie potrebujeme a kedy a ako sa ho snažíme obmedziť.
Mechanická práca silou vykonaná a silou spotrebovaná. Kinetická energia telesa.	2	Skúmať, ako sa prejaví práca vykonaná silou pri pohybe telesa na vodorovnej podložke so započítaním odporových síl. Výpočet kinetickej energie hmotného bodu.	Vysvetliť prečo sa niekedy prejaví vykonaná mechanická práca ako teplo, inokedy ako kinetická energia.
Dôvody zmien rýchlosti pohybu	2	Demonštrovať nerovnomerný pohyb na príkladoch z laboratória a z bežného života.	Vysvetliť súvislosti medzi pohybmi telies a silami pôsobiacimi na telesá.
Pozorovanie dejov a javov. Rozlíšenie pohybov (dejav) rovnomerných a nerovnomerných, zrýchlených a spomalených.	2	Použiť na rozlíšenie pohybov veličinu „zmena dráhy“ analýzou graficky znázornenej závislosti dráhy od času. Používať fyzikálne veličiny konkretizované v tomto programe pri opise pozorovaných javov a dejov.	Rozlíšiť a klasifikovať deje s rôznymi časovými rozvoji. Vysvetliť, ktorú z meniacich sa fyzikálnych veličín použijeme pri opise deja.
Potenciálna energia telesa.	2	Experimentálne skúmať prácu vykonanú pri zmene prevýšenia telesa nad vodorovnou rovinou, pri pôsobení sily na rôznych dráhach. Zobraziť a odmerať vykonanú prácu v grafe závislosti sily od posunutia.	Vedieť rozlíšiť fyzikálnu prácu v tiažovom poli Zeme od „fyziologicky“ pociťovanej práce. Vysvetliť, ako súvisí práca v tiažovom poli Zeme s potenciálnou energiou telesa.
Práca pri deformácii pružiny. Potenciálna energia pružného telesa.	1	Pomocou grafu závislosti sily od predĺženia určiť potenciálnu energiu napätej/stlačenej pružiny.	Vysvetliť, prečo graf sily v závislosti od predĺženia zobrazuje prácu potrebnú na deformáciu pružiny.
Premeny mechanickej energie.	1	Strelba z „pružinového kanóna“. Vykonať experiment modelujúci vodorovný vrh.	Opísať dej z hľadiska vzájomných premien mechanickej energie a premeny mechanickej energie na vnútornú energiu telies.
Pohyb telesa bez pôsobenia sily 1. Newtonov pohybový zákon.	1	Demonštrovať rovnomerný pohyb.	Chápať zmenu pohybového stavu ako účinok výslednice pôsobiacich síl.
Pád telesa, voľný pád.	2	Analyzovať stroboskopickú fotografiu alebo videozáznam padajúcej guľôčky, zostrojiť graf závislosti $s = s(t)$, dráhy od času.	Vysvetliť, prečo sa po analýze grafu závislosti $s = s(t)$ domnievame, že dráha s je priamo úmerná druhej

		Určiť závislosť $v = v(t)$, rýchlosti od času.	mocniny času ($s \sim t^2$) – chápať linearizáciu grafu na pokyn učiteľa (žiak linearizáciu navrhneť nemusí)
Pohyb telesa pri pôsobení konštantnej výslednej sily. Zrýchlenie. 2. Newtonov pohybový zákon.	4	Riešiť úlohy, v ktorých vystupuje vzájomná súvislosť medzi výslednou pôsobiace silou, zrýchlením a hmotnosťou telesa. Sústava dvoch vzájomne prepojených telies.	Riešenie sústavy dvoch lineárnych rovníc s dvoma neznámymi veličinami.
Pohyb telesa vo vzduchu a v kvapaline	2	Pomenovať sily pôsobiace na teleso pohybujúce sa v tekutine. Aerodynamická a hydrodynamická odporová sila.	Čítať s porozumením text, v ktorom vystupujú aj také sily, ktoré nie sú explicitne spomenuté v učebnici.
Reaktívne motory. Hybnosť, impulz sily, zachovane hybnosti.	2	Vysvetliť príklady reaktívneho pohonu.	Používať veličinu hybnosť a zákon zachovania hybnosti.
Prečo sa mení smer pohybu? Dostredivá sila.	2	Krivočiare pohyby – príklady. Kvalitatívna odlišnosť dostredivej sily a sily ako miery vzájomného pôsobenia telies. Dostredivá sila iba kvalitatívne.	Chápať zmenu pohybového stavu ako účinok výslednice pôsobiacich síl.
Prečo ostávajú telesá v pokoji? Tuhé teleso. Ťažisko telesa. Moment sily. Momentová veta. Energia rotačného pohybu.	3	Moment sily a statika telesa. Energia rotačného pohybu iba kvalitatívne.	Chápať rozdiel medzi kinetickou energiou translačného pohybu (hmotný bod) a celkovou kinetickou energiou rotujúceho telesa. Vie používať veličiny opisujúce rotačný pohyb.
Zhrnutie	1		
ELEKTRINA			
Elektrické napätie, elektrický prúd	4	Merať jednosmerné elektrické napätie a elektrický prúd.	Používať voltmeter a ampérmeter.
Ohmov zákon pre časť obvodu. Obvod s jedným zdrojom jednosmerného napätia a s viacerými rezistormi. Vnútorný odpor zdroja a elektromotorické napätie zdroja.	4	Pracovať so schémou elektrického obvodu.	Vedieť „prečítať“ fyzikálnu informáciu zo schémy elektrického obvodu a aplikovať ju pri činnosti.
Elektrický prúd v kovoch, polovodičoch, kvapalinách a v plynch.	5	Zostaviť uzavretý obvod s kovovými vodičmi a s elektrolytickým vodičom. Vysvetliť, ako prechádzajú elektricky nabitý častice uzavretým elektrickým obvodom. Vysvetlenie vodivosti iba kvalitatívne.	Poznať súvislosť medzi elektrickým napätím, prúdom a pohybom nabitých častíc.
Závislosť odporu kovového vodiča od teploty, žiarovka.	2	Kvalitatívne pracovať s pojmami kovová mriežka, elektróny a ich tepelný a usmernený pohyb, závislosť pohybu elektrónov od teploty, závislosť elektrického odporu od teploty. Pracovať s V-A charakteristikami rezistora a žiarovky. Vypočítavať odpor z hodnoty napätia a prúdu.	Vedieť vysvetliť, funkciu vláknovej žiarovky a porovnanie s činnosťou žiarivky.

Zahrievanie vodiča elektrickým prúdom. Elektrický výkon.	2	Premena elektrickej energie na vnútornú (ohrievanie)	Riešiť úlohy na premenu elektrickej energie na iné formy energie.
Úloha ističa elektrického prúdu.	1	Vysvetliť, akú funkciu má istič v domácnosti a aké prináša obmedzenia pre príkon domácich spotrebičov.	Vysvetliť, akú funkciu má istič v domácnosti a aké prináša obmedzenia pre príkon domácich spotrebičov.

Predmet: **Chémia**

Charakteristika:

Organickou súčasťou učebného predmetu chémia je aj systém laboratórnych prác, ktorých správna realizácia si vyžaduje osvojenie si základných laboratórnych zručností a návykov presnej a bezpečnej práce chemickom laboratóriu. Rozšírenie učiva v prípade vyčlenenia ďalšej hodiny odporúčame venovať laboratórnym cvičeniam.

Obsah učiva chémie tvoria predovšetkým poznatky o vlastnostiach a použití látok, s ktorými sa študenti stretávajú v bežnom živote; sú to najmä tieto oblasti: chémia potravín a nápojov, kozmetiky, liečiv, čistiacich prostriedkov a podobne. V obsahu učiva sú v dostatočnej miere zastúpené aj poznatky, ktoré umožňujú študentom chápať význam chemickej vedy a chemického priemyslu pre spoločnosť a prírodu.

Východisko pre poznatky o vlastnostiach anorganických a organických látok a ich premenách tvoria všeobecne platné, teoretické poznatky a vzťahoch medzi štruktúrou a vlastnosťami látok a poznatky o zákonitostiach chemických reakcií. Tieto poznatky umožňujú v učebnom predmete chémia aplikovať v dostatočnej miere jednotlivé myšlienkové operácie a metódy vedeckého poznávania. Realizovaním moderných foriem, prostriedkov a vyučovacích metód vyučovania sa vytvárajú podmienky pre formovanie kľúčových kompetencií žiakov.

Chémia, ako predmet, ktorý rozširuje všeobecné vzdelanie žiakov, súčasne poskytuje základy nevyhnutné pre ďalšie vzdelávanie (chemické odbory, medicína, environmentálne vedy a pod.).

Ciele:

Cieľom vyučovania chémie je v maximálne možnej miere prispieť k splneniu všeobecných cieľov vzdelávania a osvojeniu si kľúčových kompetencií prostredníctvom obsahu učiva chémie. Cieľom vyučovania chémie je predovšetkým formovanie a rozvoj tvorivých schopností žiakov.

I. KOMPETENCIE ŽIAKOV

a) k učeniu

- schopnosť plánovať a organizovať si učenie a pracovnú činnosť,
- efektívne využívať rôzne stratégie učenia k získavaniu poznatkov a informácií,
- hľadá a rozvíja účinné postupy vo svojom učení,
- kriticky pristupuje ku zdrojom informácií, informácie tvorivo spracováva a využíva pri svojom štúdiu a praxi,

b) komunikačné schopnosti

- vyhľadávať, triediť a spracovávať informácie a dáta z rôznych zdrojov,
- vedieť využiť informačné a komunikačné zdroje,
- zrozumiteľne prezentovať nadobudnuté vedomosti, skúsenosti a zručnosti,
- urobiť zápis o experimente pomocou textu, schém, náčrtu, obrázkov a tabuliek,
- vedieť spracovať a prezentovať jednoduchý projekt so zameraním na ciele, metódy, výsledky a ich využitie.

c) riešenie problémov

- analyzovať vybrané problémy,

- aplikovať poznatky pri riešení konkrétnych problémových úloh
- používať základné myšlienkové operácie a metódy vedeckého poznávania pri riešení problémových úloh,
- využívať informačné a komunikačné technológie pri riešení problémových úloh,
- vedieť posúdiť vhodnosť navrhnutého postupu riešenia problémovej úlohy
- zhodnotiť úspešnosť riešenia problémovej úlohy
- logicky spájať poznatky nadobudnuté štúdiom chémie a iných učebných predmetov a využiť ich pri riešení problémových úloh,

d) manuálne

- schopnosť plánovať činnosti pri realizácii experimentov
- používať správne postupy a techniky pri praktických činnostiach,
- dodržiavať pravidlá bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci,

e) sociálne

- vyjadrovať svoje názory, postoje a skúsenosti,
- pracovať vo dvojiciach alebo v skupinách,
- vzájomne si pomáhať pri riešení úloh teoretického a praktického charakteru,
- prezentovať a zhodnotiť výsledky svojej alebo skupinovej činnosti,
- hodnotiť vlastné výkony a pokroky v učení,
- prijíma ocenenie, radu a kritiku a čerpá poučenie pre ďalšiu prácu.

Obsah:

1. ROČNÍK

1. Pozorovanie a pokus v chémii, bezpečnosť práce
2. Sústavy látok
3. Štruktúra látok
4. Periodický systém prvkov
5. Základy názvoslovia anorganických zlúčenín
6. Chemická väzba
7. Výpočty v chémii
8. Chemické reakcie, chemické rovnice
9. Energetické zmeny pri chemických reakciách
10. Rýchlosť chemických reakcií
11. Chemická rovnováha
12. Protolytické reakcie
13. Redoxné reakcie
14. Zrážacie reakcie
15. **Komplexotvorné reakcie***

*Poznámka: Učivo, ktoré rozširuje štátny vzdelávací program je v texte zvýraznené tučnou kurzívou

1. POZOROVANIE A POKUS V CHÉMII, BEZPEČNOSŤ PRÁCE.

Obsah:

Bezpečnosť práce v chemickom laboratóriu, základné laboratórne pomôcky: skúmavka, kadička, destilačná banka, odmerná banka, miska, filtračný lievik, hodinové sklíčko, prachovnica, striekačka, oddeľovací lievik, odmerný valec, pipeta, chladič, stojan, držiak, svorka, filtračný kruh, chemické kliešte, chemická lyžička, teplomer, filtračný papier, trojnožka, azbestová sieťka, kahan, **destilácia, titrácia.**

2. SÚSTAVY LÁTOK.

Obsah

Chémia, látka, chemicky čistá látka, prvok, zlúčenina, zmes (homogénna, heterogénna), sústava (otvorená, uzavretá), skupenstvo látky (tuhé, kvapalné, plyné), spôsoby oddeľovania zložiek zmesi (destilácia, filtrácia, usadzovanie, kryštalizácia), roztok, rozpúšťadlo, rozpustená látka, nasýtený roztok, rozpustnosť látky, hmotnostný zlomok, koncentrácia látkového množstva (ďalej iba koncentrácia), **objemový zlomok.**

3. ŠTRUKTÚRA LÁTOK

Obsah

atóm, atómové jadro, protón, neutrón, nukleóny, elektrónový obal atómu, elektrón, orbitál, elektrónová vrstva, valenčná vrstva, valenčné elektróny, elektrónová konfigurácia atómu, protónové číslo, neutrónové číslo, nukleónové číslo, izotopy, ión, anión, kation

4. PERIODICKÝ SYSTÉM PRVKOV

Obsah

Periodický zákon, periodický systém prvkov (PSP), periodická tabuľka prvkov (PTP), perióda, skupina, alkalické kovy, halogény, vzácne plyny, elektronegativita, s-, p-, d-, f-prvky, kovy, nekovy, polokovy

5. ZÁKLADY NÁZVOSLOVIA ANORGANICKÝCH ZLÚČENÍN

Obsah

Oxidačné číslo, chemický prvok, chemická zlúčenina, chemický vzorec, **názvoslovie peroxidov, názvoslovie hydrogensolí a hydrátov, názvoslovie koordinačných zlúčenín.**

6. CHEMICKÁ VÄZBA

Obsah

Chemická väzba, **dĺžka a energia väzby**, molekula, väzbový elektrónový pár, voľný elektrónový pár, kovalentná väzba, nepolárna väzba, polárna väzba, iónová väzba, vodíková väzba, jednoduchá väzba, násobná väzba (dvojitá, trojitá), **koordinačná väzba**, kovová väzba, kryštál, kryštalická látka, **iónové, atómové a molekulové kryštály**

7. VÝPOČTY V CHÉMII

Obsah

Relatívna atómová hmotnosť $A_r(X)$, relatívna molekulová hmotnosť $M_r(Y)$, látkové množstvo n , Avogadrova konštanta N_A , molárna (mólová) hmotnosť M_m , stechiometrický vzorec, **hmotnostný zlomok prvku v zlúčenine, výpočet látkového množstva a objemu reaktantov a produktov na základe chemických rovníc**

8. CHEMICKÉ REAKCIE, CHEMICKÉ ROVNICE

Obsah

Chemická reakcia, reaktanty, produkty, schéma chemickej reakcie, chemická rovnica, zákon zachovania hmotnosti v chemických reakciách, stechiometrický koeficient, syntéza, analýza

9. ENERGETICKÉ ZMENY PRI CHEMICKÝCH REAKCIÁCH

Obsah

Exotermická reakcia, endotermická reakcia, entalpia, reakčné teplo, termochemická rovnica, 1. termochemický zákon, **2. termochemický zákon, tepelné javy pri rozpúšťaní tuhých látok**

10. RÝCHLOSŤ CHEMICKÝCH REAKCIÍ

Obsah

Rýchlosť chemickej reakcie, **Guldbergov-Waageho zákon**, faktory ovplyvňujúce rýchlosť chemických reakcií (koncentrácia reaktantov, teplota, katalyzátor, veľkosť povrchu tuhých látok)

11. CHEMICKÁ ROVNOVÁHA

Obsah

Chemická rovnováha, rovnovážna koncentrácia látok, rovnovážna konštanta, faktory ovplyvňujúce chemickú rovnováhu (koncentrácia, teplota, tlak), **využitie poznatkov o chemickej rovnováhe pre stanovenie reakčných podmienok pri príprave a výrobe látok**

12. PROTOLYTICKÉ REAKCIE

Obsah

Brönstedova kyselina, Brönstedova zásada, protolytická reakcia, konjugovaný pár, amfotérne látky, silná a slabá kyselina, silná a slabá zásada, **rovnováha v protolytických reakciách**, **disociačné konštanty kyselín a zásad**, autoprotolýza vody, pH, stupnica pH, kyslý, neutrálny a zásaditý roztok, neutralizácia, soľ, hydrolýza

13. REDOXNÉ REAKCIE

Obsah

Oxidačné číslo, redukcia, oxidácia, redoxné reakcie, čiastková reakcia, redukovadlo, oxidovadlo, **výpočty stechiometrických koeficientov rovníc redoxných reakcií**, elektrochemický rad napätia kovov, galvanický článok, **olovený akumulátor**, elektrolýza, **chemické deje prebiehajúce na elektródach počas elektrolýzy**.

14. ZRÁŽACIE REAKCIE

Obsah

Zrážacia reakcia, zrazenina, iónový zápis chemickej reakcie, **rovnováha v zrážacích reakciách**, **súčin rozpustnosti látok**

15. KOMPLEXOTVORNÉ REAKCIE

Obsah

Komplexotvorná reakcia, rovnováha v komplexotvorných reakciách, využitie komplexotvorných reakcií.

LABORATÓRNE CVIČENIA

Na hodinách laboratórnych cvičení sa trieda delí na skupiny pričom v jednej skupine môže byť maximálne 14 žiakov. Navrhované laboratórne cvičenia sa realizujú s jednou skupinou raz za dva týždne.

Pozorovanie v chémii

Pozorovanie počas realizácie pokusu a vysvetlenie podstaty pozorovaní.
Pozorovanie chemických dejov a vysvetlenie ich podstaty.

Základné operácie a úkony v chemickom laboratóriu

Určenie hustoty vody a jedlého oleja a ich oddelenie zo zmesi.
Príprava 1 %, 10 % a 20 % roztok chloridu sodného a určenie hustoty týchto roztokov.

Chemické reakcie a chemické výpočty

Význam hmotnosti a látkového množstva reaktantov v chemickej reakcii uhličitanu sodného s kyselinou chlorovodíkovou.
Význam hmotnosti a látkového množstva reaktantov v chemickej reakcii hydrogenuhličitanu sodného a uhličitanu draselného s kyselinou chlorovodíkovou

Zloženie a štruktúra látok

Pozorovanie zmien chloridu sodného a cukru pri zahrievaní.
Určenie rozdielov vo vlastnostiach látok.

Periodický zákon

Porovnanie acidobázických vlastností vybraných prvkov tretej periódy periodickej tabuľky.
Porovnanie acidobázických vlastností oxidov vybraných prvkov.

Chemická väzba a vlastnosti látok

Vplyv typu chemickej väzby, ktorou sa viažu atómy prvku v zlúčeninách na vlastnosti daných zlúčenín.

Vplyv prítomnosti iónovej zlúčeniny na rozpustnosť etanolu vo vode.

Exotermické a endotermické deje

Zmena teploty pri rozpúšťaní látok vo vode.

Zmena teploty reakčnej sústavy pri reakciách kyselín s hydroxidmi.

Faktory, ktoré ovplyvňujú zmenu teploty reakčnej zmesi pri chemických dejoch.

Faktory ovplyvňujúce rýchlosť chemických reakcií

Vplyv teploty, koncentrácie reaktantov, veľkosti povrchu reaktantov a katalyzátora na rýchlosť chemických reakcií.

Chemická rovnováha

Pôsobenie zmeny koncentrácie reaktantov na chemickú rovnováhu.

Pôsobenie zmeny teploty na chemickú rovnováhu.

Redoxné reakcie

Experimentálne overenie prejavov redoxných reakcií vybraných látok.

Overenie predpokladov o uskutočnení redoxných reakcií.

Chemické reakcie medzi kovovými elektródami a roztokmi obsahujúcimi ióny iných kovov.

Protolytické reakcie

Porovnanie protolytickej reakcie kyseliny octovej, kyseliny chlorovodíkovej a kyseliny trihydrogenboritej s vodou.

Určenie koncentrácie kyseliny octovej v octe.

Určenie približnej hodnoty disociačnej konštanty kyseliny octovej.

Zrážacie reakcie

Potvrdenie prítomnosti vybraných látok prostredníctvom zrážacích reakcií.

Zrážacia reakcia vzniku uhličitanu horečnatého.

Určenie rozpustnosti hydroxidu vápenatého vo vode.

Komplexotvorné reakcie

Pozorovanie a vysvetlenie zmien, ktoré sa uskutočňujú v reakčnej zmesi počas prípravy komplexných zlúčenín medi.

Pozorovanie a vysvetlenie zmien, ktoré sa uskutočňujú v reakčnej zmesi počas prípravy komplexných zlúčenín železa.

Overenie faktorov ovplyvňujúcich intenzitu sfarbenia roztoku síranu meďnatého.

Predmet: Biológia

I. Charakteristika učebného predmetu:

Učebný predmet biológia poskytne v rámci štátneho programu stredoškolského vzdelávania (ISCED 3) základný **systém poznatkov o živej prírode, ako predkladu formovania prírodovednej gramotnosti**. Poznanie zákonov, ktorými sa riadi živá príroda, je základom pre pochopenie jej fungovania ako celku a je dôležité pre formovanie citlivého vzťahu k nej. Toto poznanie je zároveň nevyhnutným predpokladom zodpovedného prístupu k celému okolitému svetu ako aj sebe samému.

Program je koncipovaný tak, aby bolo možné čo najviac využívať moderné didaktické formy, metódy a prostriedky, ktoré okrem maximálnej názornosti, podporujú samostatnosť a kreativitu žiakov pri práci s informáciami a rozvíjajú schopnosť poznatky aplikovať.

Obsah predmetu (198 hodín) sa odvíja od jeho cieľov a je členený v rámci štátneho programu do troch základných tematických okruhov:

1. Svet živých organizmov v prvom ročníku (66 hodín) nadväzuje na poznatky základnej školy. **Prostredníctvom vybraných informácií o základných skupinách rastlín, živočíchov**

a mikroorganizmov v ich prirodzenom prostredí a vo vzťahu k človeku, má žiakov motivovať a podnietiť ich záujem o ďalšie štúdium živej prírody. Východiskom je tematický celok „**Život a voda**“, kde vodný ekosystém slúži ako prostriedok pochopenia vzťahov medzi organizmami a prostredím ako aj organizmami navzájom. Tematický celok „**Špecializácia rastlín a živočíchov**“ vysvetľuje možnosti a formy adaptácií organizmov na rôzne životné podmienky a poskytuje priestor pre projektové vyučovanie. Praktický význam poznatkov o živých organizmoch približuje tematický celok „**Život s človekom**“. Poznávanie rozmanitosti sveta živých organizmov završuje tematický celok „**Mikrosvet**“. Záver celej časti patrí systematickému prehľadu prebraných rastlín, húb a živočíchov.

2. Druhý ročník je zameraný na poznávanie **spoločných znakov, vlastností a prejavov živých organizmov** (99 hodín). Jednotlivé tematické celky približujú stavbu a organizáciu živých sústav, vysvetľujú podstatu procesov prebiehajúcich v organizmoch na všetkých úrovniach počnúc bunkou. Zdôrazňujú vzájomnú súvislosť medzi stavbou a funkciou orgánov, čoho výsledkom sú životné prejavy organizmov. Tento tematický okruh poskytne základné informácie dôležité pre pochopenie jednoty živej prírody. Jeho súčasťou sú **praktické cvičenia**, ktoré umožnia žiakom vyskúšať si a v praxi overiť teoretické poznatky rôznymi formami od klasických laboratórnych prác s prírodninami až po prácu s informáciami prostredníctvom IKT.

3. Tretí ročník je venovaný **biológii človeka a ochrane zdravia** (33 hodín). Jeho ťažisko predstavuje tematický celok „**Orgánové sústavy človeka**“, ktorý okrem informácií o stavbe a funkcii jednotlivých orgánov a orgánových sústav poskytne aj základné informácie o najčastejších poruchách ich činnosti, o ich príčinách, prejavoch, liečbe a prevencii. Nadväzujúci tematický celok „**Zdravý životný štýl**“ otvára možnosti pre projekty a samostatné práce žiakov. Umožní získať nielen ďalšie poznatky dôležité pre formovanie zodpovedného prístupu k vlastnému zdraviu, ale aj rozvíjať zručnosti pri práci s informáciami. Časť „**Základy poskytovania prvej pomoci**“ je možné realizovať formou cvičení v nadväznosti na jednotlivé kapitoly o orgánových sústavách človeka, prípadne v spolupráci s učebnou oblasťou Zdravie a pohyb.

II. Ciele učebného predmetu:

1. **Formovať ucelenú predstavu o rozmanitosti a jednote živej prírody**, o javoch a procesoch, ktoré v nej prebiehajú, o zákonitostiach, ktorými sa riadia všetky živé organizmy.

Kompetencie:

- schopnosť vnímať živú prírodu ako hierarchicky usporiadaný, neustále sa meniaci, dynamický systém;
- schopnosť chápať vzájomné vzťahy medzi organizmami a ich prostredím;
- vedieť odlišovať zákonité príčiny biologických procesov od ich vonkajších prejavov;
- schopnosť hľadať v prírodných javoch a procesoch príčinné súvislosti a tým podporovať logické myslenie;
- posilňovať pocit zodpovednosti vo vzťahu k živým organizmom a ich prostrediu;
- samostatne a slobodne (na základe poznania predmetu), voliť výberové a maturitné predmety, zodpovedne rozhodovať o svojom ďalšom štúdiu na VŠ a budúcej profesii.

2. **Poznávať praktický význam živých organizmov pre život človeka.**

Kompetencie:

- poznať najbežnejšie úžitkové a hospodársky významné druhy rastlín, húb a živočíchov;
- poznať možnosti využitia vlastností a životných prejavov organizmov v biotechnológiách;
- poznať nebezpečné a patogénne organizmy, ich účinok na ľudský organizmus, možnosti liečby, prevencie a poskytnutia prvej pomoci.

3. **Poskytnúť poznatky o fungovaní ľudského tela ako celostného systému.**

Kompetencie:

- využívať poznatky o anatómii a fyziológii ľudského tela pri starostlivosti o vlastné zdravie;
- poznať pozitívne aj negatívne účinky životného prostredia na ľudský organizmus;
- poznať príčiny a možnosti prevencie najčastejších ochorení;
- poznať dôsledky sociálnych patológií pre život a zdravie človeka;
- posilňovať pocit zodpovednosti za vlastné zdravie a rozvíjať zdravý životný štýl;
- poznať základy poskytovania prvej pomoci, vedieť ich aplikovať v praxi.

4. Rozvíjať zručnosti pri práci v teréne a v prírodovednom laboratóriu.

Kompetencie:

- schopnosť pozorovať biologické objekty vo voľnej prírode;
- bezpečne manipulovať s bežným biologickým materiálom pri jeho zbere a spracovaní v laboratóriu;
- schopnosť pracovať s bežnými laboratórnymi pomôckami a prístrojmi pri poznávaní biologického materiálu.

5. Rozvíjať schopnosti a zručnosti pri riešení úloh a školských projektov najmä v oblasti ochrany živej prírody a zdravia človeka (samostatne alebo v skupinách).

Kompetencie:

- schopnosť vyhľadávať informácie o živej prírode v literatúre a informačných médiách, pracovať s informáciami;
- rozvíjať čitateľskú gramotnosť v oblasti odborného biologického textu;
- schopnosť tvorivo riešiť úlohy, poukazovať na príčiny problémov, navrhovať ich riešenia;
- schopnosť prakticky riešiť úlohy, interpretovať fakty a vyvodzovať závery;
- schopnosť pripraviť vlastné prezentácie a vystúpenia;
- schopnosť využívať informačné a komunikačné technológie a prostriedky pri získavaní a spracúvaní informácií, ako aj prezentácii vlastnej práce;
- schopnosť prezentovať vlastnú prácu, diskutovať, argumentovať, obhájiť vlastné stanovisko;
- rozvíjať schopnosť kooperovať v skupine, deliť si úlohy, niešť zodpovednosť.

Obsah školského programu predmetu biológia (ISCED-3):

Prehľad tematických celkov	ciele	kompetencie
SVET ŽIVÝCH ORGANIZMOV	<ol style="list-style-type: none">1. Motivovať žiakov a podnietiť ich záujem o ďalšie štúdium živej prírody.2. Formovať ucelenú predstavu o rozmanitosti a jednote živej prírody, o javoch a procesoch, ktoré v nej prebiehajú, o zákonitostiach, ktorými sa riadia všetky živé organizmy.3. Rozvíjať zručnosti pri práci v teréne a v prírodovednom laboratóriu.4. Rozvíjať schopnosti a zručnosti pri riešení úloh a školských projektov najmä v oblasti ochrany živej prírody a zdravia človeka (samostatne alebo v skupinách).	<ul style="list-style-type: none">• schopnosť vnímať živú prírodu ako hierarchicky usporiadaný, neustále sa meniaci, dynamický systém;• schopnosť pozorovať biologické objekty a bezpečne manipulovať s bežným biologickým materiálom.• schopnosť vyhľadávať informácie o živej prírode v literatúre a informačných médiách, pracovať s informáciami;• rozvíjať čitateľskú gramotnosť v oblasti odborného biologického textu;• schopnosť prakticky riešiť úlohy, interpretovať fakty a vyvodzovať závery;• schopnosť využívať informačné a komunikačné technológie;• rozvíjať schopnosť kooperovať v skupine, deliť si úlohy, niešť zodpovednosť.

I.. Životné prostredie a organizmy.	Formovať ucelenú predstavu o rozmanitosti a jednote živej prírody prostredníctvom vybraných informácií o základných skupinách organizmov v ich prirodzenom prostredí	<ul style="list-style-type: none"> • schopnosť chápať vzájomné vzťahy medzi organizmami a ich prostredím; • vedieť odlišovať zákonité príčiny biologických procesov od ich vonkajších prejavov; • schopnosť hľadať v prírodných javoch a procesoch príčinné súvislosti a tým podporovať logické myslenie; • posilňovať pocit zodpovednosti vo vzťahu k živým organizmom a ich prostrediu;
II. Život a voda.		
III. Špecializácia rastlín a živočíchov.		
IV. Život s človekom.	Poznávať praktický význam živých organizmov pre život človeka.	<ul style="list-style-type: none"> • poznať najbežnejšie úžitkové a hospodársky významné druhy rastlín, húb a živočíchov; • poznať možnosti využitia vlastností a životných prejavov organizmov v biotechnológiách; • poznať nebezpečné a patogénne organizmy, ich účinok na ľudský organizmus, možnosti liečby, prevencie a poskytnutia prvej pomoci.
V. Mikrosvet.	Zoznámiť žiakov so svetom mikroorganizmov, poznať ich význam v prírodných ekosystémoch a v živote človeka.	<ul style="list-style-type: none"> • poznať možnosti využitia vlastností a životných prejavov mikroorganizmov v biotechnológiách; • poznať nebezpečné a patogénne mikroorganizmy, ich účinok na ľudský organizmus, možnosti liečby, prevencie a poskytnutia prvej pomoci.
VI. Prehľad systému živej prírody.	Formovať ucelenú predstavu o rozmanitosti a jednote živej prírody,	<ul style="list-style-type: none"> • Poznať význam triedenia organizmov. • Vedieť zatriediť vybrané organizmy podľa charakteristických znakov do najvyšších taxonomických kategórií.

Obsahová a výkonová časť vzdelávacieho štandardu pre 1. ročník gymnázia

Svet živých organizmov (66 hod.)	
Obsahová časť	VÝKONOVÁ ČASŤ
I. Životné prostredie a organizmy (4 hod.)	
<ul style="list-style-type: none"> • životné prostredie a jeho zložky • vzťah organizmu a prostredia • základné typy ekosystémov • spoločenstvo a populácia <p>Pojmy: abiotické a biotické faktory, jedinec,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poznať význam abiotických a biotických zložiek prostredia pre existenciu organizmov. • Charakterizovať pojem ekosystém. • Vedieť porovnať základné typy ekosystémov. • Vysvetliť rozdiel medzi druhom, populáciou a spoločenstvom.

druh, populácia, spoločenstvo, ekosystém, prírodné a kultúrne ekosystémy, vodné a suchozemské ekosystémy, potravinové reťazce a siete.	<ul style="list-style-type: none"> Na príklade vybraného ekosystému vysvetliť potravinové reťazce a siete. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o vybranom prírodnom ekosystéme.
II. Život a voda (30 hod.)	
1. Život pod vodnou hladinou	
1.1. ŽIVOT V SLADKÝCH VODÁCH <ul style="list-style-type: none"> planktón – zložky, význam bezstavovce sladkých vôd – základné morfológické znaky kmeňov/tried, spôsob života, zástupcovia, význam stavovce - základné morfológické znaky tried (ryby, obojživelníky), spôsob života, zástupcovia, význam <p>Pojmy: fytoplanktón (sinice, riasy), zooplanktón (prvky, drobné bezstavovce), pŕhlivce (polypovce), ploskavce, mäkkýše (ulitníky, lastúrníky), obrúčkavce (pijavice), článkonožce (kôrovce, hmyz), ryby tečúcich a stojatých vôd, obojživelníky (žaby, mloky).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Poznať základné zložky zooplanktónu a fytoplanktónu. Vysvetliť význam planktónu pre vodný ekosystém. Na príklade vybraného zástupcu popísať vonkajšiu stavbu tela mnohobunkových rias. Poznať najznámejšie vodné druhy z kmeňov bezstavovcov a tried stavovcov. Vedieť popísať základné morfológické znaky jednotlivých kmeňov bezstavovcov a tried stavovcov. Vedieť porovnať spoločné a rozdielne morfológické znaky vodných bezstavovcov. Vedieť porovnať spoločné a rozdielne morfológické znaky vodných stavovcov. Vysvetliť prispôbenie organizmov životu vo vodnom prostredí. Na príklade vybraných zástupcov demonštrovať postavenie bezstavovcov v potravinovom reťazci vodných ekosystémov. Poznať možnosti druhovej ochrany a význam stavovcov vo vodných ekosystémoch. Poznať nebezpečenstvo kontaminácie vôd a jeho dôsledky na vodné organizmy. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o ekologickom a hospodárskom význame vybraných zástupcov zooplanktónu, fytoplanktónu, vodných bezstavovcov a stavovcov.
1.2. ŽIVOT V MORI <ul style="list-style-type: none"> morské riasy - stavba tela, zástupcovia, význam morské bezstavovce - základné morfológické znaky kmeňov/tried, spôsob života, zástupcovia, význam morské stavovce – základné morfológické znaky tried (drsnokožce, ryby, plazy, cicavce) spôsob života, zástupcovia, význam <p>Pojmy: stielka, hubky, pŕhlivce (medúzy, sasanky, koraly), mäkkýše (lastúrníky, hlavonožce), článkonožce (morské kôrovce), ostnatokožce (hviezdovky, ježovky, holotúrie), drsnokožce (žraloky, raje), morské ryby, cicavce, adaptácia, kontaminácia,</p>	

2. Život pri vode	
RASTLINY <ul style="list-style-type: none"> vodné rastliny - významní zástupcovia rastliny lužných lesov, mokradí a močiarov – významní zástupcovia 	<ul style="list-style-type: none"> Poznať najznámejšie druhy vodných a pobrežných rastlín – byliny a dreviny. Vedieť zatriediť a porovnať výtrusné a semenné, nahosemenné a krytosemenné, dvojklíčnolistové a

<ul style="list-style-type: none"> výtrusné rastliny – charakteristika, zástupcovia semenné rastliny – charakteristika nahosemenné a krytosemenné rastliny - porovnanie dvojkľúčolistové a jednokľúčolistové rastliny – porovnanie, zástupcovia <p>Pojmy: výtrus, stielka, cievnaté rastliny, kvet, piestik, tyčinka, vajíčko, peľ, semeno, plod, fotosyntéza</p>	<p>jednokľúčolistové rastliny.</p> <ul style="list-style-type: none"> Poukázať prostredníctvom konkrétnych zástupcov na zákonom chránené druhy rastlín. Vedieť vysvetliť prispôsobenie rastlín životu vo vode a v jej okolí. Prostredníctvom konkrétnych zástupcov demonštrovať postavenie vodných a pobrežných rastlín v ekosystéme. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať zaujímavosti zo života vodných rastlín. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o drevinách lužných lesov, o porastoch mokradí, močiarov a pod.
<p>Živočíchy</p> <ul style="list-style-type: none"> bezstavovce žijúce pri vode – významní zástupcovia (prehľad) stavovce žijúce pri vode - významní zástupcovia (prehľad) plazy, vtáky, cicavce – základné morfológické znaky tried, spôsob života, zástupcovia, význam význam živočíchov žijúcich pri vode pre vodný ekosystém <p>POJMY: PLAZY (HADY, JAŠTERICE, KORYTNAČKY), VTÁKY - (PLÁVAJÚCE, POTÁPAVÉ, BRODIVÉ), CICAVICE, PLÁVACIE BLANY, MASTNÉ PERIE, TUKOVÉ ŽLÁZY, SRŠŤ, ETOLÓGIA (DVORENIE, STAROSTLIVOSŤ O MLÁĎATÁ, HNIEZDENIE, OCHRANA, KOMUNIKÁCIA ŽIVOČÍCHOV, MIGRÁCIA A POD.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Poznať významné druhy plazov, vtákov a cicavcov žijúcich pri vode. Vedieť popísať základnú morfológickú stavbu tela, spoločné a rozdielne znaky plazov, vtákov a cicavcov. Poznať formy prispôsobenia sa plazov, vtákov a cicavcov životu pri vode . Na príklade vybraných zástupcov demonštrovať postavenie vybraných druhov plazov, vtákov a cicavcov v potravinovom reťazci. Poznať možnosti druchovej ochrany a význam stavovcov pre vodné ekosystémy. Vedieť vysvetliť rozdiel medzi vtákmi plávajúcimi, brodivými a potápačnými. Charakterizovať špecifické formy správania sa vtákov počas rôznych ročných období. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať formy správania sa vtákov a cicavcov.

2. Život v extrémnych podmienkach III. Specializácia rastlín a živočíchov (8 hod.)	
<p>Námety na samostatnú prácu žiakov:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Vysokohorské spoločenstvá <ul style="list-style-type: none"> Za polárnym kruhom. V púšti. 2. Vysokohorské prostredie – charakteristika životných podmienok <ul style="list-style-type: none"> rastliny – významní zástupcovia živočíchy - významní zástupcovia 	<ul style="list-style-type: none"> Vedieť opísať špecifické životné podmienky v rôznych biotopoch. Vedieť vyhľadať a spracovať informácie o živote v rôznych typoch prostredia. Pripraviť a prezentovať žiacke samostatné práce a projekty. Spolupracovať v skupinách pri práci na projektoch. podmienky života.
2. Život na úkor iných – parazity	
<p>PERAZITIZMA, MINIMUM, OPTIMUM, MAXIMUM, BIOINDIKÁTOR, KOZMOPOLITNÝ ORGANIZMUS, ENDEMIT, RELIKT.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Vysvetliť podstatu parazitizmu. Porovnať rôzne typy parazitizmu. Charakterizovať vybrané druhy rastlinných poloparazitov a parazitov .

<ul style="list-style-type: none"> • prvky - spôsoby parazitizmu, vybraní zástupcovia • živočíchy - spôsoby parazitizmu, vybraní zástupcovia • cesty nákazy, liečba a prevencia <p>POJMY: HETEROTROFIA, SAPROFYT, PARAZIT, POLOPARAZIT, HOLOPARAZIT, ENDOPARAZIT, EKTOPARAZIT, HOSTITEĽ, MEDZIHOSITEĽ, ŽIVOTNÝ CYKLUS, PREVENIA, PARAZITÁRNE OCHORENIE.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Charakterizovať vybrané druhy parazitických húb, prvokov a živočíšnych parazitov. • Poznať význam parazitov pre zdravie človeka. • Vysvetliť úlohu hostiteľa a medzihostiteľa v životnom cykle parazita. • Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o možnostiach nákazy, liečenia a prevencie parazitárnych ochorení.
---	--

IV. Život s človekom (16 hod.)	
1. Rastliny a huby v službách človeka	
<ul style="list-style-type: none"> • rastliny ako potrava – hospodársky významné čeľade, základná charakteristika, zástupcovia, význam • koreniny a pochutiny - základná charakteristika, zástupcovia, význam • liečivá a drogy - základná charakteristika, zástupcovia, význam • krmoviny - hospodársky významné čeľade, základná charakteristika, zástupcovia, význam • okrasné rastliny parkov a záhrad (stromy, kry a byliny – vybrané druhy) • izbové rastliny – vybrané druhy • priemyselné využitie rastlín a húb <p>Pojmy: dvojkľúčolistové - ružovité, bôbovité, kapustovité, ľuľkovité, mrkvovité, makovité, lipovité, čajovníkovité a pod., jednokľúčolistové - lipnicovité, ľaliovité, kvasinky, plesne, vyššie huby, bielkoviny, cukry, tuky, vitamíny, vláknina, liečivo, jed, droga, fytotherapia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poznať hospodársky významné druhy rastlín a húb, ktoré slúžia ako potrava, koreniny a pochutiny. • Poukázať prostredníctvom vybraných zástupcov na význam rastlín pre ich nutričné hodnoty, racionálnu výživu, vplyv na imunitu a pod. • Poznať hospodársky významné a voľne rastúce druhy rastlín, ktoré slúžia ako liečivá – drogy. • Vysvetliť negatívny dopad jedov na ľudský organizmus. • Poukázať na význam fytotherapie. • Poznať hospodársky významné druhy rastlín, ktoré slúžia ako krmoviny. • Poznať vybrané druhy okrasných rastlín záhrad a parkov. • Poznať vybrané druhy izbových rastlín. • Poznať priemyselné využitie rastlín a húb. • Poznať a vysvetliť dôsledky nesprávneho postupu pri pestovaní a skladovaní hospodársky významných rastlín. • Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o využití rastlín a húb človekom.
2. Živočíchy v službách človeka	
<p>Námety na samostatné práce žiakov:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podmienky chovu hospodársky významných druhov živočíchov. • Význam hospodársky významných druhov živočíchov pre človeka (hmyz, dobytok, hydina a pod.) • Pomocníci - v poľnohospodárstve, športe, zdravotníctve a pod. • Spoločníci v domácnosti (akvaristika, 	<ul style="list-style-type: none"> • Poznať hospodársky významné druhy živočíchov, ich spôsob života a využitie. • Poznať zástupcov živočíchov, ktorí uľahčujú človeku jeho činnosti v rôznych oblastiach. • Poznať zástupcov živočíchov, ktorí slúžia človeku ako spoločníci. • Vysvetliť rozdiely v spôsobe života voľne žijúcich a domestikovaných živočíchov. • Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o spôsobe života a podmienkach chovu

teraristika, chov exotických vtákov, hlodavcov, mačiek, psov a pod.)	hospodársky významných druhov, spoločníkov a pomocníkov.
--	--

3. Adaptácia na život v ľudských sídlach	
<ul style="list-style-type: none"> • neželaní spoločníci v domácnosti (plesne, článkonožce, hlodavce) • živočíchy záhrad a polí (bezstavovce, stavovce) • živočíchy v ľudských sídlach (bezstavovce, stavovce) • živočíchy a urbanizácia <p>Pojmy: deratizácia, dezinfekcia, premnoženie, monokultúra, škodcovia, biologická rovnováha, prenos ochorení, spevavce,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vysvetliť spôsoby adaptácie živočíchov na život v ľudských sídlach a domácnostiach. • Poznať najbežnejšie druhy organizmov, ktoré sa druhotne adaptovali na život s človekom. • Poukázať na ich negatívnu činnosť v domácnostiach. • Poukázať na dôležitosť správneho skladovania a spracovania potravín. • Poukázať na rôzne spôsoby boja človeka proti neželaným organizmom v domácnosti. • Poznať regionálne významné druhy vtákov a cicavcov ktoré žijú v blízkosti človeka. • Poukázať na význam vtákov a cicavcov pre udržanie biologickej rovnováhy v záhradách a ovocných sadoch. • Poznať príčiny premnoženia škodcov . • Na konkrétnych príkladoch demonštrovať negatívny dopad spolunažívania človeka a niektorých živočíchov žijúcich v blízkosti ľudských obydli na zdravie človeka. • Poznať nebezpečenstvo voľnej migrácie vtákov z hľadiska prenosu infekčných ochorení. • Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o konkrétnych príkladoch negatívneho vplyvu urbanizácie, ľudských zásahov do prírody a zmenách správania sa zvierat.
V. Mikrosvet (5 hod.)	
<ul style="list-style-type: none"> • vírusy – charakteristika, rozdelenie, význam • baktérie – charakteristika, rozdelenie, význam • riasy – charakteristika, zástupcovia, význam • huby – charakteristika, zástupcovia význam • prvky – charakteristika, zástupcovia význam • mikroorganizmy a človek <p>POJMY: VIROLÓGIA, BAKTERIOLÓGIA, VÍRUS, BAKTERIOFÁG, VÍRUSY ČLOVEKA (ONKOVÍRUSY, RETROVÍRUSY, HIV, AIDS), PROFYLAXIA, REZISTENCIA, ANTIBIOTIKÁ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Charakterizovať vírusy z hľadiska stavby a spôsobu života. • Poznať najdôležitejšie ochorenia spôsobené vírusmi, prevencia, možnosti liečby. • Charakterizovať baktérie z hľadiska stavby, spôsobu života a významu v prírode. • Poznať najrozšírenejšie skupiny baktérií. • Uviesť najbežnejšie bakteriálne ochorenia, prevencia a možnosti liečby. • Charakterizovať jednobunkové riasy z hľadiska stavby a spôsobu života. • Charakterizovať mikroskopické huby z hľadiska stavby a spôsobu života. • Vymenovať najrozšírenejšie druhy mikroskopických húb, základné ochorenia ktoré spôsobujú, ich význam v prírode a pre človeka. • Charakterizovať prvky z hľadiska stavby a spôsobu života. • Vymenovať najrozšírenejšie druhy prvkov, ich význam v prírode.

	<ul style="list-style-type: none"> • Poznať najbežnejšie ochorenia, ktoré spôsobujú prvky, prevencia a liečba.
--	---

VI. Prehľad systému živej prírody (4 hod.)	
<ul style="list-style-type: none"> • jednobunkovce • rastliny • huby • živočíchy 	<ul style="list-style-type: none"> • Poznať význam triedenia organizmov. • Vedieť zatriediť vybrané organizmy podľa charakteristických znakov do najvyšších taxonomických kategórií.

Návrh tém rozširujúceho učiva pre školský vzdelávací program pre I. ročník gymnázia:

Pri rozširovaní hodín odporúčame využívať hlavne činnostné formy a metódy vyučovania (praktické cvičenia, projektové a skupinové vyučovanie, exkurzie a pod)

1. Živá príroda v regióne školy.

- Životné podmienky - charakteristika abiotických podmienok regiónu.,
- Najbežnejšie a chránené druhy rastlín, húb a živočíchov.
- Vzájomné vzťahy medzi organizmami a ich význam pre sledovaný ekosystém.
- Pestované rastliny, živočíchy chované v regióne a ich význam pre človeka.

Formy a metódy: žiacke projekty – získavanie a spracovanie materiálu a informácií v teréne, v literatúre, prostredníctvom internetu. Výstup – prezentácia žiackych projektov.

2. Systém rastlín, húb a živočíchov.

- Prehľad systému rastlín (nižšie - riasy, výtrusné – machy, prasličky, plavúne, paprade, semenné - borovitorasty, magnóliorasty – jednoklíčnolistové, dvojkľíčnolistové)
- Prehľad systému húb (nižšie – plesne, vyššie – vreckaté, bazídiové)
- Prehľad systému živočíchov (jednobunkovce, mnohobunkovce – hubky, pŕhlivce, ploskavce, hlístovce, obrúčkavce, mäkkýše, článkonožce, ostnatokožce, chordáty – stavovce)

Formy a metódy: postupné zaraďovanie preberaných organizmov do základných taxonomických skupín podľa spoločných a rozdielnych znakov a vlastností. Zostavovanie tabuliek, vývojových stromov a pod.

3. Biológia ako veda.

- Dejiny biológie – významné objavy, biológovia
- Metódy a prostriedky poznávania živých organizmov
- Prehľad biologických disciplín – základné a aplikované
- Význam a miesto biologického výskumu v praktickom živote človeka

Formy a metódy: žiacke projekty o významných biológoch a ich objavoch v histórii poznania, význam biologických objavov pre rozvoj súčasnej civilizácie a zachovanie života a pod.

4. Praktické cvičenia – individuálny výber námetov podľa učebnice pre gymnázia 7. a 8. (pripravuje sa) v nadväznosti na preberané základné témy. Výber tém je na učiteľovi podľa záujmu žiakov a materiálnych podmienok školy.

Samostatné práce a projekty

- získavanie materiálu a informácií – pozorovanie, práca s informačnými zdrojmi (literatúra, internet), interpretácia získaných informácií;
- spracovanie informácií – triedenie, porovnávanie, hľadanie rozdielov a podobností, určovanie príčin, prejavov a dôsledkov pozorovaných javov a procesov;

- vyvodzovanie záverov, riešenie úloh, vypracovanie konečnej podoby práce;
- tímová práca – deľba práce a kooperácia ;
- prezentácia vlastnej práce, zdôvodnenie, diskusia.

Predmet: Dejepis

Charakteristika predmetu

Dejepis spolu s geografiou a občianskou náukou tvorí vzdelávaciu oblasť spoločenskovedných predmetov. Je v nej však samostatným predmetom a spolu s nimi v integratívnych vzťahoch predstavuje jeden z významných prostriedkov procesu humanizácie žiakov. Tí si v ňom postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania na základe oboznamovania sa s historickým procesom ako jedným zo základných predpokladov komplexného poznávania sveta a ľudskej spoločnosti.

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiaka ako celistvej osobnosti a uchovanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou jej odovzdávania je predovšetkým postupné poznávanie takých historických udalostí, dejov, javov a procesov v priestore a čase, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Pričom kladie dôraz na dejiny 19. a 20. storočia, v ktorých môžeme nájsť z väčšej časti korene súčasných spoločenských javov i problémov. Takto vedie žiakov k úcte k vlastnému národu, k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasti kultivovania ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i úcta k iným národom a etnikám, rovnako tak rešpektovanie kultúrnych a iných odlišností, ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenstiev. Prispieva tak k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Rovnako dôležitosť pripisuje aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

Ciele predmetu

Za základnú cieľovú kategóriu výučby dejepisu považujeme tvorbu štúdiijných predmetových kompetencií – spôsobilostí, schopností využívať kvalitu získaných znalostí v rôznych poznávacích i praktických situáciách, ktoré umožnia žiakom:

- poznávať históriu, ktorá nepredstavuje uzavretú minulosť (sumu faktov a letopočtov) so vždy konečnými a jednostrannými interpretáciami
- poznávať históriu, ktorá je výsledkom mnohostranného a protirečivého procesu
- poznávať históriu na základe kritickej analýzy primeraných multiperspektívnych (mnohostranných) školských historických prameňov, ktoré považujeme za základný prostriedok nadobúdania spôsobilosti rozumieť dejinám, preto aj za integrálnu súčasť didaktického systému výučby dejepisu i učebníc dejepisu
- rozvíjať komplex kompetencií – spôsobilostí, schopností klásť si v aktívnej činnosti kognitívne rôznorodé otázky, prostredníctvom ktorých žiaci riešia uvedené úlohy a problémy
- rozvíjať a kultivovať kultúrny dialóg a otvorenú diskusiu ako základný princíp fungovania histórie i školského dejepisu v demokratickej spoločnosti
- závažným predpokladom rozvíjania a uplatňovania uvedených cieľových kategórií je prekonávanie transmisívnu výučbu dejepisu, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov v hotovej podobe prevažne explikačnými (vysvetľujúcimi) metódami a prostredníctvom frontálnej výučby, a v širšej miere aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie, na proces hľadania, objavovania a konštruovania (vytvárania) poznatkov na základe vlastnej činnosti a skúsenosti v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení

Základné predmetové kompetencie (spôsobilosti)

Žiaci si kladú otázky a použijú ich na osvojovanie daných významov, ktoré súvisia s riešením základných operácií

- **s historickým časom**
 - zaraďovať historické fakty, udalosti, javy, procesy v chronologickej postupnosti
 - zaraďovať historické fakty, udalosti, javy, procesy do synchronných celkov
 - rozpoznať nerovnomernosť historického vývoja na základe prijatých kritérií
 - identifikovať rôzne časové štruktúry historického vývoja
 - používať periodické termíny – medzníky ako jeden z prostriedkov orientácie v minulosti

- **s historickým priestorom**

- rozlišovať medzi miestnymi, regionálnymi, národnými, globálnymi historickými javmi a procesmi
- vystihnúť základné vývinové charakteristiky miestnych, regionálnych, národných, globálnych historických javov a procesov a prepojenosť medzi nimi
- chápať vzájomnú prepojenosť a podmienenosť hospodárstva, politiky, sociálnej organizácie a kultúry
- chápať vzťahy medzi individuálnym a sociálnym životom
- chápať úlohu osobností v dejinách

- **s historickými faktami, udalosťami, javmi a procesmi**

- vyčleniť jednotlivú historickú udalosť, jav, proces
- charakterizovať historické udalosti, javy, procesy na základe určujúcich znakov
- určiť príčiny a vymedziť dôsledky historických udalostí, javov a procesov
- vymedziť a popísať charakteristické znaky jednotlivých historických období, civilizácií, kultúr
- objasniť vývinové a typologické zvláštnosti historických období, civilizácií v jednotlivých krajinách, oblastiach a regiónoch
- charakterizovať vzhľadom na historickú podmienenosť ekonomické, sociálne, politické a kultúrne faktory, ktoré ovplyvňovali historický vývoj
- určiť vzhľadom na historickú situáciu význam a úlohu jednotlivých oblastí života spoločnosti a človeka, predovšetkým mytológiu, náboženstvo, vedy, umenie, každodenný život

Žiaci aplikujú otázky v nových situáciách, v „skúmateľských“ postojoch a pracovných postupoch pri analýze školských historických písomných, obrazových, grafických a hmotných prameňov-stopách po minulosti:

- pri vymedzovaní predmetu skúmania
- pri analyzovaní štruktúry problému
- pri rozlišovaní kľúčových problémov, otázok
- pri vyjadrovaní toho, čo už vieme a čo ešte musíme odhaliť
- pri myslení v alternatívach
- pri vytvorení plánu skúmania
- pri komunikácii v „skúmateľskom“ tíme o výsledkoch skúmania
- pri vytváraní záznamu zo skúmania
- **pri vyhľadávaní relevantných informácií**
 - z rôznych zdrojov – textov verbálnych, obrazových, grafických i z textov kombinovaných
 - z učebníc, cvičebníc, pracovných zošitov, slovníka cudzích slov, atlasov, novín, časopisov, webových stránok
 - z odbornej, populárnovedeckej literatúry a historickej beletrie
- **pri využívaní týchto informácií a verifikovaní ich hodnoty**
 - pri vyberaní informácií
 - pri organizovaní informácií
 - pri porovnávaní informácií
 - pri rozlišovaní informácií
 - pri zaraďovaní informácií
 - pri kritickom zhodnotení rôznych zdrojov informácií
- **pri štruktúrovaní výsledkov, výstupov a potvrdení vybraného postupu**
 - pri zoradení výsledkov
 - pri rozpoznaní podstatného od nepodstatného
 - pri určovaní podstatného, kľúčového
 - pri integrovaní výsledkov do chronologického a historického rámca
 - pri vyhodnocovaní správnosti postupu
 - pri tvorbe súboru vlastných prác (portfólio)

Uvedený komplex štúdijských (predmetových) kompetencií (spôsobilostí) sa spresňuje, konkretizuje v učebných požiadavkách v jednotlivých tematických celkoch učebného obsahu v podobe systematizovaného výkonového štandardu.

1. ročník gymnázia.

Vzdelávací program z dejepisu je dopracovaný na základe Štátneho vzdelávacieho programu na počet hodín 66.

Tematický celok / Cieľ	Obsahový štandard		Výkonový štandard spôsobilosti
	Téma	Pojmy	
T.C. : Historikova dielňa Cieľ: Informovať žiakov o význame práce historika a o historických metodách, prameňoch a periodizácii dejín	Osobitosti historikového poznávania	metódy práce historika	<i>Žiaci sú schopní:</i> <ul style="list-style-type: none"> – porovnať metódy historiografie s metódami exaktných vied,. – uviesť si hranice objektivity historika,. – rozpoznať rôzne druhy prameňov,. – zostaviť chronologickú a synchrónnu tabuľku v kontexte svojho regiónu,. – špecifikovať postupne súbor adekvátnych otázok k školskému historickému prameňu,. – používať periodické termíny – medzníky.
	Historické pramene	– klasifikácia	

Tematický celok / Cieľ	Obsahový štandard		Výkonový štandard spôsobilosti
	Téma	Pojmy	
T.C.: Fenomény antického sveta Cieľ: Vyzdvihnúť civilizačný prínos antiky a kresťanstva k európskej civilizácii	odkaz antiky	antická demokracia	<i>Žiaci vedia:</i> <ul style="list-style-type: none"> – uviesť znaky priamej demokracie,. – analyzovať oslavnú reč Perikla nad hrobmi padlých, – analyzovať Tukydidovu a Plutarchovu charakteristiku Perikla ako politika,. – porovnať antickú demokraciu s modernou demokraciou,. – špecifikovať podmienky vzniku kresťanstva v období rímskeho cisárstva,. – zhodnotiť význam kalokagatie pre súčasnosť,. – porovnať politický systém aténskej demokracie a rímskej republiky. zovšeobecniť civilizačný odkaz antiky pre súčasnosť.
	antický človek	vzdelanosť a kultúra	
	kresťanstvo	kresťanstvo - zrod	

Tematický celok/ Cieľ	Oobsahový štandard		Výkonový štandard spôsobilosti
	Ttéma	Pojmy	
T.C.: Fenomény stredovekého sveta Cieľ: Žiaci získajú poznatky o novom spôsobe organizácie spoločnosti – feudalizme a o živote ľudí v stredoveku	feudalizmus	feudum	Žiaci sú schopní: – - identifikovať sociálnu štruktúru spoločnosti v období raného a vrcholného stredoveku, – charakterizovať premeny stredovekého štátu,. – nakresliť graf lénnych vzťahov a rozlíšiť pojmy vazal, poddaný, – uviesť príčiny napätia medzi svetskou a cirkevnou mocou, – odhaliť vzťahy medzi mestom a dedinou,. – vymenovať špecifické znaky kráľovského mesta a vysvetlí pojem privilégium, – uviesť dôsledky Veľkej schizmy, – vystihnú spoločné a rozdielne znaky kresťanstva a islamu, – vysvetlí pojem reconquista, – porovnať postavenie panovníka západnej Európy s Byzantskou ríšou.
		monarchia	
		stavy	
		svetská vs.cirkevná moc	
	Stredoveký človek	hrad, mesto, dedina, kláštor	
	Kultúra stredoveku	kresťanstvo a islam, vzdelanosť, kultúra európskeho západu a východu,	

Tematický celok / Cieľ	Obsahový štandard		Výkonový štandard spôsobilosti
	Téma	Pojmy	
T.C.: Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline Cieľ: Zoznámiť žiakov o predkoch Slovákov, o ich spôsobe života a presťahovaní sa do Karpatskej kotliny	Veľká Morava	kontinuita osídlenia, kmeňové zväzy	Žiac vedia: <ul style="list-style-type: none"> – vymenovať najstaršie národy v Karpatskej kotline, – vymedziť pravlast Slovanov, – rozpoznať migračné prúdy Slovanov, – charakterizovať slovansko-avarské spolužitie, – vyberať z Fredegarovej kroniky informácie o Samovi a jeho ríši, – opísať život na slovanskom hradisku, – vysvetliť okolnosti vzniku Veľkej Moravy, – odhaliť príčiny a dôsledky napätia medzi Mojmirom a Pribinom, Rastislavom a Svätoplukom, – charakterizovať vzťahy medzi Veľkou Moravou a Franskou ríšou, – opísať pôsobenie Konštantína a Metoda na Veľkej Morave, – analyzovať list Rastislava Michalovi III.
		byzantská misia	
	Život našich predkov	hradisko	

Tematický celok / Cieľ	Obsahový štandard		Výkonový štandard spôsobilosti
	Téma	Pojmy	
T.C.:Uhorské kráľovstvo Cieľ: Žiaci sa zoznámia zo vznikom Uhorska a prínose Slovákov v tom procese, fungovaní štátu, etnickom zložení Uhorska a o kultúre a vzdelanosti jeho obyvateľov	formovanie Uhorského kráľovstva	panovník , dynastia	Žiaci sú schopní: <ul style="list-style-type: none"> – opísať proces formovania Uhorského kráľovstva, – poznávať postupný proces začleňovania územia Slovenska do Uhorského kráľovstva, – analyzovať Ponaučenia kráľa Štefana synovi Imrichovi, – uviesť výhody a nevýhody mnohonárodnostného uhorského štátu, – zhodnotiť význam Zlatej buly, – analyzovať Privilégium pro Slavis ako dôkaz formovania slovenskej etnickej identity, – uviesť dôsledky tatárskych vpádov do Uhorska, – analyzovať mestské privilégia na príkladoch stredovekých miest, – rozlíšiť pojmy poddaný a nevoľník, – vysvetliť okolnosti vzniku nevoľníctva v Uhorsku, – zostaviť plán trasy po slovenskej gotickej texte, – zostaviť obrazový materiál architektonických pamiatok zo slovenskej gotickej cesty, – uviesť dôsledky husitských vpádov do Uhorska, – identifikovať sociálnu štruktúru uhorského kráľovstva, – opísať postavenie uhorských magnátov, – zhodnotiť kultúrny rozvoj Uhorska za vlády Mateja Korvína.
		tatársky vpád	
	Slováci v Uhorsku	začlenenie územia Slovenska do Uhorského kráľovstva	
		formovanie slovenskej etnickej identity	
		etnický obraz stredovekého Uhorska	
		župa	
	spôsob fungovania a organizácia štátu	cirkevná správa	
		mestá,	
		mestské privilégia,	
		kolonizácia,	
		baníctvo	
		uhorskí magnáti	
	Uhorsko vo vzťahu k českému a poľskému kráľovstvu vzdelanosť a kultúra uhorského stredoveku	od poddaného k nevoľníkovi	
		kolonizácia	
		dynastická politika, únie. Višegrad, husiti, bratříci, obchod	
		slovenská gotická cesta	
		humanizmus a renesancia	

Tematický celok / Cieľ	Obsahový štandard		Výkonový štandard spôsobilosti
	Téma	Pojmy	
T.C.: Fenomény novovekého sveta Cieľ: Vzdelat' žiakov tak, aby vedeli vysvetliť a pochopiť nové filozofické a vedecké myšlienky, novú organizáciu štátu a jeho častí.	novoveké myslenie a kultúra	kníhtlač, humanizmus, renesancia reformácia a protireformácia osvietenstvo	Žiaci vedia: – vysvetliť pojem kníhtlače, – zhodnotiť význam kníhtlače pre človeka raného novoveku a človeka súčasnosti. – uviesť pozitíva a negatíva slobodného šírenia myšlienok, – porovnať možnosti slobody prejavu v stredoveku a novoveku, – vysvetliť pojmy humanizmus a renesancia, – vytvoriť mentálnu mapu pojmov, ktoré súvisia so stredovekým a novovekým myslením, – na základe analýzy prameňov vysvetliť a príčiny reformácie, – ukázať na mape smery šírenia reformácie v Európe, – vysvetliť hlavné dôsledky reformačného procesu, – vysvetliť rozhodnutia Tridentského koncilu v kontexte reakcie katolíckej cirkvi na reformáciu, – charakterizovať na základe písomných prameňov činnosť jezuitov, – vysvetliť výrok 1. Kanta: „Osvietenstvo je vykročením človeka z nerozumnosti zavinennej ním samotným.“ – pochopiť na základe koncepcie základných ľudských práv zmenu vnímania človeka osvietenstva a stredoveku, – pochopiť prepojenie medzi osvietenstvom a snahou o reformu spoločnosti, – v jednoduchých bodoch zformulovať krátky životopis meštána – majiteľa manufaktúry, – pochopiť význam meštianskej vrstvy ako nového prvku v stredovekej a ranonovovekej spoločnosti, – vytvoriť porovnávaciu tabuľku základných znakov absolutizmu a parlamentarizmu, – pochopiť základné príčiny napätia medzi absolutistickým panovníkom a nastupujúcim meštianskym stavom, – analyzovať Habeas corpus act a Bili of rights, – aplikovať svoje poznatky o ľudských právach analýzou Deklarácie nezávislosti USA. – identifikovať vzťah medzi Deklaráciou práv človeka a občana a Deklaráciou nezávislosti USA, – definovať základné pojmy francúzskej revolúcie: národné zhromaždenie, republika, jakobínsky teror, – na základe analýzy Deklarácie práv človeka a občana a Zákona o podozrivých, – posúdiť klady a zápory revolúcie.
	novoveký človek	mešťan, podnikateľ	
	premeny novovekého štátu	absolutizmus parlamentarizmus revolúcie	
	vláda z vôle občana	deklarácia nezávislosti USA	
	revolúcia bez mantinelov	republika, jakobínsky teror	

Tematický celok / Cieľ	Obsahový štandard		Výkonový štandard spôsobilosti
	Téma	Pojmy	
T.C. : Habsburská monarchia v novoveku Cieľ: Žiaci budú schopní pochopiť a vysvetliť historický rozvoj Uhorska v novoveku	Koniec stredovekého Uhorska	Moháč, Habsburgovci	Žiaci sú schopní: – uviesť politické, hospodárske a sociálne zmeny po nástupe Habsburgovcov na uhorský trón, – identifikovať dôležité medzníky vojen s Turkami, – zakresliť do obrysovej mapy nové územné členenie Uhorska, – uviesť dôsledky tureckej prítomnosti v Uhorsku, – na jednom príklade uviesť príčiny a dôsledky protihabsburských povstaní, – porovnať proces reformácie a protireformácie v Uhorsku s kontextom Európy, – analyzovať Satumarského mieru zhodnotiť jeho význam pre uhorskú šľachtu a Habsburgovcov, – porovnávať osvietenský absolutizmus a absolutizmus, – uviesť najvýznamnejšie reformy Márie Terézie a Jozefa II., – zhodnotiť význam povinnej školskej dochádzky, – zhodnotiť život roľníka po zrušení nevoľníctva v Uhorsku. – uviesť príčiny súperenia Habsburgovcov o hegemoniu v Európe.
		stavovský odboj (František II. Rákoczi)	
		reformácia, protireformácia	
		satumarský mier	
	Turci v Uhorsku	rozdelenie Uhorska Slovensko na hranici Osmanskej ríše	
	človek osvietenstva	osvietenský absolutizmus, jezuitský a tereziánsky školský systém	

		koniec nevoľníctva	
		náboženská tolerancia	
	Habsburgovci v európskej politike	súperenie o hegemoniu s Francúzskom	
		vznik prusko-rakúskeho súperenia	

Rozširujúce učivo

Tematické celky:

1. **Po dejepisných a zemepisných stopách regiónu** (významné kultúrne pamätihodnosti: kostoly, kaštiele, zámky, hrady, parky, chránené územia, knižnice, múzeá, galérie, pamätné tabule, významné osobnosti)
2. **Johann Gutenberg alebo na počiatku mediálneho sveta** (vynález a rozvoj písma, vynález knižnice, vydávanie kníh, novín, rozhlas, televízia, počítač, internet).

Odporúčania na vyučovanie:

Dejepisné vyučovanie na základnej škole vychádza z tendencie umožniť žiakom získať kompetencie, ktoré im vytvoria podmienky na aktívny prístup k pátraniu a skúmaniu minulosti. Získané spôsobilosti umožnia žiakom vyhľadávať a pátrať, pýtať sa na jednotlivé historické javy a procesy a tým spôsobom neprístupovať k histórii len ako k uzavretej minulosti.

V procese rozvíjania špecifických predmetových cieľov žiakov najvýznamnejším faktorom je učiteľ. Od toho ako vyučuje dejepis a ako vníma svoju úlohu na vyučovacej hodine závisí aj kvalita rozvíjania uvedených cieľov. Poslaním učiteľa dejepisu je prekonať transmisívnu výučbu dejepisu, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov prevažne vysvetľujúcimi metódami. Učiteľ je ten, ktorý na hodinách dejepisu má aplikovať postupy a metódy, ktoré kladú dôraz na aktívny prístup žiakov v procese hľadania, objavovania a vytvárania poznatkov z uplynulých období. Je to proces v ktorom sa má uplatniť žiakova vlastná činnosť, ktorá môže byť individuálna alebo kolektívna (kooperatívna) a ktorá v súlade so skúsenosťami a pod vedením učiteľa žiakom umožní získanie nových poznatkov ale zároveň aj radosť z procesu poznávania. Má vytvárať možnosti na prácu v malých vzájomne prepojených skupinách ako aj priestor na diskusiu v rámci celej triedy. Učiteľ je ten subjekt vo vyučovaní, ktorý musí zabezpečiť historický materiál a doniesť ho na hodinu dejepisu, umožniť žiakom prístup k rôznym dôkazovým materiálom alebo informovať žiakov o tom, kde priliehavý historický materiál je možné nájsť.

Okrem učebníc významným prostriedkom na realizáciu vyučovania dejepisu je súbor primeraných školských historických prameňov, historické mapy ako aj iné názorné učebné prostriedky (vystrihnuté články z novín a časopisov, karikatúry, grafy a pod).

Moderne vyučovať dejepis nie je možné bez používania počítača a internetu. Z internetu žiaci môžu získať rôzne informácie z dejepisnou problematikou. V tomto procese je veľmi významná úloha učiteľa, ktorý by mal byť skôr príjemným radcom a usmerňovateľom než prísny a neoblomným „staromódnym“ učiteľom.

Za zmysluplné a efektívne vyučovanie dejepisu považujeme také vyučovanie, ktoré zabezpečí:

- chronologické preberanie učiva
- synchronne vyučovanie svetových a národných dejín
- adekvátny dôraz na národné dejiny
- návštevu múzeí, galérií a realizáciu primeraných exkurzií
- vyučovanie regionálnych dejín.

Vo vyučovaní dejepisu využívať poznatky, ktoré žiaci získajú z vyučovacích predmetov geografia, náuka o spoločnosti, estetická výchova, slovenský jazyk a využívať aj prierezové témy.

Okrem individuálnej používať aj skupinovú prácu žiakov zvlášť pri tvorbe a realizácii projektov.

Predmet: Geografia

Vychádza zo ŠVP, rozpracované učebné osnovy sú pre 33 hodín.

CVieľom geografie je :

Podporovať chuť učiť sa,

Rozvíjať schopnosť objavovať a snahu vysvetľovať,
 Všímať si priestor, v ktorom žijeme a jeho zmeny
 Prejavovať záujem o spôsob života ľudí v rôznych častiach sveta
 Vedieť čítať mapu, orientovať sa na nej a podľa nej v praxi – plány miest, autoatlas,
 Vnímať jedinečnosť prírodných javov a výtvorov na Zemi a vysvetliť prírodné javy na základe vedomostí
 Rozumieť grafom, diagramom
 Hľadať riešenia na otázky, hľadať informácie, svoje riešenia problémov interpretovať (riešiť projekt, prezentovať ho)
 Diskutovať o návrhoch
 Oceniť krásu kultúrnych pamiatok, naučiť sa ich vážiť si a chrániť

Základné tematické okruhy sú:

- Zem vo vesmíre, pohyby Zeme,
- Zdroje údajov, mapa, diagramy,
- Zákonitosti atmosféry,
- Zákonitosti hydrosféry
- Zákonitosti litosféry,
- Zákonitosti biosféry a pedosféry.

Základné geografické otázky sú:

Čím je to zaujímavé?
 Kde to je?
 Ako to vzniklo?
 Akí ľudia tam žijú?

Zem, tvar a pohyby Zeme

Ciele , spôsobilosti	téma	obsah	metódy	Výkon -výstup	Počet hodín
Rozumieť javom a vedieť ich vysvetliť na základe vedomostí	Planéta Zem – tvar, veľkosť a pohyby Zeme Zem vo vesmíre Objavovanie vesmíru Časové pásma	Zem vo vesmíre, planéty, kométy, Slnko, slnečná sústava Tvar a veľkosť Zeme, pohyby Zeme, rovina ekliptiky, rotácia Zeme okolo osi, dôsledky rotácie Zeme, Obeh Zeme okolo Slnka, dôsledky obehu Zeme (hviezdny deň, slnečný deň), Zatmenie Slnka, Mesiaca, časové pásma Mesiace, obeh mesiaca okolo Zeme, vplyv mesiaca na Zem - slapové javy, Časové pásma	Práca s glóbusom, odbornou literatúrou, IKT	Opísať pohyby Zeme, Vysvetliť dôsledky rotácie Zeme okolo osi a obehu Zeme okolo Slnka na život človeka	4

Zdroje údajov, mapa, diagramy

Cieľ a kľúčové kompetencie	Tematický celok	Téma Obsahový štandard	Konkrétne príklady	metódy	Výkonový štandard Výstup na hodnotenie vytvorený produkt	Odporúčaný počet hodín
<p>Pracovať s informáciami, čítať geografické údaje – grafy, mapy, diagramy.</p> <p>Orientovať sa na mape, s pomocou mapy alebo plánu v teréne.</p> <p>Schopnosť pracovať s týmito výstupmi v podobe tematických máp, tabuliek, schém, diagramov a blokdigramov.</p> <p>Diskutovať o možnostiach uplatnenia geografických informácií (poznatkov, zručností) v každodennom živote</p> <p>Rozvíjať čitateľskú gramotnosť a to čítanie nesúvislých textov. Vytvoriť vlastnú mentálnu schému a mentálnu mapu pre orientáciu v konkrétnom území</p>	Geografia v praxi Mapa, grafy, diagramy	<p>Mapa</p> <p>Určovanie polohy bodu na mape pomocou geografických súradníc</p> <p>Tematické mapy</p> <p>Legenda mapy, mierka mapy, mapové znaky,</p> <p>Štatistické údaje prevádzané do grafov pomocou počítača,</p> <p>Tvorba tematických máp</p> <p>Možnosti uplatniť geografické informácie v bežnom živote.</p> <p>Charakteristika a význam máp.</p> <p>Praktické využitie systémov GPS..</p> <p>Zhotovenie diagramov, tabuliek a i. z podkladových údajov.</p>		Diskusia, Štatistické spracovanie údajov, využívanie IKT	<p>Vytvoriť grafy, mapy využiť dostupné kartografické produkty a rôzne geografické zdroje údajov v tlačenej aj elektronickej podobe pri riešení geografických problémov</p> <p>Orientovať sa s mapou v krajine alebo pláne mesta v meste</p> <p>Určovať geografickú polohu miesta</p> <p>Počítať vzdialenosti na mape pomocou mierky mapy</p>	3

Zákonitosti atmosféry

Ciele, spôsobilosti	Tematický celok	Obsahový štandard	Konkrétne údaje	metódy	Výkonový štandard	Počet hodín
---------------------	-----------------	-------------------	-----------------	--------	-------------------	-------------

Diskutovať o možnostiach eliminovania dopadov globálneho otepľovania na prírodu a človeka.	Zákonitosti atmosféry Zloženie atmosféry. Počasie, klíma a procesy v atmosfére. Rozloženie zrážok a teploty na Zemi. Prúdenie vzduchu v atmosfére. Klimatické pásma a oblasti. Zmeny klímy, znaky globálneho otepľovania	Atmosféra, zloženie atmosféry, počasie, podnebie, prvky počasia, Klimatotvorné podmienky procesy v atmosfére podnebné pásma, vzťah medzi podnebnými pásmami a množstvom dopadajúceho slnečného žiarenia na jednotlivé Rozloženie teploty a zrážok, klimatické diagramy Prúdenie vzduchu v atmosfére, vzduchové hmoty vysoký a nízky tlak, stále vetry, monzúny, hurikány, Coriolisova sila,		Práca s mapami, odbornou literatúrou Pozorovanie a zaznamenávanie zmeny počasia Diskusia Brainstorming Minikonferencia triedna Práca s tematickými mapami , klimatickými diagramami	Zdôvodniť rozdiely v počasí a klíme v atmosfére. Na základe tabuliek a mapy vedieť ich charakterizovať Vysvetliť vzťah medzi teplotnými a zrážkovými pásmami a zdôvodniť ich vznik Čítať klimatické diagramy, na ich základe charakterizovať podnebie rôznych miest na Zemi Vysvetliť princípy všeobecnej cirkulácie ovzdušia a jej význam Uviesť znaky globálneho otepľovania a aktualizovať poznatky o nich. Diskutovať na tému: je alebo nie je globálne otepľovanie?	7
--	--	---	--	---	--	---

Zákonitosti hydrosféry

Ciele, spôsobilosti	Tematický celok	Obsahový štandard	Konkrétne údaje	metódy	Výkonový štandard	Počet hodín
Vysvetliť prírodné javy na základe vedomostí, pracovať s mapou, s odbornou literatúrou , Diskutovať, hľadať riešenia, Hodnotiť zdroje podzemnej vody, jej zásoby, navrhnúť možnosti ochrany, navrhnúť možnosti ako predísť nedostatku pitnej vody na Zemi v budúcnosti a ako sa vyhnúť následkom Vnímať význam vody v rôznych kultúrach	Zákonitosti hydrosféry	Obeh vody, svetový oceán, vlastnosti oceánov Význam mora pohyby morskej vody, vlnenie, príliv, príboj, slapové javy Rieky na povrchu, režim riek Jazerá, ľadovce, -horské, pevninské, vodopády činnosť vody na zemský povrch – kaňony, jaskyne. Pitná voda, problémy s nedostatkom pitnej vody v niektorých oblastiach sveta	Amazonka, Kongo, Níl, Volga, Ganga,	Vypracovanie eseje na tému: význam vody pre človeka Výklad, práca s odbornou literatúrou, DVD	Vysvetliť dynamiku pohybov oceánskej a morskej vody a príčiny vzniku slapových javov. Na konkrétnych príkladoch uviesť vodou podmienené procesy a formy reliéfu. Porovnať pevninský a horský ľadovec, ich vznik , pohyb a formy reliéfu, ktorý vznikne ich vplyvom vznik ľadovca a jeho formovanie zemského povrchu Diskutovať o význame riek pre obyvateľov v rôznych častiach sveta	6

Zákonitosti litosféry

Ciele, spôsobilosti	Tematický celok	Obsahový štandard	Konkrétny údaj	metódy	Výkonový štandard	Počet hodín
Vysvetliť prírodné javy odbornými poznatkami Diskutovať o možnostiach ako sa chrániť pred živelnými pohromami Vyhľadávať informácie zo zdrojov, Pracovať s mapou, orientovať sa na mape	Zákonitosti litosféry	Stavba Zeme, zemská kôra, zemské platne, pohyb zemských platin, posúvanie vrásnenie, kryhová činnosť, zemetrasenie, sopečná činnosť, cunami Sopečné zemetrasné pásy na zemeguli Vonkajšie sily pôsobiace na zemský povrch Voda, vietor	Etna, Hekla, Fudžisan, Vezuv, Himaláje, Alpy, Karpaty, Mount Everest, Mont Blanc, Canyon Bryce, Grand Canyon, Arizona		Poznať stavbu zemského telesa, základných jednotiek pevnín, ich mobilitu, príčiny mobility a dopady na horotvornú činnosť, sopečnú činnosť a zemetrasenia. Porovnať mechanizmy pôsobenia endogénnych a exogénnych procesov a ich vplyv na tvorbu zemského povrchu Zdôvodniť miesta výskytu zemetrasení, cunami a sopečných erupcií a možnosti ochrany človeka pred nimi Vytvoriť mapy najzaujímavejších povrchových tvarov na svete	8

Zákonitosti biosféry a pedosféry

Ciele, spôsobilosti	Tematický celok	Obsahový štandard	Konkrétne javy	metódy	Výkonový štandard	Počet hodín
Vysvetľovať javy na základe vedomostí, Získavať údaje zo zdrojov Interpretovať údaje, Diskutovať, prezentovať prácu riešiť problémy	Základné charakteristiky biosféry, pedosféry a Poľnohospodárstva Bioklimatické pásma a zóny. Proces odlesňovania a jeho riziká,	Bioklimatické pásma Tundra, tajga, lesy mierneho pásma, step, savany, dažďové lesy, charakteristika jednotlivých bioklimatických pásiem Pedosféra, vznik pôdy, pôdne pásma, Využívanie pre poľnohospodárstvo Dôsledky vplyvu ľudskej činnosti na prírodu Vegetačné pásma, rastliny a živočíchy v nich			Vysvetliť prepojenie podnebných, a vegetačných pásiem, pôdných ako aj príčiny vertikálneho členenia biosféry Opísať dôsledky ľudských aktivít na pôdy, rastlinstvo a živočíšstvo. Na základe činnosti človeka v krajine opísať typy poľnohospodárskej krajiny.	5

Učebné zdroje:

Učebnica,

Odborné časopisy: National geographic,
GEO,
Ľudia a zem

DVD: mapa a zemský povrch (Salvo Film)

Zem ako vesmírne teleso

Čas na Zemi

Hodnotenie:

Hodnotiť sa budú ústne odpovede, písomné testy,
Produkt v 1. ročníku: mapa tvarov zemského povrchu.

Predmet: Etická výchova

Ciele	Tematický celok	Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Témy		Socio-afektívny	Konatívny
umožniť žiakom na primeranej úrovni pomenovať a vysvetliť základné etické postoje a spôsobilosti	Komunikácia Nadviazanie, udržiavanie a ukončenie rozhovoru. Vyjadrenie pozitívnych a negatívnych citov. Empatia a asertivita v komunikácii. Zdravá a nezdravá kritickosť. Tvorivé riešenie medziľudských vzťahov prostredníctvom úcty k iným a otvorenej komunikácie. Komunikácia ako prostriedok prosociálneho správania.	-vie vysvetliť pravidlá začatia, udržiavania a ukončenia rozhovoru - pozná pravidlá kultivovaného vyjadrovania citov	- chápe dôležitosť empatie v komunikácii - chápe a akceptuje zásady kultivovaného vyjadrovania citov	- je schopný začať, udržať i ukončiť rozhovor - je schopný kultivovane vyjadrovať svoje city
	Dôstojnosť ľudskej osoby Poznanie svojich silných a slabých stránok. Sebaovládanie a seba výchova. Pozitívne hodnotenie druhých, umenie hľadať prijateľný kompromis. Pochopenie a akceptovanie ľudí, ktorí majú iný svetonázor. Ľudská dôstojnosť a náboženská etika. Rešpekt a úcta k iným rasám, etnikám, handicapovaným ľuďom	- vie vysvetliť pôvod dôstojnosti ľudskej osoby - vie zdôvodniť akceptáciu omylu, iného názoru, iného životného štýlu v rámci úcty k osobe - pozná a vie prezentovať zásady etiky sexuálneho života - pozná metódy regulácie počatia a vie ich vysvetliť - vie vysvetliť príčiny a dôsledky pohlavných chorôb a AIDS	-chápe svoje silné a slabé stránky a má povedomie vlastnej hodnoty a hodnoty iných - sebaovládanie hodnotí ako jeden z prvkov sebaúcty - chápe, že aj sexuálny život musí byť integrovaný do zdravého životného štýlu, preto je v ňom k potrebné akceptovať etické prvky ako zodpovednosť, sebaovládanie, sebaúctu- úctu k iným	-v správaní prejavuje rešpekt a úctu voči osobám iného svetonázoru, inej sexuálnej orientácie, voči iným rasám a etnikám – voči každej ľudskej osobe -v oblasti sexuality sa prejavuje zodpovedne - vo vzťahoch s osobami opačného pohlavia je rozvážny
ďalej rozvíjať a zdokonaľovať u žiakov základné etické postoje a spôsobilosti, osvojené na základnej škole, ako sú sebaovládanie, pozitívne hodnotenie seba a druhých, komunikačné zručnosti, tvorivé riešenie medziľudských vzťahov	Etika sexuálneho života Počatie a prenatálny			

<p>vysvetliť žiakom dôležité hodnoty a etické normy, súvisiace so životom a zdravím, rodinným životom, rodičovstvom a sexualitou, ekonomickým životom a prácou v povolání, posilniť u žiakov rozvíjanie morálneho úsudku a zmyslu pre zodpovednosť</p>	<p>život. Zdržanlivosť a vernosť ako optimálna prevencia pohlavne prenosných chorôb a AIDS, odporúčaná WHO. Dôsledky predčasného sexuálneho života, prirodzené a umelé metódy regulácie počatia, hodnota ľudského života, mravný dopad promiskuitného života, pornografie na človeka.</p> <p>Dobré vzťahy v rodine Rodinné spoločenstvo a ja. Očakávania mojich rodičov a ich kompatibilita s mojimi očakávaniami. Pochopenie života mojich rodičov a súrodencov a z toho vyplývajúce korigovanie alebo upevnenie správania. Fungujúca rodina a prevencia voči kriminalite a závislostiam.</p> <p>Filozofické zovšeobecnenie dosiaľ osvojených etických zásad Súvislosť medzi hodnotami a mravnými normami, medzi právnymi a mravnými normami. Svedomie, rozvíjanie morálneho úsudku. Česť, pravda, poznanie a kultúra ako etická hodnota. Mravné aspekty národného uvedomenia a demokratického</p>	<p>- pozná a vie vysvetliť dôležitosť rodiny pre život človeka - vie vysvetliť jej funkcie</p> <p>-vie vysvetliť termín hodnota a norma a ich vzťah - pozná mravné aspekty demokratického občianstva a význam prosociálnych vzorov pre výchovu v jednotlivých kultúrach</p> <p>- vie vysvetliť pojem profesijná etika a jej zásady - pozná pojem „etický kódex zamestnanca“ a vie ho vysvetliť a uviesť príklady jeho zásad</p>	<p>-chápe svoje miesto v rodine a svoj podiel na jej dobrách - chápe život svojich rodičov i súrodencov - usiluje sa o pozitívny vzťah k starým rodičom a širšej rodine</p> <p>-chápe súvislosti medzi normou a hodnotou a je ochotný dodržiavať všeobecne akceptovateľné mravné normy</p> <p>-chápe dôležitosť profesijnej etiky - rozumie hodnotám súťaživosti a kooperácie na pracovisku - je pripravený vytvárať dobré vzťahy na pracovisku</p>	<p>-je schopný konštruktívneho dialógu s rodičmi a súrodencami - pozitívne participuje na živote rodiny</p> <p>-v správaní je prítomný hodnotový rámec - angažuje sa za spoločné dobro</p> <p>-pri spoločnej práci v škole rešpektuje pravidlá „fair play“ -je schopný rešpektovať autoritu - k zadaným úlohám sa stavia zodpovedne - na dodržanie slova vynaloží osobnú snahu i námahu</p>
--	---	---	---	---

<p>umožniť žiakom na primeranej úrovni vysvetliť základné etické pojmy, súvislosť medzi hodnotami a normami</p> <p>pomocou zážitkových metód, nácviku a prepojením osvojeného správania s každodenným životom umožniť žiakom osvojiť si základné postoje a spôsobilosti, súvisiace s uvedenými hodnotami a normami.</p>	<p>občianstva. Význam prosociálnych vzorov pre výchovu v jednotlivých kultúrach.</p> <p>Etika práce , etika a ekonomika Zamestnanie a povolanie, práca a odpočinok. Profesijná etika. Etické hodnoty súťaživosti a spolupráce. Pravidlá „fair play“ v ekonomicko-pracovných vzťahoch. Etický kódex zamestnanca. Prosociálne správanie ako vedomé vytváranie dobrých vzťahov na pracovisku.</p>			
---	--	--	--	--

--	--	--	--	--

Obsah predmetu je koncipovaný na 33 vyučovacích hodín ročne, hodinu týždenne. Časovú dotáciu predmetu je možné zvýšiť z fondu voľných ročníkových hodín.

Poznámka k procesu

Etická výchova vychováva k mravnej zrelosti tým spôsobom, že navodzuje aktivity, ktoré:

1. napomáhajú prežitie a pochopenie etických hodnôt najmä prostredníctvom vnímania situácií, prírody, seba a druhých (senzibilizácia),
2. uľahčujú porozumenie a interiorizáciu súvisiacich hodnôt a noriem (hodnotová reflexia),
3. umožňujú nácvik zodpovedajúceho správania (nácvik v podmienkach triedy),
4. prenos skúseností, osvojených v škole, do každodenného života (zovšeobecnenie a prenos).

Tieto štyri body predstavujú štyri metodické kroky, nevyhnutné pre účinnú etickú výchovu (pozri Lencz, 1994, kap. 4.2).

Predpokladom účinnosti etickej výchovy je splnenie určitých podmienok, najmä:

- bezpodmienečné prijatie každého študenta, vytváranie priateľských vzťahov v skupine, pozitívne očakávania (atribúcia), induktívna disciplína,
- zdôrazňovanie prosociálnych hodnôt, ako sú spolupráca a pomoc,
- kontakty učiteľa so študentmi aj mimo hodín etickej výchovy; preto etickú výchovu má učiť učiteľ, ktorý v triede učí aj iné predmety.
-

Metodické materiály pre etickú výchovu obsahujú ku každému tematickému celku bohatú ponuku aktivít. Z nich si učiteľ vyberie tie, ktoré považuje za vhodné vzhľadom na svoje osobné dispozície, vek študentov a iné okolnosti. Učiteľ má k dispozícii najmä metodický materiál, vydaný Metodicko-pedagogickým centrom na Tomášikovej ul. č. 4, P.O.Box č. 14, 820 09 Bratislava.

Predmet: Informatika

1. ročník SŠ, 1 hodína týždenne, 33 hodín ročne

Informatika rozširuje a prehľbuje žiacke vedomosti zo základnej školy. Mnohé školy už v minulosti predmet informatika vyučovali v rámci voliteľných alebo nepovinných predmetov. Bolo to hlavne z dôvodu narastajúceho významu informatiky a splnenia náročných strategických cieľov stanovených v Stratégii informatizácie regionálneho školstva do roku 2011. Kompetencie v oblasti IKT patria medzi 8 najdôležitejších kľúčových kompetencií definovaných EK v rámci Európskeho referenčného rámca. Úlohou modernej školy je pripraviť žiaka pre informačnú a vzdelanostnú spoločnosť.

Tvorba učebných osnov informatiky a informatickej výchovy prebiehala už so zreteľom na túto stratégiu v duchu novej koncepcie a prípravy školskej reformy. Učebné osnovy sú tvorené stupňovite, obsah je rozdelený do 5 tematických okruhov. Tomuto trendu bola podriadená aj tvorba učebníc, mnohé z nich obsahujú aj CD.

- Informácie okolo nás
- Princípy fungovania IKT
- Komunikácia prostredníctvom IKT
- Postupy, riešenie problémov, algoritmické myslenie
- Informačná spoločnosť.

Podobne ako v 5. ročníku bude aj v 1. ročníku SŠ naojbtiažnejšie zladenie úrovne žiakov, pretože môžu (a určite aj nastanú) nasledovné prípady podľa toho, akí žiaci sa v 1. ročníku stretnú. Predpokladáme nedostatok učebníc a požiadavku na dotlač existujúcich titulov.

- žiaci, ktorí sa na ZŠ nestretli s informatickou výchovou a informatikou, a teda nemajú žiadne skúsenosti s IKT.

V tomto prípade bude potrebné zabezpečiť, aby žiaci získali a osvojili si kľúčové kompetencie a chýbajúce zručnosti.

- žiaci, ktorí na ZŠ mali predmet informatická výchova, informatika, a teda majú už nejaké zručnosti IKT.
- žiaci, ktorí sa vzdelávali podľa experimentálneho učebného plánu v rámci experimentu realizovaného na ŠPÚ „Informatizácia základných a stredných škôl“, a teda mali v každom ročníku 1 hodinu týždenne informatickej výchovy. Autori a realizátori tohto experimentu sú vo veľkej miere aj autormi učebných osnov.

Učebnice

Názov učebnice

1. Informatika - učebnica pre SS a
2. Tvoriva informatika. Prvy zosít z programovania
3. Tvoriva informatika. Prvy zosít s internetom
4. Informatika pre SS - tem. zosít Praca s tabul.
5. Tvoriva inf. Prvy zosít s obrázkami + CD
6. Tvoriva inf. Prvy zosít o práci s textom + CD
7. Informatika okolo nás
8. Tvoriva inf. Prvy zosít o práci s číslami + CD

1. ŠkVP 1.ročník:

V tejto časti uvádzame námet ako si pripraviť školský vzdelávací program v 1.ročníku. Na stránke ŠPÚ budeme postupne dávať viaceré námety časovotematických plánov (ČTP), ktoré by mali byť inšpiráciou pre učiteľov ako si vytvoriť vlastné ČTP.

2. Ciele predmetu:

- Naučiť žiakov základné pojmy, postupy a prostriedky informatiky, budovať informatickú kultúru, t.j. vychovávať k efektívnemu využívaniu prostriedkov informačnej civilizácie s rešpektovaním právnych a etických zásad používania informačných technológií a produktov.
- Toto poslanie by sa malo dosiahnuť spoločným pôsobením predmetu informatika a aplikovaním informačných technológií (IT) vo vyučovaní iných predmetov a v organizovaní a riadení školy.

3. Výchovno-vzdelávací proces

- Rozvíjať schopnosť algoritmizovať zadaný problém.
- Rozvíjať programátorské zručnosti.
- Pracovať v prostredí bežných aplikačných programov (nezávisle od platformy).
- Naučiť sa efektívne vyhľadávať informácie.
- Rozvíjať schopnosti kooperácie a komunikácie (spolupracovať v skupine pri riešení problému,...verejne so skupinou o ňom referovať).
- Nadobúdať schopnosti potrebné pre výskumnú prácu (realizovať jednoduchý výskumný projekt, sformulovať problém robiť závery).
- Rozvíjať svoju osobnosť, tvorivosť, logické myslenie, zodpovednosť
- Rešpektovať intelektuálne vlastníctvo a autorstvo informatických produktov, ... pochopiť sociálne, etické a právne aspekty informatiky.

Príklad rozvrhnutia tematických okruhov s počtom hodín na 3 ročníky
Informácie okolo nás

Skratka	Téma	Hod.
ION-1	<ul style="list-style-type: none"> Informatika. Údaj, informácia, množstvo informácie, znalosť, jednotky informácie. Zber, spracovanie, prezentovanie informácie. Písmo – forma kódovania. Číselné sústavy, prevody. Reprezentácia údajov v počítači, čísla, znaky. 	4
ION-2	<ul style="list-style-type: none"> Komprimácia. Šifry. 	2
ION-3a	<ul style="list-style-type: none"> Textová informácia – kódovanie, jednoduchý, formátovaný dokument, štýl, aplikácie na spracovanie textov, pokročilé formátovanie – hlavička, päta, štýly, automatický obsah. 	6
ION-3b	<ul style="list-style-type: none"> Grafická informácia – digitalizácia obrazu, rastrová, animovaná grafika, kódovanie farieb; grafické formáty; aplikácie na spracovanie grafickej informácie. Tvorba animácií 	4
ION-3c	<ul style="list-style-type: none"> Grafická informácia – vektorová grafika; grafické formáty; aplikácie na spracovanie grafickej informácie. 	6
ION-3d	<ul style="list-style-type: none"> Číselná informácia, spracovanie a vyhodnocovanie, tabuľkový kalkulátor – bunka, hárok, vzorec, funkcia, odkazy, grafy, triedenie, vyhľadávanie, filtrovanie. 	6
ION-3e	<ul style="list-style-type: none"> Zvuková informácia – digitalizácia zvuku, formáty, aplikácie na nahrávanie, spracovanie, konverzie, prehrávanie. 	2
ION-3f	<ul style="list-style-type: none"> Grafická informácia – digitalizácia videa, animovaná grafika, video, formáty; aplikácie na spracovanie videa. 	2
ION-4a	<ul style="list-style-type: none"> Prezentácia informácií – aplikácie na tvorbu prezentácií - snímka, stránka, spôsoby tvorby prezentácií. Uloženie prezentácie ako web stránky. Pravidlá prezentovania, zásady tvorby prezentácie. 	5
ION-4b	<ul style="list-style-type: none"> Prezentácia informácií na webovej stránke. Aplikácie na tvorbu webových stránok – hypertext, odkazy. Zásady tvorby web stránky. 	5
	Spolu:	42

Princípy fungovania IKT

Skratka	Téma	Hodiny
PFI-1a	Základné pojmy – hardvér, softvér. Počítač – princíp práce počítača. Časti počítača von Neumannovského typu, ich klasifikácia. Vstupné, výstupné zariadenia. Typy vstupných a výstupných zariadení. Parametre zariadení.	2
PFI-1b	Počítačová sieť – výhody, architektúra, rozdelenie sietí podľa rozľahlosti (spôsoby pripojenia).	2
PFI-2	Softvér – rozdelenie podľa oblastí použitia. Operačný systém – základné vlastnosti a funkcie (spravovanie zariadení, priečinkov a súborov).	2
	Spolu:	6

Komunikácia prostredníctvom IKT

Skratka	Téma	Hodiny
KOM-1	Internet – história, základné pojmy (adresa, URL, poskytovateľ služieb, služby, server-klient, protokol, štandard). Počítačová sieť, sieťové prvky.	4
KOM-2a	Služby internetu. Neinteraktívna komunikácia – e-pošta. Interaktívna komunikácia. Web – prehliadače, webová stránka, vyhľadávanie informácií.	3
KOM-2b	Služby internetu. Neinteraktívna komunikácia – diskusné fórum, blog. Interaktívna komunikácia, IP telefónia. Web2. Digitálna televízia.	1
KOM-3	Netiketa. Bezpečnosť na internete. Sociálne siete.	2

Postupy, riešenie problémov algoritmicke myslenie

Skratka	Téma	Hodiny
PRG-1	Problém. Algoritmus. Algoritmy z bežného života. Spôsoby zápisu algoritmov. Etapy riešenia problému – rozbor problému, algoritmus, zápis algoritmu, ladenie.	8
PRG-2	Etapy riešenia problému – rozbor problému, algoritmus, program, ladenie. Programovací jazyk – syntax, spustenie programu, logické chyby, chyby počas behu programu. Pojmy – príkazy (priradenie, vstup, výstup), premenné, typy, množina operácií.	8
PRG-3	Programovací jazyk – riadiace štruktúry (podmienené príkazy, cykly), premenné, typy, množina operácií.	16

Informačná spoločnosť

Skratka	Téma	Hodiny
ISP-1	Informatika (použitie, dôsledky a súvislosti) v rôznych oblastiach – administratíva, elektronická kancelária, vzdelávanie, šport, umenie, zábava, virtuálna realita, e-spoločnosť. E-learning, dištančné vzdelávanie, vzdelávania využitím IKT Softvérová firma – pojmy upgrade, registrácia softvéru, elektronická dokumentácia.	3
ISP-2	Riziká informačných technológií – malvér (pojmy, detekovanie, prevencia); kriminalita. Etika a právo – autorské práva na softvér, licencia (freeware, shareware, demoverzia, multilicencia, Open source...).	3

Priebežné témy:

- Vstup a výstup informácie v závislosti od jej typu.
- Uchovávanie informácie – typy a limity zariadení.
- Prenos informácií medzi aplikáciami
- Bezpečnosť na internete
- Netiketa

Zásady a odporúčania

- Začať praktickým zvládnutím základných aplikácií, práce s internetom a elektronickou poštou
- Následné alebo súbežné zvládnutie základných pojmov a používanie správnej terminológie
- Práca s textom a prezentáciou s možnosťou využitia v iných predmetoch – 1. ročník
- Zvýšiť počet hodín v 1. ročníku na 2 hodiny
- Možnosť vyučovania programovania v prvom ročníku - zapojenia žiakov do súťaží

Návrhy tematických plánov:**1.ročník – s programovaním a bez (1 hodina týždenne, 32 hodín počas šk. roka)**

Skratka	Téma	Hod.		Skratka	Téma	Hod.
Úvod	o Organizačné pokyny,	1		Úvod	o Organizačné pokyny,	1

	bezpečnosť pri práci, vnútorný poriadok učební.				bezpečnosť pri práci, vnútorný poriadok učební.	
KOM-1	<ul style="list-style-type: none"> Internet – história, základné pojmy (adresa, URL, poskytovateľ služieb, služby, server-klient, protokol, štandard). Počítačová sieť, sieťové prvky. 	4		KOM-2a	<ul style="list-style-type: none"> Služby internetu. Neinteraktívna komunikácia – e-pošta. Web – prehliadače, webová stránka, vyhľadávanie informácií. 	2
KOM-2a	<ul style="list-style-type: none"> Služby internetu. Neinteraktívna komunikácia – e-pošta. Interaktívna komunikácia. Web – prehliadače, webová stránka, vyhľadávanie informácií. 	3		KOM-3a	<ul style="list-style-type: none"> Netiketa. Bezpečnosť na internete. 	1
KOM-3a	<ul style="list-style-type: none"> Netiketa. Bezpečnosť na internete. 	1		PFI-1a	<ul style="list-style-type: none"> Základné pojmy – hardvér, softvér. Počítač – princíp práce počítača. Časti počítača von Neumannovského typu, ich klasifikácia. Vstupné, výstupné zariadenia. Typy vstupných a výstupných zariadení. Parametre zariadení. 	2
PFI-1a	<ul style="list-style-type: none"> Základné pojmy – hardvér, softvér. Počítač – princíp práce počítača. Časti počítača von Neumannovského typu, ich klasifikácia. Vstupné, výstupné zariadenia. Typy vstupných a výstupných zariadení. Parametre zariadení. 	2		PFI-2	<ul style="list-style-type: none"> Softvér – rozdelenie podľa oblastí použitia. Operačný systém – základné vlastnosti a funkcie (spravovanie zariadení, priečinkov a súborov). 	2
PFI-1b	<ul style="list-style-type: none"> Počítačová sieť – výhody, architektúra, rozdelenie sietí podľa rozľahlosti (spôsoby pripojenia). 	2		ION-3b	<ul style="list-style-type: none"> Grafická informácia – digitalizácia obrazu, rastrová, kódovanie farieb; grafické formáty; aplikácie na spracovanie grafickej informácie. (Tvorba animácií – ak mali informatiku na ZŠ všetci). 	3
PFI-2	<ul style="list-style-type: none"> Softvér – rozdelenie podľa oblastí použitia. Operačný systém – základné vlastnosti a funkcie (spravovanie zariadení, priečinkov a súborov). 	2		ION-3a	<ul style="list-style-type: none"> Textová informácia – kódovanie, jednoduchý, formátovaný dokument, štýl, aplikácie na spracovanie textov, pokročilé formátovanie – hlavička, päta, štýly, automatický obsah. 	6
ION-3b	<ul style="list-style-type: none"> Grafická informácia – digitalizácia obrazu, rastrová, animovaná grafika, kódovanie farieb; grafické formáty; aplikácie na spracovanie grafickej informácie. Tvorba animácií 	4		ION-4a	<ul style="list-style-type: none"> Prezentácia informácií – aplikácie na tvorbu prezentácií - snímka, stránka, spôsoby tvorby prezentácií. Uloženie prezentácie ako web stránky. Pravidlá prezentovania, zásady tvorby prezentácie. 	4
ION-3a	<ul style="list-style-type: none"> Textová informácia – kódovanie, jednoduchý, formátovaný dokument, štýl, aplikácie na spracovanie textov, pokročilé formátovanie – hlavička, päta, štýly, automatický obsah. 	6		PRG-1	<ul style="list-style-type: none"> Problém. Algoritmus. Algoritmy z bežného života. Spôsoby zápisu algoritmov. Etapy riešenia problému – rozbor problému, algoritmus, zápis algoritmu, ladenie. 	4
ION-4a	<ul style="list-style-type: none"> Prezentácia informácií – aplikácie na tvorbu prezentácií - snímka, stránka, spôsoby tvorby prezentácií. Uloženie prezentácie ako web stránky. 	5		PRG-2	<ul style="list-style-type: none"> Etapy riešenia problému – rozbor problému, algoritmus, program, ladenie. Programovací jazyk – syntax, spustenie programu, logické 	7

	Pravidlá prezentovania, zásady tvorby prezentácie.				chyby, chyby počas behu programu. Pojmy – príkazy (priradenie, vstup, výstup), premenné, typy, množina operácií.	
ISP-1	<ul style="list-style-type: none"> ○ Informatika (použitie, dôsledky a súvislosti) v rôznych oblastiach – administratíva, elektronická kancelária, vzdelávanie, šport, umenie, zábava, virtuálna realita, e-spoločnosť. E-learning, dištančné vzdelávanie, vzdelávania využitím IKT ○ Softvérová firma – pojmy upgrade, registrácia softvéru, elektronická dokumentácia. 	2			○	

2. Variant pre ročníky 1-3:

1. ročník

Internet I.	4
Práca s grafikou	4
Textový editor	6
Algoritmy a programovanie I.	16

2. ročník

Algoritmy a programovanie II.	16
Internet II. – „Publikovanie informácií“	4
Počítačové prezentácie	4
Internet III. – Interaktívna komunikácia	2

3. ročník

Zvuková informácia	4
Tabuľkový kalkulator I. – „Vytváranie a úprava tabuliek“	4
Tabuľkový kalkulator II. – „Výpočty v tabuľkách a prezentácia výsledkov grafom“	4
Informácie okolo nás	6
Počítačové systémy	6
Informačná spoločnosť	4

1. ročník

Internet I.	4
Služby internetu. Neinteraktívna komunikácia – e-pošta, diskusné fórum, blog. základné pojmy (adresa, URL, poskytovateľ služieb, služby)	
Web – prehliadače, webová stránka, vyhľadávanie informácií. Netiketa.	
Práca s grafikou	4

Grafická informácia – rastrová, animovaná grafika, aplikácie na spracovanie grafickej informácie.

Textový editor 6
Textová informácia –jednoduchý, formátovaný dokument, štýl, aplikácie na spracovanie textov, pokročilé formátovanie – hlavička, päta, štýly, automatický obsah.

Algoritmy a programovanie I. 16
Problém. Algoritmus. Algoritmy z bežného života. Spôsoby zápisu algoritmov.
Etapy riešenia problému – rozbor problému, algoritmus, program, ladenie.
Programovací jazyk – syntax, spustenie programu, logické chyby, chyby počas behu programu. Pojmy – príkazy (priradenie, vstup, výstup), riadiace štruktúry (cykly), premenné, typy , množina operácií.

2. ročník

Algoritmy a programovanie II. 16
Pojmy – príkazy (priradenie, vstup, výstup), riadiace štruktúry (podmienené príkazy, cykly), premenné, typy , množina operácií.

Internet II. – „Publikovanie informácií“ 4
Prezentácia informácií – aplikácie na tvorbu prezentácií - snímka, stránka, spôsoby tvorby prezentácií. Pravidlá prezentovania, zásady tvorby prezentácie.

Počítačové prezentácie 4
Prezentácia informácií na webovej stránke - Aplikácie na tvorbu webových stránok – hypertext, odkazy.

Internet III. – Interaktívna komunikácia 4
Interaktívna komunikácia, IP telefónia. Bezpečnosť na internete. Sociálne siete. Web2. Digitálna televízia.

3. ročník

Zvuková informácia 4
Zvuková informácia – aplikácie na nahrávanie, spracovanie, konverzie, prehrávanie.

Tabuľkový kalkulačtor I. – „Vytváranie a úprava tabuliek“ 8
Číselná informácia, spracovanie a vyhodnocovanie, tabuľkový kalkulačtor – bunka, hárok, vzorec, funkcia, odkazy, grafy, triedenie, vyhľadávanie, filtrovanie.

Informácie okolo nás 6
Informatika.
Údaj, informácia, znalosť, jednotky informácie, digitalizácia, kódovanie. Písmo – forma kódovania. Číselné sústavy, prevody. Komprimácia. Šifry. Reprezentácia údajov v počítači, čísla, znaky. Zber, spracovanie, prezentovanie informácie.
Textová informácia – kódovanie.
Grafická informácia – rastrová, vektorová grafika; animovaná grafika, video, kódovanie farieb; grafické formáty.
Zvuková informácia – formáty.
Vstup a výstup informácie v závislosti od jej typu. Uchovávanie informácie – typy a limity zariadení.
Prenos informácií medzi aplikáciami.

Počítačové systémy, Internet 6
Internet – história, základné pojmy (server-klient, protokol, štandard).
Počítačová sieť, sieťové prvky.

Základné pojmy – hardvér, softvér. Počítač – princíp práce počítača. Časti počítača von Neumannovského typu, ich klasifikácia. Vstupné, výstupné zariadenia. Typy vstupných a výstupných zariadení. Parametre zariadení.

Softvér – rozdelenie podľa oblastí použitia. Operačný systém – základné vlastnosti a funkcie (spravovanie zariadení, priečinkov a súborov).

Počítačová sieť – výhody, architektúra, rozdelenie sietí podľa rozľahlosti (spôsoby pripojenia).

Informačná spoločnosť

4

Informatika (použitie, dôsledky a súvislosti) v rôznych oblastiach – administratíva, elektronická kancelária, vzdelávanie, šport, umenie, zábava, virtuálna realita, e-spoločnosť. Softvérová firma – pojmy upgrade, registrácia softvéru, elektronická dokumentácia. Riziká informačných technológií – malvér (pojmy, detekovanie, prevencia); kriminalita. Etika a právo – autorské práva na softvér, licencie (freeware, shareware, demoverzia, multilicencia, Open source...).

E-learning, dištančné vzdelávanie, vzdelávania využitím IKT

3. variant 1. - 3.ročník:

Informácie okolo nás – 36 hodín

Skratka	Téma	Hodiny
ION-1	<ul style="list-style-type: none"> Informatika. Údaj, informácia, množstvo informácie, znalosť, jednotky informácie. Zber, spracovanie, prezentovanie informácie. Písmo – forma kódovania. Číselné sústavy, prevody. Reprezentácia údajov v počítači, čísla, znaky. 	4
ION-2	<ul style="list-style-type: none"> Komprimácia. Šifry. 	2
ION-3a	<ul style="list-style-type: none"> Textová informácia – kódovanie, jednoduchý, formátovaný dokument, štýl, aplikácie na spracovanie textov, pokročilé formátovanie – hlavička, päta, štýly, automatický obsah. 	6
ION-3b	<ul style="list-style-type: none"> Grafická informácia – digitalizácia obrazu a videa, rastrová, animovaná grafika, video, kódovanie farieb; grafické formáty; aplikácie na spracovanie grafickej informácie. 	4
ION-3c	<ul style="list-style-type: none"> Grafická informácia – vektorová grafika; grafické formáty; aplikácie na spracovanie grafickej informácie. 	6
ION-3d	<ul style="list-style-type: none"> Číselná informácia, spracovanie a vyhodnocovanie, tabuľkový kalkúlator – bunka, hárok, vzorec, funkcia, odkazy, grafy, triedenie, vyhľadávanie, filtrovanie. 	6
ION-3e	<ul style="list-style-type: none"> Zvuková informácia – digitalizácia zvuku, formáty, aplikácie na nahrávanie, spracovanie, konverzie, prehrávanie. 	2
ION-4	<ul style="list-style-type: none"> Prezentácia informácií – aplikácie na tvorbu prezentácií - snímka, stránka, spôsoby tvorby prezentácií. Prezentácia informácií na webovej stránke - Aplikácie na tvorbu webových stránok – hypertext, odkazy. Pravidlá prezentovania, zásady tvorby prezentácie. 	6
	Spolu:	36

priebežne

- Vstup a výstup informácie v závislosti od jej typu. Uchovávanie informácie – typy a limity zariadení.
- Prenos informácií medzi aplikáciami.

Princípy fungovania IKT - 6

Skratka	Téma	Hodiny
PFI-1	<ul style="list-style-type: none"> Základné pojmy – hardvér, softvér. Počítač – princíp práce počítača. Časti počítača von Neumannovského typu, ich klasifikácia. Vstupné, výstupné zariadenia. Typy vstupných a výstupných zariadení. Parametre zariadení. Počítačová sieť – výhody, architektúra, rozdelenie sietí podľa rozľahlosti (spôsoby pripojenia). 	4
PFI-2	<ul style="list-style-type: none"> Softvér – rozdelenie podľa oblastí použitia. Operačný systém – základné vlastnosti a funkcie (spravovanie zariadení, priečinkov a súborov). 	2
	Spolu:	6

Komunikácia prostredníctvom IKT - 10

Skratka	Téma	Hodiny
KOM-1	<ul style="list-style-type: none"> Internet – história, základné pojmy (adresa, URL, poskytovateľ služieb, služby, server-klient, protokol, štandard). Počítačová sieť, sieťové prvky. 	4
KOM-2	<ul style="list-style-type: none"> Služby internetu. Neinteraktívna komunikácia – e-pošta, diskusné fórum, blog. Interaktívna komunikácia, IP telefónia. Web – prehliadače, webová stránka, vyhľadávanie informácií. Web2. Digitálna televízia. 	4
KOM-3	<ul style="list-style-type: none"> Netiketa. Bezpečnosť na internete. Sociálne siete. 	2
	Spolu:	10

priebežne

- Netiketa. Bezpečnosť na internete

Postupy, riešenie problémov, algoritmické myslenie - 32

Skratka	Téma	Hodiny
PRG-1	<ul style="list-style-type: none"> Problém. Algoritmus. Algoritmy z bežného života. Spôsoby zápisu algoritmov. Etapy riešenia problému – rozbor problému, algoritmus, zápis algoritmu, ladenie. 	8
PRG-2	<ul style="list-style-type: none"> Etapy riešenia problému – rozbor problému, algoritmus, program, ladenie. Programovací jazyk – syntax, spustenie programu, logické chyby, chyby počas behu programu. Pojmy – príkazy (priradenie, vstup, výstup), premenné, typy, množina operácií. 	8
PRG-3	<ul style="list-style-type: none"> Programovací jazyk – riadiace štruktúry (podmienené príkazy, cykly), premenné, typy, množina operácií. 	16
	Spolu:	32

Informačná spoločnosť - 6

Skratka	Téma	Hodiny
ISP-1	<ul style="list-style-type: none"> Informatika (použitie, dôsledky a súvislosti) v rôznych oblastiach – administratíva, elektronická kancelária, vzdelávanie, šport, umenie, zábava, virtuálna realita, e-spoločnosť. E-learning, dištančné vzdelávanie, vzdelávania 	3

	využitím IKT	
	<ul style="list-style-type: none"> Softvérová firma – pojmy upgrade, registrácia softvéru, elektronická dokumentácia. 	
ISP-2	<ul style="list-style-type: none"> Riziká informačných technológií – malvér (pojmy, detekovanie, prevencia); kriminalita. Etika a právo – autorské práva na softvér, licencia (freeware, shareware, demoverzia, multilicencia, Open source...). 	3
	Spolu:	6

Pri zostavovaní vlastného časovo-tematického plánu odporúčame:

Uvedených 5 oblastí vyučovať postupne po témach s dodržaním poradia tém v rámci oblasti. (nadväznosť, postupnosť)

V rámci jedného ročníka vyučovať témy z rôznych oblastí. (pestrosť)

Pri vyučovaní jednej témy podľa situácie a potreby zaraďovať problematiku z inej oblasti napr. netiketa, bezpečnosť, prenos informácií medzi aplikáciami. (prepojenosť). Témy označené ako priebežne sa vyučujú priebežne v rámci každej témy z uvedenej oblasti.

Oblasť „Postupy, riešenie problémov, algoritmické myslenie“ vyučovať v dvoch ročníkoch. (náročnosť, pestrosť). Vzhľadom k úrovni matematického aparátu zaradiť témy PRG-1, PRG-2 na koniec 2. ročníka a tému PRG-3 na začiatok 3. ročníka. (nadväznosť, systematickosť)

Tému ION-3d vyučovať pred témou PRG-1 (propedeutika programovania)

Prvé dve vyučovacie hodiny v 1. ročníku zamerať na bezpečnosť pri práci a oboznámenie sa s pravidlami práce v informatickej učebni, zistenie vedomostnej úrovne žiakov a získaní základných zručností pri práci s e-poštou (na vzájomnú efektívnu komunikáciu).

Téma ION-1 vyučovať ako prvú tému v 1.ročníku kvôli budovaniu pojmového aparátu informatiky potrebného pre štúdium a správnu odbornú komunikáciu.

Témy ION-3a až ION-3e vyučovať podľa uvedeného poradia (v odôvodnených prípadoch je možné poradie zmeniť).

Konkrétna ukážka časovo-tematického plánu:

1. ročník	Téma	Úvod	ION-1	ION-2	PF11	PF12	ION-3a	KOM-1	KOM-2	ION-3b	SPOLU
	Počet hodín	2	4	2	4	2	6	4	4	4	32
2. ročník	Téma	ION-3c	ISP-1	ION-3d	PRG-1	PRG-2					SPOLU
	Počet hodín	6	3	6	8	8					31
3. ročník	Téma	PRG-3	KOM-3	ION-3e	ION-4	ISP-2					SPOLU
	Počet hodín	16	2	2	6	3					29

Predmet: **Telesná a športová výchova**

1. Charakteristika:

Vzdelávacia oblasť Zdravie a pohyb vytvára priestor na realizáciu a uvedomenie si potreby celoživotnej starostlivosti žiakov o svoje zdravie, osvojenie si teoretických vedomostí a praktických skúseností vo výchove k zdraviu prostredníctvom pohybových aktivít, telesnej výchovy, športovej činnosti a pohybových aktivít v prírodnom prostredí. Poskytuje základné informácie o biologických, fyzických, pohybových, psychologických a sociálnych základoch zdravého životného štýlu. Žiak získa kompetencie, ktoré súvisia s poznaním a starostlivosťou o vlastné telo, pohybový rozvoj, zdatnosť a zdravie, ktoré určujú kvalitu budúceho života v dospelosti. Osvojí si postupy ochrany a upevnenia zdravia, princípy prevencie proti civilizačným ochoreniam, metódy rozvoja pohybových schopností a pohybovej výkonnosti, v prípade žiakov so zdravotným oslabením alebo zdravotným postihnutím princípy úpravy zdravotných porúch. Získa vedomosti a zručnosti o zdravotne a výkonnostne orientovanej zdatnosti a telovýchovných činnostiach z viacerých druhov športových disciplín. Je vedený k pochopeniu kvality pohybu ako dôležitej súčasti svojho komplexného rozvoja, k zorientovaniu sa vo výbere pohybu pri vyskytujúcich sa zdravotných poruchách a ich prevencii, k poznaniu kompenzačných a regeneračných aktivít a ich uplatneniu v režime dňa.

Na jednotlivých stupňoch vzdelávania postupne získaný komplex predmetových a kľúčových kompetencií spolu s osvojenými telovýchovnými a športovými zručnosťami by sa mal takto stať v konečnom dôsledku súčasťou jeho životného štýlu a výrazom jeho životnej filozofie.

Vzdelávacia oblasť spája vedomosti, návyky, postoje, schopnosti a zručnosti o pohybe, športe, zdraví a zdravom životnom štýle, ktoré sú utvárané prostredníctvom realizovaných foriem vyučovania telesnej a športovej výchovy, zdravotnej telesnej výchovy alebo formou integrovanej telesnej a športovej výchovy. (Učebné osnovy pre zdravotnú telesnú výchovu sú spracované samostatne).

2. Ciele vyučovacieho predmetu:

Všeobecným cieľom telesnej a športovej výchovy ako vyučovacieho predmetu je umožniť žiakom primerane sa oboznamovať, osvojovať si, zdokonaľovať a upevňovať správne pohybové návyky a zručnosti, zvyšovať pohybovú gramotnosť, rozvíjať kondičné a koordinačné schopnosti, podporovať rozvoj všeobecnej pohybovej výkonnosti a zdatnosti, zvyšovať aktivitu v starostlivosti o zdravie, nadobúdať vedomosti o motorike svojho tela, z telesnej výchovy a zo športu (šport v chápaní akejkoľvek pohybovej aktivity v zmysle Európskej charty o športe z roku 1992), utvárať trvalý vzťah k pohybovej aktivite, telesnej výchove a športu v nadväznosti na ich záujmy a individuálne potreby ako súčasť zdravého životného štýlu a predpoklad schopnosti k celoživotnej starostlivosti o svoje zdravie.

Špecifickým cieľom predmetu je, aby žiaci :

- ✓ porozumeli zdraviu ako subjektívnej a objektívnej hodnotovej kategórii, prebrali zodpovednosť za svoje zdravie;
- ✓ vedeli hodnotovo rozlišovať základné determinanty zdravia, pohybovej gramotnosti jednotlivca;
- ✓ osvojili si vedomosti a zručnosti, ktoré súvisia so starostlivosťou o svoje telo, s aktívnym pohybovým režimom, s osobným športovým výkonom, zdravým životným štýlom a zdravím;
- ✓ vedeli aplikovať a napláňovať si spôsoby rozvoja pohybových schopností pri zlepšovaní svojej pohybovej výkonnosti a telesnej zdatnosti;
- ✓ porozumeli pozitívnemu pôsobeniu špecifických pohybových činností pri zdravotných poruchách a zdravotných oslabeniach, pri prevencii proti rozvoju civilizačných ochorení;
- ✓ boli schopní zhodnotiť svoje pohybové možnosti, zorganizovať si svoj pohybový režim a zapojiť sa do spoluorganizovania športovej činnosti pre iných;
- ✓ rozumeli vybraným športovým disciplínam, vzdelávacej, výchovnej, socializačnej a regeneračnej funkcii športových činností;
- ✓ osvojili si poznanie, že prevencia je hlavný nástroj ochrany zdravia a získali zručnosti poskytnutia prvej pomoci;
- ✓ racionálne jednali pri prekonávaní prekážok v situáciách osobného a verejného ohrozenia;

Napĺňanie cieľov jednotlivých vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov sa realizuje v školskom prostredí prostredníctvom **kľúčových a predmetových kompetencií** žiakov, ktoré zároveň rozvíja. Kľúčové kompetencie majú procesualný charakter. Žiaci si ich osvojujú na veku primeranej úrovni prostredníctvom obsahu, metód vzdelávania a činnosti. Za kľúčové kompetencie sa považujú - komunikácia v materinskom jazyku, komunikácia v cudzích jazykoch, matematická gramotnosť a kompetencie v oblasti prírodných vied a technológií, kompetencie v oblasti

informačných a komunikačných technológií, učiť sa učiť, sociálne a občianske kompetencie, podnikateľské kompetencie a kultúrne kompetencie.

Vyučovaci predmet telesná a športová výchova sa podieľa na rozvoji kľúčových kompetencií najmä rozvíjaním týchto predmetových kompetencií:

POHYBOVÉ KOMPETENCIE - ŽIAK SI VYTVÁRA VLASTNÚ POHYBOVÚ IDENTITU, POHYBOVÚ GRAMOTNOSŤ A ZDRAVOTNÝ STATUS; ŽIAK POZNÁ ZÁKLADNÉ PROSTRIEDKY ROZVÍJANIA POHYBOVÝCH SCHOPNOSTÍ A OSVOJOVANIA POHYBOVÝCH ZRUČNOSTÍ; ŽIAK POZNÁ A MÁ OSVOJENÉ POHYBOVÉ ZRUČNOSTI, KTORÉ BEZPROSTREDNE PÔSOBIA AKO PREVENCIA CIVILIZAČNÝCH CHORÔB, PROSTRIEDOK ÚPRAVY ZDRAVOTNÝCH PORÚCH A KTORÉ MÔŽE VYUŽÍVAŤ V DENNOM POHYBOVOM REŽIME;

Kognitívne kompetencie - žiak rozvíja kritické myslenie, ktoré predpokladá syntézu a komparáciu poznatkov; žiak je flexibilný, dokáže hľadať optimálne riešenia vzhľadom k situácii, v ktorej sa nachádza; žiak pozitívne a konštruktívne pristupuje k riešeniu problémov; žiak má mať zážitok z vykonávanej pohybovej činnosti, tvorí si pohybový imidž v zmysle aktívneho zdravého životného štýlu;

Komunikačné kompetencie - žiak sa dokáže jasne a zrozumiteľne vyjadrovať verbálne a neverbálne počas telovýchovnej a športovej činnosti a zároveň rozumie odbornej terminológii; žiak vie písomne, ústne i pohybom vyjadriť získané poznatky a zručnosti, dokáže argumentovať, prezentovať svoje postoje a stanoviská; žiak má schopnosť využívať informačné technológie a vedieť vyhľadávať informácie o pohybe, zdraví, zdravotných poruchách, športových výsledkoch a sprostredkovať informácie iným; žiak má schopnosť byť objektívnym divákom, optimálnym partnerom pri športovej činnosti;

Učebné kompetencie - žiak sa vie motivovať pre dosiahnutie cieľa (športový výkon, dosiahnutie zručnosti, prvá pomoc a i.), vie si odôvodniť svoje hodnotové postoje a buduje si celoživotné návyky (pravidelne športovanie, zdravé stravovanie a i.); žiak má schopnosti získavať, triediť a systematicky využívať získané poznatky a športové zručnosti; žiak vie si organizovať čas, pozná životné priority a priority v starostlivosti o zdravie, vie sa podľa nich aj riadiť a dodržiavať základné pravidlá zdravého životného štýlu; žiak vie pozitívne prijímať podnety z iného kultúrneho a športového prostredia a zaujímať k nim hodnotové stanovisko;

Interpersonálne kompetencie - žiak má pozitívny vzťah k sebe a iným; vie objektívne zhodnotiť svoje prednosti a nedostatky a v každej situácii vie predvídať následky svojho konania; žiak rozvíja kompetenciu sebaovládania, motivácie konať s určitým zámerom, byť asertívnym, využívať empatiu ako prostriedok interpersonálnej komunikácie; žiak vie efektívne pracovať v kolektíve; žiak sa zaujíma o športovú aktivitu iných, sleduje športovcov a ich výkony, nevytvára bariéry medzi vekom, sociálnou skupinou, zdravotným stavom a úrovňou výkonnosti žiakov;

Postojové kompetencie - žiak sa zapája do školskej záujmovej a mimoškolskej telovýchovnej, športovej a turistickej činnosti; žiak vie využiť poznatky, skúsenosti a zručnosti z oblasti telesnej výchovy a športu a iných predmetov so zameraním na zdravý spôsob života a ochranu prírody; žiak vie zvíťaziť, ale i prijať prehru v športovom zápole i v živote, uznať kvality súpera; žiak vie dodržiavať princípy fair-play; žiak vie spoluorganizovať pohybovú aktivitu svojich priateľov, blízkych a rodinných príslušníkov;

3. Obsah

Členenie predmetu a jeho ciele:

Vzdelávanie v predmete telesná a športová výchova je rozdelené do štyroch hlavných **modulov**, zahrňujúcich základné vedomosti o zdraví, pohybe, výžive, o význame pohybových aktivít pre udržanie zdravia, prevencii ochorení, zdravotných rizík, športovej činnosti, pohybovej výkonnosti, telesnej zdatnosti, životnom štýle. Výstupom by mala byť pohybová kompetencia s integrovaným pohľadom na pohyb, športovú činnosť, zdravie a starostlivosť o neho v praktickom živote.

Hlavné moduly:

1. Zdravie a jeho poruchy
2. Zdravý životný štýl
3. Telesná zdatnosť a pohybová výkonnosť

4. Športové činnosti pohybového režimu

Ciele jednotlivých modulov:

Zdravie a jeho poruchy

- ✓ pochopiť význam zdravia pre jednotlivca a spoločnosť
- ✓ porozumieť základným otázkam vzniku civilizačných porúch zdravia, zdravotných oslabení a princípom primárnej a sekundárnej prevencie;
- ✓ pochopiť význam pohybových aktivít pre zdravie, pre odstraňovanie a stabilizovanie zdravotných porúch a oslabení žiaka a dôležitosť ich začlenenia do každodenného života;
- ✓ uplatňovať teoretické vedomosti a praktické zručnosti zo športu pri prevencii chorôb ako najúčinnější spôsob starostlivosti o vlastné zdravie;
- ✓ porozumieť nebezpečenstvu závislostí, ich biologickými a sociálnymi následkami (fajčenie, alkohol, iné drogy), výchova k eliminácii rizika;
- ✓ vedieť poskytnúť prvú pomoc – základné zásady prvej pomoci;

Zdravý životný štýl

- ✓ osvojiť si základy správnej výživy a zdravého životného štýlu;
- ✓ porozumieť významu jednotlivých telovýchovných a športových činností ako súčasti optimálneho pohybového režimu;
- ✓ nadobudnúť skúsenosť s využívaním adaptačných a kompenzačných tréningových mechanizmov na podporu zdravého životného štýlu
- ✓ získať praktické zručnosti zdravotne orientovaných pohybových činnostiach a využívať ich v dennom režime;
- ✓ účelne využívať vplyv prírodných síl na vykonávanie vybraných telovýchovných a športových činností v starostlivosti o zdravie;
- ✓ zorganizovať si pohybový režim a vytvoriť si program vlastných pravidelných pohybových aktivít ako súčasť životného štýlu;
- ✓ využiť nadobudnutú pohybovú gramotnosť na ďalšiu aktívnu športovú činnosť vo svojom životnom štýle a spoluorganizovaní pohybového režimu iných osôb;
- ✓ vytvoriť si predstavu a získať skúsenosti o vlastných pohybových možnostiach;
- ✓ porozumieť účinkom pohybu na telesný, funkčný, psychický a motorický rozvoj a osvojiť si potrebu pravidelnej pohybovej aktivity v dennom režime;
- ✓ pochopiť význam aktívneho odpočinku v pohybovom režime žiakov;

Telesná zdatnosť a pohybová výkonnosť

- ✓ získať skúsenosti z pôsobenia rôznych telovýchovných a športových činností na telesný, funkčný a motorický rozvoj;
- ✓ plánovať a aplikovať spôsob rozvoja pohybových schopností pri zlepšovaní pohybovej výkonnosti a telesnej zdatnosti;
- ✓ vytvoriť si správnu predstavu o objeme a intenzite a o pohybovom zaťažení pri telovýchovnej a športovej činnosti;
- ✓ preukázať schopnosť hodnotiť a diagnostikovať telesnú zdatnosť a pohybovú výkonnosť; vedieť diagnostikovať pulzovú frekvenciu,
- ✓ vedieť uplatniť viaceré pohybové prostriedky na rozvoj jednotlivých pohybových schopností;
- ✓ pochopiť potrebu dosiahnutia svojej optimálnej pohybovej výkonnosti ako predpokladu na vykonávanie záujmovej športovej činnosti;

Športové činnosti pohybového režimu

- ✓ využiť poznatky o štruktúre športovej činnosti a skúsenosti z ich osvojovania k osobnému pohybovému rozvoju, k zlepšovaniu svojej telesnej zdatnosti a vedieť ich demonštrovať v činnosti;
- ✓ preukázať pohybovú gramotnosť, využitie poznatkov, zručností a schopností v osobnom športovom výkone;
- ✓ získať poznatky o pravidlách športových disciplín a vedieť ich uplatniť pri športových disciplínach, organizovaní športovej aktivity;
- ✓ pociťovať pozitívne zážitky z vykonávania pohybu, konať fair play;
- ✓ orientovať a preukázať schopnosť premiestňovať sa v prírodnom prostredí pomocou rôznych lokomočných a športových prostriedkov;

- ✓ vedieť prezentovať osobný výkon na verejnosti, v súťaži, až k prípadnému profesijnému uplatneniu sa v športe;
- ✓ rozvíjať hodnotovú orientáciu žiaka, tvorivosť, socializáciu, komunikáciu, motiváciu a estetický prejav prostredníctvom pohybu;

Obsah jednotlivých modulov:

■ Zdravie a jeho poruchy

Poznatky o význame zdravia pre jednotlivca a pre spoločnosť, o vzťahu medzi zdravotnými návykmi a zdravotným stavom, vzťahu medzi športom a zdravím, o vzťahu človeka k životnému prostrediu. Poznatky o vplyve pohybu na opornú a pohybovú sústavu, o úprave funkcie tráviacej, dýchacej, obehovej zmyslovej a nervovej sústavy. Poznatky o všeobecných zásadách prvej pomoci. Charakteristiky niektorých porúch zdravia, ich vznik, bezpečnosť pri športovaní a veľkosť zaťažovania. Poznatky o prevencii pred civilizačnými, neinfekčnými a nešpecifickými chorobami, o prevencii pred drogovými závislosťami látkovými a nelátkovými a ďalšími rizikovými faktormi porúch zdravia a spôsobu života.

Ponúkaný pohybový obsah modulu:

Základná gymnastika, zdravotne orientované cvičenie, relaxačné a dýchacie cvičenie, cvičenie na držanie tela, technika základnej lokomócie, východiskové polohy, cvičenie na lavičkách, tanečné kroky a poskoky, špecifické cvičenia na jednotlivé poruchy zdravia, strečing, cvičenie s palicou a pod.

■ Zdravý životný štýl

Poznatky o pohybovom režime, o hygienických návykoch, o režime dňa, o správnom stravovaní. Poznatky o základných pojmoch vo výžive a zložení potravín, o správnych stravovacích návykoch, o škodlivých látkach v potravinovom reťazci, o poruchách príjmu potravy. Poznatky a zručnosti o životnom štýle, pohybovej gramotnosti, zdravotne orientovanej telovýchovnej a športovej aktivite. Pohybový program, denný pohybový režim, poznatky o režime práce a oddychu, o otužovaní, o prostriedkoch regenerácie a využití športu ako regeneračného prostriedku, o psychohygiene, o kalokagatii a olympizme.

Ponúkaný pohybový obsah modulu:

Všestranne rozvíjajúce cvičenia, systém cvičení Pozdrav slnku, 5 Tibet'anov, masáž, totálna relaxácia, jogging, chôdza s behom, sezónne činnosti, cvičenie v prírode, pohybové hry, didaktické hry, očná gymnastika, psychomotorika, hody na cieľ, prekážkové dráhy a pod.

■ Telesná zdatnosť a pohybová výkonnosť

Poznatky o jednotlivých kondičných a koordinačných schopnostiach, o metódach rozvoja pohybových schopností, o metódach hodnotenia a testovania všeobecných pohybových schopností, o rozvoji pohybovej výkonnosti pomocou športových disciplín. Poznatky a zručnosti vo zvyšovaní telesnej zdatnosti, zaťažovanie v telovýchovnom a športovom procese, všeobecná a špeciálna pohybová výkonnosť, sebahodnotenie.

Ponúkaný pohybový obsah modulu:

Športové činnosti mobilizujúce energetické zdroje a optimalizujúce ich vplyv. Možno ich merať v priestore, čase alebo v čase i priestore v štandardných podmienkach. Využiť cvičenia a prostriedky atletiky, lyžovania, korčuľovania, plávania, streľby, minigolfu, golfu a iných. Pohybové činnosti, ktoré prispievajú k rozvoju pohybových schopností a zvyšovaniu telesnej zdatnosti. Sem patria rôzne telovýchovné a športové činnosti kondičnej gymnastiky (cvičenie v posilňovni, posilňovacie cvičenia s vlastným telom, s náčiním, na náradí) aerobik, body styling, ropeskipping, cyklistika a pod.

■ Športové činnosti pohybového režimu

Poznatky o účinku jednotlivých športových činností na zlepšenie zdravia, o technike a taktike vykonávania športových disciplín, pravidlá vybraných športov, športová terminológia, športové prostredie, športový divák

Ponúkaný pohybový obsah v module:

- ❖ **Športové činnosti**, pri ktorých podľa pravidiel dochádza **k stretu medzi jednotlivcami**. Vyžadujú ovládanie techniky pohybov vo vzťahu k súperovi, schopnosť predvídať a vôľu víťaziť. Výber činností z viacerých kontaktných športov najmä úderové, chvatové a pákové systémy: **džudo, zápasenie, aikido, karate a ďalšie úpolové športy** a individuálnych športov bez priameho kontaktu so súperom ako **tenis, stolný tenis, bedminton**. Majú poskytnúť žiakom poznatky o niektorých bojových a individuálnych športoch a osvojenie si vybraných športových zručností s prekonávaním súpera s akcentom na možnosť ich uplatnenia v živote, zorientovanie sa v základoch technika a taktiky sebaobrany.
- ❖ **Športové činnosti uskutočňované v kolektíve** podľa daných pravidiel. Charakteristickým znakom je súperenie medzi kolektívami, vyžadujú kooperáciu v družstve, vplyvajú na rozvoj schopnosti anticipácie jednotlivcov i kolektívov a vôľe zvíťaziť. Výber sa uskutočňuje zo športových i netradičných hier: **basketbal, hádzaná, volejbal, futbal, rugby, vodné pólo, nohejbal, hokej, florbal, fresbee ultimate, futsal, hokejbal, indiaca, korfbal, plážový volejbal, ringo, softbal tee-ball, streetbasketbal, bejzbal, boccia, kolky, petanque** a iné. Majú prispieť k rozvoju osobnosti žiaka, ku pracovnej kooperácii a komunikácii, zlepšiť anticipáciu partnera, rozvinúť toleranciu, vôľu, zdokonaľiť osvojené herné činnosti jednotlivca a kolektívu, vedieť posúdiť kvalitu herných činností a herných kombinácií vo vzťahu k prevencii porúch a ochrane zdravia, preukázať uplatnenie herných činností a kombinácií v hre, v zápase, vo svojom pohybovom režime a pri rozvoji funkčnosti jednotlivých orgánov tela.
- ❖ **Športové činnosti charakteristické kreativitou a ovládaním pohybovej formy** na náradí, s náčiním a bez náčinia, pri ktorých sú zvýraznené rozličné estetické prejavy a cit pre rytmus. Výber telovýchovných a športových činností tvorí: **tanec, športová gymnastika, moderná gymnastika, základná gymnastika, plávanie, akvabely, jóga, pilates, krasokorčuľovanie, skoky na trampolíne, rope skiping, psychomotorické cvičenia, zdravotne orientované cvičenia, taichi, cvičenie vo vode, akvaerobik**. Aktivita charakteru súťaží ako napr. **gymteam, tvorba pohybovej skladby, pódiové vystúpenia** a iné. Sledujú rozvíjanie tvorivosti a estetického prejavu pri pohybovej činnosti, rozvíjanie koordinácie pohybov celého tela v priestore a jednotlivých častí tela navzájom, spoznávanie súladu hudby a pohybu, vnímanie rytmu pohybu ako nástroja rytmu dýchania a činnosti srdcovo-cievnej sústavy, rozvoj myslenia a duševnej pohody, vytvárania pozitívnych zážitkov a vzťahu k pravidelnému pohybu na základe osvojených pohybových zručností kreatívnych individuálnych a estetických športov, dokázať ich spoznávať, pociťovať a rozumieť im.
- ❖ **Športové činnosti charakteristické premiestňovaním sa v prírodnom prostredí, adaptovaním sa na zmeny tohto prostredia**. Z prostredia vplyvajú na človeka vzduch, voda, zem, sneh, skaly, hory, pláže a iné, v ktorých podmienkach sa pohybové aktivity uskutočňujú. Vo výbere sú športy: **bežecké a jazdové lyžovanie, snowboarding, kanoistika, veslovanie, plávanie, turistika, kolieskové korčuľovanie, severská chôdza, biatlon, jogging, orientačný beh, lezenie, kempovanie, cyklistika, zlaňovanie**, a iné. Zmyslom je, aby žiak spoznal pôsobenie a využitie prírodných síl na realizáciu telovýchovných a športových činností, získal schopnosť lepšej orientácie v prostredí a premiestňovania sa v prirodzenom prostredí s ľubovoľným lokomočným a premiestňovacím prostriedkom, zlepšenie adaptácie organizmu, otužilosti a získavanie schopnosti prekonávania prekážok. Zmyslom je ďalej zdokonalenie osvojených pohybových zručností aspoň z jedného zimného, jedného letného športu a jedného športu vo vode, získanie základných zručností z ďalších športov vykonávaných v prírode a prostredníctvom nich vytváranie vzťahu k aktivite a poznaniu pohybových a prírodných vplyvov pri starostlivosti o zdravie.

4. Proces

Úlohou každého učiteľa telesnej výchovy je, aby vychádzajúc z hlavných cieľov s prihliadnutím na rozvoj kompetencií žiakov, na ich vývin, predpoklady, záujmy a podmienky školy **vypracoval sám programy vyučovania telesnej výchovy** pre jednotlivé skupiny žiakov. Dôraz kladie na prispôbenie programov vývinovým etapám a mládeže, a to nielen chronologickému veku, ale hlavne biologickým, funkčným a psychickým predpokladom, s osobitným zreteľom na individuálne osobitosti každého žiaka. Tieto programy schvaľuje **predmetová komisia telesnej**

výchovy (na škole sa utvára pri najmenej troch učiteľoch telesnej výchovy), jej vedúci v tejto činnosti pôsobí ako koordinátor. Pri tvorbe programov sa rešpektujú nasledujúce odporúčania:

Niektoré odporúčania k tvorbe programu vyučovania v ročníku

Učiteľ tvorí program pre jednotlivé skupiny žiakov v každom ročníku, pri ktorom sa snaží dodržiavať nasledovné zastúpenie jednotlivých modulov:

Zdravie a jeho poruchy – poznatky sa sprostredkovávajú žiakovi priebežne počas vyučovacích hodín. Učiteľ môže na to využiť v každom ročníku aj 1 - 2 teoretické hodiny. Pohybové činnosti tohto modulu tvoria cca 10 % z celkového obsahu vzdelávania.

Zdravý životný štýl - poznatky sa sprostredkovávajú žiakovi priebežne do vyučovacích hodín. Učiteľ môže na to využiť v každom ročníku aj 1 - 2 teoretické hodiny. Pohybové činnosti tohto modulu tvoria cca 10 % z celkového obsahu vzdelávania.

Telesná zdatnosť a pohybová výkonnosť – realizuje sa priebežne alebo koncentrovane, odporúčaný rozsah je do 30 % z celkovej hodinovej dotácie v každom ročníku. Počas 4-ročného štúdia by sa mali postupne rozvíjať všetky pohybové schopnosti, pričom na ich rozvoj sa môžu využívať rôzne športové činnosti 4. modulu.

Športové činnosti pohybového režimu – predstavuje približne 50 % z celkovej hodinovej dotácie. Učiteľ si vyberá v každom ročníku aspoň 2 z ponúkaných oblastí z tohto modulu. V rámci oblastí si vyberá tie športové činnosti, na ktoré sú na škole podmienky, žiaci o ne majú záujem, alebo sú tradičné pre danú školu resp. učiteľ sa na ne špecializuje. Oblasť športové činnosti v prírodnom prostredí by mala byť zaradená aspoň 2 x počas 4 rokov (napr. vo forme lyžiarskeho alebo snowbordového kurzu, zdokonaľovacieho kurzu plávania a pod.). Za 4 roky sa majú prejsť všetky 4 oblasti. Odporúčame diferencovať obsah v 1. a 2. polroku a najmä v 1. ročníku zaradiť širokú škálu pohybových činností.

Učiteľ môže zaradiť do programu iba tie športové činnosti, ktoré boli súčasťou jeho pregraduálnej vysokoškolskej prípravy alebo na ktoré získal trénerské vzdelanie, certifikát niektorou z foriem ďalšieho vzdelávania učiteľov a trénerov. V záujme každého učiteľa telesnej a športovej výchovy by malo byť zúčastňovať sa ďalšieho vzdelávania učiteľov a postupné získavanie potrebnej kvalifikácie k plánovaným športovým činnostiam.

Realizácia programov vyučovania a výsledky sú závislé najmä od osobnosti vyučujúceho, od jeho pedagogického prístupu a pedagogického majstrovstva, vyučovacích metód, postupov a štýlov, uplatňovania pedagogických princípov, od úrovne žiakov, prostriedkov a podmienok, ktoré má škola k dispozícii.

Hodnotenie žiakov

Za najdôležitejšie pri hodnotení žiaka v telesnej a športovej výchove sa považuje nielen to, aké dôsledky zanechala táto činnosť na zlepšení jeho zdravia, pohybovej gramotnosti a výkonnosti, telesnej zdatnosti, ale vo väčšom rozsahu aj to, či žiak získal k tejto činnosti vzťah, či sa na nej so záujmom zúčastňoval, a to nielen v čase povinného vyučovania, ale aj mimo neho, či pociťoval z nej radosť a potešenie, či sa stala súčasťou jeho životného štýlu. Preto za základné ukazovatele hodnotenia žiaka sa považuje:

- posúdenie prístupu a postojov žiaka, najmä **jeho vzťahu k pohybovej aktivite a vyučovaniu telesnej a športovej výchovy a jeho sociálneho správania a adaptácie;**
- rozvoj telesných, pohybových a funkčných schopností žiaka, najmä **rozvoj zdravotne orientovanej telesnej zdatnosti a pohybovej výkonnosti s prihliadnutím na individuálne predpoklady žiaka;**
- proces učenia sa, osvojovania, zdokonaľovania a upevňovania pohybových zručností a teoretických vedomostí, najmä **orientácia v obsahu učebných programov zostavených učiteľom a realizovaných na jednotlivých školách;**

Hodnotenie vzťahu žiaka k telesnej a športovej výchove realizuje učiteľ nielen na základe dlhodobého sledovania prejavov žiaka na vyučovaní, pri ktorej si všíma najmä jeho aktivitu, snahu, samostatnosť a tvorivosť, ale aj na základe jeho aktivity a angažovanosti v školskej i mimoškolskej záujmovej telovýchovnej a športovej činnosti. Úroveň poznatkov v telesnej výchove a športe posudzuje priebežne v procese a môže si na to vytvárať i pomocné vedomostné testy. Na hodnotenie telesného rozvoja, telesnej zdatnosti a všeobecnej pohybovej výkonnosti sa odporúča používať batérie somatometrických a motorických testov. Na hodnotenie zvládnutia obsahu učebných programov používa učiteľ pomocné posudzovacie škály, využíva testy špeciálnej pohybovej výkonnosti a pridržiava sa štandardov.

Súhrnné hodnotenie žiaka je vyjadrené na vysvedčení. Ide o také súhrnné hodnotenie, aké sa na danej škole používa aj v iných vyučovacích predmetoch. Odporúča sa však priebežne počas

vyučovania využívať najmä slovné hodnotenie, pretože umožňuje presnejšie vyjadriť klady a nedostatky žiakov a pre mnohých, a to osobitne pre dievčatá, je dôležitým a často aj silnejším motivačným činiteľom.

Organizačné formy povinného vyučovania telesnej a športovej výchovy

Vyučovacia hodina

Základnou organizačnou formou je 45 minútová vyučovacia hodina telesnej a športovej výchovy. Zúčastňujú sa jej všetci žiaci zaradení do I. a II. zdravotnej skupiny.

Žiaci so zdravotným oslabením (III. zdravotná skupina) sa zaraďujú do oddelení zdravotnej telesnej výchovy. Pre takýchto žiakov je potrebné vytvárať podmienky na samostatné povinné vyučovacie hodiny zdravotnej telesnej výchovy. Obsah vyučovania sa realizuje podľa samostatných učebných osnov. V prípade, že žiak nie je zaradený do oddelenia zdravotnej telesnej výchovy, žiaka ponecháme na vyučovacích hodinách telesnej a športovej výchovy s intaktnými žiakmi a realizujeme integrované vyučovanie. Zásady integrácie na hodinách telesnej výchovy sú uvedené v učebných osnovách zdravotnej telesnej výchovy (Učebné osnovy zdravotnej telesnej výchovy pre stredné školy (ISCED 3A,B) – č. CD-2004-3180/6220-1:095, platné od 1.9.2004)

Žiak môže byť oslobodený od účasti na vyučovaní telesnej a športovej výchovy iba na návrh lekára.

Bezpečnosť pri vyučovaní zabezpečuje učiteľ svojou prítomnosťou po celý čas vyučovacej hodiny, dôsledným uplatňovaním obsahu učebných osnov, premyslenou a účelovou organizáciou práce, používaním adekvátnych vyučovacích metód a foriem, vydávaním presných a zreteľných povelov na riadenie činnosti, vysvetľovaním a dôsledným uplatňovaním zásad bezpečnosti pri práci v rôznych podmienkach telovýchovného procesu, sústavným overovaním bezpečnosti a funkčnosti náradia pred jeho používaním a zreteľným označením poškodeného náradia a náradia nezodpovedajúceho technickým normám.

Ak nastane úraz, okamžite poskytnete učiteľ prvú pomoc, zabezpečí lekárske ošetrenie, oznámenie rodičom a napíše záznam o úraze.

Žiaci používajú na hodinách zodpovedajúci cvičebný úbor, ktorý zodpovedá zásadám bezpečnosti a hygieny telovýchovnej činnosti.

Kurzová forma výučby

Kurzové formy výučby sú súčasťou vyučovania predmetu, **majú samostatnú časovú dotáciu**. Sú formou s povinným obsahom a riadia sa samostatnými smernicami. V 1. ročníku absolvujú žiaci kurz pohybových aktivít v prírode so zameraním na zimné športy (lyžiarsky kurz, snowbordový kurz), v 2.ročníku kurz pohybových aktivít v prírode so zameraním na letné športy (zdokonaľovací kurz plávania, turistický kurz resp. kurz iných športov v prírode).

Poznámka : V 3. ročníku je kurz ochrany života a zdravia.

Na formy povinného vyučovania nadväzujú rôzne formy záujmovej telesnej a športovej výchovy za spolupráce s rodičmi a ostatnými učiteľmi školy. Dôležité miesto v systéme školskej telesnej výchovy má i nepovinný predmet "Pohybová a športová výchova". Cenná je spolupráca aj s telovýchovnými organizáciami v mieste školy.

5. Výstupný vzdelávací štandard

Zdravie a jeho poruchy

Obsahový štandard

■ Pojmy a symboly

Zdravie, zdravotný stav, zdravotné návyky, hygiena, poruchy zdravia, zdravotné oslabenie, zdravotné postihnutie, civilizačné choroby, správne držanie tela, primárna a sekundárna prevencia, nebezpečie závislostí, prvá pomoc, životné prostredie, oporná a pohybová sústava, dýchacia sústava, obehová sústava a vplyv pohybu na ich rozvoj.

b/ Výkonový štandard

Žiak vie:

- definovať zdravie, zdravotný stav, zdravotné oslabenie, zdravotné postihnutie;
- vysvetliť, ako pohybové aktivity prispievajú k udržaniu zdravia;
- mať schopnosť diskutovať o problematike týkajúcej sa zdravia, civilizačných chorôb, hľadať a realizovať riešenia v tejto problematike;
- vysvetliť pojem hygiena a definovať jej význam pre zdravie;
- vysvetliť zásady primárnej a sekundárnej prevencie;
- identifikovať telesné, psychické, duševné a sociálne aspekty pohybu, športu vo vzťahu k zdraviu;

- praktické poskytnutie prvej pomoci;

Zdravý životný štýl

a) Obsahový štandard

■ *Pojmy a symboly*

Psychohygiena, stres, zloženie potravín, hodnota potravín, výživové doplnky, zdravý životný štýl, pohybový program, pohybový režim, zdravotne orientovaná pohybová aktivita, tvorba pohybového programu, kalokagatia, olympizmus, aktívny odpočinok.

b) Výkonový štandard

Žiak vie:

- klasifikovať zloženie potravín a dokumentovať ich význam pre zdravú výživu;
- vysvetliť hlavné charakteristiky alternatívnych foriem výživy ;
- poznať základné atribúty zdravého životného štýlu;
- zostaviť program denného pohybového režimu;
- ovládať zdravotne orientované cvičenia a vedieť ich primerane použiť;
- porozumieť účinku pohybu na telesný, funkčný, psychický a pohybový rozvoj ;
- vytvoriť a zorganizovať svoj pohybový program ako súčasť zdravého životného štýlu;

Telesná zdatnosť a pohybová výkonnosť

a) Obsahový štandard

■ *Pojmy a symboly*

Sila, vytrvalosť, rýchlosť ako kondičné pohybové schopnosti, koordinačné schopnosti, rovnováhová schopnosť, stabilita a labilita tela, napnutie a uvoľnenie svalov tela, kĺbová pohyblivosť, ohybnosť chrbtice, priestorová orientácia, rozvoj pohybových schopností, motorické testy, testová batéria, pohybová výkonnosť, diagnostika telesného rozvoja a pohybovej výkonnosti, telesná zdatnosť, aeróbná činnosť, anaeróbná činnosť, fitness, wellness.

b) Výkonový štandard

Žiak vie:

- diferencovane uplatniť pôsobenie veľkosti sily vzhľadom na svoju kondíciu a potrebu zdravia, poznať metódy a zásady rozvoja sily rôznych svalových skupín s využitím viacerých pohybových prostriedkov;
- charakterizovať zásady rozvoja a rozdiel vo vykonávaní cvičení na rozvoj rýchlosti a vytrvalosti, dokáže preukázať zmenu rozvoja týchto pohybových schopností a zostaviť program ich rozvoja na udržanie a skvalitnenie zdravia;
- poznať princípy rozvoja a hodnotenia koordinačných schopností, preukázať svoju úroveň ich rozvoja činnosťami pre denný režim;
- správne držať telo, uvedomiť si princípy stability a lability tela pri pohybe v rôznych situáciách, poznať zásady rozvoja kĺbovej pohyblivosti a ohybnosti chrbtice a prevencie pred vznikom porúch, vie vybrať a uplatniť cvičenia rozvoja vo svojom pohybovom režime;
- zvládnuť pohybové situácie v priestore a čase, vykonávať pohyb s rôznym zaťažením a zhodnotiť svoju motorickú úroveň;
- porozumieť svojmu fyzickému potenciálu a možnostiam zlepšovania telesnej zdatnosti a pohybovej výkonnosti;
- uplatniť osvojené športové zručnosti pri rozvoji jednotlivých pohybových schopností, dokáže si vytvoriť individuálny program ich rozvoja a prezentovať vzťah k pohybu;

Športové činnosti pohybového režimu

Športové činnosti, pri ktorých podľa pravidiel dochádza k stretu medzi jednotlivcami

a) Obsahový štandard

■ *Pojmy a symboly*

Úpolové športy, etika boja, sebaobrana, chvaty, pákové a úderové systémy, bezpečnosť športu, športový výstroj, súper, protivník, športové súťaže, predvídanie, rýchlosť reakcie, protihráč, individuálne športy;

b) Výkonový štandard

Žiak vie:

- zvládnuť individuálny zápas so súperom v jednom druhu úpolového a individuálneho športu;
- chápať postoj voči súperovi, protivníkovi a prezentuje schopnosť predvídať priamym alebo sprostredkovaným spôsobom;
- preukázať osvojené vybrané činnosti z bojových a sebaobranných techník;
- rešpektovať pravidlá športov a zásady sebaobrany;
- preukázať schopnosť zachovania bezpečnosti pri pádoch;

Športové činnosti uskutočňované v kolektíve

a) Obsahový štandard

■ *Pojmy a symboly*

Herná činnosť jednotlivca, herné kombinácie, herná zručnosť, hra, pohybová hra, športová hra, raketa, páłka, bránka, kôš, individuálny výkon, kolektívny výkon, súťaž, zápas, fair play, taktika, technika, psychická príprava, súper, herné náčinie.

b) Výkonový štandard

Žiak vie:

- chápať podstatu a súvislosť medzi jednotlivými hernými zručnosťami, činnosťami a kombináciami v danej hre a využitie ich v aktivitách pre zdravie;
- poznať pravidlá aspoň 2 hier a vie ich uplatniť v hre;
- chápať rozdiel v individuálnej a kolektívnej taktike, medzi individuálnym a kolektívnym výkonom, demonštrovať využitie komunikačných zručností, konať v zásadách fair play, dokáže zaznamenať a analyzovať zo záznamu hernú situáciu;
- chápať podstatu herného športového výkonu a preukázať záujem aspoň o jednu športovú hru;
- vykonať ukážku herných činností jednotlivca aspoň z 2 hier;
- demonštrovať základné zručnosti zvolených pohybových a športových hier s raketou alebo pálkou a cit pre kooperáciu a komunikáciu;
- vykonať ukážku zvolených herných činností jednotlivca z loptových hier s výsledným efektom dosiahnutia gólu, koša, bodu;
- zorganizovať cvičebnú skupinu, zapojiť sa do rozhodovania hry, súťaže;

Športové činnosti kreatívne a estetické

a) Obsahový štandard

■ *Pojmy a symboly*

Kreativita, estetika, estetický pohyb, estetické športy, hodnotová orientácia, hudba, rytmus, takt, melódia, hudobno - pohybová výchova, výrazový prostriedok, zážitok, prežívanie.

b) Výkonový štandard

Žiak vie:

- vykonať ukážku pohybu s vybraným náčiním a bez náčinia s rôznymi výrazovými prostriedkami na zlepšenie funkcie orgánov tela;
- demonštrovať vytváranie (zo zadaného cvičenia) adekvátnej kombinácie pohybových činností a prezentovať úroveň myslenia, stavu nervovej sústavy;
- zostaviť rozcvičenie pri hudbe, individuálnu a kolektívnu pohybovú väzbu;
- osvojiť si zásady, princípy tvorby pohybovej skladby a opísať, nakresliť túto pohybovú skladbu (napr. grafický záznam pohybovej skladby);
- chápať význam taktu, rytmu, melódie a vedieť ich využiť v spojitosti s pohybovou kultúrou tela;
- dokázať vytvárať pohybové väzby a vedieť ich využiť v spojitosti s hudobnou ukážkou;
- hodnotiť a prezentovať kvalitu pohybu, vie vyjadriť svoje zážitky z pohybu;

Športové činnosti v prírodnom prostredí

a) Obsahový štandard

■ *Pojmy a symboly*

Prírodné prostredie, pohybová činnosť v teréne, druhy terénov, premiestňovanie a pobyt v prírode, ochrana človeka a prírody, adaptácia na prírodné prostredie, vodné prostredie, pohyb vo vode, cvičenie vo vode, bezpečnosť pohybu v prírode, zelené hry, adrenalínové športy, zážitkové učenie, prvá pomoc

b) Výkonový štandard

Žiak vie:

- sa premiestniť špecifickou pohybovou činnosťou v teréne;
- demonštrovať osvojenie si základných pohybových zručností vo vodnom prostredí, v zimnej a letnej prírode;
- chápať rozdielnosť zamerania a účinku pohybových aktivít vo vodnom prostredí a vie vykonať ukážku zdolávania vodného prostredia;
- sa orientovať v prírodnom prostredí a adaptovať na ponúkané zaťaženie, predvídať riziko pobytu a športovej činnosti ;
- si osvojiť základy vybraného zimného športu a plávania;
- vhodne využiť prírodné prostredie na prevenciu zdravia, na špecifickú starostlivosť pri zdravotnej poruche;
- porozumieť metodike nácviku vybraného športu v prírode a vie zorganizovať aktivitu v prírode;

Pokyny k tvorbe školského vzdelávacieho programu z telesnej výchovy – ISCED 3**Charakteristika**

Školský vzdelávací program vo vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb v predmete **telesná a športová výchova** sa otvára pre všetkých žiakov, vrátane žiakov so zdravotným oslabením. Pre ISCED 3 v rámci voliteľných hodín pre školský vzdelávací program predmet svojím obsahom nadväzuje na štátny vzdelávací program, rešpektuje jeho ciele, vychádza z podmienok školy a rozširuje žiakom a učiteľom vzdelávacie a výchovné možnosti v oblasti športu a zdravia.

Ciele

Cieľom predmetu telesná a športová výchova v rámci školského vzdelávacieho programu je rozširovanie spektra pohybových a športových činností žiakov a vytvorenie príležitosti k ďalšiemu pohybovému zdokonaľovaniu a prehĺbovaniu teoretických vedomostí a osvojeniu praktických pohybových a športových zručností. Špecifikácia cieľov predmetu je daná tým, aby žiaci:

- osvojili si vedomosti a zručnosti k starostlivosti o vlastné zdravie a zdravie spoločnosti
- boli schopní zorganizovať si voľnočasové pohybové aktivity
- porozumeli účinkom realizovaných pohybových a športových činností na rozvoj pohybovej výkonnosti a zvýšenie úrovne pohybovej gramotnosti
- vytvorili si východiská na budúcu športovú prípravu.

Obsah

V rámci voliteľných hodín školského vzdelávacieho programu je možné realizovať predmet **telesná a športová výchova** s nasledovným riešením:

A/ zamerať obsah výučby v danom ročníku na jednu alebo dve športové činnosti (disciplíny), ktoré si už učiteľ v danom ročníku pre danú skupinu žiakov zaradil do svojho štátneho vzdelávacieho programu - zamerané na hlbšie osvojenie pohybových zručností a ich zdokonaľovanie vo vybraných športových činnostiach;

B/ zamerať obsah výučby v danom ročníku na jednu alebo dve športové činnosti (disciplíny) z ponuky štátneho vzdelávacieho programu, ktoré nemá učiteľ zaradené pre danú skupinu v štátnom vzdelávacom programe,

C/ pri väčšom počte tried v ročníku je možnosť ponuky viacerých súbežných programov učiteľmi telesnej výchovy školy, na ktoré sa prihlasujú všetci žiaci nie podľa tried, ale podľa schopností a záujmu – diferencovaná orientácia na športovú prípravu a reprezentáciu školy v ponúkaných športových disciplínach,

D/ zameranie obsahu hodín vo všetkých ročníkoch na jednu športovú disciplínu smerujúcej k dlhodobej športovej príprave.

Príloha č. 2 Návrhy na riešenie prierezových tém

Návrhy na spracovanie prierezových tém budemestále dopĺňať a aktualizovať

Charakteristika

Psychosociálny výcvik pomáha rozvíjať všeobecný ľudský potenciál a základné životné zručnosti študentov na poli emočnej inteligencie. Ťažisko predmetu je vo formovaní a rozvíjaní sociálno-emočných, kognitívnych a behaviorálnych zručností s eminentným dôrazom na formovanie sebaidentity, sebauvedomenia, zdravého sebahodnotenia a sebadôvery a rozvoj komunikačných a kooperatívnych zručností nevyhnutných pre dobré medziľudské vzťahy v škole, v rodine, vo vrstovnickej skupine, v partnerstve aj na pracovisku využívaním efektívnych riešení konfliktov, asertívneho presadzovania svojich názorov, eliminovania predsudkov a stereotypov v smere väčšieho rešpektovania a multikultúrnej tolerance odlišných svetonázorov, postojov, hodnôt a kultúry iných ľudí.

Ciele

- 1/ Osobnostný rozvoj, sebapoznávanie a poznávanie iných s dôrazom na školský, profesijný, rodinný, partnerský a manželský rámec, rozvíjanie identity seba a zdravého sebavedomia a sebadôvery.
- 2/ Sociálna komunikácia v škole, v rodine, vo vrstovnickej skupine, v partnerstve, v manželstve a na pracovisku, spoločenské správanie, bontón a etiketa
- 3/ Efektívne riešenie konfliktov v škole, v rodine, medzi vrstovníkmi, v partnerskom, manželskom a pracovnom živote
- 4/ Multikultúrna tolerancia a rešpektovanie odlišných názorov, postojov, aspirácií, hodnôt iných ľudí v medziľudských vzťahoch a komunikácii v škole, v rodine, vo vrstovnickej skupine, v partnerstve, v manželstve a na pracovisku.
- 5/ Prevencia agresie, násillia a šikanovania v škole, medzi vrstovníkmi, v rodine, v manželstve a na pracovisku (mobbing, bossing)**

Obsah (okruhy tém podľa modulov)

1.modul (TC): Osobnostný rozvoj, sebapoznávanie a poznávanie iných s dôrazom na profesijný, rodinný, manželský a partnerský rámec

1. Osobnosť človeka (osobnostné vlastnosti, postoje, hodnoty, motivácia, aspirácie, temperament)
2. Obraz seba, identita seba
3. Sebavedomie a sebadôvera
4. Postoje a hodnoty
5. Motivácia a aspirácie
6. Temperament a spôsoby reagovania v rôznych situáciách
7. Interpersonálna percepcia a sociálna senzitivita pri poznávaní iných
8. Konfrontovanie získaných poznatkov sebapoznávania a poznávania iných a schopnosť urobiť si adekvátnu komparáciu

2. modul (TC): Komunikácia v rodine, v manželstve, v partnerstve a na pracovisku, spoločenské správanie, bontón a etiketa

1. Sociálna komunikácia, druhy, formy
2. Sociálna komunikácia na makroúrovni, mezoúrovni a mikroúrovni v škole, v rodine, vo vrstovnickej skupine, v partnerstve, v manželstve a na pracovisku
3. Neverbálna komunikácia
4. Verbálna komunikácia
5. Rozhovor v medziľudských vzťahoch a efektívne vedenie rozhovoru využitím techník aktívneho počúvania
6. Verejná prezentácia
7. Spoločenské správanie
8. Spoločenský bontón a etiketa

3. modul (TC): Efektívne riešenie konfliktov v rodine, v partnerskom, manželskom a pracovnom živote

1. Cyklus konfliktov
2. Druhy a typy konfliktov
3. Reakcie na konflikty - agresívne, únikové a asertívne správanie ľudí

4. Komunikačné bariéry v medziľudských vzťahoch a interpersonálnej komunikácii
5. Efektívna komunikácia a komunikačné štýly
6. Špecifické postupy v komunikácii s problémovými ľuďmi
7. Adekvátne vedenie sporov v rodine, vo vrstovníckej skupine, v škole a na pracovisku
8. Rola facilitátora a mediátora pri vyjednávaní a kompromis a asertívne správanie pri riešení školských, vrstovníckych, rodinných, partnerských a pracovných konfliktov.

4. modul (TC): Tolerancia v medziľudských vzťahoch v rodine, v partnerstve, v manželstve a na pracovisku

1. Tolerancia a intolerancia medzi ľuďmi, národmi a národnosťami
2. Diskriminácia, rasizmus, xenofóbia.
3. Predsudky a stereotypy v našom reagovaní a správaní v medziľudských vzťahoch v škole, medzi vrstovníkmi, v rodine, v partnerstve, v manželstve a na pracovisku.
4. Pochopenie nebezpečenstva vytvárania a existencie stereotypov .
5. Odstraňovanie svojich predsudkov a stereotypov v správaní a v postojoch.
6. Akceptácia a tolerancia druhého človeka aj s odlišnými postojmi, názormi, životnými hodnotami, vedieť si priznať, že som sa mohol mýliť a že moje stanovisko nemusí byť správne.
7. Adekvátne dávanie a prijímanie kritiky.
8. Prejavovanie pozitívnych citov k iným ľuďom, zvlášť ľuďom na pracovisku, pozitívnych hodnotení a ocenení.

5. modul (TC): Prevencia šikanovania, psychického násillia v rodine a v manželstve a psychického týrania (mobbingu) na pracovisku

1. Agresia, agresivita, násillie, vandalizmus v škole, v rodine, v manželstve, v skupine a na pracovisku
2. Druhy a formy agresie
3. Typy agresorov a obetí
4. Príčiny a dôsledky agresie, šikanovania a mobbingu v škole, v rodine, v manželstve, v skupine a na pracovisku
5. Mobbingové stratégie na pracoviskách
6. Reakcie ľudí na agresiu
7. Rozvíjanie emocionálnych zručností potrebných vo výchovnej, partnerskej a personálnej práci.
8. Možnosti prevencie a odstraňovania agresie, šikanovania a psychického týrania v rodinách, v školách, v manželstvách a na pracoviskách.

Ochrana života a zdravia

1. CHARAKTERISTIKA UČIVA

Povinné učivo „Ochrana života a zdravia“ (OŽZ) sa v stredných školách realizuje prostredníctvom vyučovacích predmetov štátneho vzdelávacieho programu a obsahom samostatných organizačných foriem vyučovania – účelových cvičení a kurzu. Aplikuje sa v ňom učivo, ktoré bolo v minulosti súčasťou ochrany človeka a prírody (OČP). Z jeho obsahu bola vyčlenená ochrana prírody a dopravná výchova do samostatných oblastí štátneho vzdelávacieho programu. Ochrana života a zdravia integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na ochranu života a zdravia v mimoriadnych situáciách, tiež pri pobyte a pohybe v prírode, ktoré môžu vzniknúť vplyvom nepredvídaných skutočností ohrozujúcich človeka a jeho okolie.

CIELE

Povinné učivo, ktoré nie je samostatným predmetom v nadväznosti na vedomosti a zručnosti získané v nižšom sekundárnom vzdelávaní, poskytuje žiakom potrebné teoretické vedomosti, praktické poznatky a formuje ich vzťah k problematike ochrany svojho zdravia a života, tiež zdravia a života iných ľudí.

Formatívna a informatívna zložka učiva sa prezentuje činnosťou žiakov:

- morálnou, ktorá tvorí základ ich vlasteneckého a národného cítenia,
- odbornou, ktorá im umožňuje osvojenie vedomostí a zručností v sebaochrane a poskytovaní pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života,
- psychologickou, ktorá pôsobí na proces adaptácie v požiadavkách záťažových situácií
- fyzickou, pre ktorú je charakteristická tvorba predpokladov na dosiahnutie vyššej telesnej zdatnosti a celkovej odolnosti organizmu na fyzickú a psychickú záťaž náročných životných situácií.

Kompetencie preberaného učiva zahŕňajú individuálne, medziľudské aspekty a pokrývajú formy správania, ktoré jednotlivec využíva na efektívnu a konštruktívnu účasť na spoločenskom živote v prípadoch riešenia konfliktov. Základné zručnosti v rámci tejto kompetencie zahŕňajú schopnosť účelne komunikovať v rozličných prostrediach a situáciách ohrozujúcich život a zdravie človeka. Tieto spoločenské a občianske kompetencie by mali ovplyvniť schopnosť žiakov zvládať stres a frustráciu, komunikáciu s inými ľuďmi a solidaritu pri riešení problémov širšej komunity ľudí.

2. Obsah a realizácia učiva

Učivo na ochranu života a zdravia vo vyššom sekundárnom vzdelávaní nadväzuje na výchovu a vzdelávanie žiakov v tejto oblasti z nižšieho sekundárneho vzdelávania. Je súčasťou všeobecnovzdelávacích aj odborných predmetov a samostatných obligatórnych foriem vyučovania.

2.1. Učivo povinných vyučovacích predmetov

Vyučovacie **predmety štátneho programu vzdelávania** sú základným prostriedkom rozširovania poznatkov a vedomostí žiakov o ochrane človeka a jeho zdravia, ktoré získali predchádzajúcim štúdiom. Dôsledným plnením cieľov a obsahu všetkých predmetov sa naplňujú aj kompetencie a ciele programu ochrany života a zdravia.

2.2. Účelové cvičenia

Osobitnou obligatórnou formou vyučovania učiva ochrany života a zdravia sú **účelové cvičenia**. Integrujú vedomosti a zručnosti žiakov získané v povinných vyučovacích predmetoch, rozširujú, upevňujú ich, sú prostriedkom aj na ich overovanie. Školu pripravujú aj k tomu, aby bola schopná vykonávať účelovú činnosť v mimoriadnych situáciách.

2.3. Učivo začlenené do vybraných vzdelávacích oblastí

Témy uvedené v nasledujúcej časti textu sú iba pomocným návodom na dopracovanie obsahu učiva na ochranu života a zdravia, ako potrebnej súčasti všeobecného vzdelania absolventa vyššieho sekundárneho vzdelávania.

a) Človek a jeho svet, umenie a kultúra

- listina základných práv a slobôd,
- Charta OSN, Dohody o ľudských právach, Deklarácie VZ OSN (Deklarácia práv dieťaťa, Deklarácia o práve národov na mier a ďalšie),
- obrana Slovenskej republiky (Zákon o obrane, Branný zákon, Zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva, Zákon o civilnej službe),
- Ženevské dohody o ochrane obetí ozbrojených konfliktov,
- medzinárodný terorizmus, prostriedky prevencie a ochrany pred terorizmom.

b) Človek v priestore a čase

Dejepis

STAROVEK - ROZVOJ TELESNEJ ZDATNOSTI A KULTÚRNOSTI,

- olympijské hnutie (kalokagatia).

Stredovek - štátne útvary našich predkov a formovanie národného povedomia, Veľkomoravská ríša,

Novovek - priemyselné revolúcie – vznik nevyhnutnosti ochrany človeka a jeho zdravia,
- počiatky starostlivosti štátu o ochrane pracovníkov, vznik štátneho dozoru nad bezpečnosťou práce,

- ochrana detí a detskej práce, emancipácia žien a ich ochrana.

Najnovšie - použitie zbraní hromadného ničenia,

dejiny - Konferencia o európskej bezpečnosti a spolupráci (Helsinki 1975),

- dohody veľmoci o odzbrojení .

GEOGRAFIA

Zemský povrch - mierky máp,
- zhotovenie situačných a panoramatických náčrtov,
- využitie máp (obsah máp, čítanie z mapy),
- odhad vzdialenosti,
- orientácia v teréne podľa prírodných javov, podľa mapy, pochod podľa azimutu, zhotovenie profilu terénu, zhotovenie topografického náčrtu, určovanie vlastného stanovišťa, určovanie vzdialenosti podľa mierky mapy,
- vplyv geografických podmienok na človeka.

c) Človek a príroda

FYZIKA

MECHANIKA – TLAKOVÁ VLNA, PODTLAK AKO DÔSLEDOK TLAKOVEJ VLNY, KVAPALÍN - POUŽITIE PRÚDNIC PRI HASENÍ POŽIAROV,

a plynov - meranie rýchlosti prúdenia,
- bezpečnosť leteckej dopravy (vzdušné víry).

GRAVITAČNÉ - LETY UMELÝCH KOZMICKÝCH TELIES, KOZMICKÉ PROJEKTY V PROSPECH POLE ĽUDSTVA.

MOLEKULOVÁ POMOC, - ÚČINOK TEPELNÉHO ŽIARENIA NA ĽUDSKÝ ORGANIZMUS, PRVÁ

fyzika a - premena tepla na mechanickú prácu (nábojnica, spaľovacia
termodynamika komora reaktívnych motorov).

Vlnenie - zisťovanie zdroja zvuku, určovania polohy a odhad vzdialenosti zdroja zvuku,
- pozorovanie v noci,
- **fyzikálna podstata hluku, šírenie hluku od zdrojov, nadmerný hluk na pracovisku, psychohygienické účinky hluku na človeka a ich vplyv na pracovnú úrazovosť.**

ELEKTRINA A KVAPALÍN DO - STATICKÁ ELEKTRINA, ZÁKAZ PLNENIA ĽAHKO ZÁPALNÝCH

magnetizmus nádob z plastov,
- nebezpečie požiaru v prašnom prostredí,
- zásady použitia hasiacich prístrojov pri hasení elektrických

zariadení,

- ochrana pred nebezpečným dotykovým napätím,
- vplyv klimatických podmienok na kapacitu zdroja, pohotovosť techniky pre ochranu človeka a prírody,
- nebezpečie požiaru vplyvom skratu,
- princíp dozimetrických prístrojov,
- princíp buzoly,
- princíp signalizačných zariadení,
- princíp radarov,
- princípy vyhlasovania nebezpečenstiev (signalizácia, varovné signály),
- vplyv magnetických polí na človeka,
- bezpečnosť pri práci s elektrickým zariadením.

OPTIKA

- PRINCÍPY PERISKOPOV A ĎALEKOHĽADOV,

- využitie svetlometov na ochranu človeka,
- samonavádzacie zariadenia,
- **nebezpečie zo svetelného žiarenia (svetelný impulz),**
- využitie lasera, ochrana pri jeho využívaní,
- význam osvetlenia pracovísk, jeho vzťah na produktivitu a kvalitu práce a na pracovné úrazy.

ZÁKLADY CHOROBA Z

mikrosвета
jadrovej
fyziky

- RÁDIOAKTÍVNE ŽIARENIE AKO NIČIVÝ FAKTOR JADROVÝCH ZBRANÍ,

- ožiarenia, jednotky ožiarenia SI,
- ochranné vrstvy, polovrstva, kryty a úkryty,
- ničivé účinky neutrónového žiarenia a ochrana proti nemu,
- využitie rádioaktivity v prospech ľudstva,
- ochrana pracovníkov pred ionizujúcim žiarením,
- princípy jadrových zbraní,
- kolektívna a individuálna ochrana pred účinkami jadrových zbraní,
- medzinárodné organizácie na mierové a bezpečné využívanie energie.

Astrofyzika

- využitie kozmických technických prostriedkov v prospech ľudstva.

CHÉMIA

Všeobecná
chémia

- chemické zbrane,
- termochémia, výbušniny a trhavy,
- protipožiarna ochrana,
- porovnať nebezpečné účinky oxidu uhoľnatého a uhličitého (CO a CO_2) na ľudský organizmus a prírodu ,
- **uviesť konkrétne príklady ohrozenia človeka týmito oxidmi,**
možnosti prevencie a opatrenia z hľadiska bezpečnosti a ochrany zdravia človeka,
- prvá pomoc pri otrave oxidom uhoľnatým,
- oxidy dusíka ako zložky exhalátov a ich škodlivé účinky na človeka a prírodu (jedovaté účinky na zdravie, kyslé dažde, skleníkový efekt, smog),
- nebezpečie pri práci s dusičnanmi (prvky do výbušnín),
- jedovaté účinky chlóru ako dôsledok jeho reaktivity (chlór ako bojová chemická látka),
- využitie chlóru a jeho zlúčenín ako dezinfekčných prostriedkov,
- vplyv skleníkového efektu na život na Zemi.

Chemické
prvky a ich

- využitie vody na špeciálnu očistu, dekontaminácia, dezaktivácia,
- pitná voda, ochrana vodných zdrojov všeobecne a pred účinkami

- anorganické zlúčeniny
- prostriedkov hromadného ničenia,
 - princíp ochrannej masky,
 - princíp filtračno-ventilačného zariadenia úkrytov,
 - nebezpečie pri práci s bielym fosforom, zlúčeninami horčíka a hliníka,
 - prvá pomoc pri popáleninách termitom, zápalnými prostriedkami,
 - využitie olova na ochranu pred rádioaktívnym žiarením,
 - škodlivosť olova pre životné prostredie,
 - otravné látky zo zlúčenín ortute,
 - nebezpečie štiepných reakcií,
 - nebezpečie pri práci s arzénom a jeho zlúčeninami.
- Organická chémia
- škodlivosť únikov ropných produktov,
 - protipožiarna ochrana pri práci s uhľovodíkmi,
 - hasenie bojových zápalných látok (napalm, pyrogel),
 - chemické slzotvorné látky,
 - použitie halónových hasiacich prístrojov,
 - chemické nervovoparalytické látky (sarin, soman, tabun),
 - výbušniny – nebezpečie pri manipulácii,
 - prvá pomoc pri otravách alkoholom,
 - dezinfekčné prostriedky, lieh a formaldehyd,
 - chemická látka fosgén,
 - využitie pracích prostriedkov na dekontamináciu po zásahu otravnými a rádioaktívnymi látkami,
 - význam plastov pri ochrane pred účinkami zbraní hromadného ničenia (balenie potravín, prikrytie vodných zdrojov, improvizované prostriedky ochrany jednotlivca, ochrana krmovín),
 - vplyv rádioaktívneho žiarenia na živý organizmus (rozpad bielkovín, zmeny štruktúry nukleových kyselín),
 - nebezpečie používania halucinogénnych látok, možnosti ich použitia ako bojových látok, prvá pomoc pri ich použití,
- protipožiarna ochrana pri využívaní reakčného tepla.

Bezpečnosť a hygiena práce

- osobitosti práce s chemikáliami (žieraviny, otravné látky, horľavé látky...),
- prvá pomoc pri zasiahnutí žieravinami a toxickými látkami,
- protipožiarne opatrenia pri práci s chemikáliami,
- ošetrovanie popálenín,
- bezpečnosť práce so zariadeniami pod elektrickým napätím,
- prvá pomoc pri úrazoch elektrickým prúdom,
- prvá pomoc pri mechanických poraneniach,
- význam a funkcia osobných ochranných pracovných prostriedkov pri práci s chemickými látkami.

BIOLÓGIA

JADROVÉ organizmy

- **OTRAVA HUBAMI, POSKYTNUTIE PRVEJ POMOCI,**
- prvky ako indikátory znečistenia vôd,
- kliešťovité prenášače infekčných ochorení.

- ŽIVOTNÉ FUNKCIE**
- **VYUŽITIE RÁDIOAKTIVITY AKO STIMULÁTORA RASTU RASTLÍN,**
 - **POUŽITIE HERBICÍDOV AKO NIČIVÝCH PROSTRIEDKOV,**
 - zánik života znemožňovaním fotosyntézy (jadrová zima).

Biológia človeka	<ul style="list-style-type: none"> - rozcvičovanie ako prevencia pred úrazmi, - fyzické schopnosti človeka, dokonalosť (nedokonalosť) funkcií pohybového ústrojenstva, zmyslových orgánov, vlastnosti centrálného nervového systému ako faktory "ľudského činiteľa" - v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci - prvá pomoc pri poruchách pohybovej sústavy (kĺbov, kostí, svalov, šliach), - nebezpečie prerušenia nervového vlákna pri zranení, - nesprávne použitie škrtidla, - prirodzená ochrana organizmu proti krvácaniu (krvný koláč), autotransfúzia, darcovstvo krvi, - pulzová frekvencia, meranie pulzu na krčnej tepne, masáž srdca, prvá pomoc pri infarktoch, prvá pomoc pri tepnovom krvácaní, - prvá pomoc pri hypoglykemickej kóme, vplyv toxínov na organizmus, - príznaky a princípy dusenia, prvá pomoc pri zastavení dýchania, frekvencia dýchania, stabilizovaná poloha, polohy postihnutého pri dýchacích ťažkostiach, - ochrana dýchacích ciest rádioaktívnymi a otravnými látkami - prvá pomoc pri popáleninách, - prejavy šoku a protišokové opatrenia, - poskytnutie prvej pomoci pri použití žieravín a toxických látok, - účinky bakteriologických prostriedkov na človeka, ochrana, človeka pred infekciami, individuálna odolnosť, význam osobnej hygieny ako prevencia proti infekčným chorobám.
Genetika	<ul style="list-style-type: none"> - deformácia genetického kódu pôsobením rádioaktivity, - vplyv otravných látok na dedičnosť (látky - orange).
Vznik života	<ul style="list-style-type: none"> - nebezpečenstvo zániku života na Zemi.

g) Zdravie a pohyb

TELESNÁ VÝCHOVA

Všeobecné poznatky	<ul style="list-style-type: none"> - význam hygieny a bezpečnosti pri praktických činnostiach, - negatívny vplyv drog a liehových nápojov na fyzickú zdatnosť, pohybovú výkonnosť, - psychickú odolnosť a vývoj organizmu, - význam poradovosti pre ochranu a bezpečnosť jednotlivca a skupín, - pri cvičení a spoločnej činnosti, rešpektovanie pravidiel správania sa, - informácie o športových v SR a vo svete.
Atletika	<ul style="list-style-type: none"> - prekonávanie prírodných prekážok, beh v teréne, hody, skoky, šplh, - odhad krátkych vzdialeností pre hod, skok, šplh, zoskok, zosun, pád nosenie bremena a prenos zraneného, - zásady poskytovania zdravotníckej prvej pomoci pri cvičeniach, - povrchové poranenie, podvrtnutie, vykĺbenie.
Športové hry	<ul style="list-style-type: none"> - význam a rozvíjanie niektorých zručností hernými prostriedkami,
Úpoly	<ul style="list-style-type: none"> - obrana proti držaniu (chvatom), škrteniu, úderom, kopom,

- Plávanie
- poznatky o bezpečnosti, záchrana topiacich sa a prvej pomoci topiacim,
 - otužovanie,
 - plávanie pod vodou, prenášanie predmetov, pomoc unavenému plavcovi, lovenie predmetov z vody,
 - skoky do neznámej vody,
 - ochrana a očista vody a vodných tokov.

LYŽOVANIE ÚRAZOCH

- ZÁSADY POHYBU V ZIMNOM PROSTREDÍ, PRVÁ POMOC PRI

- (zlomeniny, omrzliny, protišokové opatrenia)
- bezpečnosť a ochrana zdravia pri zimnom pobyte v prírode
- orientácia v zimnom prostredí, zimné orientačné preteky

- Turistika
- stavba stanov a jednoduchých hygienických zariadení z hľadiska ochrany prírody,
 - správne zhotovenie ohniska a príprava stravy.

2.4 Kurz na ochranu života a zdravia

Samostatnou povinnou organizačnou formou vyučovania je **kurz ochrany života a zdravia**. Je vyvrcholením procesu výchovy žiakov v tejto oblasti, formuje ich vlastenecké povedomie, dotvára sústavu ich zručností a návykov o ochrane človeka a jeho zdravia, prispieva ku zvyšovaniu telesnej zdatnosti a psychickej odolnosti žiakov.

Učivo ochrany života a zdravia sa preberá v samostatných tematických celkoch s týmto obsahom:

- riešenie mimoriadnych udalostí - civilná ochrana
- zdravotná príprava
- pobyt a pohyb v prírode
- záujmové technické činnosti a športy

3. Rozpis učiva

3.1. Učivo vybraných predmetov učebného plánu

Učivo vybraných predmetov učebného plánu škôl je návodom na výber tém, ktoré obsahujú uvedenú problematiku alebo k nej majú určitú afinitu. Jeho aplikácia a dopracovanie je v kompetencii vyučujúcich. Pretože učebné plány stredných odborných škôl a stredných odborných učilíšť neobsahujú všetky predmety tohto dokumentu, riaditelia týchto škôl môžu zaradiť potrebné vybrané učivo aj do odborných predmetov a odborného výcviku.

3.2. Obsahové zameranie účelových cvičení

Náplň účelových cvičení je tvorená z obsahu tematických celkov, ktorú vzhľadom na rôznorodosť stredných škôl nie je možné jednoznačne vymedziť. Preto plánuje ich obsah riaditeľom školy poverený učiteľ a jeho plán sa po schválení stáva dokumentom realizácie účelových cvičení. V dvojročných učebných odboroch sa obsah učiva integruje do dvoch cvičení s prihliadnutím na potreby a zameranie školy.

Obsah tvoria vhodne zostavené tematické celky v nasledujúcich blokoch:

Aktuálne problémy ľudstva a ich riešenie

Zdravotná príprava

Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana

Pohyb a pobyt v prírode

Technické činnosti a športy

Tematický celok: Zdravotná príprava

Obsah: Kvalita poskytnutia prvej pomoci pri poraneniach a iných príčinách náhlej poruchy zdravia súvisí s úrovňou vedomostí a zručností osoby, ktorá ju poskytuje. Od nej závisí často aj miera utrpenia postihnutého a trvanie liečby. Preto je obsah zdravotnej prípravy žiakov stredných škôl zameraný najmä na prehĺbenie vedomostí a zdokonalenie zručností v jej poskytovaní. Jedná sa o všeobecné zásady prvej pomoci, prístup k zranenému, poradie naliehavosti ošetrovania pri skupinových nešťastiach, stavy náhlych porúch dýchania, zásady a spôsoby umelého dýchania, ošetrovanie poranených končatín, masáž srdca a protišokové opatrenia. V tomto tematickom celku sa preberá aj problematika poskytovania prvej pomoci pri otravách hubami, alkoholom a drogami. Žiaci získavajú poznatky aj o odsune zranených osôb a technike použitia zdravotníckych prostriedkov prenášania zranených.

4. Vzdelávacie štandardy

Obsahový štandard

2.1. Zdravotná príprava (prvé cvičenie):

- všeobecné zásady prvej pomoci (prístup k zranenému, poradie naliehavosti ošetrovania) a zásada 3T (ticho, teplo, transport),
- druhy a použitie zdravotníckeho materiálu,
- zásady ošetrovania rany,
- poruchy dýchania, dusenie (prvá pomoc, zásady a spôsob umelého dýchania, nácvik s využitím resuscitačnej bábky),
- masáž srdca - technika nepriamej masáže srdca,
- prvá pomoc pri rôznych druhoch krvácania,
- stabilizovaná poloha na boku.

2.2. Zdravotná príprava (druhé cvičenie):

- šok a protišokové opatrenia,
- základná obväzová technika,
- prvá pomoc pri poranení hlavy ,
- prvá pomoc pri poranení hrudníka ,
- prvá pomoc pri poranení brucha .

2.3. Zdravotná príprava (tretie cvičenie):

- prvá pomoc pri poruchách pohybovej sústavy (pomliaždeniny, vyvrtnutia, vytknutia, zlomeniny), použitie nafukovacej dlahy,
- znehybnenie zlomenín dolnej a hornej končatiny, použitie trojrohej šatky.

2.4. Zdravotná príprava (štvrté cvičenie)

- ochrana proti besnote, príznaky zvierat s nakaľivými chorobami, likvidácia hľodavcov,
- rozlišovanie húb, prvá pomoc pri otrave hubami,
- prvá pomoc pri otravách alkoholom a pri použití drog,
- rozlišovanie zlomenín rebier a ich ošetrovanie,
- pomoc pri poranení chrčtice a panvy,
- odsun jednotlivcov a skupín zranených osôb, použitie zdravotníckych popruhov a zdravotníckych nosidiel, improvizované zdravotnícke prostriedky.

Výkonový štandard

1. Všeobecné zásady prvej pomoci

a) vedomosti

1.1 Popísať, ako organizujeme poskytnutie prvej pomoci pri poranení viacerých osôb?

1.2 Ako rozdeľujeme prvú pomoc a aké zásady treba dodržiavať pri jej poskytovaní?

2. Bezvedomie, porucha a zastavenie dýchania a zastavenie srdcovej činnosti

a) vedomosti

2.1 Ako poznáme stav, kedy človek nedýcha?

2.2 Popísať postup prvej pomoci osobám ktoré nedýchajú.

2.3 Ako poskytujeme prvú pomoc osobám v bezvedomí, ktoré dostatočne dýchajú?

b) zručnosti

2.4 Ukázať, ako ukladáme postihnutého do stabilizovanej polohy?

2.5 Vykonať správne umelé dýchanie a nepriamu masáž srdca na modeli (Resusci Anne)

3. Krvácanie a šok

a) vedomosti

3.1 Ako najrýchlejšie zastaviť krvácanie z veľkých tepien?

3.2 Aké sú príznaky vnútorného krvácania?

3.3 Popísať hlavné príčiny šoku.

b) zručnosti

3.4 Ošetriť "zranenú" tepnu tlakovým obvazom.

3.5 Vykonať autotransfúziu zraneného.

4. Prvá pomoc pri poruchách pohybovej sústavy

a) vedomosti

4.1 Popísať postup pri ošetrovaní podvrtnutia.

4.2 Ako poskytujeme prvú pomoc pri otvorených zlomeninách?

4.3 Čo je improvizácia pri znehybnení?

b) zručnosti

4.4 Vykonať správne znehybnenie končatiny pomocou Kramerovej dlahy.

4.5 Vykonať správne znehybnenie hornej končatiny veľkým závesom pomocou trojrohej šatky.

5. Ochrana pred nákazlivými chorobami, prvá pomoc pri otravách

a) vedomosti

5.1 Vymenovať alimentárne infekčné ochorenia.

5.2 Ako sa prejavuje ochorenie na besnotu a na tetanus?

5.3 Aké sú zásady ochrany ľudí pred nákazami?

5.4 Ako sa poskytuje prvá pomoc pri otravách?

5.5 Ako postupujeme pri podozrení na otravu alkoholom, drogami a žieravinami?

5.6 Aké sú príznaky otravy bojovými otravnými látkami a ako poskytujeme prvú pomoc pri ich užití?

6. Transport zranených

a) vedomosti

6.1 Aké platia zásady transportu zranených na nosidlách?

Uviesť príklady improvizovaných nosidiel.

b) zručnosti

6.3 Ukázať, aká je správna poloha zranenej osoby na hrudníku a v bezvedomí pri transporte.

6.4 Ukázať polohu pri poranení brucha a pri šoku počas transportu.

Tematický celok: Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana

Obsah:

Opatrenia školy vyplývajúce zo zákona NR SR č. 42/1994 Z.z. o civilnej ochrane obyvateľstva.

Obsahový štandard

3.2 Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana (prvé cvičenie)

- vymedzené časti opatrení školy v civilnej ochrane podľa metodických smerníc platných pre CO,
- organizácia CO na škole,
- výdaj PIO,

- spôsoby spúšťania varovných signálov a vyhlasovanie doplnkových slovných informácií, činnosť po varovaní (systém monitorovania v SR,
- prostriedky individuálnej ochrany (ochranná maska, ochranný odev, ochranné rúško, čistenie a nosenie ochrannej masky),
- typy úkrytov pre kolektívnu ochranu obyvateľstva.

3.2 Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana (druhé cvičenie)

- história civilnej ochrany, história, vznik a vývoj medzinárodného humanitného práva, súčasné postavenie CO v spoločnosti, právna úprava CO,
- možné zdroje ohrozenia v mieste sídla školy – výpis z analýzy územia, v ktorom sa škola nachádza,
- definícia, delenie a charakteristika mimoriadnych udalostí. Príčiny vzniku mimoriadnych udalostí,
- kompletizácia ochrannej masky, jej ošetrovanie a skladovanie,
- čiastočná a úplná očista.

3.3 Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana (tretie cvičenie)

- riešenie následkov mimoriadnych udalostí v škole, v obci a okrese,
- záťažové situácie,
- identifikácia zápalných prostriedkov a látok,
- technické prostriedky požiarnej ochrany v sídle školy,
- spôsoby hasenia požiarov v lokalite (škola, príroda),
- záchrana osôb pri požiari a prvá pomoc.

3.4 Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana (štvrté cvičenie)

- ochrana obyvateľstva v okolí jadrovej energetických zariadení,
- ochrana obyvateľstva v okolí vodohospodárskych diel,
- ochrana pred biologickými a chemickými zbraňami,
- záchranné, lokalizačné a likvidačné práce.

Výkonový štandard

Téma:

1. Opatrenia školy v prípade mimoriadnych situácií

a) vedomosti

1.1 Vysvetliť pojmy *mimoriadna situácia* a *mimoriadna udalosť*.

1.2 Objasniť pojmy civilnej ochrany *ukrytie* a *evakuácia*.

1.3 Uviesť, akým spôsobom sa žiaci dozvedia o evakuácii?

1.4 Ktoré sú nevyhnutné opatrenia pri úniku nebezpečných látok?

1.5 Vymenovať varovné signály *všeobecné ohrozenie* a *vzdušný poplach*.

1.6 Aký signál znamená ukončenie ohrozenia?

2. Požiarna ochrana

a) vedomosti

2.1 Ktoré zápalné bojové prostriedky poznáme?

2.2 Aký je postup pri hasení požiarov týmito prostriedkami?

2.3 Čo sú to požiarne poplachové smernice a aký majú obsah na vašej škole?

2.4 Vymenovať improvizované hasiace prostriedky a uviesť príklady ručných hasiacich prístrojov.

3. Ochrana pred účinkami zbraní hromadného ničenia

a) vedomosti

3.1 Vymenovať druhy zbraní hromadného ničenia.

3.2 Aké sú druhy jadrových zbraní a ako sa určuje ich kaliber?

3.3 Ako sa chránime pred účinkami prenikavej radiácie a svetelným žiarením?

3.4 Ako delíme otravné látky podľa škodlivých účinkov?

3.5 Ako sa chránime pred účinkami otravných látok?

Tematický celok: Pohyb a pobyt v prírode

Obsahový štandard

4.1. Pohyb a pobyt v prírode (prvé cvičenie):

- určovanie svetových strán podľa prírodných javov v teréne,
- orientácia v teréne podľa mapy (usmernenie mapy,)
- orientácia v teréne podľa buzoly,
- overovanie a rozširovanie poznávania topografických značiek,
- orientácia mapy podľa buzoly,
- určovanie azimutu na terénny bod,
- zisťovanie vlastného stanovišťa na mape.

4.2. Pohyb a pobyt v prírode (druhé cvičenie):

- precvičenie odhadu vzdialeností (odhad, šírková a výšková metóda,
- meranie azimutov na mape a ich prenášanie do terénu,
- určovanie stanovišťa na mape pomocou buzoly (spätné prenášanie azimutov),
- kreslenie pochodovej osi (náčrt podľa mapy s doplnením potrebných údajov).

4.3. Pohyb a pobyt v prírode (tretie cvičenie):

- kótovanie vo vrstevniciach, doplnkové vrstevnice, zobrazenie terénnych tvarov vrstevnicami,
- určovanie nadmorskej výšky orientačného bodu v teréne na mape.

4.4. Pohyb a pobyt v prírode (štvrté cvičenie):

- zhotovenie topografického náčrtu,
- príprava a výber priestoru (stanovišť) pre orientačný (beh podľa azimutu).

Výkonový štandard

1. Pohyb v prírode – topografia

a) vedomosti

- 1.1 Zistiť pomocou vrstevnice na mape nadmorskú výšku určeného stanovišťa.
- 1.2 Odmerať vzdialenosť medzi dvoma danými bodmi na mape.
- 1.3 Čo je azimut a ako ho meriame?

b) zručnosti

- 1.4 Orientovať mapu pomocou buzoly.
- 1.5 Určiť stanovište svojej školy na mape.
- 1.6 Určiť hlavné a vedľajšie svetové strany pomocou buzoly.
- 1.7 Urobiť jednoduchý náčrt z okolia školy.

2. Pobyt v prírode

- 2.1 Aké podmienky musíme rešpektovať pri výbere miesta pre stanový tábor?
- 2.2 Ktoré podmienky musia byť dodržané pri budovaní ohniska v prírode ?

3.3. Obsahové zameranie kurzu na ochranu života a zdravia

Navrhované obsahové zameranie samostatného kurzu je zhodné pre všetky tri formy jeho realizácie, to znamená s formou dennej dochádzky, internátnou formou alebo kombináciou týchto foriem. Jeho program musí byť volený tak, aby sa ním rozšírili vedomosti žiakov, precvičili ich požadované zručnosti a prehĺbili návyky z učiva ochrany života a zdravia. Počas kurzu sa kladie dôraz aj na overenie výstupných vedomostí žiakov v poskytovaní zdravotníckej prvej pomoci a ich reagovania na situáciu ohrozenia materiálnych hodnôt a prírody. Obsah kurzu tvorí teoretická príprava, praktický výcvik a mimo vyučovacia záujmová činnosť žiakov.

3.3.1. Teoretická príprava – 3 hodiny

Teoretická príprava v nadväznosti na vedomosti žiakov z vyučovania a účelových cvičení rozširuje ich informácie o:

- právnych normách, ktoré upravujú povinnosti prípravy občanov Slovenskej republiky na ochranu ich života a zdravia,
- orgánoch a organizáciách podieľajúcich sa na brannej, ekologickej a humanitárnej výchovy občanov,
- medzinárodných dohodách a organizáciách humanitárneho zamerania,
- organizácii a úlohách civilnej ochrany SR,
- najnovších poznatkoch zo zdravotvedy,
- technických športoch a sebaobrane, právnych podmienkach vlastníctva a použitia zbrane a iných prostriedkov sebaobrany.

3.3.2. Praktický výcvik

Praktický výcvik odbornej tematiky sa odporúča vykonať ako komplexné zamestnanie týchto tematických celkov:

1. zdravotnej prípravy	5 hodín
2. riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana	5 hodín
3. pobytu a pohybu v prírode	5 hodín
4. technických činností a športov	3 hodiny

1.1. Zdravotná príprava

Praktický výcvik zo zdravotnej prípravy je z učiva, ktoré nadväzuje na účelové cvičenia a dopĺňa ho a z učiva, ktoré je potrebné precvičiť s cieľom zdokonalenia sa žiakov v poskytovaní prvej pomoci:

- poskytovanie prvej pomoci pri úpaloch, uštipnutiach hadom, popáleninách a priestreloch,
- zhotovenie improvizovaných nosidiel,
- poradenie naliehavosti ošetrovania zranených osôb, umelé dýchanie, kriesenie, stabilizovaná poloha, poleptania chemickými látkami, otravy a omrzliny.

2.1. Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana

Obsah zamestnania tematického celku "Riešenie mimoriadnych udalostí" môže byť modelovaný na použitie signálov a činností v ich priebehu. Je vhodné precvičiť činnosť pri požari, výbuchu plynu (plynové potrubie, propánbutánova bomba), pri závale (zosuve pôdy), pri leteckom nešťastí, pri radiačnej havárii (použitie jódovej profilaxie, hygienická očista osôb, očista dopravných prostriedkov a potravín), pri otrave potravinami a vodou.

3.1. Pobyt a pohyb v prírode

Tematický celok pobyt v prírode môže obsahovať komplex činností spojených s vybudovaním stanového tábora:

- prípravou stravy na improvizovaných prostriedkoch,
- vybudovaním trate pre orientačný beh, rádiovo orientačný beh, letný biatlon a pod.,
- uskutočnením pretekov na vybudovaných tratiach podľa pravidiel,
- úpravou a čistením prírodného prostredia,
- poznávaním prírodných úkazov.

4.1. Technické činnosti a športy

Obsah zamestnania z technických činností a športov môžu tvoriť exkurzie do športových zariadení a ukážky z oblasti:

- športovej strelby
- motorizmu
- rádioamatérskej a spojovacej činnosti
- športového potápania a vodáctva
- modelárstva
- leteckých športov a parašutizmu
- horolezectva a pod.

Tematický celok je možné spojiť aj s mimo vyučovacím záujmovým programom na kurzoch s internátnou formou realizácie alebo s jeho kombinovanou formou. V ňom sa odporúča organizovať

podľa podmienok aj zdokonaľovací plavecký výcvik a športové súťaže v spolupráci so spoločenskými organizáciami a občianskymi združeniami podľa osobitných predpisov.

5. Proces

Obsah učiva ochrany života a zdravia a proces v ktorom sa realizuje jeho vyučovanie nadväzuje na poznatky a zručnosti žiakov, ktoré získali v nižšom sekundárnom vzdelávaní. Povinné je pre žiakov prvej aj druhej zdravotnej skupiny a vyučuje sa koedukovane. Názorné a praktické metódy prevládajú vo vyučovaní nad verbálnymi a hodnotenie žiakov je slovné.

Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz. Dvojročné učebné odbory SOU uskutočňujú dve cvičenia v 1. ročníku v rozsahu 6 hodín v teréne. Cvičenia sa vykonávajú po triedach, výnimočne po ročníkoch. Presný termín ich konania určí riaditeľ školy.

Účasť žiakov školy je na cvičeniach povinná. Žiaci so zmeneným zdravotným stavom (zmenenou pracovnou schopnosťou) plnia primerané úlohy podľa lekárskeho nálezu.

Plán cvičenia vypracuje riaditeľom poverený učiteľ školy. Určí v ňom : triedy (ročníky), ciele a obsah cvičenia, priestory na činnosť, zaradenie učiteľov a ďalších pracovníkov školy do výkonných funkcií. Stanoví spôsob ich prípravy aj prípravy žiakov, materiálové, hygienicko – zdravotnícke a bezpečnostné opatrenia, prípadnú spoluprácu so spoločenskými organizáciami regiónu a orgánmi štátnej správy.

Pri určovaní úloh učiteľov a ďalších pracovníkov školy sa prihliada na ich organizačné začlenenie v pláne školy pre mimoriadne opatrenia. Organizačné opatrenia plánu musia smerovať k disciplíne a ochrane zdravia účastníkov účelového cvičenia.

Program cvičenia sa realizuje spravidla v dvojhodinových jednotkách. Presun na miesto konania sa nezapočíta do času cvičenia ak nie je jeho súčasťou.

Účasť učiteľov na cvičeniach je započítaná do ich vyučovacích povinností. Vyhodnotenie cvičenia vykoná riaditeľ školy na najbližšej pedagogickej porade.

Účelové cvičenia stredných zdravotných škôl sa realizujú podľa smerníc Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky.

Kurz na ochranu života a zdravia sa organizuje v treťom ročníku v trvaní 3 dní po 7 hodín výcviku. V dvojročných učebných odboroch SOU sa kurz koná v druhom ročníku. Realizuje sa internátnym spôsobom pobytu alebo dennou dochádzkou na zamestnanie. Odporúča sa prednostne podľa možností využívať internátny spôsob pobytu na kurze. Kurz organizovaný dennou dochádzkou sa uskutočňuje v teréne mimo priestorov školy. Podľa podmienok je možné uvedené spôsoby realizácie aj kombinovať.

Kurz je súčasťou plánu práce strednej školy v ktorom riaditeľ určí vedúceho, termíny, spôsob realizácie a miesto konania, triedy, personálne zabezpečenie, spôsob prípravy učiteľov – účastníkov kurzu, materiálne, finančné, technické a zdravotnícke zabezpečenie.

Účasť žiakov školy je na kurze povinná. Žiaci s oslabeným zdravím sa na kurze zúčastňujú len so súhlasom lekára a plnia úlohy primerané zdravotnému stavu.

Škola organizuje kurz v spolupráci s radou školy, zdravotníkymi, ochranárskymi a inými spoločenskými organizáciami. Spolupracuje pritom aj s orgánmi štátnej správy (miestnou vojenskou správou, policajným zborom, útvarmi civilnej ochrany a pod.)

Hodnotenie vedomostí a zručností žiakov z učiva nie je unifikované a nie je predpísaná ani ich klasifikácia. Zjednotenie požiadaviek na výkony žiakov preto predstavujú vzdelávacie štandardy. Štandardy pre stredné školy patria k základným pedagogickým dokumentom, ktoré sa spolu s ostatnými dokumentmi učiva ochrany života a zdravia používajú na riadenie pedagogického procesu. Nadväzujú na učebné osnovy v ktorých je vymedzený obsah základného učiva v tematických celkoch, ktoré tvorí **obsahový štandard**. **Výkonový štandard**, ktorý konkretizuje požiadavky na žiakov je súčasťou **štandardov predmetov štátneho programu vzdelávania a tematických celkov tohto dokumentu**. Štandard má slúžiť učiteľom ale aj vedeniu školy, inšpekčným orgánom prípadne rodičom na monitorovanie vedomostí a zručností z predpísaného učiva a ako východiskový materiál na zisťovanie rozsahu a hĺbky osvojenia základného učiva. Z funkcie štandardov teda vyplýva, že do okruhu ich užívateľov budú patriť najmä tvorcovia didaktických testov, riadiaci a vedúci pracovníci, kontrolné orgány a samotní učitelia. Dostupné musia byť aj rodičom, žiakom a širokej verejnosti. V zmysle kvantitatívnom sa jedná o minimum vedomostí a zručností. Ich hodnotenie je v kategóriách **splnil - nesplnil**. Za splnený štandard pre určitú skupinu žiakov (triedu záverečného ročníka) sa považuje výsledok splnenia požiadaviek u 75 % žiakov v danom tematickom celku. Uvedené štandardy prezentujú spôsob použitia, a možno

ich využívať aj alternatívne podľa prebratého učiva. Ich overovanie by sa malo realizovať najmä na záver štvrtého účelového cvičenia a pred ukončením kurzu na ochranu života a zdravia.

Bezpečnostné opatrenia pri účelových cvičeniach školy a pri kurze na ochranu života a zdravia (KOŽAZ)

1. Za organizáciu ochrany a bezpečnosti pri uskutočňovaní účelového cvičenia a KOŽAZ zodpovedá vedúci účelového cvičenia, ktorý je povinný:

- zabezpečiť označenie priestoru cvičenia a poriadkovú službu v nebezpečných miestach, označenie a ohraničenie nebezpečných prechodov a miest,
- označiť miesta imitácie činností a zaistiť bezpečnosť pri označení jednotlivých situácií,
- udržiavať poriadok pri činnosti cvičiacich značkárov,
- spracovať pokyny pre bezpečnostné opatrenia pri cvičení v závislosti od miestnych podmienok, aby sa nimi oboznámili všetci účastníci cvičenia,
- kontrolovať osobne a prostredníctvom poverených zástupcov a pomocníkov dodržiavanie bezpečnostných opatrení počas cvičenia.

2. Za dodržiavanie bezpečnostných opatrení počas účelového cvičenia a KOŽAZ sú zodpovední vedúci na jednotlivých pracoviskách, ktorí sú povinní:

- oboznámiť žiakov so stanovenými bezpečnostnými opatreniami,
- oboznámiť cvičiacich s nebezpečnými miestami a označiť ich,
- kontrolovať dodržiavanie bezpečnostných opatrení, najmä počas imitácie a praktickej činnosti.

3. Počas účelového cvičenia a KOŽAZ je zakázané:

- prevážať imitačné prostriedky spoločne s osobami,
- používať nesprávnu alebo poškodenú techniku a dopravné prostriedky,
- pohybovať sa a zdržiavať sa v miestach presunov a činnosti techniky,
- používať rádiodstanice bližšie ako 100 m od vedenia vysokého napätia, pracovať s nimi bez uzemnenia,
- používať nesprávne a poškodené imitačné prostriedky alebo ich improvizáciu,
- rozmiestňovať značkárov v miestach nebezpečnej imitácie,
- používať zápalné a dymové prostriedky bližšie ako 50 m od osôb a ľahko zápalných látok (materiálov), dymové prostriedky nepoužívať menej ako 200 m od obydli a komunikácií,
- uskutočňovať cvičné výbuchy v obytných miestach a na vodných plochách,
- zbierať nepoužité - nevybuchnuté imitačné prostriedky a demontovať ich,
- vykonávať činnosť v zadymených priestoroch bez ochranných pomôcok a zaistenia inou osobou,
- dotýkať sa vodičov elektrickej energie a vodivých kovových predmetov bez preverenia ich odpojenia od elektrickej energie,
- pohybovať sa v nebezpečných miestach,
- vykonávať zemné práce bez súhlasu príslušných územných správnych orgánov,
- rozkladať oheň v lesných porastoch a na miestach s možnosťou vzniku požiaru,
- piť vodu z nepreverených vodných zdrojov.

4. Na zaistenie bezpečnosti sa musia dodržiavať tieto špecifické opatrenia

- dodržiavať stanovené bezpečnostné opatrenia pre činnosť v príslušnom objekte (mieste),
- pri činnosti v rámci účelového cvičenia zabezpečiť jednotlivé miesta proti poškodeniu,
- zabrániť prípadnému narušeniu inžinierskych sietí a technologických zariadení výrobného procesu,
- uskutočniť prieskum predpokladaných miest cvičenia,
- priestory činnosti označiť stanovenými značkami (tabuľkami),
- nedovoliť prekročenie pobytu a práce v ochranných maskách a iných ochranných prostriedkoch.

5. Pri činnosti v lesných priestoroch

- uskutočniť prieskum a označiť nebezpečné a nepriechodné miesta,

- zaistiť dodržiavanie všetkých protipožiarnych opatrení,
- zabezpečiť zdravotnícke opatrenia pri možnom úraze, proti uštipnutiu hadom, otrávam a pod.

Prierezová téma: Mediálna výchova

Charakteristika učebného predmetu

V súčasnosti sa nanajvýš aktuálnou stáva problém ako naučiť deti a mládež aktívne a zodpovedne využívať prostriedky masovej komunikácie, ktoré sú šíriteľmi poznatkov, posolstiev, hodnotových orientácií a to rôznej kvality.

Obzvlášť závažná sa ukazuje potreba formovať schopnosť detí a mládeže kriticky posudzovať mediálne šírené posolstvá, objavovať v nich to hodnotné, pozitívne formujúce ich osobnostný a profesijný rast, ale tiež ich schopnosť uvedomovať si negatívne mediálne vplyvy prednostne na svoju osobnosť a snažiť sa ich zodpovedným prístupom eliminovať.

Mediálna výchova ako nepovinný a voliteľný predmet na druhom stupni základných škôl smeruje k tomu, aby si žiaci osvojili stratégie kompetentného zaobchádzania s rôznymi druhmi médií a ich produktmi. Cieľom mediálnej výchovy je rozvinúť u žiakov spôsobilosť - **mediálnu kompetenciu** zmysluplne t.j. reflektujúco, kriticky a selektívne využívať médiá a ich produkty.

Výučba mediálnej výchovy na základných školách má prispieť k tomu, aby žiaci lepšie poznali a chápali pravidlá fungovania „mediálneho sveta“, zmysluplne sa v ňom orientovali a selektovane využívali médiá a ich produkty podľa toho, ako kvalitne plnia svoje funkcie, najmä výchovno-vzdelávaciu a mravnú. Cieľom výučby je podnietiť reflexiu žiakov nad mediálnymi obsahmi, sproblematizovať, zvýšiť ich citlivosť na využívanie určitých obsahov (najmä s nadmerným a neprimeraným výskytom násillia, výskytom sexuality, či inými obsahmi nerešpektujúcimi ochranu ľudskej dôstojnosti...). Mediálna výchova zahŕňa prednostne výchovu k hodnotám vo vzťahu k médiám a ich obsahom, ktorá na jednej strane robí žiakov citlivých pre kvalitné mediálne obsahy a na druhej strane im poskytuje pomoc pri účinnej ochrane pred negatívnymi vplyvmi médií. Učí žiakov správne využívať vlastnú slobodu pri výbere mediálnych produktov a uvedomovať si z toho vyplývajúcu zodpovednosť.

Základom je naučiť žiakov chápať reálne, ale i možné mediálne vplyvy na jednotlivca, ale tiež na rôzne aspekty spoločenského diania, a to tak pozitívne ako aj negatívne.

Žiaci by za pomoci výučby mediálnej výchovy mali postupne dokázať nájsť vlastný optimálny spôsob ako žiť v realite, ktorú médiá ovplyvňujú a využívať médiá ako nástroje pozitívneho ovplyvňovania tejto reality. Žiaci budú vedení k aktívnemu zapájaniu sa do komunikačného procesu pomocou médií a s médiami a k uplatneniu svojho kreatívneho potenciálu, ktorý sa prejaví v tvorbe vlastných produktov, resp. v aktívnom zapájaní sa do kolektívnej tvorivej mediálnej práce.

Učebné osnovy sú spracované na princípe ťažiskového média v každom ročníku, nie však výlučne. V piatom ročníku je to televízia, v šiestom ročníku film a video, v siedmom ročníku auditívne médiá (rozhlas, CD), v ôsmom ročníku tlačené médiá (noviny, časopisy), v deviatom ročníku digitálne (internet, Cd-rom, DVD, digitálna TV). Výhodou takéhoto usporiadania učiva je možnosť koncentrovať sa na jedno médium, pričom za päť rokov štúdia (štyri roky v prípade osemročného gymnázia) by mali žiaci nadobudnúť kompetenciu zaobchádzať so všetkými druhmi médií za predpokladu, že si predmet zvolia v každom ročníku.

Učivo je usporiadané tak, aby bola zachovaná jeho nadväznosť v ročníkoch vzhľadom na ťažiskový obsah, vymedzené ciele podľa princípu periodického návratu k základným témam na vyššej úrovni, viac do hĺbky. Nadväznosť učiva - aj keď sa predpokladá, nie je až taká silná, aby ročník nebolo možné ponímať ako samostatný súbor. Žiaci si nemusia predmet zvoliť v každom ročníku a preto každý ročník obsahuje témy i podtémy ako aj špecifické ciele, ktoré predstavujú plánovaný, relatívne samostatný súbor vedomostí, intelektových schopností, zručností, postojov pre žiakov.

Učebné osnovy sú rámcové, je v kompetencii učiteľa dopĺňať témy v jednotlivých ročníkoch, pričom bude vychádzať z aktuálnych problémov v oblasti mediálnej výchovy, zohľadňovať žiacke preferencie vo využívaní médií, ich potreby. Žiaci by mali do veľkej miery spoluvytvárať obsah mediálnej výchovy, čo by malo zatriktívniť predmet a žiakov motivovať v ich aktívnej účasti na výučbe.

Procesná zložka

Úlohou učiteľa je podnecovať žiakovo samostatné kritické usudzovanie vo vzťahu k médiám a ich produktom, pričom žiakovi poskytne orientácie, ktoré usmernia tento proces. Rozvoj

myšlienkových činností žiakov, kde významné miesto zaujíma reflexia, analýza, syntéza, indukcia, dedukcia, hodnotiace myslenie, nájde svoje vyjadrenie v konkrétnych úkonoch: selekcii (prijímanie resp. odmietnutie konkrétnych mediálnych obsahov, či médií).

Učiteľ by mal žiakom vytvoriť priestor pre vyjadrenie vlastných zážitkov, skúseností s využívaním a recipovaním médií a ich obsahov - poznať žiakovu "mediálnu biografiu" by malo byť východiskom akéhokoľvek pedagogického snaženia. Učiteľ by sa mal snažiť priblížiť mysleniu žiakov a odhaliť spôsoby ako žiaci zaobchádzajú s mediálne prezentovanými významami; vytvoriť na hodinách situácie, kde žiaci budú konfrontovaní s mediálnymi obsahmi, ktoré sú blízke ich realite, budú môcť vyjadrovať svoje skúsenosti, záujmy, potreby a budú môcť vzájomne o svojich názoroch, pocitoch a postojoch komunikovať. Navodenie takejto učebnej klímy je východiskom, aby sa naučili uvedomelejšie vnímať médiá vo vzťahu k vlastnému životu, chápať a predvídať mediálne skutočné, ale i potenciálne vplyvy na vlastnú osobnosť. Medzi dôležité princípy výučby mediálnej výchovy patrí zážitkovosť a aktívnosť, komunikatívnosť. Učiteľ uplatňuje metódy práce, ktoré napomôžu uplatňovaniu týchto princípov: názorno-demonštračné a praktické metódy na precvičovanie schopností a zručností v kontakte s konkrétnymi druhmi médií a ich výstupmi. Z metód práce so žiakmi sa odporúčajú najmä: vizuálna a akustická demonštrácia, analýza mediálnych produktov (špeciálne miesto zaujíma obrazová analýza pre rozvíjanie vizuálnej kompetencie ako schopnosti porozumieť vizuálnym zobrazeniam a mediálnym významom kódovaným vo vizuálnych symboloch), syntetická metóda, metóda tvorby modelových situácií, dramatizácia, metódy heuristického charakteru (dialogické a problémové metódy), praktická metóda (nácvik zručností). Popri tradičnej vyučovacej hodine vhodnou organizačnou formou vyučovania sú exkurzie do vybraných médií. Odporúča sa podľa možnosti škôl pozývať odborníkov z mediálnej oblasti.

Pri zostavovaní učebných osnov sme vychádzali aj zo záľub a preferencií dospievajúcich vzhľadom na mediálny konzum: čo radi sledujú, počúvajú v určitom veku. Učiteľ by mal pri plánovaní hodín vychádzať aj zo záľub žiakov a tiež z aktuálnej úrovne dosiahnutých mediálnych kompetencií (poznatkov, schopností, zručností a postojov). Ďalej by mal učiteľ vychádzať a prispôbovať sa vekovým, ale i psychologickým zvláštnostiam a osobitostiam žiakov ako aj osobitostiam vyplývajúcim z rozdielnosti pohlavia. Východiskom je pochopiť, že dospievajúci využívajú médiá a volia si ich produkty ako filmy, televízne relácie dobrovoľne, spontánne, čo je pre vplyv masmédií na ich osobnosť prvoradé.

Hlavné ciele učebného predmetu

Na kognitívnej úrovni ide o rozvoj vedomostí a schopností žiakov:

- poznať jednotlivé druhy médií, ich funkcie, vývoj, odlišnosti, spoločenské, ekonomické, technicko-technologické, organizačné a profesijné aspekty ich fungovania
- poznať typy mediálnych produktov a proces ich vzniku
- chápať a kriticky posudzovať mediálne spracovanú a znázorňovanú realitu, používané mediálne výrazové prostriedky a spôsoby usporiadania mediálnych produktov
- diferencovane využívať médiá a ich produkty podľa kvality plnenia ich funkcií (najmä informačnej, mravnej, výchovno-vzdelávacej a zábavnej) a uspokojovania vlastných potrieb

Na úrovni psychomotorickej ide o rozvoj zručností žiakov:

- aktívne využívať médiá v procese komunikácie
- produkovať vlastné mediálne príspevky využívajúc svoj kreatívny potenciál
- obsluhovať technické zariadenia a nové technológie médií
- kooperovať s inými mediálnymi tvorcami v procese komunikácie

Na úrovni afektívnej ide o rozvoj schopností a postojov žiakov:

- zaujímať kladný postoj k mediálnym produktom, ktoré poskytujú pozitívne hodnotové orientácie pre život človeka a vyberať si takéto pre svoj konzum
- odmietaať mediálne obsahy, ktoré odporujú etickým normám, prinášajú deformovaný pohľad na hodnoty a ohrozujú či škodia jeho osobnostnému vývinu. (predovšetkým nerešpektujú právo človeka na ochranu jeho intimity, propagujú násilie ako normálnu a akceptovateľnú formu riešenia medziludských a
- spoločenských konfliktov),
- snažiť sa zodpovedným prístupom eliminovať negatívne mediálne vplyvy na svoju osobnosť

- dokázať prehodnocovať svoj vzťah k médiám, reflektovať svoje návyky využívania médií, korigovať ich, nahradiť vlastný mediálny konzum alternatívnou zmysluplnou činnosťou (stretnutia s priateľmi, výlety do prírody, športová činnosť, hobby...)

Obsah (5.-9. ročník ZŠ)

5. ročník (ťažiskové médium – televízia)

- **Moja mediálna biografia.**
Ktoré médiá doprevádzajú môj deň?
- **Základné druhy médií a ich význam**
Periodická tlač (noviny, časopisy), televízia, rozhlas, multimédiá a ich význam pre človeka i spoločnosť.
- **História médií**
Krátky prierez vývojom jednotlivých druhov médií až po ich dnešnú podobu
- **Charakteristické znaky televízie v porovnaní s inými médiami**
Verejno-právne a súkromné televízie.
- **Televízne žánre.**
Programové typy a žánre v televízií: spravodajské, publicistické, dramatické, zábavné a zábavno-hudobné, kultúrne, vzdelávacie, náboženské, športové, reklama. Kľúčové prvky, očakávané vzorce, konvencie v zobrazovaní na príklade vybraných žánrov napr. televíznych správ, dobrodružných filmov, komédií, inscenácií, seriálov, súťaží, talkšou.
- **Ako sa tvorí televízna relácia?**
Priebeh tvorby televíznej relácie od nápadu (témy), prípravy scenára, až po jej dramaturgické stvárňovanie. Charakteristika profesijných a organizačných zložiek, ktoré sa podieľajú na tvorbe televíznej relácie
- **Druhy programov pre deti a mládež v televízii.**

VÝCHOVNO-VZDELÁVACIE PROGRAMY VO VEREJNO-PRÁVNEJ A KOMERČNEJ TELEVÍZII. ROZDIELY MEDZI VEREJNO-PRÁVNymi A KOMERČNými TELEVÍZIAMI. TYPY PROGRAMOV SLEDOVANÉ ŽIAKMI A ICH MOTIVÁCIA. DETI A MLÁDEŽ AKO DIVÁCI. SYSTÉM JEDNOTNÉHO OZNAČOVANIA PROGRAMOV V TELEVÍZII (JSO).

- **Naša televízna relácia**
Návrh scenára televíznej relácie. Realizácia návrhu v spolupráci s médiami v lokalite. Praktická mediálna práca.

6. ročník (film)

- **Charakteristické znaky filmu v porovnaní s inými médiami.** Čo dokáže film na rozdiel od iných médií? Výroba a rozširovanie filmových diel
- **Mediálna realita vo vzťahu ku skutočnosti. Filmová realita.**
Ako vzniká film. Filmové profesie. Ukážka na konkrétnom filme. Rozdiely medzi filmovou realitou a skutočnosťou. Filmové žánre vzdialené a blízke realite. Fiktívne a dokumentárne filmové žánre.
- **Reč filmu.** Formálne prostriedky filmovej tvorby, kódy filmovej „reči“. Analýza vybraného filmového diela.
- **Médiá a fiktívne násilie**
Formy mediálneho násillia. Účinky fiktívneho mediálneho násillia na človeka.
- **Prvky násillia v spravodajstve**
Reálne násillie, spôsoby jeho mediálnej prezentácie a spracovania. Účinky reálneho mediálneho násillia na človeka
- **Hrdina z filmu, osobnosť televíznej obrazovky - môj vzor a idol.**
Mediálne ponúknuté identifikačné vzory (v role herca, moderátora) a reálne vzory. Aké vlastnosti má ideálny mediálny hrdina?
- **Filmový kritik**

KRITÉRIA PRE HODNOTNÝ FILM. SYSTÉM JEDNOTNÉHO OZNAČOVANIA (JSO) PRE FILMOVÉ DIELA V TELEVÍZII. PROBLEMATICKÉ OBSAHY VO FILMOVÝCH DIELACH (SEXUALITA, NÁSILLIE...) AJ V SPOJENÍ S HUMOROM.

- **Reklama všade okolo nás. Moje skúsenosti s reklamou**

Druhy reklamných komunikátov: televízny a rozhlasový spot, reklamný plagát, billboard, leták. Ako sa reklama líši od iných druhov informácií. Reklama a jej vplyv na spotrebiteľské správanie detí. Čo som si kúpil pod vplyvom reklamy?

- **Točíme film**

Tvorba krátkeho filmového príbehu. Praktická práca s filmovou kamerou.

7. ročník (zvukové médiá)

- **Charakteristické znaky zvukových médií v porovnaní s inými médiami**

Rozhlas, ako prostriedok masovej komunikácie založený na akustickom a auditívnom princípe. Rozhlasové špecifiká v porovnaní s inými médiami.

- **Význam hudby, hudobných médií pre život mladého človeka**

Motívy využívania hudobných médií deťmi a mládežou

- **Funkcia zvuku, hudby v médiách**

Hudba, zvuk ako súčasť mediálnych obsahov. Hudba ako vyvolávateľ estetických citov a zdroj emocionálnych zážitkov. Úloha hudby a zvukových efektov v dramaturgii filmového diela

- **Moje obľúbené rádio, moja obľúbená rozhlasová relácia**

Komerčné a verejno-právne rozhlasové stanice, hudobné stanice na Slovensku z pohľadu konzumu žiakov. Rozhlasové žánre. Ako vzniká rozhlasová relácia?

- **Redaktor a moderátor v rádiu**

Špecifiká profesie rozhlasového redaktora a moderátora. Vhľad do náplne práce a organizácie dňa redaktora, moderátora.

- **Zábavné a zábavno – súťažné relácie v TV**

Zábavné a zábavno-súťažné relácie vo verejno-právnej a komerčných televíziách, ich obsah. Prostriedky, ktoré sa využívajú v reláciách na vzbudenie zábavy. Dodržiavanie etických kritérií na obsah.

- **Ako sa stať hudobnou hviezdou?**

Úloha médií pri vytváraní hudobných hviezd. Súťažné televízne relácie typu PopStar, Slovensko hľadá SuperStar. Mediálne prezentované vzory.

- **Hudobné videoklipy a prezentované hodnoty**

Hudobné relácie vo verejno-právnej a komerčných televíziách aj z pohľadu konzumu žiakov. Ponuky vzorov správania v hudobných videonahrávkach. Symbolické reprezentácie kultúry mladých, štýlu života vo videoklipech.

- **Sociálna a charitatívna reklama a jej spoločenský význam.**

Príklady sociálnej a charitatívnej reklamy a jej účinky človeka.

- **Tvorba rozhlasovej nahrávky**

Kolektívna príprava, tvorba a zverejnenie rozhlasovej nahrávky vybraného žánru (rozhlasová reportáž, rozhlasové spravodajstvo, rozhlasová hra), jej odvysielanie v školskom rozhlase. Praktická mediálna práca).

8. ročník (printové médiá)

- **Charakteristické znaky tlačенých médií v porovnaní s inými médiami**

Vývin tlačéných médií. Neperiodické a periodické tlačéné médiá: kniha, noviny, časopisy. Základná charakteristika v porovnaní s inými (elektronickými) druhmi médií

- **Druhy a typy periodickej tlače**

Charakteristika vybraných denníkov, týždenníkov, mesačníkov. "Seriózne" tituly periodickej tlače. Bulvárna tlač. Obsahové prvky periodických tlačéných médií. Rubriky, témy, štýl a spôsob informovania v serióznych a bulvárnych periodikách.

- **Žurnalistické žánre v tlačéných médiách**

Rozdiel medzi spravodajskými (správa, spravodajský rozhovor, riport) a publicistickým žánrami (komentár, úvaha) na konkrétnych príkladoch.

- **Jedna udalosť spracovaná rôznym spôsobom v rôznych médiách**

Rovnaká téma spracovaná ako spravodajský alebo publicistický príspevok v novinách, rozhlase, v televízii. Rozdiely. Porovnanie.

- **Profesia novinár. Práca redaktora a reportéra v novinách**

Čo robí novinár v denníku, časopise, v televízii, v rozhlase?

Porovnanie práce redaktora v rozhlase, televízii a tlačéných médiách. Kto sa môže stať žurnalistom? Aké predpoklady musí spĺňať človek, ktorý chce byť dobrý žurnalista, aké charakterové vlastnosti sú nevyhnutné pre výkon profesie žurnalistu.

- **Ako vznikajú a distribuujú sa noviny a časopisy?**

Vhľad do organizácie práce v novinách a časopisoch. Profesie, ktoré sa podieľajú na príprave a distribúcii periodickej tlače

- **Etické zásady novinárskej práce**

Čo je etické a neetické v žurnalistickej profesii. Príklady porušovania žurnalistickej etiky (vpád do súkromia osoby, porušenie ľudskej dôstojnosti, nepravdivé údaje). Etické kódexy žurnalistickej profesie. Inštitúcie, samoregulačné orgány, ktoré dozerajú nad dodržiavaním etických zásad novinárskej práce v oblasti tlačených médií. Formulácia ohlasu čitateľa na článok s neetickým obsahom

- **Populárne časopisy pre mladých**

Druhy (tituly) časopisov pre mladých. Štruktúra, obsah a charakteristické črty časopisov pre mladých. Typické spôsoby (využívané verbálne, vizuálne výrazové prostriedky) "oslovenia" cieľového publika časopisov. Obraz životnej reality mladých v periodikách.

- **Publikum médií.**

Motívy ľudí pri využívaní médií. Zisťovanie záujmu publika o médium. Výskumy sledovanosti, počítanosti, čítanosti médií.

- **Tvorba triedneho resp. školského periodika**

Vytvorenie vlastného redakčného tímu. Vyhodenie vlastného titulu, výtlačku triednych, školských novín alebo časopisu. Distribúcia periodika.

9. ročník (digitálne médiá)

- **Charakteristické znaky digitálnych médií v porovnaní s inými médiami**

Výhody "nových médií" : integrácia viacerých médií, interaktivita, multimodálnosť, vysoká kapacita, flexibilita formy, obsahu, dynamika. Internet, DVD, CD-rom, digitálna TV.

- **Digitálne médiá a ich možnosti v oblasti komunikácie, učenia a zábavy**

Internet ako zdroje získania informácií. Význam internetu, mobilov a ich služieb (e-mail, chatovanie, skype, súkromné internetové stránky mladých, sms...) pre život mladého človeka. Výhody a riziká.

- **Aká skutočná je multimediálna realita?**

Znaky multimediálnej Cyber reality. Simulácia reality v multimediálnych produktoch vo vzťah ku skutočnosti. Príťažlivosť virtuálnych svetov pre mladého človeka

- **Virtuálny svet a jeho úskalia**

Kontrolné mechanizmy proti neetickým obsahom na Internete. Prípady porušovania etiky. Počítačové pirátstvo. Ochrana a porušovanie autorských práv na Internete

- **Počítačové hry videohry len ako zábava?**

Zábavná funkcia počítačových hier a videohier. Realita počítačových hier a videohier vo vzťahu ku skutočnosti. Hodnoty prezentované v počítačových hrách. Násilné obsahy počítačových hier a ich účinky.

- **Život človeka s médiami**

MOC MÉDIÍ A ICH ÚČINKY NA ČLOVEKA. OBSAHOVÁ ANALÝZA FILMU TRUMAN SHOW

Pozitívne a negatívne mediálne vplyvy na jedinca a spoločnosť.

- **Reality šou**

Televízne programy žánru reality šou. Kritické hodnotenie prostriedkov zábavy. Problematika ochrany ľudskej dôstojnosti a intimity človeka v mediálnych obsahoch reality šou.

- **Talkšou**

Kritický prístup k prezentovaným spôsobom správania, vzorom riešenia problémov človeka. Vplyv mediálnej talkšou na postoje človeka k určitej téme. Analýza konkrétnej televíznej talkšou

- **Tv žáner: seriály, Soap-opery, telenovely**

Charakteristika žánrov. Realita seriálov, mydlových opier, telenoviel vo vzťahu k reálnemu životu človeka.

- **Reklama a jej účinky**

Ciele a funkcie reklamy. Prostriedky presvedčovania a ovplyvňovania (manipulácie) v reklame. Reklama a vznik konzumných návykov, spôsobov života, vytváranie pseudopotrieb človeka

- **Tvorba reklamného plagátu.**

Ako by sa dala spropagovať cez reklamu škola - návrhy žiakov.

- **Tvorba vlastného mediálneho produktu a jeho zverejnenie na internete**

Zverejnenie reklamného plagátu, triedneho periodika alebo ukážok videofilmu, či rozhlasovej nahrávky na Internete

Obsah (1. – 4. ročník osemročného gymnázia)

1. ročník

- **Moja mediálna biografia.**
Ktoré médiá doprevádzajú môj deň?
- **Základné druhy médií a ich význam**
Periodická tlač (noviny, časopisy), televízia, rozhlas, multimédiá a ich význam pre človeka i spoločnosť.
- **História médií**
Krátky prierez vývojom jednotlivých druhov médií až po ich dnešnú podobu
- **Charakteristické znaky televízie v porovnaní s inými médiami**
Verejno-právne a súkromné televízie.
- **Televízne žánre.**
Programové typy a žánre v televízii: spravodajské, publicistické, dramatické, zábavné a zábavno-hudobné, kultúrne, vzdelávacie, náboženské, športové, reklama. Kľúčové prvky, očakávané vzorce, konvencie v zobrazovaní na príklade vybraných žánrov napr. televíznych správ, dobrodružných filmov, komédií, inscenácií, seriálov, súťaží, talkšou.
- **Mediálna realita vo vzťahu ku skutočnosti. Filmová realita.**
Ako vzniká film. Filmové profesie. Ukážka na konkrétnom filme. Rozdiely medzi filmovou realitou a skutočnosťou. Filmové žánre vzdialené a blízke realite. Fiktívne a dokumentárne filmové žánre.
- **Reč filmu.** Formálne prostriedky filmovej tvorby, kódy filmovej „reči“: Analýza vybraného filmového diela.
- **Filmový kritik**

KRITÉRIA PRE HODNOTNÝ FILM. SYSTÉM JEDNOTNÉHO OZNAČOVANIA (JSO) PRE FILMOVÉ DIELA V TELEVÍZII. PROBLEMATICKÉ OBSAHY VO FILMOVÝCH DIELACH (SEXUALITA, NÁSILIE...) AJ V SPOJENÍ S HUMOROM.

- **Hrdina z filmu, osobnosť televíznej obrazovky - môj vzor a idol.**
Mediálne ponúknuté identifikačné vzory (v role herca, moderátora) a reálne vzory. Aké vlastnosti má ideálny mediálny hrdina?
- **Ako sa tvorí televízna relácia?**
Priebeh tvorby televíznej relácie od nápadu (témy), prípravy scenára, až po jej dramaturgické stvárňovanie. Charakteristika profesijných a organizačných zložiek, ktoré sa podieľajú na tvorbe televíznej relácie
- **Druhy programov pre deti a mládež v televízii.**

VÝCHOVNO-VZDELÁVACIE PROGRAMY VO VEREJNO-PRÁVNEJ A KOMERČNEJ TELEVÍZII. ROZDIELY MEDZI VEREJNO-PRÁVNymi A KOMERČNými TELEVÍZIAMI. TYPY PROGRAMOV SLEDOVANÉ ŽIAKMI A ICH MOTIVÁCIA. DETI A MLÁDEŽ AKO DIVÁCI. SYSTÉM JEDNOTNÉHO OZNAČOVANIA PROGRAMOV V TELEVÍZII (JSO).

- **Točíme film, točíme televíziu reláciu.**
Tvorba krátkeho filmového príbehu, alebo televíznej relácie. Návrh scenára. Sfilmovanie scenára. Praktická práca s filmovou kamerou.

2. ročník

- **Charakteristické znaky zvukových médií v porovnaní s inými médiami**
Rozhlas, ako prostriedok masovej komunikácie založený na akustickom a auditívnom princípe. Rozhlasové špecifiká v porovnaní s inými médiami.
- **Význam hudby, hudobných médií pre život mladého človeka**
Motívy využívania hudobných médií deťmi a mládežou
- **Funkcia zvuku, hudby v médiách**
Hudba, zvuk ako súčasť mediálnych obsahov. Hudba ako vyvolávateľ estetických citov a zdroj emocionálnych zážitkov. Úloha hudby a zvukových efektov v dramaturgii filmového diela
- **Moje obľúbené rádio, moja obľúbená rozhlasová relácia**
Komerčné a verejno-právne rozhlasové stanice, hudobné stanice na Slovensku z pohľadu konzumu žiakov. Rozhlasové žánre. Ako vzniká rozhlasová relácia?
- **Redaktor a moderátor v rádiu**
Špecifiká profesie rozhlasového redaktora a moderátora. Vhľad do náplne práce a organizácie dňa redaktora, moderátora.
- **Zábavné a zábavno – súťažné relácie v TV**

Zábavné a zábavno-súťažné relácie vo verejno-právnej a komerčných televíziách, ich obsah. Prostriedky, ktoré sa využívajú v reláciách na vzbudenie zábavy. Dodržiavanie etických kritérií na obsah.

- **Ako sa stať hudobnou hviezdou?**

Úloha médií pri vytváraní hudobných hviezd. Súťažné televízne relácie typu PopStar, Slovensko hľadá SuperStar. Mediálne prezentované vzory.

- **Hudobné videoklipy a prezentované hodnoty**

Hudobné relácie vo verejno-právnej a komerčných televíziách aj z pohľadu konzumu žiakov. Ponuky vzorov správania v hudobných videonahrávkach. Symbolické reprezentácie kultúry mladých, štýlu života vo videoklipech.

- **Médiá a fiktívne násilie**

Formy mediálneho násillia. Účinky fiktívneho mediálneho násillia na človeka.

- **Prvky násillia v spravodajstve**

Reálne násillie, spôsoby jeho mediálnej prezentácie a spracovania. Účinky reálneho mediálneho násillia na človeka

- **Reklama všade okolo nás. Moje skúsenosti s reklamou**

Druhy reklamných komunikátov: televízny a rozhlasový spot, reklamný plagát, billboard, leták. Ako sa reklama líši od iných druhov informácií. Reklama a jej vplyv na spotrebiteľské správanie detí. Čo som si kúpil pod vplyvom reklamy?

- **Sociálna a charitatívna reklama a jej spoločenský význam.**

Príklady sociálnej a charitatívnej reklamy a jej účinky človeka.

- **Tvorba rozhlasovej nahrávky**

Kolektívna príprava, tvorba a zverejnenie rozhlasovej nahrávky vybraného žánru (rozhlasová reportáž, rozhlasové spravodajstvo, rozhlasová hra), jej odvysielanie v školskom rozhlase. Praktická mediálna práca).

3. ročník

- **Charakteristické znaky tlačенých médií v porovnaní s inými médiami**

Vývin tlačéných médií. Neperiodické a periodické tlačéné médiá: kniha, noviny, časopisy. Základná charakteristika v porovnaní s inými (elektronickými) druhmi médií

- **Druhy a typy periodickej tlače**

Charakteristika vybraných denníkov, týždenníkov, mesačníkov. "Seriózne" tituly periodickej tlače. Bulvárna tlač. Obsahové prvky periodických tlačéných médií. Rubriky, témy, štýl a spôsob informovania v seriózných a bulvárnych periodikách.

- **Žurnalistické žánre v tlačéných médiách**

Rozdiel medzi spravodajskými (správa, spravodajský rozhovor, riport) a publicistickým žánrami (komentár, úvaha) na konkrétnych príkladoch.

- **Jedna udalosť spracovaná rôznym spôsobom v rôznych médiách**

Rovnaká téma spracovaná ako spravodajský alebo publicistický príspevok v novinách, rozhlase, v televízii. Rozdiely. Porovnanie.

- **Profesia novinár. Práca redaktora a reportéra v novinách**

Čo robí novinár v denníku, časopise, v televízii, v rozhlase?

Porovnanie práce redaktora v rozhlase, televízii a tlačéných médiách. Kto sa môže stať žurnalistom? Aké predpoklady musí spĺňať človek, ktorý chce byť dobrý žurnalista, aké charakterové vlastnosti sú nevyhnutné pre výkon profesie žurnalistu.

- **Ako vznikajú a distribuujú sa noviny a časopisy?**

Vhľad do organizácie práce v novinách a časopisoch. Profesie, ktoré sa podieľajú na príprave a distribúcii periodickej tlače

- **Etické zásady novinárskej práce**

Čo je etické a neetické v žurnalistickej profesii. Príklady porušovania žurnalistickej etiky (vpád do súkromia osoby, porušenie ľudskej dôstojnosti, nepravdivé údaje). Etické kódexy žurnalistickej profesie. Inštitúcie, samoregulačné orgány, ktoré dozerajú nad dodržiavaním etických zásad novinárskej práce v oblasti tlačéných médií. Formulácia ohlasu čitateľa na článok s neetickým obsahom

- **Populárne časopisy pre mladých**

Druhy (tituly) časopisov pre mladých. Štruktúra, obsah a charakteristické črty časopisov pre mladých. Typické spôsoby (využívané verbálne, vizuálne výrazové prostriedky) "oslovenia" cieľového publika časopisov. Obraz životnej reality mladých v periodikách.

- **Publikum médií.**

Motívy ľudí pri využívaní médií. Zisťovanie záujmu publika o médium. Výskumy sledovanosti, počúvanosti, čítanosti médií.

- **Tvorba triedneho resp. školského periodika**

Vytvorenie vlastného redakčného tímu. Vyhodenie vlastného titulu, výtlačku triednych, školských novín alebo časopisu. Distribúcia periodika.

4. ročník

- **Charakteristické znaky digitálnych médií v porovnaní s inými médiami**

Výhody "nových médií" : integrácia viacerých médií, interaktivita, multimodálnosť, vysoká kapacita, flexibilita formy, obsahu, dynamika. Internet, DVD, CD-rom, digitálna TV.

- **Digitálne médiá a ich možnosti v oblasti komunikácie, učenia a zábavy**

Internet ako zdroje získania informácií. Význam internetu, mobilov a ich služieb (e-mail, chatovanie, skype, súkromné internetové stránky mladých, sms...) pre život mladého človeka. Výhody a riziká.

- **Aká skutočná je multimediálna realita?**

Znaky multimediálnej Cyber reality. Simulácia reality v multimediálnych produktoch vo vzťahu ku skutočnosti. Príťažlivosť virtuálnych svetov pre mladého človeka

- **Virtuálny svet a jeho úskalia**

Kontrolné mechanizmy proti neetickým obsahom na Internete. Prípady porušovania etiky. Počítačové pirátstvo. Ochrana a porušovanie autorských práv na Internete

- **Počítačové hry videohry len ako zábava?**

Zábavná funkcia počítačových hier a videohier. Realita počítačových hier a videohier vo vzťahu ku skutočnosti. Hodnoty prezentované v počítačových hrách. Násilné obsahy počítačových hier a ich účinky.

- **Život človeka s médiami**

MOC MÉDIÍ A ICH ÚČINKY NA ČLOVEKA. OBSAHOVÁ ANALÝZA FILMU TRUMAN SHOW

Pozitívne a negatívne mediálne vplyvy na jedinca a spoločnosť.

- **Reality šou**

Televízne programy žánru reality šou. Kritické hodnotenie prostriedkov zábavy. Problematika ochrany ľudskej dôstojnosti a intimity človeka v mediálnych obsahoch reality šou.

- **Talkšou**

Kritický prístup k prezentovaným spôsobom správania, vzorom riešenia problémov človeka. Vplyv mediálnej talkšou na postoje človeka k určitej téme. Analýza konkrétnej televíznej talkšou

- **Tv žáner: seriály, Soap-opery, telenovely**

Charakteristika žánrov. Realita seriálov, mydlových opier, telenoviel vo vzťahu k reálnemu životu človeka.

- **Reklama a jej účinky**

Ciele a funkcie reklamy. Prostriedky presvedčovania a ovplyvňovania (manipulácie) v reklame. Reklama a vznik konzumných návykov, spôsobov života, vytváranie pseudopotrieb človeka

- **Tvorba reklamného plagátu.**

Ako by sa dala spropagovať cez reklamu škola - návrhy žiakov.

- **Tvorba vlastného mediálneho produktu a jeho zverejnenie na internete** Zverejnenie reklamného plagátu, triedneho periodika alebo ukážok videofilmu, či rozhlasovej nahrávky na Internete

Vzdelávací štandard – výstup za celý stupeň

Obsahový štandard

Základné druhy médií, ich funkcie a vývoj

1. Periodická tlač (noviny, časopisy), elektronické médiá (televízia, rozhlas), digitálne médiá "multimédiá" ako informačné zdroje, prostriedky masovej, skupinovej, interpersonálnej komunikácie, zdroje výkladu reality a predstavy o nej, nositelia a šíritelia hodnotových orientácií, etických kategórií, kultúry, prostriedky výchovy a vzdelávania, prostriedky ovplyvňovania udalostí verejného života a života jednotlivca, prostriedky seberealizácie človeka, priemyselné odvetvie, ktoré ponúka pracovné príležitosti, tvorcovia a distribútori zábavy, spôsobov trávenia voľného času.
2. História médií.
3. Verejno-právne a súkromné médiá. Verejno-právne a súkromné televízie, základná charakteristika, ich odlišnosti. Celoplošné, regionálne a lokálne televízie.

4. Rozhlas, ako prostriedok masovej komunikácie založený na akustickom a auditívnom princípe. Rádio. Rozhlasová stanica. Verejno-právne a súkromné rádiá.
5. Tlačené médiá. Knihy. Druhy a typy periodickej tlače. Denníky, týždenníky, mesačníky. Časopisy podľa tematiky: všeobecné, rodinné, o životnom štýle, motoristické, o počítačoch, detské, mládežnícke...Seriózna a bulvárna tlač.
6. Digitálne médiá. Multimédiá. Digitálna televízia. Mobil.

Druhy, typy mediálnych produktov a proces ich vzniku

1. Programové typy a žánre v televízií: spravodajské, publicistické, dramatické, zábavné a zábavno-hudobné, kultúrne, vzdelávacie, náboženské, športové, programy pre deti a mládež. Televízne seriály. Reality šou, Soap-opery, telenovely.
2. Film. Filmové žánre: hraný a dokumentárny film, akčné filmy, science-fiction, western, komédia.
3. Rozhlasové žánre. Spravodajské a publicistické žánre. Rozhlasová hra.
4. Internetové blogy.
5. Žurnalistické žánre v tlačených médiách. Spravodajské a publicistické žánre. Správa, komentár, riport, spravodajský rozhovor, komentár,
6. Ako vzniká film. Filmové a televízne profesie: producent, dramaturg, režisér, scenárista, kameraman, strihač, maskér,
7. Tvorba mediálnych produktov. Profesia novinár. Redaktor. Moderátor v rôznych druhoch médií.
8. Tvorba a distribúcia tlačených médií. Autor, editor, jazykový redaktor, vedúci vydania, grafik, tlačiar, distribútor.
9. Publikum médií. Čitatelia novín a časopisov, poslucháči rozhlasu (rádia) i diváci. Prieskumy čítanosti, počúvanosti, sledovanosti, Peoplemetre. Prime-time v televízii

Mediálna realita a jej účinky na človeka

1. Filmová realita a skutočnosť, rozdiely. Filmová reč. Obraz. Záber. Strih. Scéna. Uhol kamery. Filmový efekt a trik.
2. Účinky médií na človeka. Mediálne zobrazované fiktívne a reálne násilie. Fyzické a psychické formy násillia.
3. Mediálny - filmový hrdina. Reálny hrdina.
4. FILMOVÝ KRITIK. HODNOTNÝ FILM. SYSTÉM JEDNOTNÉHO OZNAČOVANIA PROGRAMOV V TELEVÍZII (JSO).
5. Zobrazovanie reality v telenovelách, mydlových operách, talkšou, reality šou
6. Hodnoty v hudobných videoklipech.
7. Časopisy pre mladých. Komerčné a nekomerčné. Prostriedky ovplyvňovania.
8. Druhy reklamných komunikátov: televízny a rozhlasový spot, reklamný plagát, billboard, leták. Sociálna a charitatívna reklama. Účinky reklamy na človeka. Manipulatívne prostriedky.
9. Multimediálna realita a jej znaky.
10. Počítačové hry, videohry, mobilné telefóny a ich účinky na človeka

Etika v médiách a ich obsahoch

1. Etické zásady moderovania rozhlasových relácií
2. Etické zásady novinárskej práce. Kódexy novinárskej etiky. Orgány na ochranu novinárskej etiky. Tlačová rada SR, Rada pre vysielanie a retransmisiiu. Bulvár a porušovanie novinárskej etiky
3. Neetické prvky v programoch typu reality šou, zábavné a zábavno-súťažné relácie, relácie typu skrytá kamera
4. Ochrana a porušenie autorských práv na internete

Praktická mediálna práca

1. Námet, scenár televíznej, rozhlasovej relácie, filmu a jeho realizácia.
2. Tvorba školského časopisu
3. Tvorba reklamného plagátu

4. Tvorba vlastného mediálneho produktu a jeho zverejnenie na internete

Výkonový štandard

Základné druhy médií, ich funkcie a vývoj

- 1.1 poznať a odlišovať jednotlivé druhy médií
- 1.2 pochopiť, že médiá existujú za účelom plnenia určitých funkcií najmä informačnej, mravnej, kultúrnej, sociálnej, výchovno-vzdelávacej a zábavnej, plnenia potrieb jednotlivca i spoločnosti
- 1.3 uvedomovať si úlohu médií vo svojom živote, vlastné potreby a motiváciu pri ich využívaní
- 1.4 prehodnocovať svoje postoje voči médiám a ich produktom
- 1.5 využívať určité druhy médií cielene: keď si uvedomuje svoju potrebu informovať sa, vzdelávať sa, zabaviť sa, využiť voľný čas
2. disponovať základným prehľadom o druhoch médií v historickom kontexte a porovnaní
- 3.1 chápať médiá ako inštitúcie, ktoré produkujú mediálne obsahy
- 3.2 poznať organizačné formy televízie (verejno-právnu a súkromnú), chápať rozdiely medzi nimi a ako sa prejavujú v obsahu vysielania
- 3.3 rozlišovať pri vlastnom mediálnom konzume medzi ponukami verejno-právnej a komerčnej televízie; orientovať sa na druhy programov, ktoré sú určené vlastnej vekovej kategórii a majú pozitívny vplyv
- 4.1 poznať v odlišnosti od iných druhov médií osobitosti a zvláštnosti rozhlasu
- 4.2 uvedomovať si akú úlohu plní zvuk a hudba v médiách
- 4.3 reflektovať význam hudby, hudobných médií vo vlastnom živote, motívy využívania auditívnych médií a ich produktov.
5. charakterizovať tlačené médiá v ich odlišnosti od ostatných druhov médií, poznať druhy a typy periodickej tlače
6. chápať digitálne médiá (internet, mobil...) ako informačné a vzdelávacie médium, poznať jeho možnosti v oblasti medziosobnej komunikácie, využívať ho s mierou pre uspokojenie vlastných potrieb

Druhy, typy mediálnych produktov a proces ich vzniku

- 1.1 chápať, že televízne, filmové, rozhlasové, žurnalistické žánre majú typické a ustálené znaky podľa ktorých je možné ich rozpoznať
- 1.2 na príkladoch rozpoznať základné programové typy a žánre v televízii
2. charakterizovať typické prvky filmových žánrov: komédia, akčný film, western, dokumentárny film, science-fiction
3. na príkladoch rozpoznať základné rozhlasové žánre
4. dokázať vyjadriť svoj názor na vybranú tému na internetovom blogu
- 5.2 využívať tlačené médiá ako zdroje informácií, chápať potrebu overovania si informácií z viacerých mediálnych i iných (primárnych i sekundárnych) informačných zdrojov
- 5.3 uvedomovať si potrebu získať objektívne, skutočne významné, pravdivé, nestranné a vyvážené informácie
- 5.4 rozlišovať medzi spravodajským a publicistickým spracovaním témy v médiách, medzi faktickou informáciou a interpretáciou faktu
- 5.5 dokázať informovať o udalosti na základe porozumenia obsahu článku v novinách či časopise
6. poznať profesijné zložky, ktoré sa podieľajú na výrobe a distribúcii filmového diela
7. disponovať prehľadom o náplni práce novinára v rôznych druhoch médií a chápať nevyhnutnosť spĺňať osobnostné predpoklady pre výkon tejto profesie
8. popísať fázy prípravy, tvorby a distribúcie periodika, charakterizovať pracovné činnosti profesionálnej zložky procesu
- 9.1 poznať publikum rôznych druhov médií a vníma rôznorodé motivačné aspekty využívania médií
- 9.2 chápať ako ovplyvňuje záujem publika o mediálne obsahy výšku príjmov v médiách.
- 9.3 poznať spôsoby a význam výskumov využívania mediálneho publika pre médiá a na konkrétnych príkladoch zdôvodniť aký dôsledok majú tieto výskumy na programovú ponuku médií a jej štruktúru.

Mediálna realita a jej účinky na človeka

- 1.1 chápať, že mediálne spracovanie a znázornenie reality podlieha v porovnaní so skutočnosťou vždy zmene a je zámerné
- 1.2 vysvetliť rozdiely v zobrazovaní a interpretácii reality u fiktívnych a dokumentárnych filmových žánroch
- 1.3 chápať a interpretovať symbolicky zobrazený obsah mediálnej reality, znakový systém "reči filmu"
- 2.1 poznať účinky médií (najmä mediálneho násillia) na človeka, reflektovať ich vo vzťahu k vlastnej osobnosti a regulovať svoj mediálny konzum
- 3.1 rozlišovať medzi mediálne zobrazovanými vzormi a reálnymi – uvedomovať si, čo skutočne z človeka robí hrdinu
- 3.2 kriticky hodnotiť mediálne prezentované vzory správania mediálnych hrdinov
- 4.1 hodnotiť obsah filmového diela podľa osvojených kritérií, chápať, že najmä poslanstvo filmu a verné zobrazovanie ľudských hodnôt robí dielo hodným sledovania
- 4.2 zaujímať negatívny postoj k prezentácii obsahov, ktoré môžu ohroziť vývin jeho osobnosti (najmä reálne a fiktívne násillie, sexualita...).
- 4.3 identifikovať vo filmových a televíznych dielach pozitívne správanie filmových hrdinov, pozitívne ľudské hodnoty a vyberať si filmy a televízne programy s pozitívnym poslanstvom, hodnotným obsahom s vhodne pre vlastnú vekovú kategóriu
- 4.4 sformulovať kritický ohlas na filmové dielo
5. vyjadriť kritický postoj k mediálne prezentovanej realite v televíznych žánroch ako reality šou, soap opery, telenovely, talkšou
- 6.1 rozoznávať hodnoty komunikované v hudobných reláciách, videoklipech a odlišovať ich od pseudohodnôt
- 6.2 rozpoznávať a hodnotiť mediálne prezentované vzory správania, životný štýl v hudobných videoklipech
- 7.1 kriticky posudzovať kvalitu obsahovej zložky v časopisoch pre mladých, odhaľovať manipulatívne prvky, ktoré vnucujú určitý obraz ideálneho dievčaťa, či chlapca
- 7.2 selektovane využívať špecializované (pre neho určené) tituly periodických médií, a vyberať si tie, ktoré pozitívne ovplyvňujú jeho osobnosť
- 8.1 rozlišovať medzi pozitívnym a negatívnym vplyvom reklamy
- 8.2 vysvetliť význam sociálnej reklamy pre riešenie spoločenských problémov, či problémov jednotlivcov
- 8.3. identifikovať a zaujať kritický postoj k technikám presvedčovania recipientov v reklame, odhaliť, kedy reklama podporuje vznik konzumných návykov, spôsobov života, vytváranie pseudopotrieb
9. poznať typické znaky multimediálnej reality, chápať jej odlišnosť vo vzťahu ku skutočnosti
- 10.1. vyberať si z počítačových hier a videohier pre svoj konzum tie, ktoré podporujú vlastnú osobnosť (napr. rozvíjajú logické a strategické myslenie) a nemajú na osobnosť negatívny vplyv (s nadmerným výskytom násillia) .
- 10.2 využívať s mierou počítačové hry, videohry a mobilné telefóny

Etika v médiách a ich obsahoch

1. hodnotiť kvalitu moderovania rozhlasových relácií z hľadiska etických kritérií
- 2.1. kriticky posudzovať kvalitu obsahu, využívaných výrazových prostriedkov v bulvárnych tlačných médiách v porovnaní so serióznymi titulmi
- 2.2 analyzovať mediálne texty, nájsť neetické formy správania novinárov, prípady porušenia mediálnej etiky
- 2.3 rozlišovať medzi etickými a neetickými mediálnymi obsahmi v médiách
- 2.4 dokázať sformulovať ohlas na článok s neetickým obsahom a nadviazať kontakt s regulačným orgánom v oblasti mediálnej etiky
3. odmietajú prezentovanie neetických prvkov programoch typu skrytá kamera, reality šou, zábavné a zábavno-súťažné relácie
4. zaujímať negatívny postoj k neetickým obsahom a porušovaniu etiky na Internete, počítačovému pirátstvu

Praktická mediálna práca

- 1.1 zostaviť v spolupráci s ostatnými krátky filmový príbeh, scenár televíznej relácie
- 1.2 prejavovať zručnosti v práci s filmovou kamerou

1.3 preukázať spôsobilosť zapájať sa do organizácie, kolektívnej prípravy a distribúcie vlastnej rozhlasovej nahrávky

2. preukázať zručnosti pri kolektívnej tvorbe triedneho, školského periodika

3. preukázať zručnosti pri kolektívnej tvorbe reklamného plagátu

4. zverejniť mediálny produkt na Internete

Zdroj: Kačinová, V.: *Experimentálne UO mediálnej výchovy pre 5. – 9. roč. ZŠ a 1. - 4. roč. osemročných gymnázií*. Bratislava, ŠPÚ, 2005, upravené 2008-02-15

Príloha č. 3 Voliteľné predmety

Zoznam voliteľných predmetov budeme stále dopĺňať.

Voliteľný predmet: **Výchova k manželstvu, rodičovstvu a etike intímnych vzťahov**

Hlavný cieľ:

Hlavný cieľom výchovy k rodičovstvu a etike intímnych vzťahov na strednej škole je prispieť k poznaniu, pochopeniu významu a hodnoty ľudskej intimity, intímnych vzťahov, rodičovstva, sexuálneho a reprodukčného zdravia práv pre seba a pre spoločnosť. Cieľom pritom nie je len poznanie, ale aj vytváranie a upevňovanie autentických sociálne a spoločensky prospešných postojov a hodnôt.

Čiastkové ciele:

1. Rozprávať sa so žiakmi a žiačkami o psychologických a sociálnych aspektoch partnerstva, manželstva, vychovávať ich k osobnej zodpovednosti a k príprave na manželstvo a rodičovstvo. *Viesť žiakov k zodpovednosti postarať sa o rodičov v starobe.*
2. Zvýrazniť vlastnosti potrebné pre partnerstvo a manželstvo (tolerancia, vzájomné pochopenie, pomoc, dôvera a ďalšie)
3. Vysvetliť význam vernosti a individuálnej zodpovednosti v partnerstve a manželstve (spoločenský, etický, psychologický, zdravotný)
4. Pripravovať žiakov a žiačky na rolu rodičov, zdôrazniť ako podmienku osobnostnú zrelosť, sociálne zdravotné a ekonomické podmienky. Poukázať na krásu rodičovstva. Zdôrazniť zodpovednosť rodičov za výchovu dieťaťa. Poukázať, ako vplýva rozvod rodičov na duševný stav a ďalší vývin dieťaťa
5. Oboznámiť žiakov a žiačky s dostupnými prostriedkami a metódami plánovaného rodičovstva, ich účinnosťou a ich vplyvom na zdravotný stav a ich praktickým používaním
6. Vysvetliť žiakom a žiačkam rôzne aspekty intimity a intímnych vzťahov.
7. Upozorniť na problémy súvisiace s predčasným sexuálnym životom a jeho vplyvom na ďalší život človeka. Viesť žiakov k pohlavnej zdržanlivosti, rozprávať sa s nimi o masturbácii a petingu ako o prirodzených štádiách psychosexuálneho vývinu
8. Upozorniť žiakov na najčastejšie sexuálne odchylky a úchylky nezvyčajné sexuálne správanie, naučiť ich odmietaať akékoľvek sexuálne aktivity, ktoré nie sú v súlade s ich presvedčením a cítením.

Obsah:

Obsah výchovy k manželstvu, rodičovstvu a etike intímnych vzťahov na stredných školách tvoria tieto tematické celky:

1. Partnerstvo, manželstvo a rodina
2. rodičovstvo Plánované, rodičovstvo
3. Intimita, intímne vzťahy
4. Sexuálne a reprodukčné zdravie a práva

1. Partnerstvo, manželstvo a rodina

Vlastnosti potrebné pre partnerstvo, manželstvo (zdravotné a psychické predpoklady).

Voľba manželského a životného partnera/ky. Význam harmonického manželstva a partnerstva pre zdravý vývoj dieťaťa. Názory na manželstvo a partnerské vzťahy. Rozpad partnerstva a manželstva – príčiny a dôsledky najmä na deti. Vzťahy, pravidlá a autorita v rodine. Rod a pohlavie – rozdiely. Rodové roly a stereotypy. Ich vznik a dôsledky. Sexualizácia prostredia – médiá, relativizácia hodnôt. Ujasniť si osobné hodnoty, vyjadriť i potvrdiť ich a správať sa podľa nich.

2. Rodičovstvo, plánované rodičovstvo

Počatie, gravidita, narodenie dieťaťa. Asistovaná reprodukcia. Výchova dieťaťa v úplnej a neúplnej rodine. Adopcia, profesionálne rodiny. Akceptácia a výchova handicapovaného dieťaťa. Vzťah rodič – dieťa. Krása a význam rodičovstva. Zodpovednosť rodičov za výchovu dieťaťa. Starostlivosť detí o rodičov v starobe. Význam plánovaného rodičovstva. Právo na informácie, slobodnú voľbu – zodpovednosť. Pro live – pro choice. Interrupcia, zdravotné a psychické dôsledky interrupcie.

3. Intimita a intímne vzťahy

Rôzne aspekty intimity. Poznanie zón intimity, napr. vzťah k vlastnému telu, vzťahy, rod, rodina, telo, emočný život, zmysel, identita a spiritualita. Objasnenie pojmov vzájomná príťažlivosť, sexuálna príťažlivosť, fyzická príťažlivosť, láska, romantická láska. Vývoj vzťahov medzi dvoma ľuďmi (chodenie, dvorenie, láska). Výber partnera/ky – riziká. Riešenie partnerských konfliktov – žiarlivosť, nezrelosť, nevera, rozchod. Komunikácia citov, prežívanie – zručnosti pre život (empatia, aktívne počúvanie, riešenie konfliktov...). Samovyšetrovanie prsníkov a semenníkov ako základ prevencie vzniku onkologických ochorení. Očkovanie proti HPV a jeho význam. Význam pravidelných gynekologických prehliadok v živote ženy a zvýšenej vnímavosti k akýmkoľvek zmenám na pohlavných orgánoch u mužov. Predmanželská sexualita. Pohlavná promiskuita, jej nepriaznivé dôsledky. Pohlavná zdržanlivosť. Neokitálne sexuálne techniky – petting, necking, masturbácia.

4. Sexuálne a reprodukčné zdravie a práva

Sexuálne a reprodukčné zdravie a práva (podľa WHO a medzinárodných právnych dokumentov prijatých v SR). Plánované rodičovstvo a antikoncepcia - dostupné prostriedky a metódy, výhody a nevýhody, zdravotné limity a ohrozenia. Hrozby pre sexuálne a reprodukčné zdravie: promiskuita, sexuálne násilie, prostitúcia, sexuálne prenosné infekcie. Sexuálne odchylky a úchyľky.

Realizácia:

Výchova k manželstvu a rodičovstvu a etike intímnych vzťahov sa realizuje ako voliteľný predmet s časovou dotáciou: **1 vyučovacia hodina týždenne** / 33 hodín ročne s možnosťou spájania hodín do blokov podľa možností a potrieb školského zariadenia

Metóda, požiadavky na učiteľa, učiteľku:

Základnou metódou je sociálne interakčné učenie, využívajú sa metódy brainstormingu, rolové hry, dramatizácia, diskusia, práca v dvojiciach a menších skupinkách, práca s pracovnými listami, informačnými zdrojmi (obrazy, modely, video film. Internet a pod.), problémová a projektová metóda, výklad primeraný k veku a vyspelosti žiakov a žiačok. Výchova k manželstvu a rodičovstvu a etike intímnych vzťahov musí predovšetkým vychádzať z potrieb dospievajúcich dievčat a chlapcov v závislosti na ich veku a štádiách sexuálneho vývinu. Všetky informácie, ktoré učiteľ/ka žiakom sprostredkúva, musia zodpovedať súčasnej úrovni vedeckého poznania a musia byť primerané veku z hľadiska biologického, psychického a sociálneho vývinu žiaka. Je to nevyhnutné preto, že učiteľ/kal odovzdáva žiakom nielen vedecké fakty a poznatky, ale predovšetkým formuje ich postoje, učí ich správaniu v reálnych životných situáciách aktuálnych i očakávaných. Dôležitým predpokladom učebnej činnosti žiaka je dostatok učebných pomôcok. Významovým prostriedkom realizácie výchovy je riešenie problémov v priebehu samostatnej činnosti žiakov a žiačok. Sústavne vedieme žiakov a žiačky k tomu, aby dokázali svoje názory vyjadriť a zdôvodniť. Nabádame ich, aby diskutovali s rodičmi o jednotlivých preberaných témach. Na hodinách v rámci výchovy k manželstvu rodičovstvu a etike intímnych vzťahov sa odporúča organizovať besedy a prednášky so sexuológom, lekárom, psychológom, prípadne a manželským párom vychovávajúcim viac detí. Podnetná môže byť aj návšteva dojčenského ústavu, detského domova.

Výchova k manželstvu a rodičovstvu a etike intímnych vzťahov sa realizuje v úzkej spolupráci školy a rodiny. Učiteľ/ka informuje rodičov o cieľoch, obsahu a metódach výchovy k manželstvu a rodičovstvu, o zaradení učiva do ročníkov, učebných predmetov. Pri zohľadnení sociálnej a emotívnej úrovne žiakov a žiačok a materiálnych podmienok školy učiteľ/ka zostaví vlastný tematický plán na základe učebných osnov a tento po prípadnom prerokovaní s metodikom, metodičkou predloží na schválenie riaditeľovi, riaditeľke školy.

Požiadavkou na učiteľa, učiteľku pre realizáciu výchovy k manželstvu a rodičovstvu a etike intímnych vzťahov je ukončené vysokoškolské vzdelanie (Mgr.) a minimálne 220 hodín špecifickej prípravy v danej oblasti.

Odporúčaná literatúra:

1. Bass, E., Kaufman, K.: Láska je láska. Knižka pre lesbickú, gejskú a bisexuálnu mládež a jej spojencov. Bratislava, Aspekt 2005.
2. Bosá, M., Minarovičová, K.: Rodovo citlivá výchova. Bratislava, Esfem 2005.
3. Brtníková, M. a kol.: Sex? AIDS! Praha, Horizont 1989.
4. Brtníková, M.: Množiny lásky. Praha, Avicenum 1984.
5. Capella, A.: Prirodzená cesta. Zrno 1991
6. Cviková, J., Juráňová, J.: Ružový a modrý svet. Rodové stereotypy a ich dôsledky. Bratislava, Aspekt 2005
7. Fenwicková, E., Walker, R.: Sexuálna výchova. Bratislava, Cesty 1996.
8. Lencz, L., Ivanová, E.: Metodický materiál III k predmetu etická výchova, Metodické centrum Bratislava 1995.
9. Lukšík, I., Supeková, M.: Sexualita a rodovosť v sociálnych a výchovných súvislostiach. Bratislava, Humanitas 2003.
10. Nilsson, L. a kol.: Čakáme dieťa. Martin, Osveta 1986.
11. Ondrisová, S., Šípošová, M., Červenková, I., Jójart, P., Bianchi, G.: Neviditeľná menšina. Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii. Bratislava, Nadácia Občan a demokracia 2002.
12. Podmanický, I., Glasa, J.: Výchova k manželstvu a rodičovstvu. Bratislava, MC 1999
13. Prevendárová, J., Kubicková, G.: Základy rodinnej a sexuálnej výchovy. Bratislava, SPN 1995.
14. Prevendárová, J.: Výchova k manželstvu a rodičovstvu. Bratislava, UK 1994.
15. Rozinajová, H.: Pedagogika rodinného života. Bratislava, SPN 1998.
16. Sielert, U., Keil, S., Herrath, F., Wendel, H., Hanswille, R., Kleinschmidt, L., Linde, K., Rodewald, M., Scheduikat, S., Pondělíček, I.: Sexuální výchova. Praha, Trizonia 1994.
17. Smetáčková, I. a kol.: Gender ve škole. Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele. Praha, Otevřená společnost 2006.
18. Šulová, L.: Jak učit výchovu k manželství a rodičovství? Praha, GRADA 1995
19. Verdouxová, Ch., Cohen, J., Kahn-Nathanová, J., Tordjman, G.: Encyklopédia pohlavného života. Dospievajúci. Dospelí. Martin, Slovart 1994.
20. Trojan, O.: O čápech, vránách a dětech. Praha, Grada 1999.

vno-vzdelávacie programy a videoprogramy

1. „S tebou o tebe“ – Always in action.
2. Sexuální výchova. Průvodce obdobím puberty a dospívání. Multimediální vzdělávací program pro mládež od 12 – 18 rokov. Praha, Grada Publishing, 2000
3. Základy rodinnej a sexuálnej výchovy. Terasoft, Bratislava.

VOLITEĽNÝ PREDMET: SPOLOČENSKÁ VÝCHOVA

Spoločenské správanie

- Človek je tvor spoločenský
- Načo je nám spoločenská výchova
- Čo je etiketa a bontón
- Stručné dejiny a vývin etikety

- Rozdiely jednotlivých kultúr v etikete

Základné pojmy a prejavy slušného správania

- Slušnosť, zdvorilosť, takt
- Dodržuj pravidlá spoločenských predností
- Nebuď egoista
- Povedz prosím a ďakujem
- Presnosť je tiež slušnosť
- Neubližuj druhým
- Povedať len prepáč nestačí
- Kompliment - aj tebe dobre padne, keď ťa pochvália

I Abeceda slušného správania

- Ako a koho zdravíme
- Kedy a komu podávame ruku
- Ako sa predstavujeme
- Ako správne oslovujeme
- Kedy "TY" a kedy "VY"
- Chôdza a pohyb majú svoje pravidlá
- Ako sa správame vo verejných dopravných prostriedkoch

Pravidlá stolovania

- Správanie pri stole - čo nás doma naučili
- Ako na to - príbor, taniere, misky, mištičky, šálky, poháre
- Ako si počínať pri bufetových stoloch
- Návšteva reštaurácie

Oblečenie

- Hygiena a úprava zovňajšku
- Oblečenie podľa príležitostí - škola, spoločnosť, voľný čas
- Menej je viac - šperky, ozdoby, piercing, tetovanie
- Nájdí si svoj štýl

Ideme do spoločnosti

- Návšteva kultúrnych podujatí - kino, divadlo, koncert
- Smeť prosiť ? Domáci večierok, školský večierok, diskotéka, ples
- Stážková

Komunikácia

- Správne vyjadrovanie
- Príjemný rozhovor a konverzácia
- Neverbálna komunikácia - reč nášho tela
- Neslušná komunikácia
- Nehádajme sa a nekričme
- Komunikácia cez telefón, mobil a internet
- Čo je asertivita ?

Etiketa a etika

- Slušnosť a mravnosť
- Morálne hodnoty
- Tvoje správanie je tvoja voľba

Voliteľný predmet: Spotrebiteľská výchova

Tematický celok : Deti sú spotrebiteľia

Osobné a spoločenské potreby a želania
 Peniaze ako prostriedok výmeny
 Rodinné financie a rozhodovanie
 Označovanie výrobkov a služieb

Tematický celok : Etické správanie sa na trhu

Úlohy výrobcov, spotrebiteľov a štátu na trhu
 Spotrebiteľské správanie – hodnoty mať alebo byť
 Dopady správania sa spotrebiteľov na životné prostredie
 Reklama a ovplyvňovanie správania spotrebiteľov

Tematický celok : Výber a rozhodovanie na trhu

Zdroje informácií a nezávislé rozhodovanie spotrebiteľov
 Cena, kvalita a bezpečnosť tovarov a služieb
 Masmédiá a ovplyvňovanie správania spotrebiteľov
 Vládne a miestne úrady na ochranu spotrebiteľov
 Zastupovanie záujmov spotrebiteľov mimovládnyimi organizáciami

Tematický celok : Ochrana práv spotrebiteľov

Ochrana práv a záujmov spotrebiteľov na trhu Európskej únie
 Zmluvy, dohody a odškodnenie spotrebiteľa
 Nové formy predaja a elektronický obchod
 Nečestné obchodné praktiky voči spotrebiteľom
 Spotrebiteľské sťažnosti a alternatívne spôsoby riešenia sporov

Tematický celok : Aktívna účasť spotrebiteľov na trhu

Osobné financie a služby finančných inštitúcií
 Zdravie spotrebiteľa a služby zdravotnej starostlivosti
 Služby vo všeobecnom verejnom záujme
 Fair trade a medzinárodný obchod
 Globálne problémy a trvalo udržateľná spotreba
 Osnovy sú koncipované na 66 až 33 hodín týždenne, podľa podmienok školy.

Voliteľný predmet: Geografia cestovného ruchu

Témy:

Cestovný ruch
 Druhy cestovného ruchu,
 Vybavovanie cesty, objednávanie leteniek, hotela, vybavovanie na letisku, vytvorenie exkurznej trasy,
 itinerár cesty, vytvorenie modelovej cestovnej kancelárie j kancelárie,

Rozvoj miestneho regiónu

Témy: miestny region, prírodná, charakteristika, hospodárska a kultúrna. Možnosti využitia regiónu.

Voliteľný predmet: Umenie a kultúra

časová dotácia: 1 – 2 hodiny

Ciele:

Hlavným cieľom predmetu je rozvoj socio-afektívnych schopností žiaka, jeho postojov, hodnotových orientácií a kritického vnímania kultúry.

Obsah:

Obsah predmetu má riešiť témy, ktoré sú v predmete v Štátnom vzdelávacom programe a ktoré si po zvážení učiteľom vyžadujú podrobnejšie riešenie. Témy na podrobnejšie skúmanie a riešenie si vyberá z uvedených osnov učiteľ samostatne

Navrhujeme riešiť v predmete tieto **tematické okruhy**:

- Kultúrna tradícia, kultúrne povedomie a identita, tvorba kultúrnej tradície
- Vyjadrovacie prostriedky kultúry okolo nás
- Kultúra okolo nás
- Kultúra ako ľudská aktivita, ako estetická hodnota, estetično
- Kultúrny šum, informácie vizuálne, akustické, pohybové, textové

Poznámky

- Organizácia činnostného vyučovania vyžaduje väčšie časové jednotky ako poskytuje 1 hodinová dotácia v Štátnom vzdelávacom programe. Z toho dôvodu je v prvom ročníku predmetu -- umenie a kultúra, optimálne zvýšiť hodinovú dotáciu v školskom pláne z ponúknutých voľných hodín.
- Predmet je vhodné vyučovať v 2-hodinových celkoch
- Predmet je klasifikovaný na vysvedčení
- Predmet má vyučovať aprobovaný učiteľ estetickej výchovy
- Vzhľadom na činnostný charakter vyučovania je nutné delenie tried na skupiny podľa platných predpisov

Voliteľný predmet: Regionálna výchova

Cieľ

Cieľom predmetu je pomôcť žiakom uvedomovať si prírodné krásy a historické pamätihodnosti svojho regiónu za účelom pestovania úcty k svojej vlasti, kraju a i k sebe samému. Vytvárať predpoklady u žiakov na pestovanie a rozvíjanie citu ku krásu ľudového umenia a uchovávanie kultúrneho dedičstva našich predkov. Rozvíjať toleranciu voči iným kultúram.

Obsah

Tematické okruhy

1. Historické pamätihodnosti môjho regiónu

Odporúčané témy:

- návštevy historických a kultúrnych pamiatok: kostol, kaštieľ, zámok, hrad,
- návštevy knižníc, regionálnych múzeí, galérií, pamätných tabúl.

2. Prírodné bohatstvo regiónu

Odporúčané témy:

- získať čo najviac informácií o druhovom zastúpení v regióne (aké druhy rastlín a živočíchov sa v regióne vyskytujú),
- poznať chránené územia v regióne, vedieť čo je predmetom ochrany,
- výskyt chránených rastlín a živočíchov na území regiónu, ich význam a ochrana,
- ochrana neživej prírody – výskyt minerálov, skamenelín, jaskýň na území regiónu, ich história,
- poznať regionálne prírodovedné múzeá,
- poznať náučné chodníky v regióne, ich zameranie, prípadne navrhnuť školský náučný chodník,
- ochrannárske aktivity ako sú napr. Deň Zeme 22.04., Svetový deň Životného prostredia 05.06., Deň vody 22.03, Deň vtákov 01.04. premietnuť do tvorby projektov na posilnenie zodpovednosti za vlastný región.

2. Vstup histórie do života žiaka

Odporúčané témy:

- spojenie výkladu erbu s historickou povestou či románom,
- aplikovanie historických erbov na tvorbu erbov v súčasnosti – mestský, školský, triedny ...,
- história vlastnej rodiny, tvorba rodinného rodokmeňu.

3. Krása ľudového umenia

Odporúčané témy:

- poznávať hodnoty ľudových tradícií (zvykoslovie, tradičné sviatky, ...) a ich význam pre dnešný život,
- oboznámenie sa s ľudovumeleckou výrobou vo svojom regióne,
- oboznámenie sa s regionálnymi ľudovým tanečným a speváckym prejavom,
- nacvičenie pesničky, prípadne tanečného prvku,
- výtvarné stvárnenie predmetov z prírodných materiálov s regionálnymi ľudovými prvkami (tvorba handrovej bábiky, prípadne zo šúpolia, tkanie, maľovanie kraslíc, práca s drôtom atď....),
- hra s vytvorenými predmetmi, dramatizácia.

4. Kultúrna inakosť v mojom regióne

Odporúčané témy:

- oboznámenie sa s kultúrou v regióne žijúcej národnostnej menšiny,
- okrem slovenských reálií spoznať aj zvyky, obyčaje a tradíciu národov, ktorých príslušníci sú našimi spolužiakmi,
- hľadať prepojenie slovenskej kultúry s kultúrami európskych národov.

Poznámky

- Predmet je interdisciplinárnym, používa prvky už existujúcich povinných predmetov (dejepis, prírodoveda, zemepis, výtvarná, hudobná a občianska výchova) a veku primeraným spôsobom žiakov zoznamuje s reáliami ich regiónu.
- Predmet môžu vyučovať učitelia s aprobáciou z uvedených predmetov.
- Predmet odporúčame vzhľadom na špecifické problémy (ekurzcie, návštevy ...) vyučovať v 2 – 3 hodinových celkoch.

Voliteľný predmet: Športová výchova

Charakteristika:

Voliteľný predmet „Športová výchova“ nadväzuje na vzdelávaciu oblasť Zdravie a pohyb v predmete telesná a športová výchova štátneho a školského vzdelávacieho programu vo vyššom sekundárnom vzdelávaní svojimi vyučovacími hodinami. Je tvorený pre intaktných žiakov a žiakov so zdravotným oslabením (postihnutím) na základe dobrovoľnosti a môže sa zabezpečovať vo forme bežnej a integrovanej vyučovacej hodiny alebo formou segregovanej zdravotnej telesnej výchovy. Prispieva k ďalšiemu pohybovému zdokonaľovaniu žiakov, ku zvyšovaniu ich pohybovej gramotnosti, k utváraní základných telovýchovných a športových návykov pre celoživotný pohybový režim, zdravý spôsob života a rozširuje príležitosti na rast športovej výkonnosti. Zameranie tohto voliteľného predmetu vychádza predovšetkým z podmienok školy, záujmu žiakov a zo zásady vytvárania príležitosti:

- a) podporiť aktivitu menej zdatného a pohybovo menej vyspelého žiaka s ponukou doplnenia a prehlbenia jeho praktického a teoretického vzdelania v oblasti športu, športovej činnosti a zdravia
- b) podporiť pohybovo talentovaných žiakov v postupnom raste ich športovej výkonnosti a rozvoji športovej osobnosti.

Ciele:

Ciele nepovinného predmetu športová výchova vo vyššom sekundárnom vzdelávaní vychádzajú zo všeobecných cieľov vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“. Sú špecificky orientované na zdokonaľovanie pohybovej gramotnosti žiakov rôznej pohybovej úrovne s účinkom:

- zvýšenia úrovne telesnej zdatnosti, všeobecnej a špeciálnej pohybovej výkonnosti vo zvolených telovýchovných a športových činnostiach žiaka,
- rozvoja schopnosti realizovať, spoluorganizovať tradičné a netradičné pohybové a športové aktivity v dennom režime,
- skvalitnenia starostlivosti o zdravie a zmeny zdravotného stavu žiakov, vrátane žiakov s rôznym telesným vývinom, pohybovým rozvojom, pohybovo menej vyspelých žiakov a žiakov s rôznym druhom zdravotného oslabenia,
- rozšírenia spektra pohybových zručností, zintenzívnenia zdokonaľovania vybraných športových zručností,
- zvýšenia individuálnej športovej výkonnosti vo vybranom športovom odvetví a disciplíne,
- získania pripravenosti žiaka na vnútroškolské a medziškolské telovýchovné a športové súťaže a vystúpenia.

Obsah:

Obsah predmetu športová výchova nadväzuje na 4 moduly učiva predmetu telesná a športová výchova štátneho a školského vzdelávacieho programu vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb. V rámci jedného školského roka je zostavený prostredníctvom prvkov, činností a komplexov pohybov z viacerých vybraných športových činností alebo aj ako monotematický predmet s činnosťami z jedného druhu športu. V obsahu sa uplatňujú:

- športová disciplína podľa tradícií školy a regiónu,
- **tradičné a netradičné pohybové a športové činnosti vybrané podľa potreby pohybového zdokonaľovania žiaka a jeho záujmu,**
- športy a disciplíny vyúsťujúce do športových súťaží v rámci školy, okresu a kraja riadené príslušnými školskými a mimoškolskými inštitúciami,
- zdravotne orientované a špecifické pohybové činnosti zamerané na zdokonaľovanie športových zručností, vedomostí a pohybových návykov u žiakov so zdravotným oslabením a žiakov s nižšou úrovňou pohybovej gramotnosti,
- podľa záujmu a pohybovej výkonnosti vybrané športové činnosti pre ďalšie športové zdokonaľovanie pohybovo nadaných žiakov.

OSNOVY VOLITEĽNÝCH PREDMETOV gymnázia pre sluchovo postihnutú mládež

Voliteľný predmet: Logopedická starostlivosť a rozvoj komunikácie

CIELE

Logopedická starostlivosť a rozvoj komunikácie (ďalej LS a RK) vychádza zo základných princípov nového poňatia logopedickej starostlivosti pre sluchovo postihnutú mládež, ktorá zdôrazňuje aktívne ovládanie jazyka a osvojenie jeho zvukovej podoby.

Nadväzuje na výchovno-vzdelávacie ciele slovenského jazyka a umožňuje žiakom dokonalejšie si osvojiť jazyk tým, že rozvíja ich komunikačné schopnosti.

Prehľbuje sa najmä zručnosť žiakov v porozumení hovoreného prejavu a v ústnom vyjadrovaní. Žiaci majú získať väčšiu pohotovosť, samostatnosť a istotu v používaní jazykového materiálu v tematicky širších, obsahovo náročnejších prejavoch.

Súčasne s rozvíjaním schopností ústnej komunikácie žiakov sa v tomto predmete prehľbuje výchovné pôsobenie v príslušnej jazykovej oblasti, prehľbovanie a rozširovanie vedomostí, zručností a návykov rozvíjaných v náročnejších činnostiach žiakov.

Gramatické učivo sa v tomto predmete nerozširuje. V nových situáciách sa opakujú gramatické javy osvojené v základnej výuke (povinnej výuke slovenského jazyka), najmä javy významné z hľadiska ich komunikatívnej využiteľnosti.

Sústavná starostlivosť sa venuje upevňovaniu správnej výslovnosti.

Pri náprave, resp. precvičovaní artikulácie sa prostredníctvom cvičení sleduje prispôsobenie a porozumenie reči zo strany fonetickej. Pri precvičovaní artikulácie nových obtiažnych slov sa využívajú moderné prístroje (vizuálne indikátory), ktorými sa dá pozorovať artikulácia.

Artikulačné a fonačné cvičenia sa nezanedbávajú, zohľadňujú sa v každej časti logopedickej práce. Ich cieľom je upozorňovať na časti reči a zlepšiť vlastnú výslovnosť.

V konverzácii na LS a RK pre sluchovo postihnutých sa utvárajú také predpoklady na osvojovanie rečových zručností a na rozvoj komunikatívnych schopností, aby sa žiaci dokázali verbálne dohovoriť v bežných situáciách. Pri konverzácii sa využívajú modulačné faktory.

Žiaci sa vedú k väčšej pohotovosti a samostatnosti v ústnom vyjadrovaní. Učia sa používať opis a synonymné vyjadrovanie.

Pri odzieraní sa cvičia v odhade neznámych slov z kontextu, situácie na základe svojich znalostí v odvodzovaní a tvorení slov. Z odzretých a prečítaných textov sa učia zachytávať a formulovať kľúčové informácie a základné myšlienky, učia sa pohotovo reagovať, diskutovať, referovať. V konverzácii sa žiaci orientujú i na primerane náročnú špecifickú problematiku príslušnej odbornej profesie.

OBSAH A PROCES

Dôležité úlohy pri rozvoji reči sluchovo postihnutých žiakov stredných škôl sú snaha o ďalší rozvoj, kvantitatívne zväčšenie slovnej zásoby žiakov, a predovšetkým oboznámenie sa s významom a obsahom slova a reči, poznanie jeho úlohy v kontexte. Táto úloha sa realizuje na základe formovania a rozširovania potenciálneho slovníka sluchovo postihnutých žiakov a rozvíja sa chápanie významu neznámych slov cez im známe komponenty tvorenia slov, odvodzovanie slov alebo (v prípade ich viacvýznamovosti) vzájomným porovnaním nového významu slova so starým už známym, priamo preneseným významom.

Ďalšia forma práce spočíva v rozvoji lexikálnej variabilnosti spojennej s nevyhnutnosťou rozvíjať na jednej strane schopnosť spájať, zjednocovať slová do synonymického radu na základe jednoty významu, na druhej strane schopnosť objasňovať rozdiely súznačných slov (synonym) a zvláštnosti ich lexikálnej spojitosti pri ich využívaní v reči.

Veľký význam v práci na hodinách LS a RK sa pripisuje tretej oblasti v rozvoji reči a to formovaniu syntaktickej variabilnosti reči žiakov. Žiaci majú pri nácviku reči možnosť výberu, čo závisí od konkrétnej situácie alebo kontextu a od potrebnej syntaktickej štruktúry. Táto forma práce je spojená s používaním foriem vyjadrenia významových vzťahov (priestorových, časových, príčinnonásledných atď.) pomocou syntaktických synonym a paralelných syntaktických konštrukcií.

Pre súvislú informáciu je charakteristická logická postupnosť, ktorá sa zabezpečuje nielen jednotou obsahu, ale i syntaktickými vzťahmi medzi vetami. Táto spojitosť sa uskutočňuje pomocou využívania osobných a ukazovacích zámen, spojok, prísloviek, významových slov, častíc, slovných opakovaní a taktiež prostredníctvom vzájomného vzťahu foriem časového tvaru slovies prísudkových v spojeniach viet medzi sebou. Vo vyjadrovaní sluchovo postihnutých žiakov sa často nachádzajú rozličné odchýlky v súvislom opise. Toto podmieňuje nevyhnutnosť špeciálneho prístupu pri formovaní a upresňovaní vyjadrovania v reči žiakov. Formy práce sú zamerané na rozvoj komunikácie a spočívajú v cvičeniach pripravujúcich na plynulé rozprávanie na danú tému, opísanie vyobrazенých situácií, zmenu viet v kontexte v spojitosti s gramatickým zadáním, rozprávanie o udalosti (stručnou a obšírnou formou), vytvorenie poviedky cez určité oporné slová. V danej oblasti ide o rozvoj chápania, odhalenie logickej schémy obsahu textu alebo vyjadrovania, určenie základnej myšlienky vyjadrovania a rozvoj dialógu v reči. Ďalší rozvoj týchto návykov a schopností sa zaisťuje komunikačnými cvičeniami v spojitosti s rečovým materiálom cez dialóg. V danej časti využívame nasledovné formy činnosti: úvaha o prečítanom článku, exkurzia, stretnutie s počujúcimi rovesníkmi, operovanie s neúplnými vetami a i.

Ako podklad pre prácu na hodine LS a RK slúži predbežný prieskum reči žiakov, ktorý sa uskutoční na začiatku školského roka. Učiteľ sleduje: výslovnosť a jej nedostatky, odzieranie, polohu, moduláciu, silu hlasu, slovnú zásobu, plynulosť vyjadrovania, spontánnosť reči a pohotovosť písomného vyjadrovania. Táto depistáž má slúžiť pre zameranie logopedickej práce vo vzťahu k jednotlivým žiakom.

Doba určená k individuálnej logopedickej starostlivosti nesmie byť používaná na doučovanie slabších žiakov v jednotlivých predmetoch.

Rečové poznatky odporúčame podávať v prirodzených situáciách tak, aby bezprostredne nadväzovali na aktuálnosť rodinného, spoločenského a hospodárskeho života. K rozvoju reči odporúčame čítanie školských a mimoškolských textov. Pri čítaní sa upúšťa od úpravy a zjednodušovania textov. Obsah čítaného sa približuje výkladom slov v hovorenej reči ako aj výkladom slov v posunkovej reči. Ďalej využívame ako didaktický materiál rôzne filmové a televízne programy pre rozvoj reči a komunikácie.

Uplatňovanie jednotlivých zložiek LS a RK (či už artikulovaná, fonačná, gramatická, lexikálna a i.) a ich postupnosť je daná charakterom, obsahom a potrebou práce. Vzhľadom k tomu, že naším cieľom u sluchovo postihnutých žiakov je rozvoj reči v jej najviac postihnutých oblastiach, musí to nutne ovplyvniť aj stavbu hodiny LS a RK.

Prehľad tematických celkov

Téma	1.roč	2.roč	3.roč	4.roč	5.roč
A. Vytváranie reči					
1. Odzeranie			priebežne		
2. Artikulácia			priebežne		
3. Rozvíjanie sluchových zvyškov			priebežne		
B. Rozvíjanie reči					
1. Slovníkové cvičenia usmerne- né na spresnenie lexikálno- gramatického významu slov a viet, asociácie	16 h	16 h	16 h	16 h	16 h
2. Rozvoj súvislej hovorenej reči	16 h	16 h	16 h	16 h	16 h
3. Rozvoj komunikatívnych schopností	16 h	16 h	16 h	16 h	16 h
A. Vytváranie reči					
1. Odzeranie					
1.1 Odzeranie analyticko - syntetickou formou (najprv celého textu s následnou analýzou slov a ich navrátenie do textu)					
1.2 Forma výcviku odzerania z úst viacerých ľudí					
1.3 Odzeranie identického textu pri ústach postavených pod rôznym uhlom k zraku					
1.4 Odzeranie ťažko rozpoznateľných výrazov					
2. Artikulácia					
Nácvik správneho spájania hlások u nových slov, oprava výslovnosti u ťažšie vysloviteľných slov					
3. Fonácia					
Úprava sily hlasu, polohy hlasu, odstraňovanie piskľavého, drsného, dutého, nezvučného hlasu.					
4. Rozvíjanie sluchových zvyškov					
4.1. Výcvik rozlišovania rôznych zvukov Auto, telefón, zvonček, šijací stroj, zvučky programu z televízie a iné.					
4.2. Výcvik rozlišovania hlások, slabík, slov, viet.					
B. Rozvíjanie reči					
1. Práca so slovníkom					
(slovníkové cvičenia usmernené na spresnenie lexikálneho významu slov a viet)					
1.1 Osvojovanie a upevňovanie profesijného slovníka					
1.2 Osvojovanie a upevňovanie slov obecného charakteru,					

- sprešnenie a rozšírenie významu slov (poznatie jeho významu v kontexte)
- 1.3 Tvorenie slov odvodzovaním a skladaním
- 1.4 Zjednocovanie slov v synonymický rad na základe jednoty významu
- 1.5 Objasňovanie rozdielov synonym
- 1.6 Asociácie (vybavovanie slov na dané podnetové slovo)

2. Rozvoj súvislej hovorenej reči

- 2.1 Rozvoj súvislej hovorenej reči v rozličných formách hovorenej reči a písaných cvičení (opísanie výrobku, technológie, nástrojov, udalostí a iné)
- 2.2 Rozvoj samostatnej písanej reči na materiálno - výrobnej tematike
- 2.3 Konštruovanie viet a súvetí (priradovaním slov k danému podnetovému slovu, zjednocovanie dvoch jednoduchých viet v jednu zložitú, alebo jednoduchú s jedným rodom, obnovenie deformovanej, zle napísanej vety)

3. Rozvoj komunikatívnych schopností

- 3.1 Dialóg, úvaha o prečítanom, exkurzia, diskusia o filme, televíznej relácii, športe, spoločenskom a politickom dianí, stretnutí s nepočujúcimi rovesníkmi a iné.
- 3.2 Chápanie zmyslového významu textu a účasť v dialógu
- 3.3 Rozvoj dialogickej reči cez oporné slová
- 3.4 Postavenie dialógu s oporou na ilustratívny materiál a opísanie vyobrazenej situácie.

Voliteľný predmet: Posunková reč pre gymnázium pre sluchovo postihnutú mládež

Posunková reč je prirodzeným jazykom nepočujúcich. Ak sa chce počujúci čo najlepšie dorozumieť s nepočujúcim, musí ovládať posunkovú reč. Predmet posunková reč je určený pre počujúcich žiakov gymnázia pre sluchovo postihnutú mládež.

Posunková reč je výlučne rečou situačnou, ktorá sa uplatňuje v konkrétnom prostredí za prítomnosti spolubesedníkov. Je to reč, ktorá plní funkciu hovoreného prejavu (nie písomného). Posunková reč je v podstate konverzačná, dialogická reč. Z toho vyplýva, že medzi komunikujúcimi platí istá presupozícia, ktorá - ako v každej inej konverzácii - umožňuje uplatňovanie eliptických výpovedí, až holofráz, t.j. slov, ktoré majú syntaktickú platnosť celých viet. Zo samotného dialógu vyplýva, že sa v ňom nevyskytujú dlhé a zložité súvetia. Keďže každý dialóg je relatívne ucelený text, tak situácia, do ktorej je zakotvený, je jeho neodmysliteľnou zložkou, ktorá sa uplatňuje ako stmelujúci činiteľ vo funkcii gramatiky textu. V odbornej jazykovednej literatúre sa takáto gramatika niekedy nazýva skrytou gramatikou. Navyše je prítomná aj artikulácia.

Pre posunkovú reč je osobitne príznačné to, že je maximálne úsporná. V posunkovej reči sa gramatické časti obyčajne osobitne nevyjadrujú, ale sa hovoria iba jadrá informácií, a preto je posunková reč taká úsporná. Pragmény (radosť, hnev, prosba, ospravedlnenie a pod.) sa podľa potreby vyjadrujú mimicky.

Fungovanie širokého komplexu výrazových prostriedkov v dorozumievacom procese nepočujúcich (gestikulácie, mimiky, plastiky tela, javov konkrétného prostredia, situácie i spätnej väzby) sa nazýva komplexná komunikácia. Výraznou rečou, ktorá sprevádza posunkovanie je aj pohyb tela, zmeny vzdialenosti medzi hovoriacimi, zmena rýchlosti posunkovania a pod. Pri dorozumívaní posunkovaním najvhodnejšia poloha odosielateľa je adresátovi zoči - voči, lebo z profilu by sa posunky ťažšie čítali.

Posunkujúci spája reč prstov, rúk a celého tela s rečou hovoriadiel, s orálnou rečou. Pohyby tohto celého komplexu sú súbežné a plynulé, zachováva sa melodickosť, rytmus a zrozumiteľnosť reči.

Posunková reč má komplexnú vnútornú organizačnú štruktúru a operačné vlastnosti, ktoré sa nedajú odvodiť z hovorenej reči. Posunková reč má svoje vlastné sémantické, syntaktické a morfológické zákonitosti, ktoré by počujúci používajúci posunkové dorozumívanie mal poznať.

Pekná posunková reč má svoj rytmus a v najvyššom štádiu pripomína estetickú, umelecký pohyb - tanec rúk.

Ciele

Gymnázium pre sluchovo postihnutú mládež vzdeláva žiakov integrovanou formou, to znamená, že v triede sú okrem sluchovo postihnutých žiakov aj žiaci počujúci. Aby sa žiaci mohli dobre vzájomne dorozumieť, je potrebné, aby si počujúci žiaci osvojili posunkovú reč.

Cieľom predmetu posunková reč je zvládnutie slovnej zásoby formou posunkov, zvládnutie gramatiky posunkovej reči ako i nadobudnutie prirodzenosti, ladnosti, estetiky a plynulosti pohybov pri posunkovaní.

Obsah/ tematické okruhy

Obsahom vyučovania posunkovej reči je systematické formovanie, rozvíjanie a prehľbovanie vedomostí, zručností a návykov zameraných na tieto oblasti:

- slovná zásoba a gramatika posunkovej reči
- vnímanie a porozumenie posunkovanému textu
- posunkovanie textu
- odzveranie.

Jazykové prostriedky

Výslovnosť, vyjadrovacie prostriedky

Osvojiť si správnu artikuláciu, aby nepočujúci ľahko odzerali z úst artikulujúceho.

Tak, ako sú odtienky ľudskej zvukovej reči najčitateľnejšie pri sile asi 50 decibelov, aj pre posunkovú reč aj s odtienkami platí optimálna vzdialenosť: posunková reč je najčitateľnejšia pri svetle vo vzdialenosti 100 - 150 cm medzi komunikujúcimi.

Osobitnú a závažnú úlohu pri posunkovaní má mimika tváre, gestikulácia a pohyby tela, ktoré nemožno presne opísať.

Slovná zásoba

Počas štúdia si aktívne osvojiť slovnú zásobu posunkovej reči podľa Frekvenčného slovníka posunkovej reči.

Gramatika

Aktívne si osvojiť základné morfológické a syntaktické javy posunkovej reči potrebné na dosiahnutie požadovanej úrovne zručnosti posunkovania.

Tematické zameranie rozvoja komunikatívnych zručností

Osvojiť si slovnú zásobu na efektívnu komunikáciu v tematických okruhoch:

- rodina
- škola
- bývanie
- obchod
- stravovanie
- cestovanie
- človek v spoločnosti
- voľný čas
- príroda
- práca a zamestnanie
- obliekanie
- starostlivosť o zdravie
- umenie, veda, technika
- štáty, mestá
- šport
- spoločenské a politické organizácie.

Poznámky

Učebné osnovy majú orientačný charakter a učiteľ je spolutvorcom výberu obsahu vyučovania v konkrétnom žiackom kolektíve a hlavným organizátorom spôsobu jeho realizácie. Predmetová komisia, prípadne vyučujúci, má možnosť upravovať zameranie rozvoja rečových zručností napr. tým, že doplní niektoré témy alebo podtémy. Môže ísť o úpravy v tematickom zameraní rozvoja rečových zručností (zaradenie nových tém a podtém, prehĺbené preberanie pôvodných tematických okruhov), o zaradenie nových náročnejších čiastkových rečových zručností.

Vyučujúci predmetu posunková reč spolupracuje s tlmočníkmi posunkovej reči v Slovenskom zväze sluchovo postihnutých.

Učiteľ môže účelne využívať Frekvenčný slovník posunkovej reči a videokazety, ktoré pripravil Slovenský zväz sluchovo postihnutých. Žiaci si overujú svoje komunikačné zručnosti priamo v komunikácii s nepočujúcimi spolužiakmi. Vo vyučovacom procese je vhodné využívať kameru, aby

žiaci mohli sebakriticky zhodnotiť estetiku a plynulosť svojho posunkovania. Pri tlmočení textov je vhodné využívať bájky, rozprávky, texty piesní, články z časopisov a pod.